

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

Maasina Fulfulde New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matta	4
Marka	32
Luuka.....	49
Yuhanna	78
Golle Nelaabe	100
Romankooobe	126
1 Korintunkooobe	138
2 Korintunkooobe	149
Galaatiyankooobe	156
Efeesunkooobe.....	160
Filipiyankooobe	164
Koloosiyankooobe	167
1 Tesaloniikiyankooobe	170
2 Tesaloniikiyankooobe	173
1 Timote	175
2 Timote	179
Titus	182
Filemon	184
Ibaraninkooobe.....	185
Yaakuuba	194
1 Piyeer	197
2 Piyeer	201
1 Yuhanna	203
2 Yuhanna	206
3 Yuhanna	207
Yahuuda	208
Banngingol	209

Matta

Haala dammbe Iisaa

1 Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:
² Ibarahiima rimi Isiyaaka, Isiyaaka rimi Yaakuuba, Yaakuuba rimi Yahuuda e mipiraabe mum,
³ Yahuuda rimi Fares e Sera, bee ngoni be o rimdi e Tamara, Fares rimi Hisuruuna, Hisuruuna rimi Aram,
⁴ Aram rimi Aminadaabu, Aminadaabu rimi Nasuuna, Nasuuna rimi Salmon,
⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab, Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut, Obed rimi Yessa,
⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo. Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo dalaado Uriya,
⁷ Suleymaana rimi Robo'am, Robo'am rimi Abiya, Abiya rimi Asa,
⁸ Asa rimi Yusafat, Yusafat rimi Yoram, Yoram rimi Ujiya,
⁹ Ujiya rimi Yotam, Yotam rimi Akas, Akas rimi Hejekiya,
¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa, Manaasa rimi Amon, Amon rimi Yusiya,
¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mipiraabe mum. Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankoobe konaa so nabiraa Baabila ndee.
¹² Caggal be konaama be nabaama Baabila, Yekuniya rimi Salaatiyel, Salaatiyel rimi Jorobaabel,
¹³ Jorobaabel rimi Abihuda, Abihuda rimi Eliyakim, Eliyakim rimi Ajora,
¹⁴ Ajora rimi Sadok, Sadok rimi Akim, Akim rimi Eliyuda,
¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru, Eliyaajaru rimi Mattan, Mattan rimi Yaakuuba,
¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,

Mariyama woni inna Iisaa noddirteedo Almasiihu oo.

¹⁷ No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuujii sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankoobe konaa nabiraa Baabila, jamaanuujii sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankoobe konaa nabiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuujii sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹⁸ No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaado Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. ¹⁹ Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo pooccitiido, ana wapi hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka. ²⁰ Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koydol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul bamde Mariyama, sabi binngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. ²¹ O rima biddo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimbe mum e luutti mum'en dii.

²² Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamdo yot-tiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

²³ «Surba oo baman reedu,

rima biddo gorko,

oon inndirte Immaanuwel.» †

Maanaa innde ndee yo: «Laamdo ana wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufu fini ndee, wadiri no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O bami Mariyama, ²⁵ kaa o reentaali e mum faa beyni biddo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

2 Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. ² Nde be ngari ndee, be mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankoobe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko banngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

³ Oon kabaaru jiibi hakkille Hirudus, kapum e Urusaliimankoobe fuu. ⁴ O noddii hooreebe yottinoobe sadaka bee e dunkee'en Sariya bee fuu, o lamndii dum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, be mbii:

† Esaaya 7.14

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya, tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawde dee.

Sabi ardotoodo iwan e maa, garoowo durde Israa'iilankoobe, yimbe am.» [†]

⁷ E ley dum, Hirudus noddii jom'en annde bee e cuu-cuukka, lamndii be wakkati mo hoodere ndee banngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli be Baytilaama, o wii be:

—Njehee, kumpitoyo-don kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.

⁹ Nde be nani ko kaananke oo haali koo ndee, be mbitti. Non be coynii hoodere nde be njiinoo fun-naange ndee. Ko be njii nde koo, be ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii be yaade. Nde nde yottii do cukalel ngel woni doo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, be njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, be cujdani ngel, be kumti gineeji mabbe, be teddiniri ngel kanje e gowe e dace uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal dum, Laamdo daalii be ley koydol pati be mbirfitoo to Hirudus, be kootiri leydi mabbe laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suudoyaade Misira

¹³ Nde be mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koydol, wii dum:

—Imma, bam cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-daa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara dum.

¹⁴ Yuusufu immii jemma, nabi cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddi ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi noddii biyam gondo Misira.» ^{††}

No Hirudus masinbiniri sukaabe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde bee njammbike dum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaabe worbe Baytilaama e dakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa hebube duubi d'idi. O wadi dum hakke jalaade de jom'en annde bee ndokki mo tayoral mum dee.

¹⁷ Dum tabitirii haala ka Laamdo yottiniri annabi Yeremiya kaa nde oon wii:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama, kapum e boiji e boytaali:

Dum Rahiilu [‡]woyata cukaloy mum.

O jabaali waaltineede, sabi koy keddaaki.» ^{††}

[†] Mika 5.1 ^{††} Hosee'a 11.1 [‡] RAHIILU woni jom suudu Yaakuuba. Mo yimbe Israa'iila njogorii hono inna mum'en. ^{††} Yeremiya 31.15

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, ²⁰ wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunoobe warde suka oo bee maayii.

²¹ Yuusufu immii, nabti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. ²² Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, ²³ o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaabe bee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

No Yaayaa waajorii

3 E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima banngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

² —Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

³ Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo: «Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya: Moyyinee laawol Joomiraado ngol, ndartinee dati makko!» ^{††}

⁴ Kaddungal Yaayaa yo capiraangal leebi ngelooba, omo humii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde. ⁵ Yimbe iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko. ⁶ Ebe njaadira luutti mabbe, Yaayaa looti be lootogal batisima ley maayo Urdun.

⁷ Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heewbe ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o wii dum'en:

—Bibbe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. ⁹ Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraabe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi wayl-itinde dee kaaye laatoo bibbe Ibarahiima! ¹⁰ Jooni, jammber ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹¹ Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kapum buri kam baawde, mi fotaa fay soccude pade makko. Kanko, Ru-uhi Ceniido e yiite o batisirta on. ¹² O lanndinike faa o hennoo namri makko faa laaba. O moobta namri makko ley beembal, kaa naande ndee o duppiran dum yiite nge nifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

¹³ Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota dum lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujii, wii mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

^{††} Esaaya 40.3

—Walaa baasi, jabu ngadaa non, sabi hono non kaan-den hibbinirde ko dartii fuu.

Nden, o jabi. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeenji iwde e ndiyam dam. E oon wakkati, kammu oo udditi, o yii Ruuhu Laamdo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wii:

—Oo doo yo 'Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi.

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

4 E oon wakkati, Ruuhu Ceniido nabi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo.

² Iisaa naamaali faa wadi balde capande nay jemma e palooma. Caggal dum, o yolbi. ³ Nii, Ceytotoodo oo battitii mo, wii mo:

—So a 'Bii Laamdo, yamir dee kaaye laatoo naamdu.

⁴ Kaa o jaabii oon, o wii:

—Ana winndii: «Wanaa naamdu tan neddo wuurdata, ko neddo wuurdata dee, haala fuu ka Laamdo haali.» [†]

⁵ Caggal dum, Ibiliisa nabi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow lenge-lenge Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wii mo:

—So a 'Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamdo yamiran malaa'ika'en mum njabbite pati koyngal maa gaajo e haayre.» ^{††}

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.» [‡]

⁸ Kasen Ibiliisa nabi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuui aduna dii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete dum doo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamdo Joomiraado maa tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.» ^{‡†}

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili. ¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafar-nahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kapum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali

gonde dow laawol weendu,

caggal maayo Urdun,

e Galili hodorde yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe:

¹⁶ Lepol gonnoongol e nimre ngol

yii fooyre mawnde.

Wuurbe e ley leydi maayde nibbundi,

fooyre yaaynani dum'en.» ^{‡†}

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:

—Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndeebe

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii worbe didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awoobe. ¹⁹ Iisaa wii be:

—Njokkee kam, mi wada on awoobe yimbe.

²⁰ Don e don be njoppi bubbi mabbe dii, be njokki e makko. ²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaabe didon wobbe, bibbe Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kambe e baam mabbe Jebede, ebe moyyintina bubbi mabbe. O noddii be. ²² Don e don be njoppi laana kaa e baam mabbe fuu, be njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cu-udi baajordi mabbe, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii pawuuji e ellaaji fuu. ²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii pawbe fuu, laddaabe e kiriki-raabe, kapum e wooybe, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwrudo Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwo 5—6—7)

5 Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o njabbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaabe makko bee ngari e makko, ² o fuddi waajaade be, o wii:

Haala mbelko'aaku

³ —Been annditinbe yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,

sabi kambe njey Laamu Laamdo oo!

⁴ Been woyooobe, mbelii hoore,

sabi Laamdo waaltinan berde mum'en!

⁵ Been leydinkiniibe, mbelii hoore,

sabi be keban leydi ndi Laamdo fodani be ndii!

⁶ Been yolbube fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore,

sabi be kaaran be domditan!

⁷ Been yurmotoobe, mbelii hoore,

sabi Laamdo yurmoto be!

⁸ Been laabube berde, mbelii hoore,

sabi be njijan Laamdo!

⁹ Been waddoobe jam, mbelii hoore,

sabi be noddirte bibbe Laamdo!

¹⁰ Been torraabe kammari fooccitaare, mbelii hoore,

sabi kambe njey Laamu Laamdo oo!

¹¹ On mbelii hoore so yimbe njennii on, torrii on, kap-pii on sii boneeji fuu saabe am. ¹² Ceyee, mbeltee, sabi

[†] Fillitagol Tawreeta 8.3 ^{††} Jabuura 91.11-12 [‡] Fillitagol Tawreeta 6.16 ^{‡†} Fillitagol Tawreeta 6.13 ^{‡‡} Esaaya 8.23—9.1

mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaabe adiibe on bee torriraa.

Haala lamdam e fooyre

¹³ —Onon ngoni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam noottii lammude, kodum lamminta dum? Dam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede tan, tippeede sella, yimbe njabba dam.

¹⁴ Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure nibaande dow waamnde haayre waawaa noobude. ¹⁵ Fay gooto hubbataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu.

¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yimbe, yalla ebe njiya golleeji lobbi di ngadaton dii, be njetta Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

Ko Iisaa janngini banngal Tawreeta

¹⁷ —Pati cikkee mi gardo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaabe oo. Mi waraali ittude mo, mi gardo hibbinde mo. ¹⁸ Mido haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddii, wanaa tobbel wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko buri fuu famdude e jamirooje dee, so janngini wobbe faa ngada non, laa-toto burdo famdude e Laamu Laamdo. Kaa neddo fuu jokkudo sariya oo, so janngini wobbe ngada non, laa-toto mawdo e Laamu Laamdo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on buraali dunkee'en Sariya e Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamdo abada.

Haala tikkere

²¹ —On nanii njaatiraabe meeden bee mbiyanooma: «Pati naadu hoore, naadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.» ^{†22} Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meereejo» darnete yeeso sariya burdo fuu naawde. Kasen neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama. ²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-daa, a miccitike don e don sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu don sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so kebaa wartude cakko-daa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe namaande, odon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude caroowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-daa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!» ^{††28} Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. ²⁹ Ndennoo, so yitere maa naamere luuttinte, sol nde tippo-daa nde to woddi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu mbedee e jahannama. ³⁰ So junn-

go maa naamo luuttinte, tayu ngo tippo-daa ngo to woddi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

³¹ —Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.» ^{†32} Miin noo mido wiya on: cerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o bamoyaama, gorko arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu bamdo debbo ceeraado, kapum duu jeenii.

Haala hunoore

³³ —On nanii kasen, njaatiraabe meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraado.» ^{†34} Miin noo mido wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, ³⁵ naa leydi, sabi dum yo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum yo ngeenndi Kaananke mawdo oo. ³⁶ Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa bawlinde fay leebol mayre gootol. ³⁷ Mbiyaa «Mi wadan» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko beydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

³⁸ —On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, niinde yobirtee piinde.» ^{†39} Miin noo mido wiya on: pati njobtee gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo banngge naamo, accu dum fiye banngge goddo oo duu. ⁴⁰ So won gullaniido ma faa teeta forgo maa, accu dum naba dolloke oo duu. ⁴¹ So won tilsindo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere, roonda ngal yaadu kiloomeetereji didi. ⁴² So won naagiido ma, hokku dum, so won ndaardudo ma lubal, pati hadu dum.

Haala yidugol konnee'en

⁴³ —On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbanaa gapo maa.» ⁴⁴ Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en moodon, kasen duu nduwanee torroobe on, ⁴⁵ yalla odon laato bibbe Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi no o fudinirta naange makko e bonbe nii, hono non o fudinirta nge e moyyube, kasen duu no o tobinirta e fooccitiibe nii, hono non o tobinirta e oojiibe. ⁴⁶ So yidube on tan njidaton, mbarjaari hendi kebaton hen? Fay duwaape'en bee ana ngadira non! ⁴⁷ So sakiraabe moodon tan njowtatton, kodum seenndi on e wobbe bee? Fay heeferbe bee ana ngadira non! ⁴⁸ Ndennoo, laatee hibbube, hono no Baabiraado moodon gondo dow kammu oo laatorii kibbudu nii.

† Pergu 20.13 †† Pergu 20.14

‡ Fillitagol Tawreeta 24.1 †† Limooje 30.3 †† Lewinkoobe 24.20

Haala sadaka

6 —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiyee. So on ngadii dum, on kebataa mbarjaari to Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

² Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yimbe njiye, hono no naafigi'en bee ngadata ley cuudi baajordi, kapum e laawi nii. Ebe ngada non yalla yimbe ana mana be. Mido haalana on goonga, been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ³ Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda ko jaamo maa wadata, ⁴ yalla sadaka maa oo ana heddoo ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yobete.

Haala duwaawu

⁵ —So odon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: been ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kapum e hakkunde dati celi, yalla yimbe fuu ana njiya dum'en. Mido haalana on goonga, been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ⁶ Kaa aan, nde nduwoto-daa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa damal, jaago-daa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyoowo ko suudii oo, yobete.

⁷ So odon nduwoo, pati kebbinee haalaaji boli di ngalaa nafaa hono no heeferbe bee nii: ebe miili Laamdo jaabanto be so be kebbinii haala. ⁸ Pati nemmbee be, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-don gila on jaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-don duworaade:

Baabiraado amen gondo dow kammu,
yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war.

Yo muuyde maa ngade dow leydi no ngadiraa dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde jaamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen,
hono no min njaaforii toopube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee,
hisin min e Bondo oo.

[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.] [†]

¹⁴ Ndennoo, so on njaafiima toopube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵ Kaa so on njaafataako toopube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶ —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en bee nii: been njornoto, yalla yimbe fuu ana anndita be hoorbe. Mido haalana on goonga: been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷ Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa ¹⁸ pati yimbe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyoowo ko ngad-daa e cuucuukka, kapum yobete.

[†] Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹ —Pati paggee jawdi aduna, do mooyu e ngudu mbonnata, do wuybe kelata baafe so ngujsa. ²⁰ Paggee jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa ngudu, do wuybe kelataa baafe sako ngujsa. ²¹ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

²² —Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. ²³ Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu nibban. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²⁴ —Fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wapii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

²⁵ Dum nee, mido wiya on: pati cunlee e nguurndam mon ko naamaton e ko njaraton e ko koltoton. Pati cunlane ko boornoto-don. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? ²⁶ Yeewee pooli diwooji dii: di aawataa, di kettataa, di mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo ana namina di. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa?

²⁷ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? ²⁸ Ko wadi so odon cunjana kaddule? Yeewee piindijji ley ngesa no peertirta: di tampataa, di mottataa. ²⁹ Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ³⁰ So Laamdo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famdube hoolaare! ³¹ Ndennoo, pati cunlee faa mbiyon: «Kodum naamaten? Kodum njaraten? Kodum boornoto-don?» ³² Sabi dee kulle fuu heeferbe tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e majjum dum fuu. ³³ Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, kapum e fooccitaare makko ndee. Ko heddii koo fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndennoo, pati cunlane janngo, sabi janngo sunlanan hoore mum. Jalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

Haala piñondiral

7 —Pati piñee, yalla odon mbaasa piñeede. ² Sabi hono no piñirton wobbe nii, nii piñirte-don. Kasen duu ko etiranton wobbe koo, dum etirante-don. ³ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴ Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? ⁵ Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa

laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

⁶ Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di njata on. Pati caakee jaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di njabban de.

No Laamdo hokkirta naagiido dum

⁷ —Naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ⁸ Sabi naagiido fuu heban, tewtudo fuu yiitan, calmindo fuu udditante. ⁹ Homo woni e mon mo biyum naagotoo buuru so hokka dum haayre? ¹⁰ Naa naagoo dum liingu, hokka dum mboddi? ¹¹ No mbonir-don fuu, odon ndokka bibbe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka naagiido mo fuu kulle lobbe. ¹² Ndennoo, ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee njamiri.

Haala damal paadungal

¹³ —Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkoobe ngol bee duu ana keewi. ¹⁴ Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiitoobe ngol bee yo seeda.

Haala lekki e bidde mum

¹⁵ —Ndeentee e annabaabe peneebe bee. So ebe ngara e mon, be nanndinkinto e baali, kaa so goonga, be paatooji bondi. ¹⁶ Golleeji mabbe annditirton be hono no lekki annditirtee bidde mum nii. Peguuje tebataake e kebbe, ibbe tebataake e pakkabere. ¹⁷ Lekki lobbi bidde lobbe rimata, kaa lekki mbonki bidde bonde rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimde bidde bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde bidde lobbe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa bidde lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰ Ndennoo, golleeji mabbe annditirton be.

No taalibaabe peneebe carirtee

²¹ —Wanaa wiyoobe kam «Moobbo, Moobbo» bee fuu naatata e Laamu Laamdo oo. Wadoobe sago Baabiraado am gondo dow kammu oo bee tan ngoni naatoobe e makko. ²² Nannde darngal, heewbe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndib-biri seydaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayde keewde naa?» ²³ Oon wakkati, mi jaaborto be nii: «Mi anndaa on abada. Ngoddee kam, onon wadoobe ko boni beel!»

Haala cuudi didi

²⁴ —Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nanndan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu di-

idaama dow haayre. ²⁶ Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike be hono no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya bee nii.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁸ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewdo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo:

—Moobbo, so tawii a jabii ada waawi sellinde kam.

³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:

—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina be a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en battii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶ —Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:

—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo dapa ko kaal-daa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jukkube e mum bee:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke. ¹¹ Mido haalana on, heewbe iwrata funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, be naamda ley Laamu Laamdo. ¹² Kaa jogoraabe naatoobe e Laamu oo bee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton be mboyata be neryondira piye.

¹³ Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:

—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-daa nii. E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri pawbe heewbe

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaado. ¹⁵ Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatanii mo njaatigi.

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimbe heewbe be ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri

laddeejj gondi e mabbe dii, o sellini pawbe bee fuu.
¹⁷ O wadi non faa dum tabintina haala ka Laamdo yot-
 tiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,
 o sellinii pawuuji meeden.» †

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸ Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o
 lummbinee. ¹⁹ Dunkee Sariya gooto battii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete do njahataa fuu.

²⁰ O wii oon:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cu-
 udi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa
 lelina hoore mum fowtinoo.

²¹ Goddo jeyaado e taalibaabe bee wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.

²² O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, dal maaybe ira maaybe mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

²³ O naati laana, taalibaabe makko njokki e makko.
²⁴ Don e don, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e
 weendu nduu faa bempjee ana cudda laana kaa, tawi
 kanko omo daanii. ²⁵ Taalibaabe bee battii mo, pinndi-
 ni mo, mbii mo:

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶ O jaabii be, o wii:

—Ko hulbinta on? Onon famdube hoolaare!

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e
 ndiyam weendu dam. Non fuu wii teen! ²⁷ Haaynii be,
 ebe mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e
 ndiyam ana dwtanoo dum?

No Iisaa selliniri worbe didon laddaabe

²⁸ Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren
 ndee, worbe didon laddaabe njalti ley janaale, kawri e
 makko. Ebe janngunoo faa fay gooto suusaano
 yabboraade laawol ngol. ²⁹ Be ndarii ebe nduka ebe
 mbiya:

—Bii Laamdo, ko njid-daa wadude min? Torrude min
 waddu maa doo, gila wakkati cartaado oo yottaaki
 naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera don.

³¹ Seydaani'en bee ndaardi mo mbii:

—So ribbude min njid-daa, dajana min min naatoya
 e ndee doo sewre girooji.

³² O wii be:

—Njehee!

Seydaani'en bee njalti, naatoyi e girooji dii. Don e
 don, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre
 too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii. ³³ Duroobe bee
 ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko wadi koo fuu
 fay ko laddaabe bee koo. ³⁴ Oon wakkati, yimbe
 ngeenndi bee fuu njehe hawritoyde e Iisaa. Nde be njii
 mo ndee, be ndaardi mo o yalta leydi mabbe ndii.

† Esaaya 53.4

No Iisaa selliniri gorko bonnguujjo

⁹ Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum.
² O waddanaa bonnguujjo ana lelina e dengelee-
 wo. Nde o yii goondinal yimbe bee ndee, o wii
 bonnguujjo oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaabe miili e
 ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamdo!» ⁴ O
 faami miilooji mabbe, o wii:

—Kodum wadi so odon miiloo dii miilooji bondi e
 berde moodon? ⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wi-
 ide «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ⁶ Kaa, faa
 mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo
 yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujjo oo:

—Imma, bam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yimbe
 bee njii dum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamdo
 saabe ko hokki bii-aadama baawde baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi don, ana e laawol. O yii gorko biyeteedo
 Matta ana joodii e duwaapeere mum, o wii dum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal dum, o wari omo jaama ley galle Matta.
 Duwaape'en heewbe e luuttoobe hono mum'en ngari
 njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaabe
 makko. ¹¹ Farisa'en bee njii dum, ndarii ana mbiya taal-
 ibaabe makko bee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e
 duwaape'en, kapum e luuttoobe hono mum'en?

¹² O nani dum, o wii be:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo
 hasindini e cawroowo. ¹³ Njehee njannngoyee ko win-
 ndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamdo wii:

«Yurmeende woni ko njidu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.» ††

Sabi wanaa noddude fooccitiibe waddi kam, noddude
 luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁴ E oon wakkati, taalibaabe Yaayaa battii Iisaa, lam-
 ndii mo dum doo:

—Ko saabii so minen e Farisa'en bee miden koora
 kaa taalibaabe maa bee koorataa?

¹⁵ O jaabii be, o wii:

—Tama nootiibe kuurtungu ana mbaawi njoornaade
 so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa
 palaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittatee e
 hakkunde mabbe. E deen palaade, be kooran. ¹⁶ Fay
 gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinn-
 gal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal ki-
 inngal ngal, ceekol ngol beydoo. ¹⁷ Kasen duu peguu-
 jam kesam loowataake e sumalleeji kiiddi. So dum

†† Hosea 6.6

wadii, sumalleeji dii pusan, peguujam dam yuppoo, sumalleeji dii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸ Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

¹⁹ Iisaa immii jokki e makko, kapum e taalibaabe mum. ²⁰ Ebe e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko. ²¹ Sabi o miilii e becce makko: «So mi hebii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²² Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³ Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyoobe cereeli wonbe to maayde too bee e yimbe woyooobe bee, ²⁴ o wii:

—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o daani-ido tan.

Be njali mo. ²⁵ Nde yimbe bee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii. ²⁶ Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe didon

²⁷ Nde Iisaa yahata ndee, wumbe didon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸ Nde o yottii cuudi ndee, wumbe bee battii mo, o lamndii dum'en, o wii:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on?

Be njaabii mo, be mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite mabbe, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-don nii.

³⁰ Don e don be mbumti. O yaggini be, o wii be:

—Pati kaalanee dum fay gooto.

³¹ Kaa be njehi tan be caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaabe bee njaltunoo ndee, Iisaa wad-danaa kasen gorko mo seydaani muumidini. ³³ O ribbi seydaani oo tan, muumdunoodo oo wattii haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono dum yiyaaka e Israa'iila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en bee mbii:

—Hooreejo seydaani'en oo hokki mo baawde ribbude seydaani'en bee!

No Iisaa yurmorii yimbe be ngalaa kawjo

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, omo sellina jawuui e ellaaji fuu.

³⁶ Nde o yii yimbe bee ndee, be njurminii mo, sabi be

tampube be tayube dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaabe makko bee:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoobe keewaa.

³⁸ Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoobe to hettantee too.

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹⁰ Iisaa noddii taalibaabe mum sappo e didon bee, o hokki be baawde ribbugol seydaani'en e sell-ingol sii jawuui e ellaaji fuu. ² Inde nelaabe sappo e didon bee annii: arano e mabbe yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire minum, Yaakuuba bii Jebede e Yuhanna minum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaape oo, Yaakuuba bii Alfaa, kapum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon bee

⁵ Iisaa neli been sappo e didon, o wii be:

—Pati njehee e leyde de Yahuudiyankoobe ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya.

⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade.

⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamdo battiima!» ⁸ Cellinon jawbe, nguurtinon maaybe, cellinon seppaabe, ndibbon seydaani'en. On kebirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati naboree kanje naa cardii naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon nabora mbasu naa saayaaji didi. Pati fay gooto e moodon bama pade naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon doo faa nde iw-don don. ¹² So odon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi do on njabbaaka naa on kettindaa-ka, njaltee nokku oo, pidon colla koyde mon duu.

¹⁵ Mido haalana on goonga: nannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo naawde. †

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-don e yimbe bee, sabi be ndarnan on e carirde, be piyan on dorri ley cuudi mabbe baajordi.

¹⁸ On nabete yeeso saroobe e kaanankoobe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso mabbe kambe e heeferbe bee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirde, pati mbe-mmbe-don no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi di kaan-don haalde e oon wakkati, ²⁰ di iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabi-raado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum.

† SODOOMA E GOMOORA yo geelle didi de Laamdo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

'Bibbe immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ²² Yimbe fuu mbapan on saabe am. Kaa mupudo faa timmoode, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Mido haalana on goonga: on piltidataako geelle Is-raa'iila dee fuu tawa 'Bii Neddo wartaali.

²⁴ Taalibbo buraa moobbo mum, maccudo buraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi fuu, maccudo duu no kalfaado mum wuurdi. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seydaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamdo

²⁶ —Ndennoo, pati kulee yimbe. Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee dum e fooyre. Ko ngunndante-don koo, ooynee dum dow beneeeji. ²⁸ Pati kulee waroobe terde, be mbaawanaa yonkiiji. Laamdo baawdo halkude terde e yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-don hulde. ²⁹ Tama biiwuuji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay leebi ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yimbe, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

³⁴ —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi war-daali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude biddo gorko e baam mum, bidde debbo e inna mum, debbo bamaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeji mum laatotoo waybe mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa buri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa buri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo bamaali leggal mum bardugal, † jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirido ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

⁴⁰ —Jabbiido on fuu jabbiima kam, jabbiido kam fuu jabbiima neldo kam oo. ⁴¹ Jabbiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Jabbiido neddo pooccitiido saabe o poocciitiido fuu, heban mbarjaari ndi pooccitiido fodanaa ndii. ⁴² Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo burdo famdude e taalibaabe am bee fay so horde loonde ndiyam buubudam tan saabe o taalibbo am, o waasataa hebude mbarjaari makko.

† Koro BAMDE LEGGAL BARDUGAL woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

11 Nde Iisaa tilii yamirde taalibaabe mum sappo e didon bee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide dee.

No Yaayaa neliri taalibaabe mum to Iisaa

² Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaabe makko bee, ³ faa lamndoo Iisaa:

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii be, wii:

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵ wumbe ana mbumta, layannoo be ana njabba faa gasa, seppaabe ana cellinee, faadube ana paadita, maaybe ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷ Nde nelaabe Yaayaa bee njahata ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ⁸ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Pariibe e galleeji kaanankoo be tawetee. ⁹ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo buri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Binndi dñi cappii oo:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyi-nanoowo ma laawol.» ††

¹¹ Mido haalana on goonga: bammabaade bammabaali burdo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo buri mo teddude.

¹² Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamdo ana ruggoree semmbe, ruggotoobe bee ana ndaara teetude mo. ¹³ Annabaabe bee fuu kajum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴ So odon njaba haala mabbe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵ Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶ Kodum mbaaw-mi nanndinde e yimbe oo jamaanu? Ebe nanndi e sukaabe joodiibe e luumooji, bee doo ana mbiya bee too:

¹⁷ «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woondu yurminiindu,
on dusaali.»

¹⁸ Sabi Yaayaa warii, o koorooowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado. ¹⁹ 'Bii Neddo oo duu warii ana jaama, ana yara, yimbe mbii dum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaane'en e luut-toobe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamdo ana banngina goonga muudum ley golleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o buri wadude e mum kaayde dee, sabi hodube e deen geelle bee tuubaali. O wii:

†† Malakiya 3.1

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodube ton bee tuubanno law, tawete be boornike lice caakuuji, be njoodike e ndoondi faa be kollita tubugol mabbe. ²² Saabe dum, mido wiya on: nannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maaybe. Sabi so kaayde gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: nannde darngal, jukkungo mon buran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yimbe

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:
—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteebe, kapum e anndube, bannginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.
²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kapum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.
²⁸ Onon yimbe tampube roondaade donnge teddude, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi mido sawrii, mido leydinkinii, on tawan hen fowtere yonkijji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

Haala palaande fowteteende

12 Oon wakkati, Iisaa e taalibaabe mum ana ceeka gese ley palaande fowteteende. Taalibaabe makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en bee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:
—Yeew, taalibaabe maa bee ana ngolla ko dagaaki gollude palaande fowteteende!
³ O jaabii be, o wii:
—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbunoo, kapum e yimbe mum? ⁴ O naati e ley hukku ceniido oo, kanko e yimbe makko, be jaami buuru cakkaado oo. Haya, be ndunanaaka jaamde mo, yottinoobe sadaka tan nje yaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoobe sadaka bee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay palaande fowteteende? Kambe nee, ebe comna palaande fowteteende ndee, kaa dum felataa be. ⁶ Mido wiya on: ko buri Suudu Dewal Mawndu ana doo. ⁷ Sinndo odon anndunoo ko kaa haala Laamdo firritata: «Yurmeende woni ko njidu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano bee laabube. ⁸ Sabi Bii Neddo oo jey palaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi don naatoyi suudu mabbe waajordu.
¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo don. Wonnoobe don bee tuufani Iisaa yalla ana keba no kappira dum. Saabe dum, be lamndii mo dum doo:
—Sariya meeden oo hokkii en sellinde neddo palaande fowteteende naa?
¹¹ O jaabii be, o wii:
—So won e mon jogiido mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere palaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Odon anndi neddo ana buri mbaalu do woddi! Ndennoo, ana dagoo wadande neddo ko moyyi palaande fowteteende.
¹³ Caggal dum, o wii gorko oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ¹⁴ Farisa'en bee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yimbe heewbe njokki e makko. O sellini jawbe bee fuu, ¹⁶ o daalii been pati kumpita fay gooto kabaaru makko.
¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:
¹⁸ «Annii kaadime am mo cubii-mi.
Kanko korsin-mi,
kanko welni bernde am.
Mi jippinan e makko Ruuhu am,
o ooyanto lepi dii laawol fooccitaare.
¹⁹ O falondirtaake, o dukataa,
daande makko nanataake e mbeddaaji.
²⁰ O helataa kudol oopiingol,
o nifataa moottila mo pooyel mum famdi
faa nannde o hokki fooccitaare jaalogal.
²¹ Lepi dii fuu pawan jikke mum'en e makko.» [†]

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²² Nden, Iisaa waddanaa gorko bumdo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini dum faa watti haalde e yiide. ²³ Haaynii yimbe bee fuu, ndarii ana mbiya:
—Dum nee, taanii Daawuuda oo woni doo naa?
²⁴ Kaa nde Farisa'en bee nani dum ndee, mbii:
—E baawde «Beelsebul» hooreejo seydaani'en o ribbirta seydaani'en bee.
²⁵ Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji mabbe, o wii be:
—Laamu fuu pecciido ana haba e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana haba e hoore mum, heddataako. ²⁶ So Ibiliisa ribbii seydaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddortoo? ²⁷ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimbe mon bee nee, homo ndibbirta be? Yimbe mon bee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁸ Kaa so Ruuhu Laamdo ndibbiran-mi

[†] Esaaya 42.1-4

seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon.

²⁹ Iisaa beydi hen, wii:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee habbaali joomum tafon. Kaa so habbii joomum faa teenjii, ana waawi nabude ko woni e galle mum fuu.

³⁰ Mo waldaa e am fuu yo gano am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo. ³¹ Saabe dum, mido wiya on: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, kapum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede, kaa neddo fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee bidde mum

³³ —So lekki ana moyyi, bidde mum moyyan, so lekki moyyaa, bidde mum moyyataa, sabi lekki bidde mum annditirtee. ³⁴ Bibbe bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bonbe? Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. ³⁶ Mido wiya on: nannde darngal yimbe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabi neddo haalaaji mum sarirtee pooccitiido naa jukke-teedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

³⁸ Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, kapum e Farisa'en mbii Iisaa:

—Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.

³⁹ O jaabii be, o wii:

—Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ⁴⁰ Sabi, no Yuunusa wadiri balde tati jemma e jalooma ley reedu liingu mawdo oo nii, hono non Bii Neddo wadirta balde tati jemma e jalooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, worbe Niniwe immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liba dum'en. Sabi worbe Niniwe tubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, burdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liba dum'en. Sabi o iwiirino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³ —So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokkuuje joorde tewta do njoottinoo, kaa njoottere fuu o hebataa. ⁴⁴ Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo bolo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en

njeddon wobbe burbe mo bonde. Be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde. Nii yimbe ndee fedde bonnde duu laatooyoo.

Inna Iisaa e mipiraabe Iisaa

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mipiraabe makko worbe njottii. Be ndarii sella, ebe njidi yiide mo. ⁴⁷ Won biido mo:

—Inna maa e mipiraabe maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸ O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Hobe ngoni mipiraabe am?

⁴⁹ O sappii taalibaabe makko bee, o wii:

—Innam e mipiraabe am annii. ⁵⁰ Sabi minam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondo dow kammu oo.

Banndol haala aawoowo

13 Ley oon jalooma, Iisaa yalti cuudi, joodoyii daande weendu. ² Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbe bee ndarii e daande ndiyam dam. ³ O haalaniri be kulle keewde e banndi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cubi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don sabi aawdi ndii iraaka gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnood ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi: yoga sowii cove teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹ Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimbe banndi

¹⁰ Oon wakkati, taalibaabe bee battii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e mabbe banndi?

¹¹ O jaabii be, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga teddufo haala Laamu Laamdo oo, kaa kambe, be ndokkaaka dum. ¹² Sabi jogiido fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e mabbe banndi:

«Tawee be yeewoobe, be njiyataa,
Tawee be hettintoobe, be nanataa, be paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamdo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e mabbe:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.
On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yimbe ngol lepol laatike tiidube ko'e:

Be cukkii noppi mabbe,
be mubbii gite mabbe,
so wanaa dum
gite mabbe njijan,
noppi mabbe nanan,
hakkillaaji mabbe paaman,

be tuuban, mi sellina be.»[†]

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana! ¹⁷ Mido haalana on goonga: annabaabe heewbe e fooccitiibe heewbe muuyiino yiide ko njiyaton koo, be njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, be nanaali.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo

¹⁸ —Ndennoo, kettinee maanaa banndol aawoowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e bernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so jabboroo ngol seyo don e don. ²¹ Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum billike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran don e don. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, been ngoni nanoobe konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, be ndiman bibbe: yoga teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati.

Banndol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani be banndol gonngol, wii:
—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri. ²⁵ Nde yimbe fuu daaninoo, gapo oon gorko wari, aawi hudo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden hudo bonko koo duu banngi. ²⁷ Maccube bee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-daa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo hudo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii be, o wii: «Gapo wadi nii.» Caggal dum, maccube bee lamndii mo, mbii: «Min njaha min dofoya hudo bonko koo?» ²⁹ O jaabii be, o wii: «Wanaa non, sabi so odon doofa hudo bonko koo, so on ndeentaaki on doofidan hen alkama oo. ³⁰ Accidee di faa kettal. Nden, mi wiyen hettoobe bee doofa hudo bonko koo tafon, be ngadi dum kafe faa duppee. So be ngadi dum fuu, be ketta alkama oo, nden be moobta dum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani be banndol gonngol, wii:
—Laamu Laamdo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo bami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko buri geeyi fuu famdude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara niba cuudi mum'en e cabe makki.

Banndol haala yuufinirdi

³³ O haalani be banndol gonngol, o wii:

—Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jiibi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yimbe bee e banndi. O haaldataa e mabbe so wanaa e banndi, ³⁵ yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi haalaniran be banndi,
mi haalanan be kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»^{††}

No Iisaa fiirtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal dum, Iisaa yoppiti yimbe bee, naati ley suudu. Taalibaabe makko bee battii mo, mbii mo:

—Firritan min banndol hudo bonko ngol.

³⁷ O jaabii be, o wii:

—Aawdo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Neddo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Bibbe Laamu Laamdo bee ngoni aawdi lobbiri ndii, bibbe bondo oo ngoni hudo bonko koo. ³⁹ Gapo aawdo hudo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hettoobe bee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laatortoo. ⁴¹ Bii Neddo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wadoobe wobbe e luuttal, kapum e wadoobe ko boni fuu, ⁴² mbedoo dum'en e yiite jahannama, ton be ngullata, be neryondira jiiye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, fooccitiibe bee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no jawdi cuudiindi e ley ngesa, gorko goddo hoocci ndiin jawdi, suudi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

⁴⁵ Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo naaye dime nii. ⁴⁶ So joomum yii naayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda naayre ndee.

Banndol haala liddi

⁴⁷ —Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii liddi fuu nii. ⁴⁸ Faa ngol heewi, summboobe bee poodi ngol faa e danjeere, ana cuba liddi dii. Be ngadi liddi lobbi dii e ley cagiiye, be mbedii di nafataa fay huunde dii.

⁴⁹ Hono non timmoode aduna laatortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bonbe e moyyube, ⁵⁰ mbedoo bonbe bee e ley yiite jahannama, ton been ngullata be neryondira jiiye.

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa lamndii be, o wii:
—On paamii dum fuu naa?
Be njaabii, be mbii:
—Min paamii.

[†] Esaaya 6.9-10

^{††} Jabuura 73.2

⁵² Caggal dum, o wii be:

—Jannginoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamdo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle booyde nii.

No Nasaraatunkoo be calorii jabande Iisaa

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e diin banndi ndee, o iwi ton, ⁵⁴ o hooti ngeenndi do o mawni doo, omo waajoo e suudu mabbe waajordu. Haayinii yimbe hettintoobe bee sanne, ndarii ana mbiya:

—Hoto fuu o hebi ngal anndal? Hono hen o hebiri baawde wadude dii kaayeeffijii? ⁵⁵ Tama o wanaa bii ce-hoowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kapum e Yahuuda? ⁵⁶ Tama wanaa enen e banndiraabe makko rewbe koddii? Ndennoo, hoto o hebi dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii be tippitaade mo. Caggal dum, o wii be:

—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje dee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kapum e ley galle mum'en.

⁵⁸ Iisaa wadaali don kaayde keewde saabe waasude mabbe goondinde mo.

No Yaayaa maayiri

14 E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii golloobe makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Dum saabii so omo jogii baawde wadude kaayde.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, habbee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawni-iko biyeteedo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yimbe bee, sabi be fuu ebe njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, jannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, bii Hirudiya debbo darrii ana woma yeeso nootiibe mo bee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o jaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam doo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiibe dum bee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum. ¹² Taalibaabe Yaayaa bee ngari bamti tew oo, iroyi. Caggal dum, be njehi be kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa pamminiri ujunaaji joy neddo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teeldo, kapum tan. Yimbe bee kumpitii dum, njalti e geelle dee, cawndii daande

weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo, o yurminaa be sanne, heddii omo sellina jawbe mabbe. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaabe bee battitii Iisaa, mbii dum:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko paama to geelle too.

¹⁶ O jaabii be, o wii:

—Fotaa ko be njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee be ko be paama!

¹⁷ Be njaabii mo, be mbii:

—En ngalaa doo so wanaa buuruuje joy e liddi didi.

¹⁸ O wii be:

—Ngaddanee kam dum gaa.

¹⁹ O yamiri yimbe bee njoodoo e hudo, o bami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaabe bee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu be paami faa be keddi. Taalibaabe bee ndeentini taye keddiide dee, de kebbiti cagiije sappo e didi. ²¹ Naamnoobe bee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rewbe e sukaabe.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

²² Don e don, o naanni taalibaabe bee e laana kaa yalla ana adoo mo lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii be, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa woddii danjeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka, sabi ka jabbotooka henndu. ²⁵ Nde badinoo weetude ndee, o wari e taalibaabe bee, omo yaara koyde dow ndiyam dam. ²⁶ Kaa nde be njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, kullol manngol nanngi be, be mbii:

—Dum yo seydaani!

Be ndarii ebe conkina no be poti hulde. ²⁷ Don e don Iisaa wii be:

—Mbaaltinee hakkillaaaji moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so dum aan jaati woni doo, yamir mi yaha dow ndiyam dam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam dam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuddi yorkitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamdir-daa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-daa?

³² Be didon fuu, be naati laana kaa tan, henndu nduu darrii. ³³ Taalibaabe wonnoobe ley laana kaa bee cuji-dani mo, mbii:

—A Bii Laamdo jaati!

No Iisaa selliniri jawbe ley leydi Genesaret

³⁴ Be lummbi weendu nduu, be panndi leydi Genesaret. ³⁵ Worbe oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa jawbe bee fuu. ³⁶ Be jaagii mo mo acca jawbe bee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memdo ngol fuu sellii.

Haala neesu njaatiraabe

15 Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii dum, mbii:
² —Kodum wadi so taalibaabe maa bee ana koyne neesuujii njaatiraabe meeden dii? Sabi be lootataa juude fade mabbe naamde. [†]
³ O jaabii be, o wii:
 —Onon nee, kodum wadi so odon luutta yamiroore Laamdo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamdo wii: «Teddin inna maa e baam maa.» ^{††} O wii kasen: «Kududo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.» ⁵ Kaa onon, odon mbiya so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamdo», ⁶ dum ana heya neddo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton konngol Laamdo, faa njokkon neesu moodon! ⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:
⁸ «Laamdo wii:
 Ngol lepol e haala tan teddinirta kam,
 kaa e ley berde mabbe ebe ngoddi kam.
⁹ Meere be ndewata kam,
 sabi ko be tuugii e ley janngingol mabbe koo yo jamirooje yimbe tan.» ^{††}

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddii jamaa oo, wii dum:
 —Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.
¹² E oon wakkati, taalibaabe bee battitii mo, mbii mo:
 —Tama a anndii Farisa'en bee mettaama e haalaaji maa dii?
¹³ O jaabii, o wii:
 —Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kam-mu oo aawaali, doofete. ¹⁴ Accee be, be wumbe dowoobe wumbe! So bumdo dowii bumdo, be didon fuu be caaman ley ngaykaare.
¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:
 —Firritan min kaa haala.
¹⁶ Iisaa wii:
 —Onon duu, faa jooni edum finkinii on naa? ¹⁷ On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu dum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e bernde iwata, dum jaati sobinta neddo.

[†] Ngol LOOTUGOL JUUDE habbaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira. ^{††} Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 [‡] Pergu 21.17; Lewinkoobe 20.9 ^{††} Esaaya 29.13

¹⁹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e naako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kapum e mbonka. ²⁰ Dum woni ko sobinta neddo. Kaa naamde tawee lootaali juude mum no be mbii nii sobintaa neddo.

No debbo Kanaanke goondiniri Iisaa

²¹ Caggal dum, Iisaa iwi don fa'i seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:
 —Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra dum sanne!
²³ Kaa o jaabaaki dum fay huunde. Taalibaabe makko bee ndaardoyi mo, mbii mo:
 —Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.
²⁴ Iisaa jaabii, wii:
 —E baali suudu Israa'iila majjudi dii tan nelaa-mi.
²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:
 —Moobbo, wallam!
²⁶ O jaabii, o wii:
 —Bamde naamdu sukaabe so tippoo dawaadi moyyaa.
²⁷ Debbo oo wii:
 —Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana naama naamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.
²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:
 —Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a wadane no njidir-daa nii.
 E oon wakkati jaati, biyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

²⁹ Iisaa iwi don, takkii daande weendu Galili, nabbi waamnde haayre, joodii ton. ³⁰ Yimbe heewbe ngari to makko, ngaddi layoobe e wumbe e be terde mum'en mbaati e muumdube, kapum e jawbe wobbe heewbe. Be battini been yeeso makko, o sellini be. ³¹ Haaynii yimbe bee sanne nde njiinoo muumdunoobe ana kaala, be terde mum'en mbaati cellii, layannoobe ana njaha faa gasa, wumnoobe ana njiya. Hedde ebe njet-ta Laamdo Israa'iila oo.

No Iisaa namminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddii taalibaabe mum bee, wii bee:
 —Bee yimbe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ko be ngondi e am, haya duu be ngalaa ko be naama. Mi waawaa yoppitinde be tawee be naamaali, pati be caama yolbere e laawol so ebe koota.
³³ Taalibaabe makko bee mbii mo:
 —Hoto fuu kebaten ko namminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?
³⁴ O lamndii be, o wii:
 —Hono foti buuruuje njogi-don?
 Be njaabii mo, be mbii:
 —Jeddi, kapum e liikoy seeda min njogii.
³⁵ Caggal dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O bami buuruuje jeddi dee kapum e liikoy koy, o yetti

Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaabe bee ndokka dum jamaa oo. ³⁷ Be fuu be jaami faa be keddi. Taalibaabe bee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Jaamnoobe bee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewbe e sukaabe. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yimbe bee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

No Farisa'en jaagorii kollee haaynde

16 Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, be ndaardi mo o holla be taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ² O jaaborii be nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan. ³ Beete law, so on njii kammu ana wojji ana nibbi, on mbiyan toban. Odon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaaji wakkatiiji dii! ⁴ Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal dum, o yoppi be don, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaabe bee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yoobaade naamdu. ⁶ Iisaa wii be:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaabe bee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko be kaalata koo, wii be:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famdube hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy de njedu-mi e ujunaaji njoyon gorko dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi de njedu-mi e ujunaaji nay neddo dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹¹ Hono wadi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaabe bee paami o wiyaali be ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii dee, be ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njanniginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaabe makko bee, o wii:

—Homo yimbe mbiyata 'Bii Neddo oo woni?

¹⁴ Be njaabii, be mbii:

—Won wiyoobe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoobe a annabi Iliyaasa, won wiyoobe kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaabe bee.

¹⁵ O wii be:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, 'Bii Laamdo guurdo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon bii Yuunusa. Sabi wanaa bii-aadama anndin maa dum, Baabiraado am gondo

dow kammu oo anndin maa dum. ¹⁸ Miin duu, mido wiye Piyeer (dum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondinbe ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kadu-daa e leydi, hadete dow kammu. Ko njabu-daa e leydi, jabete dow kammu.

²⁰ Nden, Iisaa daalii taalibaabe mum bee pati kaalana fay gooto kapum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹ Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaabe mum bee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton mawbe lepol e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan pannde tatabere. ²² E ley dum, Piyeer sawndintini mo hedde ana jinga mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum hebataa ma!

²³ Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamdo, to yimbe ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

²⁴ Caggal dum, o wii taalibaabe makko be:

—Muuydo jukkude kam fuu, njootta yurmaade hoore mum, bama leggal mum bardugal † jokka e am. ²⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirde ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷ Sabi 'Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸ Mido haalana on goonga: yoga e wonbe doo bee maayataa tawee njijaali 'Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

No noone Iisaa waylitorii

17 Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaabe didon Yaakuuba e Yuhanna, o teel-doyi e mum'en dow waamnde haayre toownde.

² Noone makko waylitii yeeso mabbe. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³ Muusaa e Iliyaasa banngani be, ana kaalda e makko. ⁴ Piyeer wii Iisaa:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal mi dar-na doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi be. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo 'Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi. Ket-tindee mo!

⁶ Nde taalibaabe bee nani nden daande ndee, be caami be kippii e leydi, be kuli sanne. ⁷ Iisaa battitii be, memi be, wii:

† Yeew Matta 10:38

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley dum, be kunci gite, be njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko be njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii be, wii:

—Pati kaalanee fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maaybe fuu.

¹⁰ Caggal dum, taalibaabe bee lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya bee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii be, o wii:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu. ¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa yabbike, be anditaali dum, be ngollii dum ko be muuyi fuu. Hono non be torriita Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaabe bee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraado

¹⁴ Nde be ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto battitii mo, diccii yeeso makko, ¹⁵ wii:

—Moobbo, yurma biyam gorko! O kirikiraado omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi nabii mo to taalibaabe maa bee kaa be ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O battitii, o wii:

—Hey yimbe jamaanu bondo be nganaa goondinbe! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mu'ande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaabe bee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii be, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mido haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sattan. Fay huunde on ndonkataa wadude. [²¹ †]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No be njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii be:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimbe, ²³ be mbara mo, kaa e ley palaande majjum tatabere, o immitoto. Taalibaabe bee cunji sanne.

Haala yobugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaabe mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngoobe usuru Suudu Dewal Mawndu bee battii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana yoba usuru Suudu Dewal Mawndu?

† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo yoba.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum hebude haala, Iisaa wii:

—Simon, kodum woni miilo maa e dum?

Kaanankooobe aduna bee, homo be nduupata? Homo be njobinta lampo? Dugule'en naa honaabe?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

—Honaabe bee.

Iisaa wii mo:

—Ndennoo, dugule'en bee kaanaa yobude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde berde bee yimbe. Yaa to weendu too, tippo-daa yammbuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adiido modude nde poodaa, yenninaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kibbinooowo usuru meeden. Ittaa njobanaa en, enen didon.

Haala burdo teddude ley Laamu Laamdo

18 Oon wakkati, taalibaabe bee battitii Iisaa, lamndii dum, mbii:

—Homo buri teddude ley Laamu Laamdo oo?

² Iisaa noddii cukalel, darni ngel yeeso mabbe, ³ wii:

—Mido haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamdo oo abada. ⁴ Burdo teddude ley Laamu Laamdo yo leydinkiniido faa nanndi e ngel cukalel. ⁵ Neddo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jabbi.

Haala ko luuttinta yimbe

⁶ —Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde habbee e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

⁷ Bone woodanii oo aduna saabe kulle gadooje yimbe ley luutti dee! Waajibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majje! ⁸ So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu dum tippo-daa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kibbudo. ⁹ So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-daa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, buri moyyande ma diina tippe-daa e yiite jahannama a kibbudo.

Banndol haala mbaalu majjudo

¹⁰ —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi mido wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu bee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. [¹¹ ††] ¹² Ko miilaton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yopataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjudo oo? ¹³ Mido haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa bura capande

†† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 11:Sabi hisinde majjube waddi Bii Neddo oo.

jeenay e jeenay di majjaali dii. ¹⁴ Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraabe

¹⁵ —So sakiike maa toonii ma, yaa to mum kollitaa dum toonnanngge mum oo tawee onon tan didon. So o jabanii ma, a hewtii sakiike maa. ¹⁶ Kaa so o jabaali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimbe didon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.» ¹⁷ So o jabanaali ma, haalan dum deental goondinbe ngal. So o salike jabande deental goondinbe ngal, jorgora mo keefeero naa duwaape. ¹⁸ Mido haalana on goonga: huunde fuu ko kadu-don e leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njabu-don e leydi, jabete dow kammu. ¹⁹ Mido haalana on kasen: e ley aduna, nde didon mon kawritii e dow huunde wootere naagike Laamdo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gondo dow kammu oo hokkan be nde. ²⁰ Sabi nde didon naa taton kawriti e innde am fuu, mido hakkunde mum'en.

Banndol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Oon wakkati, Piyeer battitii mo, lamndii mo, wii: —Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo noottaali toopude kam? Cili jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

—Dum Laamu Laamdo nanndi: kaananke gooto aniyii yamtude golloobe mum namaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yobira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaabe makko e ko o jogii fuu, faa yoba namaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, naagii mo, wii: «Munanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo namaande ndee, yoppi mo o witti.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seeda. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yobam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, naagii mo, wii: «Munanam, mi yobete!» ³⁰ Kaa oon jabaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yobi namaande ndee fuu. ³¹ Nde golloobe heddiibe bee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddii golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bondo! Nde naagi-daa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaano yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoobe bee, faa nde o yobi namaande ndee faa laabi.

Iisaa beydi hen wii:

³⁵ —Hono non Baabiraado am gondo dow kammu oo wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹⁹ Nde Iisaa tilii e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i bannge Yahuudiya gondo caggal maayo Urdun oo. ² Yimbe heewbe njokki e makko, o sellini ton pawbe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:

—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamdo tagii be wadii be gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, be didon fuu be laa-too neddo gooto.» ¹⁶ Nii woni be nganaa didon kasen, be neddo gooto. Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

⁷ Be lamndii mo, be mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

⁸ O jaabii be, o wii:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rewbe moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo. ⁹ Mido wiya on: ceerdudo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so bamii debbo goddo, jeenii.

¹⁰ Taalibaabe makko bee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude bamde buri.

¹¹ Iisaa jaabii be, wii:

—Wanaa yimbe fuu mbaawi jabude kaa haala, be Laamdo hokki dum bee tan mbaawi jabude ka. ¹² Daliilii kadooiji worbe bamde ana ngoodi. Sabi won worbe rimeteetebe tawa yo waatoraabe. Won dereteetebe. Heddiibe bee noo, kapum'en kadi ko'e mum'en bamde faa ngollana Laamu Laamdo oo. Neddo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo jabu!

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Caggal dum, won waddanbe Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaabe bee njahii e yimbe bee. ¹⁴ Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaadee koy, sabi wa'ube no makkoy nii bee njey Laamu Laamdo oo.

¹⁵ O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

¹⁶ Gorko gooto battitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wii mo:

† Puddoode 2.24

—Ko saabii so laamdi-daa kam ko moyyi? Laamdo tan woni moyyo! So ada yidi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji dii.

¹⁸ Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, ¹⁹ teddin inna maa e baam maa, njidira tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.

²⁰ Suka jokolle oo wii mo:

—Mido haybi dum fuu. Kodum heddi?

²¹ Iisaa wii mo:

—So tawii ada yidi hibbude, yaa soottoy ko njogi-daa fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oo nani diin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte joldo.

²³ E ley dum, Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Mido haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁴ Mido haalana on kasen dum doo: ngelooba yabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁵ Haaynii taalibaabe bee sanne nde nani diin haalaaji ndee, be mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi be, o wii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁷ Piyeer bami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min keboyta?

²⁸ Iisaa wii be:

—Mido haalana on goonga: so Bii Neddo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e didon jokkuba e am bee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankoobe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii. ²⁹ Neddo fuu joppirdo saabe am galle mum naa sakiraabe mum worbe naa sakiraabe mum rewbe naa inna mum naa baam mum naa sukaabe mum naa gese mum, heban ko buri dum cowe teemedere, kasen duu heban nguurndam ndu-umiidam. ³⁰ Kaa ardinoobe heewbe laatoto caggalaabe, caggalaabe bee laatoto ardiibe.

Banndol haala golloobe ley ngesa peguuje

20 —Annii ko Laamu Laamdo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa golloobe be ngolla ngesa mum peguuje. ² O hebi golloobe, o hawri e mabbe o yoban be hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardi. O nabi be ngesa makko. ³ Wakkati nawlal, o yalti kasen, o tawi wobbe sakoro be kebaali golle, ⁴ o wii be: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoban on ko haani yobeede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal dum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi wobbe ana ndarii to sakoro too, o wii dum'en: «Kodum wadi so nallu-don doo on ngollaali fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, be

mbii: «Fay gooto bamaali min golle.» O wii be: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu golloobe bee njobaa dum'en. Ardoro-daa sakiitiibe nanngede bee, cakitoro-daa adiibe nanngede bee.» ⁹ Nannganoobe laasaraa bee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinoobe nanngede bee duu ngari, cikki njobete ko buri dum. Kaa gooto e mabbe fuu hokkaa mbuudu cardi hono no bee too nii. ¹¹ Nde be njobaa dum ndee, ebe njermi-too yaade to jom ngesa too ¹² ebe mbiya: «Bee doo golloobe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, be ponndaama e amen njobdi, minen nee min ngollii jalooma kuurdo ley ngee naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e mabbe, wii: «Gidam, mi toopaali ma. Tama wanaa aan jabunoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma? ¹⁴ Ndennoo, bam njobdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko kebu-daa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasi-daade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaabe bee laatoto ardiibe, ardiibe bee laatoto caggalaabe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuur-tugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana njabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaabe sappo e didon bee e laawol, wii dum'en:

¹⁸ —Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Don Bii Neddo oo wadatee e juude hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ be ngada mo e juude heeferbe, been duu njaayran mo, piya mo dorri, perja mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tatabo oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna bibbe Jebede battini sukaabe mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa jaagoo dum ballal.

²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-daa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa bibbe am worbe didon bee njoodoo bannge maa so a laamiima, gooto wona bannge maa jaamo, goddo oo wona bannge maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, be mbii:

—Miden mbaawi.

²³ O wii be:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, be Baabiraado am moyyinani bee njei dum.

²⁴ Nde taalibaabe sappo heddiibe bee nani dum ndee, mettaa e rimdaabe didon bee. ²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddii be fuu, wii be:

—Odon anndi laamiibe heeferbe ana kawjorii dum'en hawju bondo. Mawbe bee duu ana laamorii be laamu bodeejo. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon. ²⁸ Dum nee, 'Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yimbe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewbe.

No Iisaa selliniri wumbe didon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaabe mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewdo jokki e makko. ³⁰ Wumbe didon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa anii bettoo, puddi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e mabbe ana wiya be ndeyyinoo, kaa be beydii wullude ebe mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddii be, wii:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, be mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa be, memi gite mabbe. Don e don be mbumti, be njokki e makko.

No Iisaa naatiri Urusaliima

21 Nde Iisaa e taalibaabe mum badinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaabe didon, ² wii be:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana kabbii. Kumton di ngaddanon kam. ³ So won biido on huunde, njaabo-don dum Moobbo ana haajaa di. Don e don on njoppete ngaddon di.

⁴ Dum wadii yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee bibbe Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa, ana leydinkinii, ana waddii tefeewa, ana waddii mola tefeewa.» [†]

⁶ Oon wakkati, taalibaabe bee njehi ngadoyi ko Iisaa yamiri dum'en koo. ⁷ Be ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, be njappi e majji saayaaji mabbe, Iisaa waddii.

⁸ Ko buri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Wobbe kelti cabe ledde, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Ardiibe Iisaa bee e jokkuba e caggal makko bee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado! ^{††} Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

[†] Jakariyaa 9.9 ^{††} Jabuura 118.25-26

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yimbe bee fuu keddii ana caaya ana mbiya:

—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwruudo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodoobe e soottoobe wonbe ley mayre bee fuu, libi taabe weccoobe kaalisi e joodorde soottoobe buugaaji. ¹³ Caggal dum, o wii be:

—Ley Binndi dii Laamdo wii: «Suudu am noddirte suudu rewruudo Laamdo.»

Iisaa beydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadii ndu «suudorde yanoobe!» [‡]

¹⁴ Wumbe e layoobe ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini be. ¹⁵ Hooreebe yottinoobe sadaka bee e dunkee'en Sariya bee mettaa nde njii kulle kaayniide de o wadata dee, e nde nani sukaabe ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden be mbii Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii be:

—Mi nanii. Tama on janngaali dum doo abada:

«A wadii fay sukaabe waddube e muynoobe ana njette?» ^{‡†}

¹⁷ Caggal dum, o seerti e mabbe, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloji ton.

No Iisaa hudiri ibbi

¹⁸ Beete law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi. ¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o fanji ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

Don e don, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haaynii taalibaabe bee nde njii dum ndee, be lamndii mo, be mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii be, o wii:

—Mido haalana on goonga: so tawii odon ngoondini on cikkitaaki, on njawtan wadude ko ngadu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee doo waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So odon ngoondini, ko jaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee, hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe Yahuudiyankoobe bee battii mo, lamndii, mbii:

—Yamiroore hende ngolliirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii be, wii:

[‡] Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11 ^{††} Jabuura 8.3

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yimbe lootogal batisima? Laamɗo naa yimbe?

Be ndawridi hakkunde mabbe, be mbii:

—So en mbii «Laamɗo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ²⁶ Kaa so en mbii «yimbe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimbe bee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, be mbii:

—Min anndaa.

O jabbitii, o wii be:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaabe ɗiɗon

²⁸ Iisaa beydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo bibbe worbe ɗiɗon, badii arano oo, wii dum: «Binngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.» ²⁹ Biɗɗo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi. ³⁰ Baabiraado oo noddi biɗɗo ɗiɗabo oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali. ³¹ Homo e mabbe woni jabando baam mum ko wii koo?

Be njaabii, be mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii be:

—Mido haalana on goonga: duwaape'en bee kapum e bamfaaji dii adoyto on naatude e Laamu Laamɗo oo. ³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol foocci-taare, on njabanaali dum. Kaa duwaape'en bee kapum e bamfaaji dii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-don dum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoondin-don mo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

³³ —Kettinee banndol gonngol: nedɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare boosirde peguuja, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remooɓe gese peguuje, o dawi. ³⁴ Faa tebugol peguuje yottii, o neli golloobe makko to remooɓe bee too, be ngaddanoya mo ngedu makko e bibbe peguuje dee. ³⁵ Kaa remooɓe bee nanngi golloobe makko bee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oo neli e mabbe golloobe burbe arandeebe bee heewde. Remooɓe bee ngadi be no ngadunoo bee too nii. ³⁷ O sakitii nelde biyiiko gorko to mabbe, o wii: «No laatii fuu, be njaagoto biyam oo.» ³⁸ Kaa nde remooɓe bee njii biyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!» ³⁹ Oon wakkati, be nanngi mo, be mbedii mo to caggal ngesa too, be mbari mo. ⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o wadata remooɓe bee?

⁴¹ Be njaabii mo, be mbii:

—Been bonɓe, o halkiran be no boniri. O hasira ngesa ngaa remooɓe wobbe hokkoobe mo ngedu makko e bibbe magga nde nga tebaa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii be:

—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo? «Haayre nde mahooɓe bee tippitii ndee, kapum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.

Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!» †

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamɗo oo ittete e mon, hokkee yimbe wadoobe ko Laamɗo yidi.

⁴⁴ Nedɗo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Nedɗo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooreebe yottinoobe sadaka bee e Farisa'en bee nani banndi makko dii ndee, paamii banndi dii e mum'en peewti. ⁴⁶ Ebe tewta no be nanngira mo, kaa be kulii yimbe bee, sabi be fuu ebe njogorii mo annabaajo.

Banndol haala piiri yanngɓe

²² Iisaa haaldiri e mabbe banndol kasen, wii be:

² —Laamu Laamɗo ana wa'i hono no kaananke kuurtinando biyum gorko, so wadani dum yanngɓe. ³ O neli golloobe makko noddanoya mo naamoobe, kaa gansaabe bee calii warde. ⁴ O neli kasen golloobe wobbe, o wii dum'en: «Mbiyee gansaabe bee piiri yanngɓe ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e jalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, be ngara be nootoo yanngɓe oo.» ⁵ Kaa gansaabe bee koyini mo, ki-innii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe bee nanngi golloobe bee, torri be, mbari be. ⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been paadube ko'e, nduppi ngeenndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii golloobe makko bee: «Ni-iri yanngɓe ndii moyyinaama, kaa gansaabe bee kaan-daa e paamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawɗi dii, noddon nedɗo fuu mo kawru-don wara paama piiri yanngɓe oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en bee njehe dow mbeddaaji dii, noddi yimbe be tawi ton fuu gila e bonɓe faa e moyyube faa galle do yanngɓe oo wadata doo heewi yimbe.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaabe bee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-daa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii golloobe bee: «Kabbee juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimirre sella ndee, ton o wullata o njeryondira piije.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaabe ana keewi kaa subaabe ana pamdi.

Haala yobugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehe ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaabe mabbe, kapum e howruube Hirudus mbiya mo:

† Jabuura 118.22-23

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yimbe. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum anndu-daa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji mabbe bondi dii. O wii be:

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam? ¹⁹ Kollee kam kaalisi jobirteedo lampo oo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi gooto. ²⁰ O lamndii be, o wii:

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ Be njaabii mo, be mbii:

—Kaananke Roma.

O wii be:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²² Haayinii be nde be nani oo jaabu ndee. Be celi mo, be mbitti.

Haala immital maaybe

²³ E ley oon palooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kambe ngoni fennube immital. ²⁴ Be lamndii mo, be mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii hebaali biddo, mijum naa mawnum bamta debbo dalaado oo, yalla ana hebana dum beyngu.» ²⁵ Wadiino e bettaade to amen rimdaabe njeddon worbe. Arano oo caggal dewlii, maayi hebaali biddo. Miniiko gorko bamti debbo makko oo, ²⁶ kapum duu maayi hebaali biddo. Tatabo oo duu jokki hen faa yottii njeddabo oo. ²⁷ Caggal mabbe be fuu, debbo oo duu maayi. ²⁸ Nannde immital nee, homo e njeddon bee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi be fuu be bamiino mo.

²⁹ Iisaa jaabii be, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamdo dee duu. ³⁰ Sabi so maaybe immitike, worbe bamataa, rewbe bamataake, be laatoto hono no malaa'ika'en wonbe dow kammu bee nii. ³¹ E haala immital maaybe, tama on njanngaali ko Laamdo wii on koo? O wii: ³² «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.» ^{††} Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe. [‡]

³³ Waaju makko oo haayinii yimbe hettindotoobe mo be fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

³⁴ Nde Farisa'en bee nani o mubbii kundude Saduki'en bee e haala ndee, be kawriti. ³⁵ Gooto e mabbe jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

³⁶ —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu. ^{††38} Nden woni

yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade.

³⁹ Yamiroore didabere hono mayre annii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ^{††40} Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Nde wonnoo Farisa'en bee ana kawriti, Iisaa lamndii be, wii:

⁴² —Kodum miilu-don e Almasiihu oo? O taanii ho-mo?

Be njaabii, be mbii:

—O taanii Daawuuda.

⁴³ O wii be:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anndini mo dum, saabe majjum o wii:

⁴⁴ «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada njabbaa waybe maa.» ^{††}

⁴⁵ So Daawuuda ana noddirta mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

⁴⁶ Be fuu be ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila pande nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goddi.

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

23 Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaabe mum bee:

² —Dunkee'en Sariya bee e Farisa'en bee

kapum'en ndokkaa jannginde Sariya Muusaa oo.

³ Saabe dum, odon kaani jabande be, ngadon huunde fuu ko be mbii on. Kaa pati nemmbon golleeji mabbe, sabi be ngadataa ko be mbaajotoo koo. ⁴ Be kabban donnge teddude, be mbakkina yimbe, kaa be njidaa wallirde been huncude de fay hoore fedeendu. ⁵ Huunde fuu ko be ngadata, be ngadiran dum faa be kollinkino. Dum wadi so ebe kabba talki mawdi, ebe njuutina cilmbe saayaaji mabbe faa ana ndaasoo. ⁶ Ebe njidi joolle burde teddude so be noddama e yanngeejji, ebe njidi joolle burde yitinkinaade ley cuudi baajordi. ⁷ Ko be njidi tan salmineede calminaali teddudi ley luumooji e noddoreede «Moobbo». ⁸ Kaa onon, pati njabee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraabe, Moobbo gooto tan njogi-don. ⁹ Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogi-don, dum woni gondo dow kammu oo. ^{††10} Pati njabee noddoreede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-don, dum woni Almasiihu oo. ¹¹ Burdo teddude hakkunde moodon yo laato gol-lanoowo heddiibe bee. ¹² Toownudo hoore mum fuu, leydinte. Leydinkiniido fuu toownete.

¹³ Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon cokana yimbe damal Laa-

Ko Laamdo wii yo Laamdo mabbe koo, holli ebe nguuri. †† Pergu 6.5 †† Lewinkoobe 19.18 ††† Jabuura 110.1 ††† Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati neddo soowa baaba mum dimdo dum. Ngol haali haala hooreebe diina fonndube ko'e mum'en e baabiraaku Laamdo.

† Fillitagol Tawreeta 25.5 †† Pergu 3.6 ‡ Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko booyi.

mu Laamdo ngal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [14 †]

¹⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon njiiloo e leydeele odon mbanngoo geeci faa kebon tuubudo gooto. So on kebii dum, mbirfito-don kasen, ngadon dum bii jahan-nama faa sowa on cili didi.

¹⁶ Bone yanan e mon, onon wumbe dowoobe yimbe! Odon mbiya: «So neddo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanje Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁷ Majjube, wumbe! Kodum buri teentilaade: kanje oo naa Suudu labbinooru kanje oo nduu? ¹⁸ Odon mbiya kasen: «So neddo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gondo dow mayre oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁹ Wumbe! Kodum hen buri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka labbi-noore sadaka oo ndee? ²⁰ Ndennoo, neddo fuu kunori-ido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamdo joodiido e mayru oo. ²² Neddo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamdo ngal e Joodiido e mag-gal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon ittana Laamdo jakka naanaa, kapum e haakolooji goddi, kaa odon njeeboo ko buri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kapum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddii koo. ²⁴ On wumbe dowoobe yimbe! So bowngu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, tawee nee, odon moda ngelooba!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon lawya caggal kore loode e caggal lehoy, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wuj-jaa e ko yanaa. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laaban.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon nanndi e janaale dawni-naade, de dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaa-don: e jiile gite odon nanndi e fooccitiibe, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oopaare.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaabe bee cuudi dow janaale mum'en, odon njardina janaale fooccitiibe bee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraabe amen, min ittidataano e mabbe yonkiiiji annabaabe dii.» ³¹ Hono non, ceet-tori-don onon jaati on bibbe warannoobe annabaabe bee. ³² Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi di njaatiraabe mon pudfunoo dii! ³³ Bolle, bibbe posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahanna-

† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 14: Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon teeta cu-udi rewbe be worbe mum'en maayi, odon njuutina duwaawuui moodon yalla odon manee. Saabe majjum, on keban jukkungo burngo fuu naawde.

ma? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaabe e hakki-lanteebe, kapum e jannginoobe. Mbaron yoga, perjon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiiiji laabube ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fi-itoo on, gila yonki Haabiila pooccitiido oo faa yonki Jakariyaa bii Barakiya mo mbarno-don hakkunde Su-udu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga: jukkungo majjum dum fuu e yimbe oo jamaanu saamata!

No Iisaa sunjlirani yimbe Urusaliima

³⁷ —Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaabe, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde bibbe mon no cofal hawrintinirta bibbe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njabaali. ³⁸ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

24 Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaabe mum battitii dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii. ² O wii be:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goon-ga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaabe makko ngari e makko kapum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa ho-mo hollata gartol maa, kapum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii be, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yonja on. ⁵ Sabi heewbe ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yonjan heewbe. ⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Lepol haban e lepol, laamu haban e laamu. Yolbereeji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje. ⁸ Dum kaa fuu hono no pudfoode njatawere beynoowo nii.

⁹ Nden, yimbe naban on e carirdi yalla odon torree, mbare-don. Lepi dii fuu mbajan on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heewbe njoppa goondinal mum'en, ana njambondira ana mbapondira e ko'e mum'en.

¹¹ Annabaabe peneebe heewbe banngan, yonja heewbe. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yimbe heewbe buubta. ¹³ Kaa mujudo faa timmoode, joomum his-inte. ¹⁴ Oo doo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo ooynete e aduna oo fuu, yalla lepi dii fuu ana keba seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawdo gadoowo

¹⁵ —Nde njii-don «huunde harmunde bonnde», †† ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo ‡

†† Daniyel 9.27; 11.31; 12.11

(janngudo dum, tiinnoo faama) ¹⁶ nden, tawaabe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁷ Tawaado dow bene, pati wiya baman kaaki ley suudu mum. ¹⁸ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamooowo saaya mum. ¹⁹ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen palaade! ²⁰ Naagee Laamdo pati doddu mon laatoow wakkati dabbunde naa palaande fowteteende. ²¹ Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puddoode aduna, hono makko wadataa abada kasen. ²² Sinndo tawiino deen palaade ndabbindinaaka, fay gooto e bibbe aadama hisataano. Kaa Laamdo rabbindinirii de sabaabu be o subii bee. ²³ E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasiihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee. ²⁴ Sabi almasiihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, be ngada taagumansaaji mawdi e kaayeefiiji yalla ebe majjina fay subaabe bee, so be mbaawii. ²⁵ Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. ²⁶ So won biido on: «Yee-wee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee. ²⁷ Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wardata. ²⁸ Do jiiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁹ —Don e don, caggal torra ley deen palaade, naange nibban, lewru njoottan yaaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimm-boto. ³⁰ E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo banngan e mbeeyu, leni aduna dii fuu ngullan. Be njiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. ³¹ Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaabe makko bee gila hoore leydi faa hoore leydi.

³² Taykitee ibbe: so cabe majje keyditii, haakolooji majje mbillitii, odon anndi ndunngu badike. ³³ Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo battiima, omo damal galle. ³⁴ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³⁵ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala timmoode aduna

³⁶ —Kaa nden palaande e oon wakkati fay gooto andaa dum, wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³⁷ No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Neddo oo ana wara. ³⁸ E ley deen palaade fade ilam tuufaanu dam warde, yimbe ana naama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa pande Nuuhu naati laana kaa. ³⁹ Be miilaali, be njalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli be fuu. Garol Bii

† Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoobe. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. † Eesaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

Neddo oo hono non nanndata. ⁴⁰ E oon wakkati, worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴¹ Rewbe didon undoobe dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴² Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. ⁴⁴ Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kapum e golloowo bondo

⁴⁵ —Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakki-lante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. ⁴⁶ Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii galle mum, welii hoore. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁸ Kaa so golloowo oo yo bondo, wii e hoore mum kalfaado mum booyan wartaali, ⁴⁹ hedde ana fiya waayiraabe mum golloobe bee, ana naamda ana yarda e sigiroobe, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran palooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafi-gi'en, ton o wullata o njeryondira jiiye.

Banndol haala surbaybe sappo

²⁵ —Laamu Laamdo oo nanndan e oo janta: surbaybe sappo bambe moottilaaji mum'en so nje-hi jabboyaade jommbaajo gorko. ^{†2} Njoyon bee yoyaa, njoyon wobbe bee ana yoyi. ³ Be yoyaa bee bami moottilaaji tawi njoobaaki bulannga, ⁴ yoyube bee noo nabori paali bulannga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, be fuu be njorji, be daanii. ⁶ Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njabbooyee mo!» ⁷ Nden be fuu be pini, ebe moyyina moottilaaji mabbe. ⁸ Surbaybe be yoyaa bee mbii yoyube bee: «Ndokkoree min e bulannga mon mo njoobi-don oo, sabi moottilaaji amen annii jifa.» ⁹ Yoyube bee mbii: «Hubindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to soottoobe, coodoyon!» ¹⁰ E ley no be yoyaa bee njaari soodoyde bulannga nii, jommbaajo oo yottii. Lanndininoobe bee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa. ¹¹ Faa booyi seeda, surbaybe heddiibe bee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!» ¹² Kaa o jaabii be, o wii: «Mido haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wiide:

—Njeertee, sabi on anndaa palaande naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

Banndol haala golloobe taton

¹⁴ —Laamu Laamdo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi golloobe mum, halfini dum'en jawdi

†† E neesu Yahuudiyankoobe jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraabe jom suudu mum, sabi kapum'en ndammbootoo.

mum. ¹⁵ O halfini gooto mabbe mutakal teemedede joy kanje, goddo teemedede didi, tatabo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawi. Don e don, ¹⁶ golloowo kebudo mutakal teemedede joy kanje oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedede joy godde. ¹⁷ Kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo duu wadi non, tinorii kapum duu mutakal teemedede didi godde. ¹⁸ Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanje oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo.

¹⁹ Faa booyi caggal mum, kalfaado mabbe oo warti noddii be, o yeewi jate mabbe. ²⁰ Kalfinaado mutakal teemedede joy kanje oo wari, waddi mutakal teemedede joy godde, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede joy kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede joy godde.» ²¹ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²² Golloowo kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo wari kapum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanje kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.» ²³ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²⁴ Kalfinaado mutakal teemedere kanje oo wari kapum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada moobta ko a tutaali. ²⁵ Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanje maa oo. Haya, fii maa annii!» ²⁶ Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido moobta ko mi tutaali, ²⁷ ndennoo, ada haannoo wadude kanje am oo e bantiki, yalla ana dapa ko tinorii-mi so mi wartoyii. ²⁸ Jooni, teetee mo mutakal teemedere kanje oo, ndokkon dum jom mutakal teemedede joy kanje oo. ²⁹ Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ³⁰ Golloowo meereeroo oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira niiye.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

³¹ —So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kapum e malaa'ika'en bee fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. ³² Yimbe aduna bee fuu moobtete yeeso makko, o faltoroo be no duroowo faltortoo baali e be'i nii: ³³ o wadan baali dii e junngo makko naamo, o wada be'i dii e junngo makko nano. ³⁴ Hono nii, Kaananke oo wiirata wonbe junngo mum naamo bee: «Ngaree, onon barkinaabe Baabiraado am, nannee laamu mo ndesane-don gila e puddoode aduna oo. ³⁵ Sabi mi yolbiino, on namminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke kodo, on njippinii kam, ³⁶ mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandinii kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» ³⁷ E oon wakkati, fooccitiibe bee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min nammin

maa naa ada domdi, min njarnu maa? ³⁸ Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a kodo, min koltin maa? ³⁹ Mande min njii maa a jawdo naa a uddaado kasu, min ngari yeewde ma?» ⁴⁰ Kaananke oo jaaboo be wiya: «Mido haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burdo famdude e sakiraabe am bee, yo miin ngadan-don.»

⁴¹ Caggal dum, o wian wonbe junngo makko nano bee: «Ngoddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on namminaaali kam, mi domdiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi kodo, on koltinaali kam, mi jawdo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, be njaaboto mo kambe duu be mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domdi naa a kodo naa a kodo naa a jawdo naa ada uddaado kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto be o wiya: «Mido haalana on goonga: ko mbaasu-don wadande gooto e bee doo burbe famdude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, been njaha e jukkungo duumiingo, fooccitiibe bee keba nguurndam nduumiidam.

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

26 Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaabe mum bee:

² —Odon anndi balde didi palii en e iidi Paska, Bii Neddo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe Yahuudiyankoobe bee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Kayafas. ⁴ Be fuu be ndawridi faa be njammboroo Iisaa hiila, be mbara dum. ⁵ Kaa be mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimbe bee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya do galle Simon ceppaado oo doo, ⁷ debbo gooto battitii dum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana naama, o wuji dam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaabe bee njii dum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Edam waawnoo soottee kaalisi keewdo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko be kaalannoo koo, wii be:

—Ko saabii so odon torra oo debbo? O gollanii kam golle njardudo. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon pannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon pannde fuu. ¹² O wujii terde am nebam uuroojam, ko o wadiiri dum yalla omo lanndinanoo kam yanaande. ¹³ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadii koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaabe sappo e didon bee, yehi to hooreebe yottinoobe sadaka, ¹⁵ wii dum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

—Be njakkii buudi capantati cardi, be ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E palooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaabe bee ngari, lamndii Iisaa, mbii dum:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii be, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon dum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaabe makko.»

¹⁹ Taalibaabe bee ngadi ko Iisaa yamirnoo dum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaabe sappo e didon bee faa be kirtoo. ²¹ Nde be kirtotoo ndee, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jamm-boto kam.

²² Be cunji sanne, hedde ebe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbididdo e am junngo mum e la'al oo, oon jammbootoo kam. ²⁴ Waajibi 'Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jamm-botoodo 'Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimanooka fey buri moyyande dum.

²⁵ Yahuuda garoowo jammaade mo oo bami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde be naamata ndee, Iisaa bami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki taalibaabe mum bee, wii:

—Nannee, naamee, dum yo terde am.

²⁷ Caggal dum, o bami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki be, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiyam am, yiyam tabintinooram aadi keyri, njupportoodam saabe heewbe faa luutti njaafee. ²⁹ Mido wiya on: abada mi yarataa dam peguujam kasen so wanaa nannde njardoy-den peguujam kesam e ley LaamuBaabiraado am.

³⁰ Caggal be njimii Jabuura, [†] be njalti, be njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii be:

[†] Neesu Yahuudiyankoobe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska.

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.» ^{††}

Iisaa beydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer bami haala, wii mo:

—Fay so be fuu be njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyana a anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsa mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaabe bee fuu mbii hono non.

No Iisaa naagorii Laamdo ley Gecemane

³⁶ Caggal dum, Iisaa yottodii e mabbe nokku biyeteedo Gecemane, wii be:

—Njoodee doo, faa mi wadoya too duwaawu.

³⁷ O yaadi e Piyeer e bibbe Jebede didon bee, bernde makko fuddi maatude yoomeende e ruubu. ³⁸ E ley dum, o wii be:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati daano-don.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

—Baabiraado, so tawii ana laato, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi ebe daanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on daanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati daanee, nduweete, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa woddineede so wanaa mi yara dum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi be daantike, sabi doydii ana piilii e mabbe. ⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tataberde hono no o duworinoo nii. ⁴⁵ Caggal dum, o warti e taalibaabe bee, o wii dum'en:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! 'Bii Neddo oo wadete e juude luut-toobe. ⁴⁶ Immee njehen! Yeewee, jammbootoo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, yottii ana wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe Yahuudiyankoobe bee neli be. ⁴⁸ Jamm-botoodo mo oo hokki be finnde, wii:

^{††} Jakariyaa 13.7

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum.

⁴⁹ Don e don, Yahuuda battitii Iisaa, wii dum:

—Sadi Moobbo!

O buccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, be battitii, be njani e Iisaa, be nanngi dum. ⁵¹ Gooto e wondunoobe e Iisaa bee soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum. ⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e njaro mum, sabi jogootodo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata dum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabiraado am nelda kam ko buri konuui sappo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi dii koo tabitirta? Sabi di mbii hono non dum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi jannde fuu mido janngina, on nanngaali kam. ⁵⁶ Kaa dum fuu wadan yalla Binndi annabaabe dii ana tabita.

Nden, taalibaabe bee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nanngube Iisaa bee nabi dum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi dunkee'en Sariya bee e mawbe lepol bee ana kawritinnoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokitii mo fali daawre hakkunde mabbe, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomoobe bee faa o yiya no dum sakitortoo.

⁵⁹ Hooreebe yottinoobe sadaka e waalde Saahiibe ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yimbe heewbe ngari seedanaade mo pene, be kebaali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, worbe didon ngari, ⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamdo, o mahitoo ndu ley balde tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawdo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo wii mo:

—Mido lamndore saabe Laamdo guurdo oo, haalan min so tawii aan woni Almasiihu'Bii Laamdo oo.

⁶⁴ O jaabii dum, o wii:

—No mbii-daa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan 'Bii Neddo ana joodii naamo Jom Baawde oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamdo! En kaajaaka seedee'en han-kasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. ⁶⁶ Kodum njii-don hen?

Be njaabii, be mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal dum, be tutti e yeeso makko, be culkii mo. Yoga mabbe ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer joodii sella e daalaare galle oo. Gooto e horbe bee battitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi dum hakkunde yimbe fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal dum, o fa'i to damal galle too. Kordo goddo yii mo, wii wonbe don bee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa booyi seeda, wonbe don bee battii Piyeer, mbii dum:

—Tayoral, e mabbe njeye-daa, sabi demngal maa ngal hollii to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:

—Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginge, a wiyen a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No Iisaa nabiraa to Pilaatu

27 Beete law, hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe lepol bee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be kabbi mo, be nabi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammbiido Iisaa oo yii no o sariraa o bareteedo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardii dii to hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe lepol bee, ⁴ wii dum'en:

—Mi luuttii ko njammii-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii be njaabii mo, be mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal dum, o bami boggol, o wartoyii.

⁶ Hooreebe yottinoobe sadaka bee bami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi dum diyo.

⁷ Caggal be ndawridii, be bami kaalisi oo, be coodi dum ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jennaale joolaa'en. ⁸ Dum wadi so ngan ngesa ana wiyee faa jooni «Ngesa Yiyam». ⁹ Nden haala ka Laamdo yotinirnoo annabi Yereimiya kaa tabiti nde oon wii:

«Be bamii buudi capantati cardii, coggu mo yimbe Israa'iila njatorii yonki makko,

¹⁰ be coodi dum ngesa mahoowo loode, hono no Joomiraado yamirnoo kam nii.» †

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoobe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe lepol bee kappi mo ndee, o jaabaaki fay hu-unde. ¹³ Dum wadi so Pilaatu wii mo:

—A nanaali ko be ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haaynii go-forneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹⁵ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimbe bee subaade e kasunkoobe bee mo njidi yoppita-neede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo moobtorii nii, Pilaatu lamndii be, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so be ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko pooccitiido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe lepol bee ndunyi jamaa oo jaagoo Pilaatu yoppitana be Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii be:

—Homo e didon bee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, be mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii be, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu be njaabii, be mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii be, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydii dukude semmbe, ebe mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana beydii sanne, o bami ndiyam, o looti ju-ude makko yeeso yimbe bee, o wii be:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ Be fuu be njaabii, be mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e bibbe amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani be Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer bee nabi Iisaa ley galle to hubeere ndee woni too, fedde sordaasi'en bee fuu pili mo. ²⁸ Be boorti mo kaddule makko, be boorni mo burmusuure wodeere. ²⁹ Caggal dum, be capi tenngaade gi'e, be kippi e hoore makko. Be ngadi kasen kalacal e junngo makko jaamo, be ndicci yeeso makko, hedde ebe njaayra mo ebe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoobe!

³⁰ Be tutti e makko, be bami kalacal ngal ebe piya e hoore makko. ³¹ Nde be tilii jaayrude mo ndee, be itti burmusuure ndee, be boorni mo kaddule makko. Caggal dum, be nabi mo faa be tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde be njaltata ngeenndi ndii ndee, be kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en bee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal.

³³ Be njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ Be ndokki Iisaa pegu-ujam njillondiraadam e safaare haadunde faa o yara. Nde o meedi dum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde be tonti mo e leggal bardugal ndee, be pecciri kaddule makko urwa. ³⁶ Caggal dum, be njoodii don ebe kayba mo. ³⁷ Be mbinndi daliili ko tonti mo, be takki dum do tiimde hoore makko doo. Dum doo be mbinndi: *OO YO IISAA, KAAANANKE YAHU-UDIYANKOUBE*. ³⁸ E oon wakkati, yanoobe didon tontidaa e makko, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yimbe yabbotoobe don bee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a Bii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooreebe yottinoobe sadaka bee e dun-kee'en Sariya bee e mawbe lepol bee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wobbe, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'iila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoobe tontaabe sera makko bee duu ndarii ana mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

— *Eli, Eli, lama sabaktanii?*

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?») ⁴⁷ Yoga e darinoobe ton bee nde nanunoo dum ndee, mbii:

† Jakariyaa 11.12-13, Yereimiya 19.1-13; 32.6-15

† Wakkati Iisaa, BURMUSUURE WODEERE yo saaya ka kaananke boornotoo.

—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!

⁴⁸ Don e don, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi dum e biineegiri, habbi dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo buuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiibe bee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal dum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, seniibe heewbe maaynoobe nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, be naati ngalluure seniinde ndee, yimbe heewbe njii be.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoobe e mum faa kayba Iisaa bee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rewbe heewbe ana toowti, ana coynoo. Been yo jukkunoobe e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e been rewbe: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kaɗum e inna bibbe Jebede.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu duɗanii mo o hokkee dum. ⁵⁹ O bami tew oo, o fiili dum e kasanke keso, ⁶⁰ o watti dum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal dum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo palaande fowteteende. Hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii dum:

—Kaananke, min miccitike yonɗoowo yimbe oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum. ⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tatabo oo yawta, pati taalibaabe makko ngara nguujita tew makko mbiya yimbe bee o immitiido hakkunde maaybe. Nden ngol yonɗugol cakitiingol buran aranndeewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii be:

—Sordaasi'en hayboobe annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, be njehi hiinnoyaade yanaande ndee: be uddi nde faa gasi, be meeli nde, be ndarni don sordaasi'en hayboobe.

No Iisaa immintiniraa

28 Ko palaande fowteteende ndee bettii koo, beete kecco nannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehi yeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no biraadam nii. ⁴ Doomoobe bee kuli sanne faa ana cippa, be laatii hono maaybe nii. ⁵ Malaa'ika oo wii rewbe bee:

—Pati kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee do o lelinoo doo. ⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaabe makko bee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njijoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rewbe didon bee kenii iwi do yanaande doo, be heewbe kulol e seyo manngo, be ndogi haalanoyde taalibaabe makko bee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e mabbe, wii be:

—Cadee!

Be battitii mo, be nanngi koyde makko, be cujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii be:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaabe am bee njaha Galili. Ton be njijoyta kam.

No hayboobe yanaande Iisaa bee njantorii fuu

¹¹ Rewbe bee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannoobe yanaande nde bee kooti ngeenndi too, kaalani hooreebe yottinoobe sadaka bee ko wadi koo fuu. ¹² Hooreebe yottinoobe sadaka bee kawriti e mawbe bee. Be ndawridi yeenude sordaasi'en haybannoobe yanaande ndee bee kaalisi keewdo, ¹³ be mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaabe makko bee ngarii jemma tawi odon daanii, nguujitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en bee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahu-udiyankoobe faa hannde.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum

¹⁶ Taalibaabe sappo e go'o bee njehi Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo dum'en ndee.

¹⁷ Nde be njii mo ndee, be cujidani mo, kaa yoga e mabbe ana sikkitii. ¹⁸ O battitii, o wii be:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi.

¹⁹ Ndennoo, njehee ngadee lepi dii fuu taalibaabe am, lootiree be lootogal batisima innde Baabiraado e Biddo e Ruuhu Ceniido, ²⁰ njannginee be be njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, mido wondi e moodon nannde fuu faa aduna timma.

Marka

No Yaayaa waajorii

1 Dum woni puddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oo. ² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyi-nanoowo ma laawol. [†]

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende: Moyyinee laawol Joomiraado ngol, ndartinee dati makko.» ^{††}

⁴ Oon nelaado woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O banngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimbe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yimbe leydi Yahuudiya e yimbe Urusali-ima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti be lootogal batisima ley maayo Urdun. ⁶ Yaayaa, kaddule de leebi geloodi boornotonoo, humoo nguruwol, bu-ureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burdo kam baawde waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta boggi pade makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley deen palaade, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatasi mo ley maayo Urdun.

¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam dam oo, o yii kammu ud-ditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii. ¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyinii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu nabi mo ley ladde jeereende. ¹³ O wadi ton balde capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaabe arandeebe

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamdo battiima. Tu-ube, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awoobe. ¹⁷ Iisaa wii be: —Njokkee kam, mi wada on awoobe yimbe.

¹⁸ Don e don be njoppi bubbi mabbe dii, be njokki e makko. ¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba bii Jebe-de e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyinti-na bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddii be. Be njoppi baam mabbe Jebede, kapum e hasaabe bee ley laana kaa, be njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, be njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafar-nahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade. Nannde mum yo fowteteende. ²² Tawaabe don bee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike be no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii.

²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii: —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrudo to Laamdo!

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wul-laango toowngo, yalti e makko. ²⁷ Jamaa oo fuu haay-naa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en bee, be downtanto mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri pawbe heewbe

²⁹ Nde be njaltunoo waajordu nduu ndee, be njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e mabbe. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ battitii mo, nanngi junngo makko, immiini mo. Don e don jontere makko selli, o laatanii be njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yimbe ngaddani Iisaa pawbe e laddaabe fuu. ³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal. ³⁴ O sellini pawbe heewbe, pawbe pawuui di ngaldaa sii. O ribbi seydaani'en heewbe, o accataa seydaani'en bee kaala, sabi ebe anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teeldo ana wada ton duwaawu. ³⁶ Simon e wondiibe mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde be njiiti mo ndee, be mbii mo:

—Yimbe fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii be:

[†] Malakiya 3.1 ^{††} Esaaya 40.3

—Njehen ley geelle badiide dee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi mabbe, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a jabii, ada waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

⁴² Don e don, ceppe dee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina be a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddii ladde, yimbe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

No Iisaa selliniri bonnguujo

2 Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafar-nahum. Yimbe nani omo cuudi. ² Jamaa keewdo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo be konngol Laamdo ngol. ³ Yimbe ngari, ngaddani mo bonnguujo mo worbe nayon ndoondii. ⁴ Kaa be ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so be kippiti bene oo foonndo makko, be njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelana e dengeleewo. ⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal mabbe ndee, wii bonnguujo oo: —Gidam, luutti maa njaafaama.

⁶ Dunkee'en Sariya joodinoobe don bee ndarii ana miiloo e berde mum'en: ⁷ «Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamdo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ⁸ Iisaa faami don e don miilooji mabbe, wii be:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde moodon? ⁹ Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide dum «Imma, bam dengeleewo maa njahaa», kodum hen buri newaade? ¹⁰ Kaa, faa mi anndina on 'Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

¹¹ —Mido haalane: imma, bam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹² Don e don gorko oo immii, bami dengeleewo mum witti, hedde yimbe fuu ana yeewa dum. 'Be fuu be kaaynaa, be ndarii ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³ Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴ Nde o yahata ndee, o

yii Lewi bii Alfaa ana joodii e duwaapeere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵ Nde Iisaa naamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaape'en heewbe e luuttoobe hono mum'en njoodii, ana naamda e makko, kanko e taalibaabe makko. Sabi yimbe heewbe ana njokki e Iisaa. ¹⁶ Dunkee'en Sariya jeyaabe e waalde Farisa'en njii Iisaa ana naamda e been yimbe, mbii taalibaabe makko bee:

—Ko saabii so omo naamda e duwaape'en, kapum e luuttoobe hono mum'en?

¹⁷ Nde o nani dum ndee, o wii be:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, pawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude foocitiibe waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸ Taalibaabe Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley dum, yimbe ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaabe Yaayaa e taalibaabe Farisa'en ana koora, kaa be maa bee koorataa?

¹⁹ O jaabii be, o wii:

—Nootiibe kuurtungu ana mbaawi salaade naamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e mabbe, be mbaawaa salaade naamde. ²⁰ Kaa palaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde mabbe. E deen palaade, be kooran. ²¹ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol beydoo. ²² Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala palaande fowteteende

²³ Wadiino e palaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaabe mum ana kelta butaali e laawol ngol. ²⁴ E ley dum, Farisa'en bee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaabe maa bee ana ngolla ko dagaaki gollude palaande fowteteende?

²⁵ O jaabii be, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko naametee, kapum e yimbe mum?

²⁶ O naati e ley hukku ceniido oo e jamaanu Jotti-noowo Sadaka Mawdo biyeteedo Abiyataar, o paami buuru cakkaado oo, o hokki hen yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndunanaa naamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii be kasen:

—Nalaande fowteteende ndee kammari neddo wadi-raa, wanaa neddo wadira kammari palaande fowteteende ndee. ²⁸ Ndennoo fay palaande fowteteende ndee, 'Bii Neddo woni joomum.

No Iisaa selliniri gorko ley palaande fowteteende

3 Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati. ² Yimbe wonnoobe don bee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o an-niyiido sellinde gorko oo e palaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde mabbe!

⁴ Caggal dum, o lamndii be:

—E ley palaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa warde dum?

Kaa be njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri be tikkere, tiinndam-hoore mabbe dam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ⁶ Don e don, Farisa'en bee njalti, njooddii e howruube Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimbe ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi don, o fa'i weendu too, kanko e taalibaabe makko. Jamaa keewdo iwdo Galili jokki e makko. ⁸ Yimbe heewbe, iwbe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko.

⁹ Iisaa wii taalibaabe mum bee ndaarana dum laana pati jamaa oo billa dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heewbe wadi so pawbe bee fuu kepanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seydaani'en njii mo fuu, ndic-coto, ngulla:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Omo yagginannoo be pati be kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaabe sappo e didon

¹³ Caggal dum, o qabbayi dow waamnde haayre, o noddii be o muuyi noddude, been ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana ngonda e makko, o nela dum'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dum'en baawde ribbude seydaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon be o subii bee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e mijum biyeteedo Yuhanna, bibbe Jebede be o innditiri Bowanerges bee (maanaa mum woni «nanndube e gidaango») ¹⁸ kapum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal dum, o hooti cuudi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaabe makko be ndonki hebude no be jaamira. ²¹ Nde sakiraabe makko nani dum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sotti.

²² Dunkee'en Sariya iwnoobe Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen be mbii:

—Oon woni hooreejo seydaani'en mo o ribbirta seydaani'en bee.

²³ E ley dum, Iisaa noddii be be ngara e mum, haalaniri be banndol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana haba e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana haba e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Nden-noo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jokkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa habbaali joomum tafon. Kaa so habbii joomum faa teenjii, ana waawi nabude ko woni e galle mum fuu. ²⁸ Mido haalana on goonga: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji di be mbonkii Laamdo fuu. ²⁹ Kaa bonki-ido Ruuhu Ceniido oo hebataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko be mbii omo won-di e seydaani koo.

Inna Iisaa e mijiraabe Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraabe Iisaa worbe ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo doo, wii mo:

—Inna maa e mijiraabe maa ana sella too, ana kaaje maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraabe am?

³⁴ O yeewi joodiibe so ana pilii mo bee, o wii:

—Innam e mijiraabe am annii. ³⁵ Sabi gadoowo sago Laamdo, kapum woni mijam gorko, kapum woni mijam debbo, kapum woni innam.

Banndol haala aawoowo

4 Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo. ² O darii omo waajoroo be gede keewde e banndol, omo wiya be:

³ —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sanku-gol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cubi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don, sabi aawdi ndii suddaaki gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnood ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi, ndi rimaali. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, mawni, rimi: yoga sowii cove capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹ Caggal dum, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰ Nden Iisaa teelti, sappo e didon bee e filinoobe mo bee lamndii mo maanaa banndol ngol. ¹¹ O wii be:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduḍo haala Laamu Laamdo oo. Kaa wonbe sella bee, hu-unde fuu e banndol kaalaniran-mi be. ¹² Dum wadi so: «ana yeewa faa gasa tawa njiyataa, ana nana faa laaba paca tawa paamataa, sako be tuuba so be njaafee.» [†]

¹³ O wii be:

—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo? ¹⁴ Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵ Yimbe yogaabe ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e mabbe ngol. ¹⁶ Yogaabe ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppil e muudum dee. Be nanan konngol ngol, be njabboroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷ kaa ngol walaa dadi e mabbe, wakkati gooto tan ngol wonata e mabbe. Wakkati mo billaare naa torra hewti be saabe konngol ngol fuu, be njankiran. ¹⁸ Yogaabe bee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngoni nanbe konngol ngol, ¹⁹ kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kapum e gidaade yonki godde naatan e mabbe, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰ Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, bee ngoni nanoobe konngol ngol so njaba ngol. Be ndiman: yoga sowoo cove capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

²¹ Caggal dum, Iisaa wii be:

—Won fuu kubboowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna dum ley leeso? Wanaa sinndan dum naa? ²² Walaa fuu ko noobi ko banngintaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³ Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴ O wii be kasen:

—Tiidee e no nanirton haalaaji am dii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-don on beydante duu. ²⁵ Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶ O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankudo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷ Caggal mum, daano jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri. ²⁸ Leydi ndii e hoore mum fudinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu jokka hen, caggal dum, gabbe njokka hen. ²⁹ So ko aawaa koo benndii, o baman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰ O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbanndirten mo? ³¹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kapum buri geeyi dii fuu famdude. ³² Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki wada cabe mawde faa pooli mbaawa jibude cuudi e dowdi makki.

³³ Iisaa haalaniri yimbe bee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu mabbe. ³⁴ O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi

e taalibaabe makko bee fuu, o firritanan dum'en bann-di dii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Lummben, keedoyen ootoo bannge.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, be tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, be ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko. ³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, be mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyyina! Wii teen!

Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal dum, o wii be:

—Ko saabii so kul-don? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde ebe mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana dowlanoo dum?

No Iisaa selliniri laddaado

5 Caggal dum, be njottii oo too bannge e weendu nduu, e leydi Gerasankoo. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodinoo, fay gooto waawaa habbude mo, sabi fay calali kabbataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngoode e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani dum, o sujidani dum, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinnaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii, o wii:

—Mido wiyee jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O jaagii dum sanne, o ndaardi dum pati yaltina seydaani'en bee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre.

¹² Seydaani'en bee ndaardi mo o dunanoo dum'en naata e ley girooji dii. ¹³ O dunanii be dum. Seydaani'en bee njalti, naati e girooji dii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji dadi. ¹⁴ Duroobe bee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii dum'en koo. Yimbe bee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ be ngari e Iisaa. Nde be njii gorko laddanoodo oo

[†] Esaaya 6.9-10

ana joodii ana boornii kaddule, yeedditii ndee, kulol nanngi be. ¹⁶ Tawaabe don bee njantanii be ko hewti-noo laddaado oo e girooji dii. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi mabbe ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoodo oo ndaardi mo o acca jokka e makko. ¹⁹ O salanii oon, o wii dum:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa be ko Joomiraado wadan maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu be kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too banngeweendu nduu ndee, jamaa keewdo filii mo kasen dow fonngo doo. ²² Nden gooto e hooreebe suudu waajordu biyeteedo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o diccii yeeso mum, ²³ o naagii dum o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana habana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewdo jokki e mum faa ana billa dum.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi ana wonnoo ton. ²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawroobe heewbe faa junngo makko laabi. Ko buri dum fuu o yiyaali hen sami, jaw oo beydoto jaati. ²⁷ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum.

²⁹ Don e don tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaabe makko bee mbii mo:

—A yii jamaa annii billu maa, ada lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memdo mo oo. ³³ Debbo oo ana sinna no foti hulde sabi ana anndi ko wadi, wari, diccii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e jaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwruube to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii dum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala mabbe, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi don dooyoore, yimbe ana mboya, ana conkina semmbe.

³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii be:

—Ko woni dii bojji e dii jonaali? Suka oo maayaali, o daaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini be fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaabe

taton bee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

— *Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yimbe bee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini be pati be anndina dum fay gooto. O wii be ndokka suka oo ko naama.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

6 Iisaa iwi e oon nokku, taalibaabe mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi mum'en. ² Nde jalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nanbe waaju makko bee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o hebi dum? Hono o hebiri oo hakkille? Yee! Hono neddo waawiri wadirde dii kaayeeffiji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledde, tama o wanaa bii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraabe makko rewbe koddii?

Kammari dum wadi so be njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii be:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaabe mum, kapum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa hebaali wadude don fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e jawbe seeda, sellini dum'en. ⁶ Kasen duu waasude mabbe goondinde laatanii mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon bee

Caggal dum, Iisaa yiilii e geelle piliide don dee, ana waajoo. ⁷ O noddii taalibaabe sappo e didon bee, o neliri dum'en didon didon. O hokki be baawde ribbude seydaani'en, ⁸ o wii be so ebe ndawa, pati be nabora fay huunde, so wanaa sawru. Pati be nabora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji mabbe. ⁹ O yamiri be be boornoo pade, kaa pati be nabora saayaaji didi.

¹⁰ O wii be kasen:

—Galle fuu mo njippi-don e mum, keddo-don don faa nde iw-don e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yimbe njabbaaki on naa kettinanaaki on, iwonton, pidon colla koyde moodon faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, be mbaajii yimbe bee tuuba, ¹³ be ndibbi seydaani'en heewbe, be nguji nebam e jawbe heewbe be cellini dum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu do yottaaki. Won wiyoobe Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, dum wadi so o jogii baawde wadude kaayde. ¹⁵ Wobbe ana mbiya o annabi Iliyaasa. Wobbe duu ana mbiya o annabaajo no annabaabe aranndeebe bee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani dum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kapum wu-urtil!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, habbee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa mo o bamnoo oo, wadi. ¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa hebaali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko pooccitiido, ceniido. Dum wadi so omo haybannoo dum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jiboto, haya kasen duu omo yidi hetti-naade dum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya hebi laawol pannde yiitu-mawu-uri rimeede Hirudus. Hirudus wadani howruube mum e hooreebe sordaasi'en bee e inndee-anndee'en Galili bee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nootiibe dum bee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-daa faa mi wadane.

²³ O hunanii dum, o wii o hokkan dum huunde fuu ko naagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley dum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi naagaade?

Inniraado oo jaabii mo, wii:

—Naaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo hepii, wirfitii to kaananke oo too, naagii dum, wii:

—Ko njidu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiibe mo bee, o wapi yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli don e don gooto e sordaasi'en doomoobe mo bee, o yamiri dum yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaabe Yaayaa bee nani dum ndee, ngari bamti tew makko oo, ngadoyi dum e yanaande.

No Iisaa pamminiri ujunaaji joy neddo

³⁰ Nelaabe bee ngarti e Iisaa, njantanii dum ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii be:

—Njehen nokku teeldo, yalla odon keba fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaabe makko bee, be ndonki hebude fay no be naamira. ³² Be njehi be naatoyi laana, be teeli kambe tan e feere mabbe, ³³ tawi heewbe njii ebe njaha, annditi to be peewi. Yimbe heewbe iwri e geelle dee fuu, kejanii to be peewi too, adii be yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo. O yurminaa be sanne, sabi ebe mba'i no baali di ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo be kulle keewde. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaabe bee battitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶ Yop-pitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi dii yal-la ana coodoya ko paama.

³⁷ O jaabii be, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee be ko be paama!

Non be lamndii mo, be mbii:

—Ndennoo ada yidi min bama buudi cardi teemedede didi min coodanoya be buuru ko be paama?

³⁸ E oon wakkati, o wii be:

—Hono foti buuruuje njogi-don? Njehee yeewoyee!

Nde be njehi be kumpitoyii ndee, be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaabe bee njoyyinira jamaa oo tunaale-tunaale dow hudo hecco. ⁴⁰ Be njoodii be ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neddo, yoga capande njoyon. ⁴¹ O bami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaabe bee njeda yimbe bee. Hono non liddi didi dii duu. ⁴² Be fuu be paami faa be keddi.

⁴³ Taalibaabe bee ndeentini kedde dee, kebbini cagiije sappo e didi. ⁴⁴ Ujunaaji joy gorko naamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

⁴⁵ Don tan, Iisaa yamiri taalibaabe mum naata laana kaa yalla ana adoo dum oo too banngé weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶ Nde o seerti e mabbe ndee, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷ Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddi njoorndi. ⁴⁸ O soynii taalibaabe bee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi be njabbotoobe henndu. Nde badinoo weetude ndee, o wari e mabbe omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi yabbaade be. ⁴⁹ Kaa nde be njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, be cikki dum seydaani, be ndarii ebe ngulla, ⁵⁰ sabi be fuu, nde be njiinoo mo ndee, be kulii. Don e don Iisaa wii be:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹ O naati laana kaa, o tawti be, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵² Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi be wumbe berde.

⁵³ Be lummbi weendu nduu, be njottii Genesaret, be panndi don. ⁵⁴ Be njalti e laana kaa tan, yimbe bee annditi mo, ⁵⁵ caakii e seraaji dii fuu, ana pawa jawbe mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo woodi. ⁵⁶ Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yimbe bee ngaddan jawbe mum'en e daalaaje, ana jaagoo mo mo acca be mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

Haala neesu njaatiraabe

7 Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoobe Urusaliima pilii Iisaa. ² Be njii won e taalibaabe makko ana naamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal mabbe worri nii. ³ Sabi

† Ngol LOOTUGOL JUUDE habbaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

Farisa'en e Yahuudiyankoobe fuu naamataa lootaali juude mum'en faa laaba, neesu njaatiraabe mabbe oo be njokki. ⁴ So be ngartii luumo, be naamataa so be lootaaki. Ebe njogii neesuuji goddi keewdi di be njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵ E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:

—Kodum wadi so taalibaabe maa bee ana mbaasa rewde neesuuji njaatiraabe meeden dii, ana naamira juude cobude?

⁶ O jaabii be, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en bee, ngol doo konngol: «Ngol lepol e haala tan teddinirta kam, kaa e ley berde mabbe ebe ngoddi kam.

⁷ Meere be ndewata kam, sabi ko be tuugii e ley janngingol mabbe koo yo jamirooje yimbe tan.» [†]

⁸ Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamdo dee, odon njokka neesuuji yimbe dii. ⁹ Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore Laamdo faa loomtinon nde neesu moodon!

¹⁰ Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.» ^{††} O wii kasen: «Kududo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.» ^{††1} Kaa onon, odon mbiya: so neddo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan* » (dum woni sadaka Laamdo), ¹² hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirton konngol Laamdo neesuuji di ndonondirton dii. Kasen duu odon ngada kulle keewde baade non.

¹⁴ Caggal dum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii dum:

—Kettinanee kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa e neddo so sobina dum, kaa kudde iwooje e neddo dee, kapum cobinta dum. [¹⁶ ^{††}]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaabe mum bee lamndii dum maanaa bandol ngol. ¹⁸ O wii be:

—Onon duu, edum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko neddo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi dum naataali e bernde joomum, e reedu mum naati, kasen duu dum yaltan.

Dii haalaaji Iisaa daginirii naamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

—Ko yaltata e bernde koo, dum sobinta neddo.

²¹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasigaaku e nguyka e naako'aaku e ²² jeenu e joote e comdam e jamma e somburaaku e haasi-daaku e mbonka e mawninkinaare, kapum e majjere.

²³ Deen gede bonde fuu e bernde iwata, kasen duu kapum'en cobinta neddo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto mo

[†] Esaaya 29.13 ^{††} Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 [†] Pergu 21.17; Lewinkooobe 20.9 ^{††} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 16; Jom nowru fuu yo nanu!

binngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, hepanii mo sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o lepol Sirifenisi'en. O naagii Iisaa itta ladde ndee e biyiiko oo. ²⁷ Kaa Iisaa wii mo: —Accu sukaabe bee kaara tafon. Sabi bamde naamdu sukaabe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dii ana naama naamdu sukaabe iwooru e la'al so saama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e biya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi biyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laabaa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O wad-danaa gorko paho mo haala mum laabaa, o naagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa wodfintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e noppi makko, siryi, memiri cirye dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggittii kammu, o uumi, o wii paho oo:

— *Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonngitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa hadi yimbe bee haalande dum fay gooto. Kaa omo hada be dum tan, ebe beydoo haalde. ³⁷ Be kaaynaa faa yottii kaaddi, ebe mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faadube, omo haalina muumdube.

No Iisaa namminiri ujunaaji nay neddo

8 E oon wakkati, jamaa keewdo hawriti kasen. Nde wonnoo be ngalaa ko be naama, Iisaa noddii taalibaabe mum bee, wii dum'en:

² —Bee yimbe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ebe ngondi e am, be keddoraaki ko be naama. ³ So mi yoppitii be koota tawee be naamaali, be mbobboto yolbere e laawol. Sabi yoga mabbe iwii to woddi.

⁴ Taalibaabe makko bee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu kebaten ko namminen be e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaabe makko bee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O bami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaabe makko bee njeda jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ Ebe njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makkoy, wii taalibaabe mum bee njeda koy, kankoy duu. ⁸ Be naami faa be keddi. Taalibaabe bee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi.

⁹ Ebe poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yop-

piti be, ¹⁰ naatidi e taalibaabe mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en bee ngari, pud'di hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, be ndaardi mo o holla be taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo doo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Mido haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo hebataa!

¹³ Caggal dum, o seerti e mabbe, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bannge.

¹⁴ Taalibaabe bee njeggiti yoobaade naamdu, sabi buuruwal gootal tan heddinoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini be, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaabe bee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non. ¹⁷ Iisaa anndi ko be kaalata koo, wii be:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumbe berde? ¹⁸ Odon njogii gite, on njiyataa naa? Odon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaa-ki ¹⁹ nde njedu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, be mbii:

—Cagiije sappo e didi.

²⁰ O lamndii be kasen, o wii:

—Nde njedu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddi ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, be mbii:

—Cagiije jeddi.

²¹ Nden, o wii be:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumdo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumdo, o ndaardaa o mema dum. ²³ O nanngi bumdo oo, o renni dum ngeenndi ndii. Caggal dum, o sirii e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii dum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumdo oo feerti gite mum, wii:

—Mido yiya yimbe, kaa ebe mba'ani kam no ledde jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laabiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-daa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

²⁷ Caggal dum, Iisaa e taalibaabe mum pahi geelle badaangal Kaysariya Filipa. O lamndii be dum doo e laawol:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, be mbii:

—Won wiyoobe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoobe a annabi Iliyaasa, won wiyoobe kasen a gooto e annabaabe bee.

²⁹ O lamndii be, o wii:

—Onon nee, homo mbiyata ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu.

³⁰ E ley dum, o daalii be daaloore sattunde pati be kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuddi famminde be:

—Ana tilsi 'Bii Neddo torree torraaji keewdi, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani be dum faa laabi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono dii haalaaji. ³³ O yeecitii, o yeewi taalibaabe makko bee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa dii iwratata to Laamdo, to yimbe di iwratata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal dum, o noddii jamaa oo e taalibaabe makko bee, o wii dum'en:

—Muuydo jukkude kam fuu, njotta yurmaade hoore mum, bama leggal mum bardugal, jokka e am. ³⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirde ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki. ³⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa?

³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am dii e ley oo jamaanu cobudo, luuttudo Laamdo, miin, 'Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe e ley teddeengal Baabiraado am.

9 O wii be kasen:

—Mido haalana on goonga: yoga e wonbe doo bee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso mabbe. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa bannngani be, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley dum, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguujii tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati be, kambe taalibaabe bee. ⁷ Luurde wari suddi be, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:

—Oo doo yo 'Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

† Maanaa BAMDE LEGGAL BARDUGAL woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

⁸ Don e don, taalibaabe bee tiggiti, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko be njippotoo waamnnde haayre ndee koo, o daalii be pati be kaalana fay gooto ko be njii koo faa wakkati nde Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maaybe fuu. ¹⁰ Be njabii konngol ngol, kaa be ndarii ebe lamndondira e ko'e mabbe kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maaybe.

¹¹ Caggal dum, be lamndii mo, be mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya bee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹² O jaabii be:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi dii mbii ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, hoynee?

¹³ Mido haalana on: Iliyaasa warii, be ngollii dum kambe duu ko be muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi dii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

¹⁴ Nde be ngarti e taalibaabe heddiibe bee ndee, be njii jamaa keewdo ana filii dum'en, dunkee'en Sariya bee ana njeddondira e mum'en. ¹⁵ Yimbe bee njii Iisaa tan, be fuu be kaaynaa, be ndogi be njabboyii mo. ¹⁶ O lamndii be, o wii:

—Kodum njeddondirton e mabbe?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

—Moobbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ladde muumndini. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, liban mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o njeryondira ni-iyie, o yooraa kolon. Mi naagike taalibaabe maa bee ndibba nde, kaa be ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yimbe bee:

—Hey yimbe jamaanu jooni be nganaa goondinbe! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, libi dum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo. ²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande dum hebi mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famdi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana liba mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii ada waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So mido waawi mbii-daa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana dogaa ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii dum:

—Ladde muumdinoore faadinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maaydo nii, faa ko heewi e wonnoobe don

bee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immiini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaabe mum bee teeldi e mum, lamndii dum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri didabol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, be ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto anna dum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaabe makko bee, kasen duu omo wiyannoo dum'en:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimbe, be mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaabe makko bee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burdo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde be njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaabe makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyinii. Ko be njeddondiri e laawol ngol dee, burdo teddude. ³⁵ Ndennoo Iisaa joodii, noddii taalibaabe sappo e didon bee, wii dum'en:

—Muuydo ardaade fuu, caggal heddiibe bee heeda-ta, laatoo golloowo mabbe be fuu.

³⁶ Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso mabbe, o huufi ngel, o wii be:

³⁷ —Neddo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jabbii. Kasen duu jabbiido kam fuu, wanaa miin tan jabbii, jabbike neldo kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa. Min kadii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa Iisaa wii:

—Pati kadee mo dum, sabi fay gooto waawaa wadirde kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo on horde ndiyam kammari on yimbe Almasiihu, o waasataa hebude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde habbee e daande mum, tippee e geeci. ⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e ngu-urndam nduumiidam a pakudo buri moyyande ma di-ina naatude e jahannama yiite nge nifataa tawee a kibbudo. [⁴⁴ †] ⁴⁵ So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e ngu-urndam nduumiidam a pakudo buri moyyande ma diina tippeede e jahannama a kibbudo. [⁴⁶ ††] ⁴⁷ Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol

† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 44:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu nifataa. Yeew aaya 48. †† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu nifataa. Yeew aaya 48.

nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamdo a dokko buri moyyande ma diina tippe-daa e jahannama a kibbudo. ⁴⁸ Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu nifataa.» ⁴⁹ Sabi gooto fuu labbinirte yiite hono no sadakaaji labbinirtee lamdam nii. ⁵⁰ Lamdam yo huunde lobbere, so lamdam njootii lammude, kodum lamminta dum? Ngadee lamdam e moodon, moyyondiron.

Haala ceergal

10 O iwi don, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yimbe heewbe pilii mo, o darii omo waajoo dum'en kasen, hono no o woownoo nii. ² Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

³ O jaabii be:

—Kodum Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, be mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum. ^{††}

⁵ E ley dum, o wii be:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore. ⁶ Kaa gila e fuddoode, «Laamdo tagii be wadii be gorko e debbo. ⁷ Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, ⁸ be didon fuu be laa-too neddo gooto.» [†] Nii woni be nganaa didon kasen, be neddo gooto. ⁹ Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

¹⁰ Nde be kootunoo cuudi ndee, taalibaabe makko bee lamndii mo haala majjum. ¹¹ O wii be:

—Ceerdo jom suudu mum fuu so bami goddo, jeenii, ¹² hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko goddo bami dum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Won waddanbe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaabe bee njahii e yimbe bee. ¹⁴ Nde o yii dum ndee, o berni, o wii taalibaabe bee:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kafee koy, sabi wa'ube no makkoy nii bee njei Laamu Laamdo oo.

¹⁵ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

¹⁶ Caggal dum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁸ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ¹⁹ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati naadu hoore, pati jeenu, pati

wujuu, pati seeda fenaande, pati toonu, teddin inna maa e baam maa.» ^{††}

²⁰ Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²¹ Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana naku maa: yaa soottoy ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Kaa nde gorko oo nani diin haalaaji ndee, nirbinii, wittidi e metti, sabi o arsukunte noldo. ²³ Iisaa yeewi taalibaabe mum bee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana ti-idi!

²⁴ Taalibaabe bee mugaa e diin haalaaji. O beydi hen kasen, o wii be:

—Sukaabe am, hee naatude e Laamu Laamdo ana ti-idi! ²⁵ Sabi ngelooba yabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Taalibaabe bee beydii mugeede, hedde ana lamn-dondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ O yeewi be, o wii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa edum laatoo to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁸ Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

²⁹ O jaabii dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirido saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraabe mum worbe naa sakiraabe mum rewbe naa inna mum naa baam mum naa sukaabe mum naa gese mum, ³⁰ heban ko buri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum heban galleeji e sakiraabe worbe e sakiraabe rewbe e inniraabe e sukaabe e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heban nguurndam nduumiidam. ³¹ Kaa ardinoobe heewbe laatoto caggalaabe, caggalaabe bee laatoto ardiibe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³² Ebe e laawol faa be njabbita Urusaliima. Iisaa ardii be, tawi taalibaabe bee ana cunji, jokkunoobe e mabbe bee duu yo hulbe. O noddii taalibaabe sappo e didon bee, o darii omo haalana dum'en ko warata hebude mo. ³³ O wii be:

—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadatee e juude hooreebe yottinoobe sada-ka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, be ngada mo e juude heeferbe. ³⁴ Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

† Esaaya 66.24 †† Fillitagol Tawreeta 24.1 † Puddoode 1.27; 2.24

†† Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

No Yaakuuba e Yuhanna naagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna bibbe Jebede bee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi naagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wii be:

—Kodum njid-don mi wafana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa naamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii be, o wii:

—On anndaa ko naagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

³⁹ Be njaabii mo, be mbii:

—Miden mbaawi.

O wii be:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, kebon batisi-ma mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol bannge am naamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, be Laamdo moyyinani dum'en bee njei dum.

⁴¹ Nde taalibaabe sappo heddiibe bee nani dum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna. ⁴² Iisaa noddii be fuu, wii:

—Odon anndi jataabe laamiibe heeferbe bee, ana kawjorii yimbe mum'en hawju bondo, mawbe bee duu ana laamorii laamu bodeejo. ⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jidfo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ⁴⁴ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon, on fuu. ⁴⁵ Sabi fay Bii Nedfo wardaali faa gollanee, gollande yimbe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewbe.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaabe mum bee njalti ngeenndi ndii ndee, kambe e jamaa keewdo, be tawi bumdo biyeteedo Bartime bii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo don ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heewbe ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, be noddii bumdo oo, be mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa.

⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-daa mi wafane?

Bumdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondinal maa danndii ma.

Don e don o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹¹ Nde be badinoo Urusaliima, be njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaabe mum didon, ² o wii be:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiwa nga fay gooto waddaaki abada ana habbii. Kumton nga, ngad-don nga doo. ³ So won biido on ko ngatton nga, njaabo-don Moobbo ana haajaa nga. Don e don on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njehe, be tawi mola ana habbii damal sella, be kumti dum. ⁵ Yoga e darinoobe don bee lamndii be:

—Kodum ngollaton doo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii been no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi be. ⁷ Be nabani Iisaa mola ngaa, be njappi e magga saayaaji mabbe, o waddii. ⁸ Heewbe mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wobbe kelti cabe ledde sera ton, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Bee ardii mo, bee keedi caggal makko ebe ilinoo:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado! ¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹¹ Iisaa nabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e didon bee, tawi hiirii.

No Iisaa hudiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal be ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki bibbe. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe. ¹⁴ O wii ibbi kii:

—Pati fay gooto naamu bibbe maa abada kasen!

Taalibaabe makko bee nani dum.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodoobe e soottoobe wonbe ley mayre bee. O libi taabe wecoobe kaalisi e joodorde soottoobe buugaaji. ¹⁶ O dalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii be:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu nod-dirte suudu rewruu leni fuu!» [†] Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoobe. [‡]

¹⁸ Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya nani dum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne. ¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaabe makko be njalti ngeenndi ndii.

[†] Jabuura 118.25-26 ^{††} Esaaya 56.7 [‡] Yeremiya 7.11

Haala duwaawu gondudo e goondinal

²⁰ Janngo mum, beete law, ebe bettoroo to ibbi kii too, be njii ki yoorii kolon faa yottii dadi. ²¹ Piyeer micc-itii, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuduno-daa kii yoorii.

²² Iisaa jaabii, wii be:

—Ngoondinee Laamdo! ²³ Mido haalana on goonga: neddo fuu biido ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley bernde mum, goondinii ko wii koo wadan, jabante. ²⁴ Dum saabii so mido wiya on: ko jaagi-don e ley duwaawu fuu, ngoondinee on kebii dum, nden, on njabante. ²⁵ Nde ndari-don faa ngadon duwaawu fuu, so won gadunoodo on huunde, njaafee dum, yalla Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodon. [²⁶ †]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²⁷ Be mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e mawbe battitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Ho-mo yamir maa ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabodon kam, mi haalanan on jamirto kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamdo iwri naa to yimbe? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde mabbe, be mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ³² En mbiyan «yimbe» naa?

Ebe kula yimbe bee sabi be fuu ebe njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati. ³³ Be njaabii Iisaa, be mbii:

—Min anndaa.

Iisaa wii be:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remooobe bonbe

12 Iisaa fuddi haaldirde e mabbe e banndol, o wii:
—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare boosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga wobbe, o dawi. ² Nde tebugol yottino, o neli golloowo makko to remooobe bee too, be ngaddanoya mo ngedu makko e bibbe peguuje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, be pii dum, be mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e mabbe golloowo makko goddo. Be koyini dum, be eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tatabo, be mbari dum. Non be ngadiri wobbe heewbe: be pii yoga, be mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o heddorii,

† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 26:Kaa so on njaafa-taako, Baabiraado mon gondo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodon.

biyiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e mabbe, o wii: «Be njaagoto biyam oo.» ⁷ Kaa remooobe bee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi biddo oo, be mbari dum, be mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remooobe bee, o hasira ngesa ngaa wobbe.

¹⁰ Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo? «Haayre nde mahooobe bee tippitii ndee, kanjum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado, kanjum dum haaynde e jiile meeden!» ††

¹² Hooreebe Yahuudiyankooobe tewti no nanngira Iisaa, sabi be paamii ngol banndol e mabbe fewti. Kaa be cuusaano jamaa oo, dum wadi so be njoppi mo, be mbitti.

Haala yobugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruube Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, be mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yimbe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku mabbe, o wii be:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuudu cardi faa mi yiya dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii be:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii be, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndok-kee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

Haala immital maaybe

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kambe ngoni fen-nube immital. Be lamndii mo, be mbii:

¹⁹ —Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii hebaali biddo, mijum naa mawnum bamta debbo dalaado oo yalla ana hebana dum beyngu. ²⁰ Wadiino e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo bami debbo, maayi, hebaali biddo. ²¹ Didabo oo bami debbo oo, kanjum duu maayi hebaali biddo. Tatabo oo duu wadi hono non. ²² Hono nii njeddon bee fuu bamiri mo, dalaali biddo. Caggal mabbe be fuu, debbo oo duu maayi. ²³ Ndennoo, jannde immital, homo e mabbe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi be njeddon fuu be bamiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii be, wii:

†† Jabuura 118.22-23 ‡ Fillitagol Tawreeta 25.5

—Hee on majjii! On paamaali Binndi dii, on paamaali baawde Laamdo dee. ²⁵ Sabi so maaybe immitike, worbe bamataa, rewbe bamataake, be laatoto hono no malaa'ika'en wonbe dow kammu bee nii. ²⁶ Ko maaybe immitoto koo, on njanngaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamdo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba?» ^{†27} Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe. ^{††} On majjube sanne.

Haala yamiroore burnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto battitii Iisaa, nani jeddondiral mabbe, nani o jaabike Saduki'en bee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde buri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee doo: «Hettina Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oo tan woni Joomiraado. ³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.» ^{‡31} Didaberde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ^{‡†} Walaa fuu yamiroore burnde dee didi teentilaade.

³² Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-daa Laamdo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamdo goddo walaa so wanaa kanko. E yidirde Laamdo bernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yidirde tanaa no hoore mum nii, kanjum buri sadakaaji duppamaaji e kir-samaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A woddaa Laamu Laamdo oo.

Caggal dum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya bee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan? ³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda naamo am,

faa mi wada njabbaa waybe maa.» ^{‡†}

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewdo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii be:

[†] Pergu 3,6,15-16 ^{††} Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko booyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo mabbe koo, holli ebe nguuri. [‡] Fillitagol Tawreeta 6.4-5 ^{‡†} Lewinkoobe 19.18 ^{‡‡} Jabuura 110.1

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodan-toobe joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeejii fuu. ⁴⁰ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuujii mabbe faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka burdo moyyude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii.

Arsukunte'en heewbe ngadi e makko kaalisi keewdo.

⁴² Debbo talka mo gorum maayi wari, wadi hen buudi didi. ⁴³ Iisaa noddii taalibaabe mum bee, wii dum'en:

—Midu haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wadi e ley keesu oo koo ana buri ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

13 Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jay-tun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa ho-mo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁵ Nii Iisaa darii ana wiya be:

—Ndeentee, pati fay gooto yonna on. ⁶ Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yonna heewbe. ⁷ So on nanii dillere golowole badiide, so on kaalanaama golowole goddude, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tafon.

⁸ Lepol haban e lepol, laamu haban e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yobereejii duu. Dum woni puddoode natakere.

⁹ Ndeene ko'e mon, sabi yimbe naban on to carirdi, on piyete ley cuudi baajordi, be ndarna on yeeso sa-roobe e kaanankoobe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso mabbe. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee lepi dii fuu tafon. ¹¹ Nde be nabii on faa be ndokkirta on, pati mbemmba-don ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keban ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bibbe immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ¹³ Yimbe fuu mbajan on saabe am. Kaa mupudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde» † ana woni do haanaa wonde fuu †† (janngudo dum, tiinnoo faama), nden, be dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa bama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dabbunde. ¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado rabbindi-naalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu subaabe bee o rabbindiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasiihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasiihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, be ngada taagumansaaji e kaayeeffiji yalla ebe majjina subaabe bee, so be mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tefon.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴ —Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange nibban, lewru njoottan yaaynude, ²⁵ koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimm-boto. ²⁶ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule, †† ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷ O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaabe makko bee gila hoore leydi faa hoore leydi.

²⁸ Taykitee ibbe: so cabe majje keyditii, haakolooji majje mbillitii, odon anndi ndunngu badike. ²⁹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee o batti-ima, omo damal galle. ³⁰ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³¹ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

³² Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto andaa dum. Wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³³ Ndeentee, njeerto-don, sabi on andaa wakkati mo o warata. ³⁴ Edum wa'i no gorko landiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki golloobe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵ Ndennoo, njeertee, sabi on andaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beettee law. ³⁶ Pati o juha on so o tawa odon daanii! ³⁷ Ko kaalan-mi on koo, dum kaalan-mi yimbe fuu: njeertee!

† *Daniyel 9.27; 11.31; 12.11* †† *Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoobe. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa fi-naali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10* †† *Daniyel 7.13*

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

14 Balde didi hadi iidi Paska e iidi mo buuru yuufi-naaka yottaade. Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga dum yalla ana mbara dum. ² Kaa be mbii: —Pati ngaden dum ley iidi oo so yimbe bee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³ Nden Iisaa ana Baytaniya, do galle Simon ceppaado oo doo. O joodii faa o paama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laabudam, uuroojam, tiidudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam dam e hoore makko. ⁴ Yoga e wonnoobe ton bee met-taa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude dam nebam, kodum nafata? ⁵ Edam waawnoo soottee ko buri buudi cardi teemedede tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde ebe njira debbo oo. ⁶ Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so odon torra mo? Golle makko njardii sanne. ⁷ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu, nde muuy-don fuu odon mbaawi wadande dum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ⁸ O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam dam yalla mido lanndinanoo yanaande. ⁹ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁰ Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e didon bee, yehi to hooreebe yottinoobe sadaka faa wada Iisaa e juude mum'en. ¹¹ Nde be nani dum ndee, be ceyii, be podani mo be njeenan mo kaalisi. E ley dum, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹² Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde be mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, taalibaabe Iisaa lamndii dum, mbii:

—Hoto njid-daa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³ O neli taalibaabe makko didon, o wii dum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴ Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu naamdata e taalibaabe mum bee hiraande iidi Paska?» ¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-don en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaabe didon bee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, be tawri hono no o wii be nii, ton be lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e didon bee. ¹⁸ Nde be njoodii ebe paama ndee, Iisaa wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jamm-boto kam, omo naamda e am jooni. ‡

¹⁹ Dum laatani be sugulla, hedde ebe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii be, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e didon bee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi 'Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammbotoodo 'Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimanooka fey buri moyyande dum!

²² Nde be naamata ndee, Iisaa bami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki be, wii:

—Nanngee, dum yo terde am.

²³ Caggal dum, o bami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki be, be fuu be njari. ²⁴ O wii be:

—Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportoodam saabe heewbe. ²⁵ Mido haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa pannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamdo.

²⁶ Caggal be njimii Jabuura, † be njalti, be njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ²⁷ Iisaa wii be:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»

†²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so be fuu be njoppu maa, miin kaa mi yop-pataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili didi a wiyana a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaabe bee fuu mbii hono non.

No Iisaa paagorii Laamdo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteedo Gecemane, o wii taalibaabe makko bee:

—Njoodee doo, faa mi wadoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi. ³⁴ O wii be:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertee pati daanee.

³⁵ O wodditii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo dada e oo wakkati naawdo so ana hubindoo. ³⁶ O wii:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

³⁷ O warti, o tawi ebe daanii. O wii Piyeer:

—Simon, a daaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a daanaaki fay wakkati gooto naa? ³⁸ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi be daantike, sabi doydi ana piilii e mabbe. Be

‡‡ Jabuura 41.10 † Neesu Yahuudiyankooobe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. †† Jakariyaa 13.7

ndonki anndude ko be njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tatabol, o wii be:

—Faa jooni odon daanii odon njottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. 'Bii Neddo wadete e juude luuttoobe.

⁴² Immee njehen! Yeewee, jammbotoodo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, yottii ana wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooreebe yottinoobe sadaka, dun-kee'en Sariya e mawbe, kapum'en neli be. ⁴⁴ Jamm-botoodo mo oo hokki be finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee dum, nabon dum kawjo-don dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, battitii Iisaa, wii dum:

—Moobbo!

O buccii dum. ⁴⁶ Nii be njani e Iisaa, be nanngi dum.

⁴⁷ Gooto e darinoobe don bee, soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii be:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁴⁹ Mido wondi e mon pannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu mido waajoo, on nanngaali kam. Kaa dum wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita.

⁵⁰ E ley dum, taalibaabe bee fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo boornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, be nanngi dum ⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri be terde teete.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵³ Be nabi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe e dunkee'en Sariya fuu ana moobtii. ⁵⁴ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde mabbe, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomoobe, omo yuwloo yiite. ⁵⁵ Hooreebe yottinoobe sadaka e jeyaabe e waalde Saahiibe ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa be kebaali. ⁵⁶ Heewbe ana kappa mo, kaa kambe e hoore mabbe, kappi mabbe dii ana luuttondiri. ⁵⁷ Yogaabe kappi mo, mbii:

⁵⁸ —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimbe mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dum duu, happugol mabbe ngol ana luuttondiri. ⁶⁰ Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

⁶¹ Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

—Aan a Almasiihu, bii mo jettooje ngoodani oo naa?

⁶² O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan 'Bii Neddo ana joodii naamo Jom Baawde oo, ‡ ana warda e duule kammu. ‡‡

⁶³ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. ⁶⁴ On narrii nop-pi moodon ko o bonkii Laamdo koo. Kodum njii-don hen?

Be fuu be mbii omo haani wareede.

⁶⁵ Yoga mabbe fuddi tuttude e makko, be cuddi yeeso makko, ebe culkoo mo, ebe mbiya mo:

—Annditin culkiido ma!

Nii doomoobe bee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁶ E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e horbe Jottinoowo Sadaka Mawdo yottii. ⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii dum, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

⁶⁸ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal dum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.] ^{†69} Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoobe don bee, wii:

—Oo yo gooto mabbe!

⁷⁰ Piyeer yeddi kasen. Don e don darinoobe don bee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e mabbe, sabi a Galilinke.

⁷¹ Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

⁷² Ndontoori joggini didaberde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde cili didi, a wiyen a anndaa kam cili tati.» O darii omo woaya.

No Pilaatu lamndorii Iisaa

15 Beetee law, hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe e dunkee'en Sariya e waalde Saahiibe ndee, be fuu be ndawridi. Be kabbi Iisaa, be nabi dum to Pilaatu goforneer oo.

² Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoobe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

³ Hooreebe yottinoobe sadaka bee ana ngullanoroo mo kulle keewde. ⁴ Pilaatu lamndii mo kasen:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? A nanaali ko be ngul-lani maa koo fuu naa?

⁵ Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

⁶ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimbe bee subaade e kasunkoobe bee mo njidi yoppita-neede. ⁷ Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e wobbe faa be mbari neddo. Oon wakkati, ebe uddanoo kasu saabe ko be ngadi koo. ⁸ Jamaa oo njabboyi to Pilaatu woni too, naati e jaagaade dum wadana be ko woownoo wadande be koo. ⁹ O jaabii be, o wii:

—Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahu-udiyankoobe oo naa?

¹⁰ Sabi o anndii hooreebe yottinoobe sadaka bee haasidaaku wadi so ndokkitiri mo. ¹¹ Kaa be ndunyi ja-maa oo e jaagaade Pilaatu yoppitana be Barabas bu-rani be yoppita Iisaa. ¹² Pilaatu jaabii kasen, wii be:

—Ndennoo, kodum njid-don mi wada mo mbiyaton kaananke Yahuudiyankoobe oo?

¹³ Be ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁴ Pilaatu lamndii be:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁵ Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude berde jamaa oo, yoppitani dum'en Barabas. Caggal dum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

¹⁶ Sordaasi'en bee nabi mo naannoyi mo ley galle to hubeere ndee woni too, moobti fedde sordaasi'en bee fuu. ¹⁷ Be boorni mo burmusuure wodeere, ^{††} be cani tenngaade gi'e be kippi e hoore makko. ¹⁸ Be keddii ebe calmina mo, ebe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoobe.

¹⁹ Ebe piira hoore makko kalacal, ebe tutta e makko, be tuggi koppi mabbe ebe cujidana mo. ²⁰ Nde be tilii jaayrude mo ndee, be itti burmusuure wodeere ndee, be boorni mo kaddule makko, be nabi mo sella faa be tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana bettoroo don iwrudo ley ladde. Sordaasi'en bee ndooldini mo o wakkoo leg-gal bardugal Iisaa ngal. ²² Be nabi Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laala-gal hoore.) ²³ Be ngaddani mo peguujam njillondi-raadam e safaare haadunde yalla omo yara, kaa o jabaali. ²⁴ Be tonti mo e leggal bardugal, be pecciri kaddule makko urwa, be anndi ko gooto fuu hebata. ^{†25} Nde be tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: **KAANANKE YAHUUDIYANKOOBE**.

²⁷ Be tontidi mo e yanoobe didon, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. [²⁸ ^{††}] ²⁹ Yimbe yabbo-toobe don bee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!

³¹ Hono non, hooreebe yottinoobe sadaka bee duu njaayriri mo, kapum e dunkee'en Sariya ana mbiyondi-ra e ko'e mum'en:

—O biltii wobbe, kaa o ronkii biltude hoore makko!

³² Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jip-

† Jabuura 110.1 †† Daniyel 7.13 † Cakite aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

†† Wakkati Iisaa, BURMUSUURE WODEERE yo saaya ka kaananke boornotoo. † Jabuura 22.19 †† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 28: Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bonbe.»

poo leggal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoondin-nen!

Yanoobe didon be o tontidaa bee duu ana mbonko-roo mo non.

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

— *Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?» [†])

³⁵ Yoga e darinoobe ton bee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, habbi dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo bu-uccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. ³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinoodo yeeso makko oo yii no o daliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo 'Bii Laamdo!

⁴⁰ Rewbe yogaabe ana toowti, ana coynoo. Ana e mabbe: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewbe wobbe kasen, njabbidinnoobe e makko Urusali-ima ana ngonnoo don.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁴² Hiiri, dum hawri e wakkati lanndinal tawi palaande fowteteende badike fuddude. ⁴³ Gooto e waalde Saahi-ibe, teddudo, biyeteedo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda dum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddii hooreejo sordaasi'en, lamndii dum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo dum ndee, o dujanii Yuusufu bamta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili dum e kasanke oo, o watti dum e yanaande asaande ley haayre. Caggal dum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o wadaa too.

No Iisaa immintiniraa

16 Nde palaande fowteteende ndee bettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama in-

[†] Jabuura 22.1

na Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa ngu-ja e tew makko oo. ² Nannde alan, be ngari e yanaande ndee beettee kecco wakkati pudal naange.

³ Be ndarii ebe mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

⁴ Kaa nde be kunci gite ndee, be njii haayre ndee tal-litaama. Ende mawni sanne. ⁵ Wakkati be naatunoo e yanaande ndee, be njii jokolle ana joodii bannges jaamo ana boornii saaya ndaneewa, be kuli. ⁶ O wii be:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanoodo oo tew-taton. O immitike, o walaa doo. Nokku do o wadanoo doo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaabe makko bee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rewbe bee njalti yanaande ndee, be ndogi ebe cinja kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no be poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beettee law nannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seydaani'en njeddon oo, kapum mo adii banngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde dum wondunoobe e Iisaa bee, tawi ebe cunaa ebe mboya. ¹¹ Ko be nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu be ngoondinaali dum.

¹² Caggal dum, o banngirani didon mabbe mbaadi ngonndi, ebe nanngi laawol jahoowol ladde. ¹³ Be ngarti be kumpitoyi heddiibe bee, be ngoondinaali dum'en kapum'en duu.

¹⁴ Ko sakitii koo o banngani taalibaabe sappo e go'o bee tawaabe ana jaama. O njiri be waasude mabbe goondinde e yoorde mabbe bernde, sabi be ngoondinaali yiibe mo caggal immitagol makko bee. ¹⁵ O wii be:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-don tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete.

¹⁷ Dii kaayeeffiji ana ngoodani goondinbe bee: be ndibbiran seydaani'en saabe am, be kaalan demle kese, ¹⁸ be nanngiran boggi leydi juude mabbe. Fay so be njarii poson, fay huunde wadataa be. Be pawan junngo mabbe e pawbe, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e mabbe, njabinaa kammu, joodii jaamo Laamdo. ²⁰ Kaa kambe, be njehi ebe mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e mabbe, tabintiniri konngol ngol taagu-mansaaji jaadooji e maggol. ^{††}

^{††} Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹ Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadude hakkunde men, ² hono no seediibe gila puddoode, laatiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³ Tawfilus teddudo, mi widike kulle dee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴ yalla ada heba tayoral jannde nde njanngine-daa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵ E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jotti-noowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, bii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶ Be didon fuu be fooccitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, njooore fuu walaa e mabbe. ⁷ Kaa be kebaalino biddo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu be didon fuu be naywii.

⁸ Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi nannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹ Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wadude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰ Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹ Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii naamo urirde ndee. ¹² Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana siŋŋa. ¹³ Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Oon biddo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵ sabi o laatoto teddudo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniido gila e ley reedu inniiko, ¹⁶ o wartiran bibbe Israa'iilankoobe heewbe e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷ O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hebunoo, faa o wartira berde baabi-raabe faade e bibbe mum'en, faa o wartira murtube duu e hakkille fooccitiibe, kapum e moyyinande Joomiraado oo lepol lanndiniingol.

¹⁸ Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anndiran-mi dum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu wadii duubi.

¹⁹ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo.

²⁰ Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹ E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko booyini dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²² Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e mabbe. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e mabbe muumankoore, o heddii e muumaaku. ²³ Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wadani kam nde wat-tani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibiriilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeegoburdu nduu, Laamdo neli malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiyee Mariyama. ²⁸ Malaa'ika oo naati do Mariyama woni doo, wii dum:

—Aan e jam, kebudo moyyere Laamdo. Joomiraado ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jiibi hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade. ³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a hebii moyyere iwnde e Laamdo, ³¹ a reedan, ndimaa biddo gorko, inndiraa dum Iisaa. ³² Oon biddo laatoto teddudo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda. ³³ O laamato iwdi Yaaku-uba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono dum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawde Laamdo Toowdo oo kuurete no dowdi nii. Saabe dum, biddo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamdo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu bamii reedu, taweede mo naywii fuu, mo rima biddo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeegoburdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordo Joomiraado. Yo laatanoram no mbi-
iru-daa nii.

Caggal dum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley deen jalaade, Mariyama immii law yehi
ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle
kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde
Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, bid'do gondo
e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu
Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaado hakkunde rewbe, bid'do mo caaw-
daa oo duu yo barkinaado. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa in-
na Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa
tobbinoo e nowru am ndee, bid'do gondo e reedu am
oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan
goondindo ko Joomiraado fodaan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraado,

⁴⁷ bernde am ana heewi seyo Laamdo

Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabi o yurmike kam,

miin, kordo makko lo'udo oo.

Gila jooni jamaanuujii fuu noddiran kam beldo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawde oo wadani kam kulle mawde!

Innde makko yo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende makko herataa e hulbe mo abada.

⁵¹ O gollirii golleeji mawdi junngo makko semmbinn-
go,

o saakii mawninkiniibe.

⁵² O boortii kaanankooe iwde e laamu mum'en,

o toownii leydube.

⁵³ O haarnirii yobube kulle lobbe,

o wirfintinii taajiri'en juude bole.

⁵⁴ O faabike Israa'iilankoobe, jiyaabe makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa
abada,

hono no o fodaanirnoo njaatiraabe men nii.

⁵⁶ Mariyama fabbidi e Elisabet ko waarata e lebba tati,
caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaade Yaayaa

⁵⁷ Wakkati beynugol Elisabet yottii, o beyni o hebi
bid'do gorko. ⁵⁸ Taakallemme'en makko e sakiraabe
makko nani hinnee mawdo mo Joomiraado wadani mo
oo, ceyodii e makko.

⁵⁹ Nde cukalel ngel hibbinnoo yontere ndee, be ngari
taadude ngel. † Be njidiino inndirde ngel baaba
maggel Jakariyaa, ⁶⁰ kaa inna maggel jabaali, wii ngel
inndiree Yaayaa. ⁶¹ Be mbii dum:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

⁶² Be lamndorii baaba maggel muumankooe, homo
yidi biyum oo inndiree. ⁶³ Jakariyaa lamndii alluwal,

† Neesu Yahuudiyankoobe, so suka gorko rimaama, jannde in-
ndaa fuu, nden taadete duu.

winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Be fuu
be kaaynaa. ⁶⁴ Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa
yoppitaa, demngal mum humtaa, watti haalde e yet-
tude Laamdo. ⁶⁵ Kulol nanngi hodube e seraaji dii bee
fuu. Kasen duu dum saakii e ley haayre Yahuudiya fuu.
⁶⁶ Nanbe dum bee fuu ndesi dum e hakillaaji mum'en,
ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi
be njii baawde Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

⁶⁷ Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceni-
ido, sappii, wii:

⁶⁸ —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'iila,
sabi faabike yimbe mum, soottitike dum'en.

⁶⁹ O waddanii en kisinoowo teddudo

iwdo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

⁷⁰ hono no o haalirnoo e kundude annabaabe makko
seniibe gila arannde nii.

⁷¹ O fodii o danndan en e konnee'en men,
o ittan en e juude waybe men.

⁷² O bannginanen en yurmeende nde o bannginani
maamiraabe men ndee,

sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

⁷³ dum yo hunoore nde o hunanii maama men

Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en ⁷⁴ rewirde mo rafi
kulol ley nguurndam men fuu

e ley senaare e fooccitaare yeeso makko,

tawi en ittaabe e juude konnee'en men.

⁷⁶ Aan duu binngel am, a noddirte annabaajo Laamdo
Toowdo,

sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa
mo laawol,

⁷⁷ faa anndinaa yimbe makko o hisiniran dum'en
yaafaamuya luutti.

⁷⁸ Sabi Laamdo men yo keewdo yurmeende,

faa o faaboroo en nanndudo e fooyre iwrunde dow,

⁷⁹ yalla ana fooyana wonbe e nimre, fooyana

wonbe e kulol maayde,

watta koyde men e laawol jam.

⁸⁰ Suka oo ana mawna, hakille mum ana beydoo. O
joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o banngi-
nanaa Israa'iila.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

2 E ley deen balde, Ogusta kaananke mawdo oo,
yamiri limgal wadee e ley laamu Roma fuu.

² Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas
ley leydi Siriya. ³ Yimbe fuu njehi winndoyaade, gooto

fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii

Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuu-
da mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e

lepol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoy-
aade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E

ley gonal mabbe ton, wakkati beynugol Mariyama yot-
tii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o

Ielni dum ley akalaawal, sabi be keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroobe ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado banngani be, teddeengal Joomiraado filii be hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi be. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii be:

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lepol ngol fuu seyo manngo.

¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelana ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴ —Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yimbe dow leydi, yimbe horsube e makko bee.

¹⁵ Nde malaa'ika'en bee ceerti e mabbe ndee, njabbiti kammu. Duroobe bee ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado anndini en koo.

¹⁶ Be kepji, be njehi, be tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelana ley akalaawal. ¹⁷ Nde be njiinoo ngel ndee, be kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nanbe haala duroobe bee fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddii omo miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroobe bee mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko be nani e ko be njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo be nii.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jettabo pinaade cukalel ngel yottinoon ndee, ngel taadaa, † ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laabugol Mariyama yottinoon, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, be nabi cukalel ngel Urusaliima faa be battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

«Biddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»
††

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: bibbe buugaaji didi naa bibbe pooli maraadi didi.

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiye Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko poocciitiido kuldo Laamdo, omo hedinoon wakkati mo gondi Israa'iila coccetee. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasiihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraabe bee ngaddi cukalel

† Neesu Yahuudiyankooobe, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadetee duu. †† Pergu 13.2, 12, 15; Limooje 18.15-16

ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo.

²⁸ Simeyon nanngi ngel, tammibii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya:

²⁹ —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii, bamtu maccudo maa e jam.

³⁰ Sabi mi yiirii gite am kisindam

³¹ dam lanndinani-daa yimbe fuu.

³² Kisindam dam yo fooyre yaaynannoore lepi aduna oo fuu,

dam fooyre teddinoore lepol maa Israa'iila duu.

³³ Ko haalaa e maggel koo, haayinii inna maggel e baaba maggel. ³⁴ Simeyon duwanii be, wii Mariyama, inna maggel:

—Ngel cukalel wardii libude yogaabe e imminde yogaabe ley Israa'iila. Ngel finnde nde yimbe calotoo.

³⁵ Nii miilooji gondi e yimbe banngirta. Aan e hoore maa, metti suufan bernde maa no kaafaawi nii.

³⁶ Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don kapum duu. O bii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duubi jeddi, ³⁷ oon maayi, o heddii o walaa gorko. Jooni duubi makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. ³⁸ E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doomtube coottitaari Urusaliima bee fuu kabaaru cukalel ngel.

³⁹ Nde Yuusufu e Mariyama ngadunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, be mbirfitii ngeenndi mabbe Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Cukalel ngel ana mawna, ana beydoroos semmbe e hakkille. Korsa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraabe Iisaa njabban Urusaliima so iidi Paska warii. ⁴² Nde o hebi duubi sappo e didi ndee, be njabbi Urusaliima no be mboowrunoo nii, be nabori mo. ⁴³ Iidi oo tilii, be mbirfitii be kooti, jaka Iisaa heddiike Urusaliima, tawi be anndaa, ⁴⁴ be cikuno omo wondi e yaadube mabbe. Be njehi jalooma kibbo. Caggal mum, be puddi tewtude mo hakkunde saki-raabe mabbe e yibbe mabbe. ⁴⁵ Kaa nde wonnoo be njiitaali mo ndee, be mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. ⁴⁶ Balde tati caggal mum, be tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoobe, omo het-tindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. ⁴⁷ Hettindiibe mo bee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuuji makko. ⁴⁸ Nde saaraabe makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

—Binngel am, ko saabii so ngadu-daa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cunjlii e tewtude ma.

⁴⁹ O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so odon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

⁵⁰ Kaa be paamaali haala ka o haalani be kaa. ⁵¹ Caggal dum, o regodii e mabbe, be kooti Nasaraatu, o

downtanii be. Inna makko ana resunoo kulle dee fuu e hakkille mum.

⁵² Iisaa ana mawna, hakkille mum ana beydoo. Laamdo e yimbe fuu korsini mo.

No Yaayaa waajorii

3 Laamdo loowi Yaayaa bii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyoberde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Fil-ipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e Kayafas ngonnoo hooreebe yottinoobe sadaka. ³ Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yimbe tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴ Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya: Moyyinee laawol Joomiraado ngol, ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddete, waamnde haayre e toowondireere fuu leydinee, laawi oopiidi fuu ndartinee, laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.» [†]

⁷ Yimbe heewbe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya be:

—Bibbe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraabe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi wayl-itinde dee kaaye laatoo bibbe Ibarahiima. ⁹ Jooni jambere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰ Yimbe bee lamndii mo, mbii:

—Kodum min kaani wadude?

¹¹ O jaabii be, o wii:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

¹² Duwaape'en ngari kapum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

—Moobbo, kodum min kaani wadude?

¹³ O jaabii be, o wii:

—Pati njobinee yimbe ko yawti sariya.

¹⁴ Sordaasi'en lamndii mo kapum'en duu, mbii:

—Minen nee, kodum min kaani wadude?

O wii be:

—Pati ngarnee fay gooto, pati kappee fay gooto fe-naande, kejjitoree njobdi mon.

¹⁵ Tawi yimbe fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e mabbe fuu ana miila e bernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya? ¹⁶ Yaayaa jaabii be fuu, wii:

—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa burdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude boggi pade

makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on.

¹⁷ O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laaba. O moobta jamri ndii ley beembal makko, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge nifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa bannginanii yimbe kabaaru Laamdo, o waajorike be kulle keewde. ¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kapum e kulle godde bonde fuu de wadan-noo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonnde wonnde kasen, o ud-dii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

²¹ Do yimbe fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuu-gaandu. Daande ooyinii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duubi mum ana njaara e capantati. E ley jate yimbe, Iisaa yo bii Yu-usufu.

Yuusufu yo bii Eli, ²⁴ Eli bii Matat,

Matat bii Lewi, Lewi bii Melki,

Melki bii Yannaayi, Yannaayi bii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu bii Matatiya, Matatiya bii Amos,

Amos bii Nahum, Nahum bii Hesili,

Hesili bii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi bii Maata,

Maata bii Matatiya, Matatiya bii Semeyin,

Semeyin bii Yuseka, Yuseka bii Yoda,

²⁷ Yoda bii Yohana, Yohana bii Resa,

Resa bii Jorobaabel, Jorobaabel bii Salaatiyel,

Salaatiyel bii Neeri, ²⁸ Neeri bii Melki,

Melki bii Addi, Addi bii Kusama,

Kusama bii Almadama, Almadama bii Eri,

²⁹ Eri bii Iisaa, Iisaa bii Eliyeseer,

Eliyeseer bii Yorima, Yorima bii Matat,

Matat bii Lewi, ³⁰ Lewi bii Simeyon,

Simeyon bii Yahuuda, Yahuuda bii Yuusufu,

Yuusufu bii Yonam, Yonam bii Eliyakim,

³¹ Eliyakim bii Malaya, Malaya bii Menna,

Menna bii Mattata, Mattata bii Natana,

Natana bii Daawuuda, ³² Daawuuda bii Yessa,

Yessa bii Obed, Obed bii Bo'es,

Bo'es bii Sala, Sala bii Nasuuna,

³³ Nasuuna bii Aminadaabu, Aminadaabu bii

Adamin,

Adamin bii Arni, Arni bii Hisuruuna,

Hisuruuna bii Fares, Fares bii Yahuuda,

³⁴ Yahuuda bii Yaakuuba, Yaakuuba bii Isiyaaka,

Isiyaaka bii Ibarahiima, Ibarahiima bii Taraha,

Taraha bii Nahor, ³⁵ Nahor bii Saruku,

Saruku bii Ragawu, Ragawu bii Faleka,

Faleka bii Eber, Eber bii Sala,

³⁶ Sala bii Kaynam, Kaynam bii Arfasada,

Arfasada bii Samu, Samu bii Nuuhu,

Nuuhu bii Lamaka, ³⁷ Lamaka bii Matusala,

[†] Esaaya 40.3-5

Matusala bii Henok, Henok bii Yarada,
Yarada bii Maleliyel, Maleliyel bii Kaynam,
³⁸ Kaynam bii Enos, Enos bii Setu,
Setu bii Aadama, Aadama bii Laamdo.

No Ibiliisa ndaardi seytoraa de Iisaa

4 Iisaa iwi maayo Urdun yo keewdo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo nabi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o naamaali ley den palaade fuu. Ko sakitii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir ndee haayre laatoo naamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa naamdu tan neddo wuurda-ta.» [†]

⁵ Ibiliisa nabi mo nokku toowdo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo dii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu, kapum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, dum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamdo tan kaandaa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.» ^{††}

⁹ Kasen Ibiliisa nabi mo Urusaliima, darni mo dow lenge-lenge Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii:

«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

«Be njabbete, pati koyngal maa gaajoo e haayre.» [‡]

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.» ^{††}

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeda.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordiYahuudiyankoobe, yimbe fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu do o mawni doo, o naati e ley suudu waajordu palaande fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jannga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am, sabi o subike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaabe yoppiteede mum'en,

e wumbe wumtineede mum'en,

e torraabe yoppiteede mum'en,

¹⁹ faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.» ^{‡‡}

²⁰ Caggal dum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnoobe ton bee fuu, puttini mo gite. ²¹ O darii omo wiya be:

—Ko winndii koo, hannde dum tabitii do nan-don dum doo.

²² Be fuu ebe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltudi e hunduko makko dii ana kaaynoo be. Be ndarii ebe mbiya:

—Wanaa oo woni bii Yuusufu oo naa?

²³ O wii be:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol:

«Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu dum ngeenndi maa doo duu.»

²⁴ O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jabantaake e ngeenndi mum'en. ²⁵ Mido haalana on, rewbe misikiina'en be worbe mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duubi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. ²⁶ Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e mabbe, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. ²⁷ Kasen duu, seppaabe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e mabbe sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaado e leydi Siriya.

²⁸ Nde yimbe wonbe e ley suudu waajordu nduu nan-noo kaa haala ndee, mettaa sanne, ²⁹ immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre do ngeenndi mabbe ndii woni doo, faa mbedoo mo ley. ³⁰ Kaa o seeki hakkunde mabbe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaado

³¹ Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimbe e ley palaande fowteteende. ³² Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroobe baawde.

³³ Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

³⁴ —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwruudo to Laamdo!

³⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seydaani oo libi neddo oo hakkunde yimbe fuu yalti e mum, tawi dum wadaali neddo oo fay huunde. ³⁶ Be fuu be kaaynaa, hedde ebe lamndondira hakkunde mabbe:

—Ko kaa haala woni? Seydaani'en bee, omo yamira be semmbe e doole be njaltan!

³⁷ Innde Iisaa nanaa e seraaji dii fuu.

[†] Fillitagol Tawreeta 8.3 ^{††} Fillitagol Tawreeta 6.13 [‡] Jabuura 91.11-12 ^{‡‡} Fillitagol Tawreeta 6.16

^{‡‡} Esaaya 61.1-2

No Iisaa selliniri pawbe heewbe

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, be ndaardi mo o walla dum. ³⁹ O darii sera daddo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii don e don, laatanii be njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido pawdo fuu waddi dum e makko. Nawbe pawuui ko di tawaa fuu ngad-daa, o fawi junngo makko e mabbe be fuu gooto gooto, o sellini be. ⁴¹ Seydaani'en ana njalta e yimbe heewbe ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamdo!

Omo jahoo e mabbe, omo wiya be ndeyya, sabi ebe anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamdo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum. ⁴³ Kaa o wii be:

—Ana tilsi mi banngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo e geelle godde. Sabi kammari majjum neli-raa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahuudiya.

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndeebe

5 Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde jamaa ana billondira sera makko faa hettindoo konngol Laamdo ngol. ² O yii laanaaji didi ana panndi e darjeere weendu nduu. Awoobe yaltube e majji bee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati ngoota e laanaaji dii, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tilii wajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggidi, tippo-don bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min kebaali fay huunde. Kaa so non mbii-daa, mi tippoto bubbi dii.

⁶ Nde be tippii di ndee, be nanngi liddi faa heewi, faa bubbi mabbe kosi seekaade. ⁷ Be noddii wondii-be mabbe wonbe e laana ngokka kaa bee, ngara mballa be. Been ngari, be kebbini laanaaji didi dii fuu, faa di kosi mutude. ⁸ Nde Simon Piyeer yii dum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii dum:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wii dum dee, kanko e wondii-be makko bee fuu, be kaaynaama saabe keewal liddi di be nanngi dii. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna bibbe Jebede reentube e Simon bee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimbe.

¹¹ Nii be panndi laanaaji mabbe dii, be njoppi fuu, be njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yii dum, diccii yeeso mum, wii:

—Moobbo, so tawii a jabii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa daalii mo pati mo haalana dum fay gooto, kaa wii mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina be a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa beydii naneede. Jamaa keewdo wari, hawriti do makko faa hettindanoo mo, sellinee e pawuui mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginoobe Sariya Muusaa, iwruube geelle Galili e Yahuudiya, kapum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana banngina baawde mum e makko, omo sellina pawuui. ¹⁸ Non yogaabe ngaddi gorko bonnguujo ana lelana e dengeleewo, ana tewta naan-nude dum faa lelana dum yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde be ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, be njabinoyi mo dow bene oo, be kippiti dum, be njippini bonnguujo oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yimbe bee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal mabbe ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya bee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamdo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji mabbe, jaabii be, wii:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguujo oo:

—Mido haalane: imma, bam dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguujo oo immii yeeso yimbe fuu, bamti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamdo. ²⁶ Be fuu be kaaynaa, hedde ebe njetta Laamdo. Kulol nanngi be, be mbii:

—Hannde njii-den kaayeeffiji.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal dum, Iisaa yalti, yii duwaape gooto ana wiyee Lewi ana joodii e duwaapeere mum. O wii dum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi nabi mo galle mum, hoocci mo kodu mawdo, duwaape'en heewbe e yimbe wobbe ana jaamda e

mabbe. ³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana njurjurma, ana mbiya taalibaabe makko bee:

—Ko saabii so odon naamda odon njarda e duwaape'en, kapum e luuttoobe hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii be, wii:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, pawdo hasindini e cawroowo. ³² Wanaa noddude fooccitiibe waddi kam, noddude luuttoobe faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaabe Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaabe Farisa'en bee duu ngadata. Kaa be maa bee, ana naama ana njara.

³⁴ O wii be:

—Odon mbaawi hoorinde nootiibe kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa palaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde mabbe. E deen palaade be kooran.

³⁶ O haalani be banndol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinngal. So dum wadii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaa-dataa e kiinngal ngal. ³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowtee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyen kiiddam dam buri welde.

Haala palaande fowteteende

6 Wadiino e palaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaabe makko ana kelta bu-taali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii be:

—Ko saabii so odon ngolla ko dagaaki gollude palaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii be, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbi, kapum e yimbe mum? ⁴ O naati e ley hukkuu ceniido oo, o paami buuru cakkaado oo, o hokki hen yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndunanaa naamde oon buuru.

⁵ O wii be kasen:

—Bii Neddo jey palaande fowteteende.

⁶ Palaande fowteteende wonnde, o naati suudu waa-jordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum naamo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anni-yido sellinde gorko oo e ley palaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji mabbe, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yimbe!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii be:

—Mido lamndoo on: e ley palaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Dan-ndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi be fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii. ¹¹ Dum metti be sanne, hedde ebe piya dabare no be kaani wadude Iisaa.

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹² E ley deen palaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wadude duwaawu.

¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaabe makko bee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaabe.

¹⁴ Kambe ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire minum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Simon nod-dirteedo Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda bii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

¹⁷ O jippodii e mabbe, o darii e nokku jaajudo, kanko e heewbe e taalibaabe makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettin-danaade mo e sellineede e pawuujii mabbe. Be ladde torrunoo cellinaama. ¹⁹ Yimbe bee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala welbe hoore e mettube hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taal-ibaabe makko bee, o wii:

—Onon misikiina'en, on mbelii hoore, sabi onon njey Laamu Laamdo oo.

²¹ Onon yolbube jooni, on mbelii hoore, sabi on kaaran.

Onon woyooobe jooni, on mbelii hoore, sabi on njalan.

²² On mbelii hoore so yimbe mbapii on, ndibbii on, njennii on, mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Hono non be ngadunoo annabaabe aranndeebe bee.

²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en, sabi on kebii neema mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haarbe jooni, sabi on njolban.

Bone woodanii on, onon jaloobe jooni, sabi on curjan, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, so yimbe fuu manii on, sabi hono non be ngadunoo annabaabe penneebe bee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantoo be kam bee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkanbe on ngadanon dum'en moyyere. ²⁸ Nduwanee hudoo be on, torroobe on duu, jaagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye banngge goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu jaagiido ma, ndokkaa dum. Tee-tudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii.

³² So yidube on tan njidaton, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe ana njidi yidube dum'en. ³³ So wadanoobe on moyyere tan ngadanton moyyere, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe bee hono non ngadata. ³⁴ So be miil-don hebude e mum tan pamlo-to-don, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe bee ana pamloo luuttoobe hono mum'en, yalla ana njobee namaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on keban mbarjaari mawndi, on laatoto bibbe Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoobe moyyere ana neemina bonbe duu. ³⁶ Laatee yurmo-toobe, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoodo nii.

Haala ninjondiral

³⁷ —Pati njee, on njataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸ Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton wobbe koo, dum etirante-don.

³⁹ O beydani be hen banndol gonngol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa be didon fuu, be caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰ Taalibbo burataa moobbo mum, taalibbo kibbudo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴² Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tefon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e bidde mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa bidde bonde, lekki ki woodaa rimataa bidde lobbe. ⁴⁴ Sabi lekki fuu ana annditiree bidde mum. Ibbe tebataake e kebbe, peguuje tebataake e gi'e. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶ —Ko saabii so odon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷ Neddo fuu gardo e am so

hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nann-di: ⁴⁸ Joomum ana nanndi e neddo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde tobunoo faa ilaali mbuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹ Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali dum diidol. Nde ilaali mbuwnoo, ndu wurji e leydi don e don, ndu boni.

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

⁷ Nde Iisaa tilii waajaade hettindotoobe bee ndee, yehi Kafarnahum. ² Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo jawi faa ana habana yonki. ³ Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko mawbe Yahuudiyankoobe, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴ Be ngari e Iisaa, be ndaardi dum sanne sanne, ebe mbiya:

—Omo haani wadaneede dum, ⁵ sabi omo yidi lepol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajor-du nduu.

⁶ Iisaa yaadi e mabbe. Kaa nde be badinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yimbe mum e makko, wii mo:

—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa dapa ko kaal-daa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yimbe jukkube e mum bee, wii:

—Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹⁰ Nde nelaabe bee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri bii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaabe makko e yimbe heewbe. ¹² Nde o badinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum bamaaka kasen. Yimbe ngeenndi ndii heewbe ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii dum, wii:

—Pati woy!

¹⁴ Iisaa badii, memi leggal nabirgal ngal. Roondi-noobe bee ndarii, o wii:

—Suka jokolle, mido wiye: imma!

¹⁵ Nii maaydo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yimbe bee fuu, hedde ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Annabaajo mawdo banngii e ley men! Laamdo warii faabaade yimbe mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

¹⁸ Ko wadi koo fuu, Yaayaa narrii dum taalibaabe mum, noddididon mabbe, ¹⁹ neli dum'en to Iisaa, be lamndoo dum yalla kapum woni garoowo oo, naa be ndooman goddo? ²⁰ Been worbe didon ngari e Iisaa, mbii dum:

—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaando warde oo, naa min ndooma goddo?

²¹ E oon wakkati, omo sellina yimbe heewbe jawuujidi ngaldaa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wumbe heewbe. ²² O jaabii be, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-don e ko nandon: wumbe ana mbumta, layannoobe ana njabba faa gasa, seppaabe ana cellinee, faadube ana paadita, maaybe ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ²³ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

²⁴ Nde nelaabe bee kooti ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ²⁵ Kodum yeewoyno-don? Neddo pariido naa? Boornotoobe kad-dule lobbe so nguura nguurndam lobbam bee, e cuudi kaanankooobe tawetee. ²⁶ Kodum yeewoyno-don ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo buri annabaajo. ²⁷ Kanko woni mo Binndi dii mbii e mum:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoo ma laawol.»[†]

²⁸ Mido haalana on, bammaade bammaali burdo Yaayaa, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo buri mo teddude. ²⁹ Yimbe hettindiibe mo bee fuu, fay duwaape'en bee, njabii konngol Laamdo ngol ko Yaayaa looti dum'en lootogal batisima koo. ³⁰ Kaa Farisa'en e jannginoobe Sariya mberrike faandaa Laamdo ko be calii looteede e junngo Yaayaa koo.

³¹ Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yimbe oo jamaanu? Hobe be nanndi? ³² Ebe mba'i hono sukaabe joodiibe e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

«Min piyanii on cereeli,
on mbamaali.

Min mboyanii on woundu yurminiindu,
on mboyaali.»

³³ Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, naamataa bii jalo, yarataa doro, on mbii yo laddaado. ³⁴ Kaa Bii Neddo oo warii, ana naama ana yara, on mbii naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaape'en e luuttoobe hono mum'en. ³⁵ Kaa Laamdo hakkilante oo, jabube dum bee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en bee noddid mo bottaari. O naati galle joomum, omo naamda e mum. ³⁷ Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, ³⁸ o heedi caggal mum sera koyde mum, omo woya, omo leefinira koyde mum dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja e majje nebam dam. ³⁹ Nde Farisanke noddudo mo oo yii dum ndee, wii e ley becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o annditan oon yo pijoowo.» ⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

⁴¹ Iisaa wii:

—Namlotoodo gooto ana rewannoo yimbe didon, gooto oo buudi cardi teemedede joy, goddo oo buudi cardi capande joy. ⁴² Kaa nde mo anndunoo be ngalaa ko be njobira mo ndee, o yaafii be didon fuu. Jooni, ho-mo e mabbe buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewdo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyde am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyde am, o soccira de sukundu makko. ⁴⁵ Aan, a buuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o noottaali buuccaade koyde am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko bee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

No rewbe dwtanirii Iisaa

8 Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaabe makko sappo e didon bee ana ngondi e makko, ² kapum e rewbe yogaabe be seydaani'en mum'en ndibbaa, jawuujii mum'en cellinaa. Kambe ngoni Mariyama annditirteedo mo Magdala, mo seydaani'en njeddon ndibbanoo iwde e mum, ³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kapum e Susaana e rewbe wobbe heewbe wallirannoobe be jawle mum'en.

[†] Malakiya 3.1

Banndol haala aawoowo

⁴ Yimbe iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani be ngol banndol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaabaa, pooli ngari cubi dum. ⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fudi, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe puɗata, kebbe dee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo dum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaabe makko bee lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii be:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo. Kaa wobbe bee e banndi be kaalanirtee, yalla:

«ebe yeewa, tawa be njiyataa, be nana, tawa be paamataa.»[†]

¹¹ Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamɗo. ¹² Yimbe yogaabe ana nanndi e laawol. So be nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e berde mabbe pati be ngoondina, sako be kisa. ¹³ Yogaabe ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, be njabboroo ngol seyo. Kaa ngol walaa ɗadi e mabbe, wakkati gooto tan be ngoondinta. Nde soobee oo wari fuu, be njoppan. ¹⁴ Yogaabe ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. So be nanii konngol ngol tan, be mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa benndude.

¹⁵ Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, been ngonni naniroobe konngol ngol berde belde, laabude, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

¹⁶ —Fay gooto hubbataa lampa so hipa hen la'al naa soorna dum ley leeso. Ko waɗata dee, sinndan dum, yalla eka yaaynana naatoobe. ¹⁷ Sabi walaa fuu ko poobi ko banngintaake, walaa ko suudii ko anndi-tataake faa yaltinee sella. ¹⁸ Ndennoo, tiidee e no nanir-ɗon nii, sabi jogiido fuu, beydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e mijiraabe Iisaa

¹⁹ Inniiko e mijiraabe makko worbe ngari e makko, kaa be kebaali yottaade mo saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraabe makko ana ndarii sella ana njidi yiide mo. ²¹ Nii o jaabii, o wii:

—Innam e mijiraabe am yo nanoobe konngol Laamɗo ngol so ngollira dum bee.

No Iisaa waaltiniri henndu

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaabe mum naati laana. O wii be:

—Lummben weendu nduu.

Be ndeerti. ²³ E ley lummbugol ngol, mo ɗaanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude. ²⁴ Be ɗadii, ebe pinndina mo ebe mbiya:

—Moobbo, Moobbo, miden nii kalkoo!

O fini, o jahii e henndu nduu e bempeeje dee, non fuu wii teen! ²⁵ Caggal dum, o wii be:

—Hoto hoolaare mon woni?

Be kuli, be curli, ebe mbiyondira e ko'e mabbe:

—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, di downtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaado tuddiido janaale

²⁶ Caggal dum, be panndoyi leydi Gerasankooɓe, peewtondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaado, jeyaado e ngeenndi ndii, joppudo kaddule ko booyi so tuddoyii janaale, wari e makko.

²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:

—Iisaa, 'Bii Laamɗo Toowɗo, ko njid-ɗaa waɗude kam? Mido jaage, pati torram.

²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinnaa Iisaa yamirii seydaani oo yalta e neddo oo. Oo seydaani ana war-wartannoo e makko cili keewɗi. Oon ana geyyeteno juude e koyde fuu, geyyiree calali, kaa o tayan dum fuu, seydaani oo regina mo ngeenndi, naba mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-ɗaa?

O jaabii:

—Mido wiye «Jamaa».

O wii dum non, sabi seydaani'en heewbe ana ngondi e makko. ³¹ Be ndarii ebe ndaarda Iisaa pati o yamira be be naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waamnde haayre. Seydaani'en bee ndaardi mo o ɗujanoo dum'en naatoya e ley girooji dii. O ɗujanii be. ³³ Be njalti e neddo oo, be naati e ley girooji dii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde duroobe bee njii dum ndee, be ndogi, be njantanoyii dum yimbe ngeenndi ndii e seraaji mum.

³⁵ Been ngari yeewde ko waɗi koo. Nde be njottii Iisaa ndee, be tawi laddanoodo oo ana joodii bannge makko, ana boornii kaddule, yeedɗitii. Nii kulol nanngi be. ³⁶ Yiinoobe dum bee njantanii yimbe no laddanoodo oo selliniraa. ³⁷ Yimbe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana dum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi dum'en. O naati laana, o witti.

³⁸ Mo seydaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹ —Hootu suudu maa, kumpitaa yimbe maa ko Laamɗo waɗan maa.

[†] Esaaya 6.9

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo pawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jabbbii dum, sabi yimbe fuu ana ndoomunoo dum. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyum debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana habana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimbe billi dum sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laabi, kaa fay gooto hebaali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Don e don yiyam dam tayi. ⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yimbe ngon-daa, ebe billu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo annditinnoo dum suudataako ndee, wari ana siɲɲa, diccii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don.

⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwrufo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa nanii dum, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o dalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaaku-uba e baaba suka oo e inna mum. ⁵² Yimbe bee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii be:

—Pati mboyee! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa be puuytini haala makko, sabi ebe anndi o maayii. ⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵ Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri be ndokka mo ko o naama. ⁵⁶ Saaraabe suka oo kaaynaa. O daalii be pati be kaalana fay gooto ko wadi koo.

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon bee

⁹ Iisaa noddii taalibaabe sappo e didon bee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sellingol pawuui. ² O neli be be ooynoo

Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, be cellina pawbe. ³ O wii be:

—Pati naboree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naboron saayaaji didi. ⁴ Galle mo njip-pi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don. ⁵ Ngeenndi fuu ndi yimbe mum njabbaaki on, njalton dum, pidfon colla koyde mon, faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

⁶ Be mbitti, ebe ngada ngeenndi e ngeenndi, ebe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, ebe cellina pawbe wonbe e nokkuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jiihiri hakkille Hirudus

⁷ Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiihiri. Sabi won wiyannoobe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸ wobbe ana mbiya annabi Iliyaasa banngi, wobbe kasen ana mbiya gooto e annabaabe aranndeebe bee wuurti. ⁹ Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baado hono nii?

Omo tewta yiide dum.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰ Nelaabe bee ngarti. Be njantanii Iisaa ko be ngadi koo fuu. O nabi be hedde ngeenndi mbiyeteendi Bayti-sayda, o teeldi e mabbe. ¹¹ Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o jabbbii be, hedde omo haalana be haala banngugol Laamu Laamdo oo, o sellini e mabbe hasindinbe e sellineede bee. ¹² Nde hiiri ndee, sappo e didon bee battitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana keba do njippoo naama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³ O wii be:

—Onon e ko'e mon, ndokkee be ko be naama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan bee yimbe fuu ko naama dee.

¹⁴ Tawi yimbe bee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaabe makko bee:

—Njoyyiniree be tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵ Be ngadiri non, be njoyyini been fuu. ¹⁶ O bami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaabe makko bee njeda jamaa oo. ¹⁷ Be fuu be naami faa be keddi. Taalibaabe bee ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸ Nannde wootere omo teeldi e taalibaabe makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii be, o wii:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

¹⁹ Be njaabii mo, be mbii:

—Won wiyoobe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoobe a annabi Iliyaasa, won wiyoobe kasen gooto e annabaabe aranndeebe bee wuurti.

²⁰ O lamndii be:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamdo!

²¹ O yaggini be pati be kaalana dum fay gooto.

No Iisaa bannginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O beydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan nannde tatabere.

²³ Caggal dum, o wii be fuu:

—Muuydo jukkude kam fuu, qootta yurmaade hoore mum, bama leggal mum bardugal † nannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirido ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriido kam miin e haalaaji am dii fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi yaan-norto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraado am.

²⁷ Mido haalana on goonga: yoga e wonbe doo bee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamdo oo banngii.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali dii haalaaji koo, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non worbe didon banngi, ana kaalda e makko, dum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be banngidi e teddeengal, ebe kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondiibe mum bee yo daaninoobe doyingol teddungal, be pini, be njii teddeengal makko, be njii worbe didon wondube e makko bee. ³³ Nde yimbe didon bee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguujii tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo.

³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi be. Taalibaabe bee kuli sanne nde luurde ndee suddi be ndee.

³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo cubii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kapum tan gooto tawaa ton. Taalibaabe bee cuudi kabaaru oo. E ley deen palaade, be kaalanaali fay gooto ko be njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko be njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa jabbii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido paage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi. ³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o sirna faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi naagike taalibaabe maa bee ndibba nde, kaa be ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

—Hey yimbe jamaanu bondo be nganaa goondinbe. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi munande on? Battin biya oo doo!

⁴² Nde suka oo badinoo Iisaa ndee, ladde ndee libi dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum.

⁴³ Yimbe fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa bannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e golleeji Iisaa dii koo, o wii taalibaabe makko bee:

⁴⁴ —Onon, piddee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Neddo oo wadete e juude yimbe.

⁴⁵ Kaa be paamaali haala kaa, maanaa makka ana su-udanii be, faa be mbaasi annditinde ka. Be kulii lamn-ditaade mo duu.

Haala burdo teddude

⁴⁶ Non taalibaabe bee ndarii ana njeddondira burdo teddude hakkunde mum'en. ⁴⁷ Nde wonnoo omo ann-di ko woni e berde mabbe, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel banngi makko, ⁴⁸ o wii be:

—Neddo fuu jabbiido ngel cukalel e innde am, miin jaati o jabbii. Kasen duu, jabbiido kam, jabbike neldo kam oo. Sabi burdo lo'ude hakkunde mon fuu, kapum woni teddufo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati kadee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laamdo njabbintinta Iisaa dow kammu badinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaabe ardoo dum. Been nelaabe naati e ngeenndi Samariyankoobe ngootiri faa ndaar-tana mo jippunde. ⁵³ Kaa ndiin ngeenndi jabbaaki mo, sabi Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna nji-inoo dum ndee, mbii:

† Maanaa BAMDE LEGGAL MUM BARDUGAL woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kam-mu duppa be naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii be, o ninji be. ⁵⁶ Caggal mum, be njehi ngeenndi ngonndi.

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu mabbe nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

⁵⁸ Iisaa wii mo:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cu-udi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

⁵⁹ O wii neddo goddo:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tafon.

⁶⁰ Iisaa wii mo:

—Dal maaybe ira maaybe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.

⁶¹ Goddo kasen wii mo:

—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wii:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

No Iisaa neliri taalibaabe mum capande njeddon e didon

10 Caggal dum, Iisaa subii e ley taalibaabe mum capande njeddon e didon, neliri be didon didon, be ardoo dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haan-noo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii be:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoobe keewaa. Ndennoo, naagee Jom kettal oo nelda hettoobe to het-tantee too. ³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati naboree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njowtee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo naataton fuu, njowton joo-mum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!» ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon. ⁷ Njip-po-don e oon galle. Ko be ndokki on fuu paamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njobdi mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njabbaama, ko ngaddane-don fuu paamon. ⁹ Cellinon jawbe be taw-don don fuu, mbiy-on yimbe ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njabbaaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min pididii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Mido haalana on: pannde darn-gal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma † ngoo naawde.

† SODOOMA yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodube ton bee tuubanno law, tawete be boornike licce caaku-uji, be njoodike e ndoondi, faa be kollita tuubugol mabbe. ¹⁴ Saabe dum, pannde darn-gal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ¹⁵ Aan duu Ka-farnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maaybe.

¹⁶ O haalani taalibaabe makko kasen:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldo kam oo duu.

¹⁷ Capande njeddon e didon bee ngartidi e seyo, mbii:

—Kalfaado, fay seydaani'en bee downtanike min saabe innde maa.

¹⁸ O wii be:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii. ¹⁹ Mi hokkii on baawde yaabude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en downtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteebe e anndube, bannginan-daa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kapum e mo Bajjo oo muuyi banngi-nande dum fuu.

²³ Caggal dum, Iisaa yeecitii taalibaabe bee, gunndii dum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore! ²⁴ Sabi mido wiya on: annabaabe heewbe e kaanankooobe heewbe njidiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njidiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Bannadol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi wadude faa mi heba ngu-urndam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-daa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii. ††

²⁸ Iisaa wii mo:

†† Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooobe 19.18

—Jaabu maa moyyii. So a wadii non, a heban ngurndam dam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yidi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanoobe, be boli mo, be pii mo faa be njoppi mo wanaa guurdo mo wanaa maaydo. ³¹ Forri e jotti-noowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaado oo ana lelii ndee, o woorti dum, o yabbii. ³² Lewinke [†] gooto, kaɗum duu wari tawi mo don, yii mo, woorti mo, yabbii. ³³ Samariyanke dawdo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ badii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fiili hen licce. Caggal dum, o waddini dum daaba makko, o nabi dum e jippunde hobbe, o hinnii dum. ³⁵ Janngo mum, o itti buudi cardii didi, o hokki njaatigi mum oo, o wii dum: «Hinna mo. So almusadfa makko burii dum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton bee laatii tanaa janaado oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiido mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, wadoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

³⁸ E laawol mabbe ngol, Iisaa faɗi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteedo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii mijiraado biyeteedo Mariyama. Oon ana joodii sera koyde Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no golleeji dii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko mijam oo daldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa kulle keewde, ada jiiba hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko neddo hasindini e mum. Mariyama subike ko moyyi koo, o teetataake dum duu.

No Iisaa jannginiri taalibaabe mum no duwortee

11 Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaabe makko bee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaabe mum nii.

² O wii be:

—So odon nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,

yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

[†] YIMBE LEPOL LEWI ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

³ Hokku min jannde fuu jaamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,

sabi miden njaafoo toonube min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii be kasen:

—So gooto mon yehii to gido mum hejjere jemma, wii dum: «Gidam, namlam buuruuje tati, ⁶ mi hebii kodo jooni, mi walaa ko mi holla dum», ⁷ yalla gido maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaabe am duu yo leliibe, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde?»

⁸ Mido wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gido makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindin-daa e mum fuu, kammari ko tekkin-daa naagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, mido wiya on: naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ¹⁰ Sabi naagiido fuu, heban, tewtudo fuu, yiitan, calmino fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo biyum naagotoo liingu so hokka dum mboddi? ¹² Naa naagoo dum boccoonde, hokka dum yaare? ¹³ No mbonir-don fuu, odon ndokka bibbe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Naagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan dum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seydaani muumdinnoodo dum. Nde seydaani oo yalti ndee, muumdunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e mabbe ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seydaani'en oo o ribbirta seydaani'en bee!

¹⁶ Wobbe ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko. ¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji mabbe, o wii be:

—Laamu fuu pecciido ana haba e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en bee. ¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimbe mon bee nee, homo ndibbirta be? Yimbe mon bee jaati kollata on ngalaa e goonga!

²⁰ Kaa so baawde Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorko jom semmbe jogiido kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so burdo dum semmbe yanii e mum, jaalike dum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e wobbe. ²³ Mo waldaa e am fuu yo gapo am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokkuuje joorde, tewta do njoottinoo. So mo hebaali, mo wiyan: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» ²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi. ²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seydaani'en njeddon burbe mo bonde, be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:
 —Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!
²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:
 —Welbe hoore dee, nanoobe konngol Laamdo so njokka ngol bee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:
 —Yimbe jamaanu jooni yo yimbe bonbe. Ebe ndaara holleede taagumansa, kaa be kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkoobe taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yimbe oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liba dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana won doo! ³² Nannde darngal, yimbe Niniwe duu immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liba dum'en. Sabi be tuubii gila nde be nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, burdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:
 —Fay gooto hubbataa lampa so suuda dum naa hipa e mum kaakol. So lampa hubbaama, sinndete, yalla ana yaaynana naatoobe. ³⁴ Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu nibban. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee nibba. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di pooyniran no lampa fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddidum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o paama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko paamde. ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:
 —Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore loode e caggal lehoy, tawee nee, berde mon ana caawi nguykaaji e boneeji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii berde laabude. Nden, ko heddii koo fuu daganto on.
⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi odon ittana Laamdo jakka naanaa, odon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa odon njeebii fooccitaare, odon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kapum kaanono-don wadude tawee on njeebaaki ko heddii koo.
⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi odon njidi joolle lobbe e ley cuudi baajordi, odon njidi salmi-neede calmaali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan

e mon. Sabi odon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yimbe njahata e mum, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:
 —Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

—Onon jannginoobe Sariya bee duu, bone yanan e mon! Sabi odon ndonndina yimbe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeendu mon. ⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi odon maha janaale annabaabe be njaatiraabe mon mbari bee.
⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle mabbe oo ana weli on. Sabi kambe, be mbarii annabaabe, onon, odon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii: «Mi neldan be annabaabe e nelaabe, be mbara yoga, be torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiyam annabaabe njuppaadam gila e puddoode aduna oo dam, ana yobtee e yimbe oo jamaanu. ⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraado hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu.
⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoobe bee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde ebe tuufana mo faa be keba e makko haala ka be nannginira mo.

Haala kulol Laamdo

12 Ko foti ujunaaji ujunaaji yimbe kawriti faa ana njaabondira. Nden Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni be naafigi'en. ² Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, ooynete dow beneeji.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraabe am: pati kulee waroobe yimbe be ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum bee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde!
⁶ Tama biiwuuji joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay leebi ko'e mon fuu ko limaa faa laabi. Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi seettanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on nabaama e cuudi baajordi naa yeeso hooreebe naa kaanankoobe, pati mbemmba-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

† Ngol LOOTUGOL JUUDE habbaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa pec-coowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo arsukunte.

¹⁶ O haalani be banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne.

¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi moobta pamri am ndii. ¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu, mi moobta hen pamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jo-gaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, naamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heet-tata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitaniido hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makko bee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cunjanee e ley nguurndam mon ko naamat on e ko boornoto-don.

²³ Sabi nguurndam buri nguure, terde buri kotal.

²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana pammina de. Onon, odon buri pooli dii teentilaade do woddi! ²⁵ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay palooma gooto kammari sugulla mum? Walaa.

²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cunlana ko heddii koo? ²⁷ Yeewee piindiiji no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tip-peteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdube hoolaare! ²⁹ Pati kiinnee ndaartude naamdu e yardu, pati mbemembe-don! ³⁰ Sabi dee kulle fuu yimbe aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddii koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyori hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jaw-di mon fuu, cakko-don. Moyyananee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Banndol haala lanndiniibe jabbaade kalfaado mum'en

³⁵ —Kumee, kubbee lampaaaji mon. ³⁶ Laatee hono yimbe lanndinaniibe jabbaade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en be kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina be faa be naama, o wara o gollana be. ³⁸ So o wartirii didabere jemma naa so tatabere jemma, be o tawri non bee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, ngol banndol, minen tan kaaldu-daa naa yimbe fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccube mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfi-nan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo booyii wartaali, hedde ana fiya maccube e horbe, ana naama ana yara ana si-gira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran palooma mo gol-loowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde be nganaa hoolniibe. ⁴⁷ Golloowo anndudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko buri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

⁴⁹ —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge hubbaali! ⁵⁰ Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yimbe ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yimbe njoy-on ley galle gooto ceeran, taton bee kaba e didon bee, didon bee kaba e taton bee. ⁵³ Baabiraado haban e biyum gorko, biddo gorko haban e baaba mum, inni-raado haban e biyum debbo, biddo debbo haban e in-na mum, debbo bamaado haban e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde toban. Laatorto hono non duu. ⁵⁵ So hennu baleeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu. ⁵⁶ Onon naafigi'en! Odon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wadi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni fooccitaare? ⁵⁸ So ada yaada e mo kabu-daa faa cardoyon, ndaartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o nabe to caroowo, so caroowo oo hokke kay-boowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mido haalane: abada a yaltataa, so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

Haala tuubugol e halkagol

13 E oon wakkati, won warbe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkoobe yogaabe. Be mbii Pilaatu [†] jillondiriino yiyam mabbe e yiyam sadakaaji mabbe.

² Iisaa jaabii be, wii:

—Odon miila bee Galilinkoobe torraabe buri luut-tude diina Galilinkoobe heddiibe bee naa? ³ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don. ⁴ Naa odon miccitoo sappo e njetton be suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi bee? Odon miila kambe buri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don.

⁶ Caggal dum, o wadani be ngol banndol:

—Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari tebude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duubi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teba ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu.

¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duubi sappo e jetti ana tawaa don. O turiido tan, o waawaa dartaade fey.

¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddii mo, wii mo:

—Banndam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawi juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamdo. ¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimbe bee:

—Balde jeegom kaande gollende ana ngoodi. E deen balde kaan-don warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa habbiri duubi sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, waybe mum bee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayee fiiji di o wadata dii.

Banndi haala Laamu Laamdo

¹⁸ Iisaa wii:

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo bami, aawi e sardiye mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana jiba cuudi e cabe mum.

²⁰ O wii kasen:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo?

²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo bami, so jiibi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana fanja geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yimbe seeda tan kisata naa?

O wii be:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heewbe njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calmina, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!»

²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min jaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon oonjiibe!» ²⁸ On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kapum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran jiiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yimbe iwrn funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, njoodoo jaamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaabe laatoto ardiibe, yoga e ardiibe laa-toto caggalaabe.

No Iisaa sunjirani yimbe Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii be:

—Njehee mbiyoyee ndobu oo: «Miin, mi ribban lad-deeji, mi sellinan jawbe hannde e janngo. Nalooma tatabo oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsi mi yaha hannde e janngo e fabbi-janngo, sabi annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaabe, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde bibbe mon no cofal hawrintinirta bibbe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njabaali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Mido wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke woodanii gar-doowo e dow innde Joomiraado!» ^{††}

[†] PILAATU yo hooreejo leydi Yahuudiya.

^{††} Jabuura 118.26

No Iisaa selliniri gorko uppudo

14 Wadiino e ley palaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa naama. Tawanoobe ton bee ngattani mo hakkille ² kammari neddo uppudo ana tawanoo don.

³ Iisaa haaldi e jannginoobe Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde pawdo ley palaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, be mbii teen. E oon wakkati, o memi pawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum. ⁵ Caggal dum, o wii be:

—Homo e mon biyum naa ngaari mum saamata e bunndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum palaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala subaade joolle e noddude yimbe

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaabe bee ana cuboo joolle burde teddude ndee, o waajii be, o wii:

⁸ —So a noddaama kuurtungu, pati jooda e joonnde burnde teddude. Sabi burdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodoyaade e joonnde burnde leydunde ndee. ¹⁰ So a noddaama kuurtungu, joodoya caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaabe bee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leydinte, leydinkiniido teddinte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

—So ada nodda yimbe bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraabe naa banndiraabe naa sakiraabe naa taakallemme'en maa tawaabe yo arsukunte'en. So be noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooybe e bonnguube e wumbe. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi been ngalaa ko njobire, a yobete pannde immital foocitiibe.

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e naamoobe bee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:

—Naamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yimbe faa heewi. ¹⁷ Nde naamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimbe bee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, be puddi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jommbaajo, dum saabii so mi hebataa warde.»

²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooybe e wumbe e bonnguube.» ²² Kaadime oo warti, wii: «Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolannde

ana heddii.» ²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paadudi. Mo kebu-daa fuu, ndooldinaa dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huuba.

²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e be noddunoo-mi bee meedataa naamdu am.»

No neddo laatortoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yimbe heewbe ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii be:

²⁶ —Gardo e am fuu, sinaa mi burana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaabe mum e mipiraabe mum e mawniraabe mum, mi burana dum fay kapum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo ba-maali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuydo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tarjjaali, jiido mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tarjude.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa haboya e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla worbe ujunaaji sappo ana mbaawi jabbaade worbe ujunaaji noogay faa kaba e mum? ³² So mo waawaa jabbaade dum, o wadan e mum nelaabe gila yottaaki badaaki, faa jam wada hakkunde mabbe. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam noottii lammude, kodum lamminta dam kasen? ³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

Banndol haala mbaalu majjudo

15 Duwaape'en e luuttoobe hono mum'en fuu ana badinoo mo faa kettindanoo mo. ² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana njurjura, ana mbiya:

—Oo ana jabboo luuttoobe ana naamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani be ngol banndol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majji-raama mbaalu gooto, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjudo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraabe makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo gooto tuubii. Engo buri seyo capande njeenayon e njeenayon foocitiibe be kasindinaa e tubal.

Banndol haala mbuudu cardi majjudo

⁸ —Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majji-raama hen gooto, hubbataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraabe makko e

taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiiti mbuudu am majjunoodo oo.» ¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luut-toowo gooto tuubii.

Banndol haala biidoo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo bibbe worbe didon.

¹² Mipiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde mabbe. ¹³ Wadi balde seeda, mipiraado oo reentini ko jogii fuu, dawi, yehi leydi ngodfundu. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde wadi e ndiin leydi, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyii e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay naamde naamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoobe baabam naaman faa njoppa, mi-in mido maaya doo yolbere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyeede biya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloobe maa bee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, bernde mum heccidi, dogi maabii mo. ²¹ Biidoo oo wii mo: «Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, mi haanaa fay wiyeede biya.» ²² Non baaba oo wii golloobe mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya burka fuu moyyude boornon mo, ngadanon mo felfelde e fedeendu makko, ngadon pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa naamen, mbelto-den. ²⁴ Sabi biyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii be puddi weltaare.

²⁵ E ley dum, biidoo hammadiiyo oo iwri gese. Nde o badinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dipande. ²⁶ O noddii gooto e golloobe bee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mija oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.» ²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duubi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraabe am, min mbeltoroo. ³⁰ Kaa biya naamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.» ³¹ Baabiiko wii mo: «Binngel am, enen ngondi abada, ko njey-mi fuu, aan jey. ³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mija oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

Banndol haala howruujo yoyudo

¹⁶ Iisaa wii taalibaabe mum bee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko. ² O noddii dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo,

ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.» ³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppa kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo paa-gaade. ⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana daja jabbiibe kam e ley cuudi mum'en, so mi boortaama.» ⁵ Oon wakkati, o noddii be kalfaado makko rewata bee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?» ⁶ Oon wii mo: «Bidojaaji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere maa namaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa namaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.» ⁸ Kalfaado oo mani howruujo oopiido oo saabe yoyre mum. Sabi yimbe adunankooobe bee buri yimbe jeyaabe e fooyre Laamdo bee yoyande yimbe hono mum'en. ⁹ Miin, mido wiya on: tewtee gidiraabe, tewtiree be jawdi aduna yalla so ndi timmii, odon njabbitee e ley ngu-urndam nduumiidam.

¹⁰ Iisaa beydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliide. Jammbiido e kulle pamare, jammboto e kulle teentiliide duu. ¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi janannadi, hono ndokkirte-don ko njey-don koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en bee ana kettindoo dum fuu. Nde wonnoo be yibbe kaalisi, ebe njala mo. ¹⁵ O wii be:

—Onon, odon cenna ko'e mon yeeso yimbe, kaa Laamdo ana humpitii berde mon. Sabi ko yimbe ted-dinta koo, ana harmi to Laamdo.

¹⁶ Sariya oo e annabaabe ana ngoodunoo faa e jaamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo ana bannginee. Goto fuu ana habanoo naatude e makko. ¹⁷ Timmugol kammu e leydi buri newaade diina ittude tobbere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerdo jom suudu mum so bami goddo fuu, jeenii. Kasen duu neddo fuu bamdo debbo ceeraado, jeenii.

Banndol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹ —Wadiino e bettaade, gorko arsukunte gooto parortonoodo burmusuuje bodeeje daatude, duuminoodo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko uubaado mo walaa fay huunde, biyeteedo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko. ²¹ Ana yidunoo naamde kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko dee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en nabi dum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kapum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woddi, Laajaru ana dow koyde mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam

Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore fedeen-du mum ley ndiyam, yalla ana buumna demngal am. Sabi mi torrike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a hebii neema maa e ley ngu-urndam maa, Laajaru kaa bone hebi. Jooni, kanko mo heban hinnee, aan torro-daa. ²⁶ Ko buri dum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yidube iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido naage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi dalii ton miji-raabe am njoyon worbe, faa o jeertina be pati be ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «Ebe njogii dewtere Muusaa e dewte annabaabe bee, yo be kettindano den.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwdo hakkunde maaybe yehi to mabbe, be tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So be kettindanaaki Muusaa e annabaabe, fay iwdo e hakkunde maaybe wadataa so be ngoondina.»

Haala luuttude e yaafeede

17 Iisaa wii taalibaabe mum bee:
—Ko fergitata yimbe faa luutta waasataa hebeede, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Haayre teddunde habbee e daande joomum tippee ley geeci buri moyyande dum, diina luuttinde gootel e koy doo cukaloy. ³ Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, niqaa dum. So tuubii, njaafo-daa dum. ⁴ So o toonjii ma cili jeddi e ley palooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaafo-daa mo.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaabe bee mbii Moobbo oo:
—Beydan min goondinal.
⁶ Iisaa jaabii, wii:
—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki dowlanto on.
⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum naamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyam mo moyyinane naamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa naamaa njaraa. Caggal mum, o naama kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaabe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, yabborii hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaabe sappo worbe peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:
—Moobbo Iisaa, yurma min!
¹⁴ Nde o yiinoo be ndee, o wii be:
—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoobe sadaka bee.

E ley yaadu mabbe nduu, be cellinaa. ¹⁵ Gooto mabbe, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa jabbitii, wii:

—Tama wanaa sappo bee fuu cellinaama? Hoto njeenayon bee nee ngoni? ¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa dandii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en bee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii be, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makko bee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide palaade Bii Neddo oo, fay so pannde wootere, kaa on njiyataa.

²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati nje-hee, pati njokkee be. ²⁴ Sabi no majere fooynirta kam-mu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo pannde gar-tol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsii o torree torraaji keewdi, yimbe oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e palaade Bii Neddo: ²⁷ yimbe ana naama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa pannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri be fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yimbe ana naama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana ma-ha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e sitti, halki be fuu. ³⁰ Hono non pannde banngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Nan-nde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccilee jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo danndude yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, danndan ki. ³⁴ Mido haalana on: e oon jemma, yimbe didon leldiibe e daddo wooto, gooto mabbe nabete, goddo oo yoppee. ³⁵ Rewbe didon undoobe, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. [³⁶ †]

³⁷ Taalibaabe bee njabbitii, mbii mo:

—Kalfaado, hoto dum wadata?

O wii be:

—Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

Banndol haala caroowo oopiido

18 Iisaa wadani be banndol faa hollita be ana tilsii be nduumoo e duwaawu, pati be njeeboo. ² O wii:

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana waran-

† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 36: Worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee.

noo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kabdo am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa booyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo oopiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaabe mum wullitotoobe dum jemma e jalooma bee fuu faa be kewta goonga mabbe naa? Mo jaabantaako be law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan be law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondinbe mo e leydi ndii naa?

Bannol haala Farisanke e duwaape

⁹ Yimbe jogoriibe ko'e mum'en yo fooccitiibe, njataa-ki wobbe, been o wadani ngol bannol:

¹⁰ —Worbe didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaape. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworo ley bernde mum hono nii: «Laamdo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yimbe heddiibe bee, dum woni wuybe e oopiibe e jeenoobe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaape koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko kebu-mi.» ¹³ Duwaape oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado pooccitiido, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leydinte, leydinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddanbe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaabe bee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yimbe bee. ¹⁶ Non Iisaa noddii taalibaabe bee, wii dum'en:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kadee koy, sabi wa'ube no makkoy nii bee njei Laamu Laamdo oo.

¹⁷ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooreebe Yahuudiyankoobe lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ²⁰ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jeenu, pati jaadu hoore, pati wuju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.» †

²¹ Hooreejo oo jaabii mo, wii:

—Mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

—Ada nakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo jirbinii, sabi o arsukunte joldo. ²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana ti-idi! ²⁵ Sabi yabboraade ngelooba e wuddere mesalal buri newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Hettindantoobe mo bee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa edum laatoo to Laamdo.

²⁸ Piyeer jabbitii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii be:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraabe mum naa saaraabe mum naa sukaabe mum saabe Laamu Laamdo, ³⁰ heban cove keewde e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni, heba nguurndam nduumi-idam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddii taalibaabe mum sappo e didon bee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Ko annabaabe mbinndunoo haala Bii Neddo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heeferbe, be njaayra mo, be torra mo, be tutta e makko, ³³ be piya mo dorri, be mbara mo. Kaa jalooma tatabo oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaabe bee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudanike be, be anndaa ko o yidi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumdo

³⁵ Nde Iisaa badinoo Yeriko ndee, tawi bumdo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana yabboo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo doo.

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

³⁹ Ardiibe bee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri be ngadda mo e mum. Nde mo badinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹ —Kodum njid-daa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

† Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamdo. Nde yimbe bee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamdo.

No Jakayus goondiniri Iisaa

19 Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteedo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaajne'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe billondiral, nde wonnoo mo dabbo. ⁴ O dogi, o arditii, o njabbi lekki do Iisaa yabbortoo doo faa o yiya dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggiti, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, jabborii mo seyo. ⁷ Yiiibe dum bee fuu keddii ana nurrurta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misiki-ina'en. So won mo teetu-mi huunde, mi yoban dum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima! ¹⁰ Sabi Bii Neddo warii tewtude majjube faa hisina dum'en.

Banndol haala mutakal

¹¹ Yimbe ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen banndol gonngol. Sabi o badike Urusaliima, kasen duu yimbe miilli Laamu Laamdo banngan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo dor yehi leydi ngoddundi faa lamminnee, caggal dum, warta. ¹³ O noddikaadime'en makko sappo, o hokki gooto mabbe fuu mutakal kanje, o wii be: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yimbe ngeenndi makko njidaa mo, be immini nelaabe caggal makko, be mbii: «Min njidaa o laamoo min.»

¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en be mo halfini jawdi bee, faa mo annda ko gooto mabbe fuu tinorii e jaagu mum oo.

¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.» ¹⁷ O wii dum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi lamminii ma geelle sappo.» ¹⁸ Didabo oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.» ¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.»

²⁰ Caggal dum, goddo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi pibunoodo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko naadudo, ada bama ko a resaali, ada hetta do a aawaali.» ²² O wii dum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laalido. Ada anndi mi gorko naadudo, mi baman ko mi resaali, mi hettan do mi aawaali. ²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana dapa ko kebu-mi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal dum, kalfaado oo wii kaadime'en mum bee: «Teetee mo mutakal ngal,

ndokkon ngal jogiido mutakal sappo oo.» ²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante, kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa waybe am be njidaa mi laamoo dum'en bee, ngaddee be doo, mbaron be yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde dum ndee, ardii wobbe bee, njabbiti fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o badinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaabe makko didon, ³⁰ o wii be:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana habbii. Kumton nga, ngaddon nga doo.

³¹ So won biido on, «Ko saabii so odon kumta nga?» mbiyon dum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaabe bee njehi, tawri no o wiiri dum'en nii. ³³ E ley humtugol mabbe mola ngaa, jeybe mola ngaa bee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, be mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii be nabani Iisaa mola ngaa, be njappi e magga saayaaji mabbe, o waddii. ³⁶ No o yaarata nii, be mbeerti saayaaji mabbe dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaabe bee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamdo e daande toownde, saabe deental kaayde de be njiinoo dee.

³⁸ Ebe mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraado! † Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaabe e jamaa oo bee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaabe maa bee!

⁴⁰ O jaabii be, o wii:

—Mido haalana on, so kambe be ndeyyii, kaaye dee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o badinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi, ⁴² o wii:

—So aan duu, ada anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, dum suudaama e gite maa.

⁴³ Nalaade ngaran nde waybe maa moyyinta cudorde, pile, bille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e bibbe maa fuu. Be njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamdo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal dum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotoobe, ⁴⁶ omo wiya dum'en:

† Jabuura 118.26

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruu Laamdo», † kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoobe.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e mawbe lepol ngol bee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa be ndonkii hebude laawol, sabi yimbe bee ana ngattani haalaaji makko dii hakkille faa sanne.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

20 Nannde wootere Iisaa ana janngina yimbe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta be Kabaaru Lobbo oo nii, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Ho-mo yamir maa ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii be, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam dum: ⁴ lootogal batisima Yaayaa ngal, to Laamdo iwri naa to yimbe?

⁵ Be ndawridi hakkunde mabbe, be mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ⁶ Kaa so en mbii «yimbe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi be fuu ebe tayori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non be njaabii be anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri. ⁸ Iisaa wii be:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remooobe bonbe

⁹ Iisaa fuddi haalande yimbe ngol banndol, wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooobe, dawi. O booyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde tebugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooobe bee too, be ngaddanoya mo ngedu makko e bibbe peguuje dee. Kaa remooobe bee pii nelaado oo, mbirfini dum juude teete. ¹¹ O neli e mabbe golloowo goddo, be pii oon duu, be koyni dum, be mbirfini dum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tatabo, be mbarmini oon, be ndibbi dum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan biyam gorko korsudo oo, yaama be njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remooobe bee njiinoo biddo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, be mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e mabbe? ¹⁶ O waran, o halka remooobe bee, o hasira ngesa ngaa wobbe.

Nde yimbe bee nannoo dum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi be, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo: «Haayre nde mahoobe bee tippitii ndee,

kapum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii?» ††

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooreebe yottinoobe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njidiino nanngude mo don e don, kaa be kulii yimbe.

Haala yobugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooreebe yottinoobe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horoobe nanndinkiniibe e moyyube, yalla ana keba e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara dum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbo, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaa-joto-daa koo yo goonga, miden anndi a burdintaa yimbe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga.

²² Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

²³ Nde wonnoo o faamii hiila mabbe kaa, o wii be:

²⁴ —Kollee kam mbuudu cardi! Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii:

—Kaananke Roma.

²⁵ Caggal dum, o wii be:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²⁶ Be ndonki hebude laawol e ko mo haalata yeeso yimbe koo, jaabu makko oo haaynii be, be ndeyyinii.

Haala immitagol maaybe

²⁷ Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kambe ngo-ni fennube immital. Be lamndii mo, be mbii:

²⁸ —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo bamii debbo, maayii, hebaali biddo, mijum naa mawnum bamta debbo oo, yalla ana hebana maaydo oo beyn-gu. ²⁹ Wadiino e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo bami debbo, maayi, hebaali biddo. ³⁰ Didabo oo bamti debbo oo, maayi, ³¹ tatabo oo jokki hen. Hono nii njeddon bee fuu bamiri mo, dalaali biddo. ³² Caggal mabbe be fuu, debbo oo duu maayi. ³³ Ndennoo, nannde immital, homo e mabbe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi be njeddon fuu be bamiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii be, wii:

—Yimbe oo jamaanu ana bama, ana bamee. ³⁵ Kaa haandinaabe e nguurndam janngo, kapum e immitagol bee, bamataa, bamataake, ³⁶ sabi be mbaawaa maayde kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, be bibbe Laamdo, sabi be immitike e maayde.

³⁷ Kaa ko maaybe immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomi-raado oo «Laamdo Ibarahiima e Laamdo Isiyaaka e Laamdo Yaakuuba.» ³⁸ Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe. †† Sabi banngal makko yimbe fuu yo wuurbe!

†† Jabuura 118.22 † Pergu 3.6 †† Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko booyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo mabbe koo, holli ebe nguuri.

† Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

³⁹ Yoga e dunkee'en Sariya mbii:

—Moobbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal dum, be cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Iisaa wii be:

—Hono be mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda? ⁴² Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda naamo am,

⁴³ faa mi wada njabbaa waybe maa.»[†]

⁴⁴ Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

⁴⁵ Nde wonnoo yimbe bee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaabe makko bee:

⁴⁶ —Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, foodantoobe joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeeji fuu. ⁴⁷ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuuji mabbe faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e mabbe.

Haala sadaka burdo moyyude

21 Iisaa hunci gite, yii arasukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo. ² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kapum duu ana wada hen buudi didi. ³ E ley dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, buri ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaaji kollooji timmoode aduna

⁵ Won yogaabe ana kaala haala Suudu Dewal Mawn-du nduu, no ndu njadiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶ —Ko njiyaton koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, be mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

—Ndeentee pati on yonje. Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo badike». Pati njokkee be. ⁹ So on nanii golowole e murtereeri, pati kulee. Ana tilsii dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

[†] Jabuura 110.1

—Lepol haban e lepol, laamu haban e laamu,

¹¹ dimmbande leydi mawde e yolbereeri ngadan, pawuuji bondi ngaran e nokkuuje yogaaje, kulle kulbiniide e taagumansaaaji mawdi banngan dow kam-mu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yimbe nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, nabe-don yeeso kaanankooobe e saroobe saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Pibee an-niya e berde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko waybe mon bee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraabe mon e sakiraabe mon e koreeri mon e gidiraabe mon, kapum'en njammbotoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yimbe fuu mbajan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Mupal mon ndanndirton yonkijji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰ —Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum badike. ²¹ Oon wakkati, be dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, be dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaabe ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen palaade yo palaade yobtagol, faa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninoobe ley deen palaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e lepol ngol. ²⁴ Be camminierte kaafaawi, be nanngée, be nabee hakkunde heeferbe. Been ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaaji ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa lepi dii fuu mbemmbee saabe dillere geeci e bempeeje mum. ²⁶ Yimbe modoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotoodo e aduna oo, sabi fay kulle gonde dow kammu dee ndimmboto. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e du-ule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceyo-don, njoonndoro-don soottiteede mon badike.

Banndol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani be ngol banndol:

—Taykitee ibbe e ledde godde dee fuu. ³⁰ So on njii de mbillitii, odon anndi onon e ko'e mon, ndunngu badike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo badike. ³² Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kudde dee fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeennee ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinoro-don yaraawo faa cigiron, so cunlanon aduna, so pannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yimbe aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla

odon keba dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaa-won daraade yeeso 'Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yimbe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beetee kecco faa kettindanoo mo.

No hooreebe ndawriri faa nannga Iisaa

22 Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo badike. ² Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya bee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa ebe kula yimbe bee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteedo Isikariy-ota, jeyaado e sappo e didon bee. ⁴ Yahuuda yehi haal-doyi e hooreebe yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ 'Be ceyii, be podani mo be njeenan mo kaal-isi. ⁶ O jabi, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa tawa yimbe bee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde be mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinaneen en hiraande iidi Paska faa naamen.

⁹ 'Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii be:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu naamdata e taalibaabe mum bee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-don en dum.

¹³ 'Be njehi, be tawri hono no o wii be nii, be lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoon ndee, o joodii kanko e sappo e didon bee. ¹⁵ O wii be:

—Mido yidi naamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka. ¹⁶ Sabi mido wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa pannde nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O bami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nanngée dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi mido wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o bami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki be, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde be tilii hiraande ndee, o bami horde peguujam, o hokki be, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiyam am njupportoodam saabe mon.

²¹ Kaa jammbootoodo kam oo ana naamda e am e la'al gootal. ²² Waajibi 'Bii Neddo dalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii jammbootoodo mo oo!

²³ Hedde ebe lamndondira hakkunde mabbe homo e mabbe gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaabe mum bee

²⁴ Nii taalibaabe bee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo buri teddude. ²⁵ Iisaa wii be:

—Kaanankooobe ana ndonna laamu mum'en dow leji mum'en. Jom'en doole e mabbe bee duu ana njidi nod-direede sooninkooobe. ²⁶ Kaa onon, wanaa non dum laartotoo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade dee, burdo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo. ²⁷ Homo buri teddude, joodiido faa naama naa battinoowo naamdu? Wanaa naamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no battinoowo naamdu nii.

²⁸ Onon ngoni wondube e am e ley ko koro am ittee koo fuu. ²⁹ Kammari dum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa naamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoododon e dow joodorde kaanankooobe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa naagike faa seda on no alka-ma sedirtee nii. ³² Kaa mi naaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e saki-raabe maa bee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike nabdeede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyan a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii be kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e pade, won ko paki on naa?

'Be mbii:

—Walaa!

³⁶ O wii be:

—Jooni kaa, jogiido dannga bama, jogiido mbasu nabora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bonbe. [†] Mido wiya on: ana tilsi dum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.

³⁸ 'Be mbii:

—Kalfaado, kaafaaje didi annii!

O wii be:

—Heyii!

[†] Esaaya 53.12

No Iisaa naagorii Laamdo dow waamnde haayre Jay-tun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaabe makko bee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii be:

—Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal dum, o toowtiri be ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

—Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago am, laatoo sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwrufo dow kammu banngani mo, hokki mo semmbe. ⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o beydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana tobba e leydi no tobbe yiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaabe makko bee, o tawi ebe daanii saabe terde baatude. ⁴⁶ O wii be:

—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, ardii be. Yahuuda battitii Iisaa faa buuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Yahuuda, buccaango njammborto-daa 'Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa bee njii ko wadata koo ndee, mbii:

—Kalfaado, min coppa be kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto mabbe soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum jaamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

—Daldee niil!

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani warbe nanngude dum bee, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu bee, wii:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, be ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde mabbe. ⁵⁵ Yiite hubbanooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e joodiibe ton bee. ⁵⁶ Kordo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

—Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde booynoo seeda, goddo yii mo, wii:

—Aan duu e mabbe njeje-daa!

Piyeer wii oon:

—Gido, mi jeyaaka e mabbe!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immini haala kaa, wii:

—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

—Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeecitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Fade ndontoori jogginde hannde, a wian a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁶³ Yimbe nanngube Iisaa bee ndarii ana njaayra dum, ana piya dum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, ebe lamndoo mo, ebe mbiya:

—Annditin homo fii maa!

⁶⁵ Hedde ebe mbiya mo bihiile bonde.

⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahiibe ndee hawriti, dum woni mawbe lepol ngol e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso mabbe. ⁶⁷ Be mbii dum:

—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.

O wii be:

—Fay so mi wii on non, on njabataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, 'Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.

⁷⁰ Be fuu be mbii:

—Ndennoo a 'Bii Laamdo naa?

O wii be:

—No mbii-don nii.

⁷¹ Be mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

No Pilaatu lamndorii Iisaa

23 Caggal dum, waalde Saahiibe ndee fuu immii, nabi Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii ebe ngullanoo mo, ebe mbiya:

—Min tawii oo ana jirkita lepol amen, ana hada dum yobude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, dum woni kaananke.

³ Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoobe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

⁴ Pilaatu jabbitii, wii hooreebe yottinoobe sadaka e jamaa oo fuu:

—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.

⁵ Kaa be cattini e haala mabbe faa sanne, ebe mbiya:

—Ko o waajotoo koo ana murtina yimbe ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa doo.

⁶ Nde Pilaatu nanunoo dum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi dum Hirudus. Sabi e ley den palaade tawi Hirudus ana Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi booyii omo yidi yiide dum saabe

ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide dum ana wada kaayde. ⁹ O lamndii dum lamndi keewdi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ndarii don, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyi mo, jaayri mo, kapum e sordaasi'en mum, boorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu. ¹² Nannde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraabe, arannde be hon-nondirnoobe.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹³ Pilaatu noddii hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe bee e yimbe fuu, ¹⁴ wii dum'en:

—On ngaddanii kam oo neddo jirkitoowo yimbe. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-don mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo. ¹⁵ Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata dum.

¹⁶ Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [¹⁷ †]

¹⁸ Be fuu be ngullidi daande wootere, be mbii:

—War mo, njoppitanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e mabbe cilol didabol dow yidude yoppitinde Iisaa, ²¹ kaa be ndarii ebe ngulla, ebe mbiya:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

²² Pilaatu wii be tatabol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

²³ Kaa be beydii wullude gullaali mawdi, ebe mbiya o tontee. Gullaali mabbe dii njaalii Pilaatu, ²⁴ o fellisi wadande be ko be naagii koo. ²⁵ O yoppitani be mo be naagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi dum e juude mabbe, faa be ngada dum ko weli be.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²⁶ Nde be nabata mo ndee, be nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwrudo ley ladde. Be mbakkini dum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. ²⁷ Yimbe heewbe njokki hen. Rewbe duu ana hakkunde mabbe, ana mboya no dum foti mettude dum'en. ²⁸ Iisaa yeecitii rewbe bee, wii dum'en:

—Rewbe Urusaliima, pati mboyee kam, mboyee ko'e mon e bibbe mon! ²⁹ Sabi palaade ngaran nde yimbe mbiyata: «Rewbe rimarbe e deedi di caawaali abada e endi di muyninaali, mbellii hoore!» ³⁰ Nden, yimbe mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda dum'en. ³¹ Sabi so be ngadii nii gila cabal ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

³² Be nabidi e Iisaa yimbe didon yanoobe. Been duu yo wareteefe. ³³ Nde be njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, be tonti mo e leggal bardugal,

† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana be kasunke gooto.

kanko e yanoobe didon bee, gooto naamo makko, goddo oo nano makko. ³⁴ O wii:

—Baaba, yaafa be sabi be anndaa ko be ngadata.

Nii be pecciri kaddule makko urwa. ³⁵ Yimbe ndarii don ana yeewa. Hooreebe bee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wobbe, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cubaado Laamdo oo!

³⁶ Sordaasi'en bee duu njaayri mo, ngaddani mo bi-ineegiri, ³⁷ ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankoobe oo, biltu hoore maa!

³⁸ Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: *OO YO KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE.*

³⁹ Gooto e yanoobe didon tontidaabe e makko bee ana njia mo, ana wiya:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!

⁴⁰ Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, en kebii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobeteden. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide, ⁴⁵ naange nibbi, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi. ⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna. ⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocitiido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfitii terde mum ana mbaati. ⁴⁹ Kaa annube mo bee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewbe jukkunoobe e makko gila leydi Galili bee ana e mabbe.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁰ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahiibe ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocitiido, omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahiibe ndee haala e golle. ⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa, ⁵³ o jippini dum leggal bardugal ngal, o fiili dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali watteede. ⁵⁴ Dum hawri e nannde lanndinal tawi palaande fowteteende badike fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunoobe e Iisaa gila Galili bee njokki e Yuusufu, nijii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre, ⁵⁶ kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, be powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

No Iisaa immintiniraa

24 Beetee law pannde alan, be pahi to yanaande too, tawi be naborii nebameeji uurooji di be moyyinnoo dii. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde be naatunoo ndee, be tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille mabbe jirkitorii nii, worbe didon ndarii yeeso mabbe, ana boornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulol nanngi be, be tuggi tiide mabbe e leydi. Oon wakkati worbe bee mbii be:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maaybe? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccilee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsi Bii Neddo oo wadee e juude luuttoobe, tontee e leggal bardugal, immitoo pannde tatabere.»

⁸ Nii be miccitii haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, be mbirfitii be kaalanoyi dum sappo e go'o bee e wobbe bee fuu. ¹⁰ Been rewbe ngon: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kambe e rewbe wondunoobe e mabbe bee kaalani dum nelaabe bee. ¹¹ Nelaabe bee njogorii haala mabbe kaa yo meere, calii goondinde be, ¹² kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle mabbe, o bembaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum didon dow laawol Emmayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaabe bee nann-gi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ Ebe ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaa-jaate mabbe dee ebe ndokkondira hakillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii be, waddi e mabbe jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite mabbe pati be anndita mo. ¹⁷ O wii be:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non be ndarii, terde mabbe mbaati. ¹⁸ Gooto e mabbe biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni kodo ley Urusaliima mo andaa ko wadi e ley jalaade dee koo naa?

¹⁹ O wii be:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaa-jo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yimbe fuu. ²⁰ Kaa hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni jalooma tatabo ko dum wadi. ²² Kasen,

yoga e rewbe amen kaaynii min. Be njehi to yanaande too beetee law, ²³ be tawaali ton tew makko, be ngarti, be mbii malaa'ika'en bannganii be, mbii omo wuuri.

²⁴ Caggal dum, yoga e wondiibe amen njaabe to yanaande too bee, tawri no rewbe bee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, be njiyaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii be:

—Hey onon famarbe hakkille! Booyii on ngoondi-naali haala annabaabe! ²⁶ Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini be ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaabe bee.

²⁸ Nde be paandii wuro ngo be immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniyiido bettaade nii. ²⁹ Nii be naagii mo, be mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e mabbe, o jippanii be. ³⁰ Nde be njoodinoo ebe naama ndee, o bami buuru, o yetti Laamdo, o helti buuru oo, o hokki be. ³¹ Non gite mabbe peerti, be annditi mo. Don e don o iwi e gite mabbe. ³² Gooto fuu darii ana wiya goddo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa berde men buubii naa?

³³ Don e don, be immii be mbirfitii Urusaliima, be tawtoyi ton sappo e go'o bee e wondiibe mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o bannganii Simon.

³⁵ Didon bee duu njantanii be ko wadunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum sappo e go'o bee

³⁶ Be tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde mabbe, wii be:

—Onon e jam!

³⁷ Be kuli, be demyii, be miili ko be njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii be:

—Ko hulbini on? Ko saabii so odon miila dii miilooji e berde mon? ³⁹ Yeewee juude am e koyde am, dum mi-in jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰ Nde o haalata dum ndee, o holli be juude makko e koyde makko. ⁴¹ Nde wonnoo be ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii be:

—Odon njogii doo ko naametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu cahaado, ⁴³ o nanngi nde, o naami yeeso mabbe.

⁴⁴ Caggal dum, o wii be:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe e Jabuu-ra cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵ Oon wakkati, o udditi hakillaaji mabbe, yalla ebe paama Binndi dii. ⁴⁶ O wii be:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immi-toto hakkunde maaybe jalooma tatabo. ⁴⁷ Ana winndii kasen: saabe makko lepi dii fuu ooyante faa tuuba,

keba yaafaamuya luutti. Dum ana fudda gila Urusali-
ima. ⁴⁸ Onon ngoni seettotoobe kulle dee! ⁴⁹ Miin, mi
neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee
e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee
njippii e mon fuu.

No Iisaa ṛabbirinaraa dow kammu

⁵⁰ Iisaa nabi be faa hedde Baytaniya, hunci juude,
duwanii be. ⁵¹ Do o duwantoo be doo, o seerti e
mabbe, o ṛabbinaa dow kammu. ⁵² Be cujidani mo,
caggal dum, be mbirfodii Urusaliima e seyo manngo.
⁵³ Wakkati fuu ebe tawee ley Suudu Dewal Mawndu
nduu, ebe njetta Laamdo.

Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko ngu-urndam woni, dam nguurndam laatanii yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa jifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo nelii neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lepol makko, kaa lepol makko jabbaaki mo. ¹² Kaa jabbiibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade bibbe Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe be rimraabe iwrude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hodidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en kebii, hinnee dow hinnee. ¹⁷ Saabe Muusaa kebir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasiihu hebiraa.

¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, kaɗum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

¹⁹ Yahuudiyankoobe Urusaliima neli Lewinkoobe † e yottinoobe sadaka to Yaayaa lamndoo kaɗum woni homo. ²⁰ O jaabii be ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

²¹ Be lamndii mo, be mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

† YIMBE LEPOL LEWI ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelube min bee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

—Miin woni «ooynotoodo ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado», †† hono no annabi Esaaya wiiri nii.

²⁴ Nelaabe bee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

—Ko saabii so ada loota yimbe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii be, wii:

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa. ²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude boggi pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo banngge maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Annii, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna. ³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.» ³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo banngana Israa'iilankooobe.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko. ³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kaɗum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kaɗum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.» ³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaabe mum aranndeebe

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaabe mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana bettoo, o wii:

—Annii, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaabe didon bee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa. ³⁸ Iisaa yeecitii, yii ebe njokki e mum, wii be:

—Kodum tewtaton?

Be njaabii, be mbii:

—*Rabbii* (dum woni «Moobbo»), hoto njoodoto-daa?

³⁹ O wii be:

—Ngaree yeewee!

†† Esaaya 40.3

Nden be ngari, be njii do o joodotoo doo. Be ngondi e makko oon palooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nanbe haala Yaayaa so njokkitii Iisaa bee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii dum:

—Min njii Almasihu.

(Dum woni Cubaado.)

⁴² O nabi dum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii dum:

—Aan, Simon bii Yuhanna mbiyete-daa, caggal jooni a innditirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee. ⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii dum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaabe oo. O Iisaa Nasaraatunke bii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwrude Nasaraatu naa?

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi dum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-daa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a Bii Laamdo, a kaananke Israa'iila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-daa naa? A yiyan ko buri dum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Mido haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamdo ana njabba ana njippoo dow Bii Neddo.

No Iisaa wadiri haaynde ley kuurtungu

2 Balde didi caggal mum, kuurtungu wadi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton. ² Iisaa e taalibaabe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo. ³ Nde peguujam mabbe timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi wadude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii golloobe bee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawde do Yahuudiyankooobe lootetee faa labbinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naana bulki sappo ndiyam. ⁷ Iisaa wii be:

—Kebbinee pakaaje dee ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi. ⁸ O wii be:

—Jooni kaa, nedee nabanee hooreejo kuurtungu oo.

Be nabi. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbaylitaadam peguujam dam ndee, annditaali to dam ittaa. Kaa golloobe nedube ndiyam dam bee ana ann-di. O noddi jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii dum:

—Yimbe fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yimbe cigirii, nden dam welaa dam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam dam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O banngini baawde makko, taalibaabe makko bee ngoondini mo. ¹² Caggal dum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e mijiraabe makko e taalibaabe makko. Be pabbi ton balde seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankooobe biyeteedo Paska oo badinoo ndee, Iisaa njabbiti Urusaliima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaabe ga'i e baali e soottoobe buugaaji, kapum e weccoobe kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi boggi, o sowi, o ribbi be fuu be njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kambe e ga'i mabbe e baali mabbe. O sankiti kaalisi weccoobe, o hippi taabe mabbe. ¹⁶ O wii soottoobe buugaaji bee: —Ittee dum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaabe makko bee miccitii ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.» [†]

¹⁸ Nden hooreebe Yahuudiyankooobe mbii mo:

—Haaynde honde kollataa min ada foti wadude ko ngad-daa koo?

¹⁹ Iisaa jaabii be, wii:

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

²⁰ Be njabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duubi capande nay e jee-gom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaabe mum bee miccitii o haaliino dum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.

²³ Nde Iisaa fabboynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heewbe ngoondini mo saabe njii kaayde de o wadi dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki be faa hokkita be hoore mum, sabi omo anndi be fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yimbe, nde wonnoo omo humpitii ko woni e bii-aadama.

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

3 Won gorko Farisanke biyeteedo Nikodemus, gooto e hooreebe Yahuudiyankooobe. ² Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii dum:

[†] Jahuura 69.10

—Moobbo, miden anndi a jannginoowo iwrudo to Laamdo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayde de ngadataa dee so Laamdo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamdo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawdo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so heba naatude e Laamu Laamdo.

⁶ Ko bii-aadama rimata koo yo bii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu. ⁷ Pati dum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-don kasen. ⁸ Henndu ana wibba do muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraado Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa dum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on njabataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinir-ton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto njabbaali dow kammu, so wanaa oon iwrudo dow kammu oo, dum woni 'Bii Neddo. ¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Neddo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindo mo fuu ana heba ngu-urndam nduumiidam.

¹⁶ Sabi Laamdo bamii ana yida aduna oo faa hokkitiri 'Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heba nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo neliraali 'Biyum oo e aduna faa 'Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali 'Bii Laamdo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimbe, nimre cubii dow fooyre saabe golleeji mum'en bondi.

²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati golleeji mum bondi banngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji di wadiri saabe Laamdo dii ana bannga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaabe mum leydi Yahuudiya. O fabbidi e mabbe ton, omo loota yimbe lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too banng'e Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimbe ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaabe Yaayaa bee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laabal. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, be mbii dum:

—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo banng'e maayo Urdun mo ceettani-daa oo, kanko duu omo batisa, yimbe fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii be, wii:

—Neddo waawaa hebude fay huunde so wanaa ko Laamdo hokki dum. ²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaado jommbaajo debbo, kapum woni jommbaajo gorko. Dammbidiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hibbiri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyda.

³¹ Oon iwrudo dow, kapum tiimti yimbe fuu. Iwdo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji ley-dinkooji. Oon iwrudo dow kammu, kapum tiimti yimbe fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jabataa seedaaku makko. ³³ Oon jabudo seedaaku makko, sellinii Laamdo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamdo neli, ko Laamdo haali haaltata, sabi Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa do haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi 'Biddo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko. ³⁶ Goondindo 'Biddo oo, hebii nguurndam ndu-umiidam. Mo goondinaali 'Biddo oo, hebataa dam, tikkere Laamdo duu ana woodani dum.

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

4 Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heba taalibaabe faa buri Yaayaa.

² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taal-ibaabe makko bee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nan-noo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahu-udiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar banng'e ngesa nga Yaakuuba hokkunoo biyum Yuusufu ngaa. ⁶ Don bunndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande bunndu nduu faa njoottinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange. ⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaabe makko bee njehii to ngeenndi too soodoyde jaamdu. ⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, jaagorto-daa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankoobe e Samariyankoobe yo har-mondirbe.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo ada anndunoo no dokke Laamdo poti e oon biido ma ndokkaa dum ndiyam yara oo, a jaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. Bunndu nduu ana luggidi. Hoto kebataa dam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, ada buri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min bunndu nduu oo teddude naa? Kanko e bibbe makko e daabaaji makko fuu, be njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo dam ndiyam domdan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam dam ndokkan-mi dum dam fuu,

domdataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi dum dam laatanto dum ndiyam iloojam nguurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam dam ndiyam pati mi domda kasen, sako mi warta yoogude doo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-daa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A bamanooma worbe njoyon. Gorko ngonduda daa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laabanii kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraabe amen ndewii Laamdo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankoobe, odon mbiya to Urusaliima too Laamdo haani reweede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, jabu ko kaalanan-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankoobe, odon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankoobe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankoobe iwrata.

²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewiroobe Laamdo goonga bee ndewirta dum Ruuhu e goonga. Hono bee rewoobe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamdo yo Ruuhu. Rewoobe mo bee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Mido anndi Cubaado biyeteedo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankoobe heewbe ngoondiniri Iisaa

²⁷ E dow dum taalibaabe makko bee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haayni be, kaa fay gooto e mabbe wiyaali dum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?» ²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimbe, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaabe bee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii be:

—Mido jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaabe bee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaametee naa?

³⁴ Iisaa wii be:

—Naamdu am yo wadude sago neldo kam oo e timminde golle makko. ³⁵ Onon, odon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, mido wiya on:

tippee gite mon, yeewee gese dee fuu benndii, de njonii hetteede. ³⁶ Kettudo heban ngeenaari, moob-tana jamri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, goddo ana hetta.» ³⁸ Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Wobbe tampi. Onon, on ndaamitike e tampere mabbe.

³⁹ Samariyankoobe heewbe ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceettiido so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyankoobe bee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o fabbana dum'en. O wadi don balde didi. ⁴¹ Yimbe heewbe ngoondini mo kasen faa buri no arannde nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa dii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde didi dee, o iwi ton, o yehi Galili.

⁴⁴ Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkoobe njabborii mo juude didi, sabi kambe duu be njehiino iidi Urusaliima, be njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do mo wayl-itinnoo ndiyam o wadi dam peguujam doo. Howruujo kaananke mo biyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi dum jippoo sellinoya biyiko kabanoowo yonki. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on kebaali finnde, on njiyaali kaayde, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njehen gila biyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, biya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii dum koo, hooti.

⁵¹ Golloobe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii be wakkati homo suka o samtanaa. Be mbii mo:

—Sallifanaa keepen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo dum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu be ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde didabere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

No Iisaa selliniri bonngujo

5 Caggal majjum, iidi Yahuudiyankoobe ana wada. Iisaa njabboyi Urusaliima. ² To Urusaliima too, bannged dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiye Baytijata e ibaraninkoore. Dande joy ana pilii ngal. ³ Nawbe

heewbe ana lelii ley deen dande: wumbe e wooybe e be terde mum'en fuu mbaati. [4 †] ⁵ Gorko jawdo du-ubi capantati e jetti ana wonnoo don. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o booydii e jaw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Jawdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam re-gaade e luggal ngal nde ndiyam dam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, bamtu daddo maa, yaa!

⁹ Don e don gorko oo selli, bamti daddo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e jalaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreebe Yahuudiyankoobe mbii cellinaado oo:

—Hannde yo jalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-daa daddo maa.

¹¹ O jaabii be:

—Cellindo kam oo, kapum wii kam: «Bamtu daddo maa, yaa!»

¹² Be lamndii mo:

—Homo woni oo neddo biido ma bamtu daddo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaado oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii don sabi yimbe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko buri dum bonde hebe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooreebe Yahuudiyankoobe bee Iisaa woni cellindo dum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Biddo oo

¹⁶ Nden hooreebe Yahuudiyankoobe puddi torrude Iisaa sabi o wadii dum e jalaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii be:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooreebe Yahuudiyankoobe beydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii jalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamdo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamdo.

¹⁹ Iisaa wii be:

—Mido haalana on goonga: Biddo waawaa gollude fay huunde kapum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, dum Biddo oo duu gollata. ²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Biddo oo, ana holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum golleeji burdi dii doo fuu teentilaade faa kaayne-don. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maaybe so hokka dum'en nguurndam nii, non Biddo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude.

† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 4:Ebe ndoomi faa ndiyam dam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam dam. Nawdo adiido fuu re-gaade e ndiyam dam nde dam jirkitii ndee, sellan ko jaw mum oo tawaa fuu.

²² Baabiraado oo, kapum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Biddo oo, ²³ yalla yimbe fuu ana teddinira Biddo oo hono no teddiniri Baabiraado oo nii. Neddo fuu mo teddinaali Biddo oo, teddinaali Baabiraado neldo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini neldo kam oo hebii nguurndam nduumi-idam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maaybe nanata daande Bii Laamdo oo. Nanbe bee nguuran. ²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Biddo oo duu baawde wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawde sarde, sabi oon yo Bii Neddo. ²⁸ Pati dum haayno on. Wakkati waran mo maaybe wonbe ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Gollube golleeji lobbi immitanoo nguurndam, gollube golleeji bondi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago neldo kam oo njokku-mi.

No Laamdo seettirantoo Iisaa

³¹ —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sell-ataa. ³² Won goddo ceettantoodo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku bii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa kubboowa, njaaynoowa. On njabii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku burdo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji di Baabiraado yamiri kam mi golla dii, kapum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado neldo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Odon mbiditoo Binndi dii sabi on miilii on keban e majji nguurndam nduumi-idam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on njabaali warde e am faa kebon nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yimbe tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamdo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on njabbaaki kam. Kaa so goddo wardii saabe hoore mum, on njabboto dum. ⁴⁴ Odon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamdo gooto, hono mbaawru-don goondinirde? ⁴⁵ Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-don jikke mon dow mum oo, kapum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

No Iisaa pamminiri ujunaaji joy gorko

6 Caggal dum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi be njii kaayde de o wadunoo nde o sell-innoo pawbe bee ndee. ³ Iisaa nabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaabe mum. ⁴ Tawi iidi Yahu-udiyankooobe biyeteedo Paska oo badike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa: —Hoto coodaten naamdu ko pammininta bee fuu? ⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo: —Buuru teemede didi cardi heyataa be faa gooto e mabbe fuu heba hen seeda. ⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo: ⁹ —Annii, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yimbe heewbe hono bee? ¹⁰ Iisaa wii: —Mbiyee be njoodoo! Nde wonnoo nokku oo ana heewi hudo, be njoodii. Ebe poti e ujunaaji joy gorko. ¹¹ Iisaa bami buuruuje dee, yetti Laamdo, hokki taalibaabe bee. Been ndokki joodiibe bee. Hono non liddi dii duu. Goto fuu hebi ko haajaa. ¹² Nde be kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaabe mum: —Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee. ¹³ Be kawrini kedde taye buuruuje joy de naam-noobe bee keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yimbe bee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii: —Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo. ¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo ebe njarroo nanngirde dum junngo be ngada dum kaananke ndee, iwi don nabbi dow waamnde haayre kapum tan.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaabe Iisaa bee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ Be naati laana faa be lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki be. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ Be ngurfi laana kaa faa be kebi hono kilooji joy naa jeegom. Nden be coynii Iisaa ana warda koyde dow weendu nduu, ana fewti be. Be kuli. ²⁰ Iisaa wii be: —Dum miin. Pati kulee! ²¹ Be ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don be panndi do be pa'unoo doo. ²² Janngo mum, jamaa keddinoodo oo too bannge weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Be njii Iisaa naatidaali e taalibaabe mum laana kaa. Be njii duu taalibaabe bee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti. ²³ Laanaaji iwrudi Tiberiyas ngarii bannge do Iisaa yettunoo Laamdo so be paami buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaabe

mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kapum woni naamdu wuurnooru

²⁵ Nde be tawnoo Iisaa oo too bannge weendu nduu ndee, be mbii dum: —Moobbo, mande ngar-daa doo? ²⁶ Iisaa jaabii be: —Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on naamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampanee naamdu murseteendu. Ko kaan-don tampande dee, naamdu heddotoondu wuurnooru yimbe nguurndam nduumi-idam. Nduun naamdu Bii Neddo hokkata on. Sabi Laamdo Baabiraado oo wadii maande mum e makko. ²⁸ Nden be lamndii mo: —Kodum min ngadata faa min ngolla golleeji di Laamdo yidi? ²⁹ Iisaa jaabii be: —Golle mo Laamdo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo. ³⁰ Be njaabii mo: —Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngollataa? ³¹ Njaatiraabe amen naamii naamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii be naam-du iwrundu dow kammu faa be paama.» [†] ³² Iisaa jaabii be: —Mido haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on naamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kapum woni dokkoowo on naamdu goon-garaaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi naamdu ndu Laamdo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam. ³⁴ Be mbii mo: —Moobbo, hokku min pannde fuu nduun naamdu. ³⁵ Iisaa wii be: —Miin woni naamdu wuurnooru. Gardo e am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardo e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwr-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e be o hokki kam bee majja, mi immintinan be palaande saki-totoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum palaande sakito-toonde. ⁴¹ Hooreebe Yahuudiyankooobe bee ana ngermitoo haala makko sabi o wii «Miin woni naamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii: —Oo, wanaa Iisaa bii Yuusufu mo anndu-den inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kam-mu o iwri? ⁴³ Iisaa wii be:

† Pergu 16:4; Jabuura 78.24

—Pati nermitee hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldo kam oo foodaali dum. Gardo e am fuu, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaabe: «Be fuu, Laamdo anndinan be.» [†] Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwrudo to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: goondindo kam, hebii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Mi in woni naamdu wuurnooru. ⁴⁹ Njaatiraabe moodon naamii «maanu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali be maayde. ⁵⁰ Kaa dum doo jooni yo naamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo naamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni naamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo naamii nduun naamdu, wuuran faa abada. Naamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dum Yahuudiyankoobe ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa naammen?

⁵³ Iisaa jaabii be:

—Mido haalana on goonga: so on naamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu naamdo terde am so yari yiyam am hebii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo naamdu jaati, yiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu naamdo tew am so yari yiyam am, piibii e am, mi piibii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non naamdo kam fuu wuurita e am. ⁵⁸ Kayru woni naamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraabe mon naamunoo so maayii nduu. Naamdo nduun naamdu, wuuran faa abada.

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafar-nahum.

⁶⁰ Nde be nannoo di ndee, heewbe e taalibaabe makko mbii:

—Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade di?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaabe mum bee ana nermitee e majjum, wii be:

—Dum hubindanaaki on naa? ⁶² Ndennoo so on njii Bii Neddo njabbittii to wonnoo too, hono ngadaton?

⁶³ Ruuhu, kapum hokkata nguurndam, kaa terde bii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanan-mi on dii, kapum woni ruuhu, kapum woni nguurndam.

⁶⁴ Ana e mon be ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e pudfoode be ngoondintaa dum bee, kapum e jammbotoodo dum oo. ⁶⁵ O beydi hen:

—Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado hokkaali dum no warda.

⁶⁶ Caggal dum, heewbe e taalibaabe makko bee mbitti, njootti jokkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e didon bee:

—Onon duu, odon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Moobbo, to homo min njahata? Do maa doo haalaaji guurnooji neddo nguurndam nduumiidam ngoni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido Laamdo.

⁷⁰ Iisaa wii:

—Onon sappo e didon bee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moodon yo seydaani.

⁷¹ Haala Yahuuda bii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbotoodo mo oo, haya o gooto e sappo e didon bee nee.

No Iisaa yaari iidi Buguuji

⁷ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooreebe Yahuudiyankoobe ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankoobe biyeteedo iidi Buguuji oo badike.

³ Mipiraabe Iisaa worbe mbii dum:

—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaabe maa bee ana njiya golleeji di ngollataa dii. ⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So ada golla dii golleeji, bannginan yimbe hoore maa.

⁵ Tawi fay mipiraabe makko bee duu ngoondinaali mo. ⁶ Iisaa wii be:

—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon. ⁷ Yimbe aduna mbaawaa wajude on, kaa miin ebe mbani kam, sabi mido seedii golleeji mabbe dii moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani be dum tan, o heddii Galili.

¹⁰ Nde mipiraabe Iisaa bee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o bannginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooreebe Yahuudiyankoobe ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

—Hoto o woni?

¹² Yimbe heewbe ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

—O neddo lobbo!

Wobbe ana mbiya:

—Wanaa dee, o majjinoowo yimbe.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi ebe kula hooreebe Yahuudiyankoobe.

¹⁴ Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuddii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu. ¹⁵ Yahuudiyankoobe kaaynaa sanne, be mbii:

—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?

¹⁶ Iisaa jaabii be:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldo kam oo mo iwranta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dii to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dii e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo neldo dum, goonga haalata, oonaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

[†] Esaaya 54.13

²⁰ Yimbe bee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii be:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama.

²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraabe moodon dum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay jalaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee jalaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo jalaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yimbe lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yimbe Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo be tewtata warde oo naa?

²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama mawbe bee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden be ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon. ³¹ Heewbe e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorko golli dee naa?

No hayboobe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yimbe bee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en neli hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldo kam oo. ³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankoobe lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yimbe men ferbe to Yunaninkoobe, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domdufo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, calludi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e bernde mum, hono no winndiraa e Binndi dii nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu hebata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa njabitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yimbe luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heewbe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹ Yogaabe mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Wobbe kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwrata naa? ⁴² Binndi dii mbii e lepol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³ Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴ Won yibbe nanngude mo e mabbe, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No mawbe Yahuudiyankoobe calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Non hayboobe Suudu Dewal Mawndu bee ngarti to hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en. Been mbii be:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶ Hayboobe bee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷ Farisa'en njaabii be:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸ Won fuu e hooreebe bee naa e Farisa'en goondindo mo naa?

⁴⁹ Bee yimbe paamataa Sariya Muusaa, be hudaabe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii be:

⁵¹ —Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo mabbaado e jeenu

⁵³ Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8 Nden Iisaa njabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ² Beetee kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo be. ³ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo mabbaado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo. ⁴ Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo mabbaado ana jeena.

⁵ Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono bee rewbe kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶ Be kaaldi nii faa be tuufana mo, yalla ebe keba ko be kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi. ⁷ Nde wonnoo ebe njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii be:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸ O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹ Nde be nannoo dum ndee, be mbittiri gooto gooto. Nayeebe bee fuu

adii wittude faa heddii Iisaa tan e debbo oo. ¹⁰ Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Banndam debbo, hoto wullaniibe ma bee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹ O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luutta kasen. †

No Iisaa wiiri kapum woni fooyre aduna

¹² Iisaa waajii be kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkudo kam fuu heban fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii be:

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi. ¹⁵ Onon, no njiiru-don yimbe cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado neldo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warri e Sariya moodon: seedaaku yimbe didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado neldo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo odon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

²⁰ Iisaa haali dii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngal woni doo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii be kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankoobe mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii be:

—Onon, ley njeye-don, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-don, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arande koo ngon-mi.

²⁶ Midó joganii on ko heewi ko haalettee e ko saretee. Haya neldo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalan-mi aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta be.

²⁸ Nden Iisaa wii be:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraado anndini kam koo.

²⁹ Neldo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeldo, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimbe e maccube

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewbe ngoondini mo. ³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankoobe goondinbe dum bee:

—So on piibii e konngol am, on taalibaabe am jaati.

³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimdinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii be:

—Midó haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa bidó ana heddo faa abada. ³⁶ So Bidó rimdinii on, on laatoto rimbe dor. ³⁷ Midó anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-don baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii be:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima. ⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, golleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa bibbe haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii be:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi war-daali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo. ⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O paadii hoore gila puddoode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe midó haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yimbe Laamdo.

No Iisaa burdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankoobe mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

† Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyana kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtanta hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jukkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankoobe mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaabe fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jukkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada buri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaabe duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii be:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyaton Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyortonooyiide jalaande am. O yii nde, o seyike.

⁵⁷ Yahuudiyankoobe mbii mo:

—Fay duubi capande joy a hebaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?

⁵⁸ Iisaa jaabii be:

—Mido haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, mido woodi.

⁵⁹ Non, be cubi kaaye faa be mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

No Iisaa wumtiniri pindudo e mbumndam

9 Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pindudo e mbumndam. ² Taalibaabe makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraabe makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraabe makko. Dum wadii yalla baawde Laamdo ana bannga e makko. ⁴ So nii palooma ana heddi, ana haani no ngollen golleeji neldo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii mido heddi e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haalnoo dum ndee, o tutti e leydi, o jiihiri tuttaade dee loope, o wuji e gite bumdo oo. ⁷ O wii dum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddiibe makko, kapum e yiannoobe mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinoodo ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-daa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteedo Iisaa oo jiihi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaado oo

¹³ Nden be nabi bumnoodo oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jiihunoo loope so wumtini mo ndee, yo jalaande fowteteende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-daa?

O jaabii be:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamdo sabi o jokkaali sariya jalaande fowteteende.

Wobbe mbii:

—Hono neddo luuttudo waawiri wadinde hono dee kaayde?

Dow dum be luurri, be ceeri. ¹⁷ Farisa'en bee lamndii bumnoodo oo kasen:

—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooreebe Yahuudiyankoobe njabaali mo bumnoodo so mo wumtinaa faa be noddii saaraabe makko. ¹⁹ Be lamndii been:

—Oo doo yo bii moodon naa? Mbii-don e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraabe bee njaabii:

—Miden anndi mo bii amen, e mbumndam mo findi.

²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawdo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraabe makko mbiiri nii so wanaa kamari ebe kula hooreebe Yahuudiyankoobe. Saabe been kawrii: neddo fuu cellindo Iisaa woni Almasiihu oo, be ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraabe makko bee mbii: «O mawdo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamdo! Minen kaa miden anndi oo gorko yo luuttudo.

²⁵ O jaabii be:

—So o luuttudo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnoodo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii be:

—Mi haalaniino on dum, kaa on njabaali. Ko saabii so odon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, odon njidi laataade taalibaabe makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaabe Muusaa. ²⁹ Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii be:

—Hee, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, odon mbiya on anndaa to mo iwata! ³¹ Eden anndi Laamdo jaabantaako luuttoobe, kaa omo jaabanoo kuldo mo, gadoowo sago makko. ³² Abada nanaaka bumtindo pindudo e mbumndam. ³³ Sinndo wanaa to Laamdo oo gorko iwri, o waawataa wadude fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-daa! Aan waajotoo min minen naa?

Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani be njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, ada goondini Bii Neddo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goondina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goondini.

O sujidani dum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wumbe njiya, yiyoobe mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoobe don bee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wumbe naa?

⁴¹ Iisaa jaabii be:

—Sinndo on wumbe, on luuttataano. Kaa no mbii-don jooni odon njiya nii, luutti moodon keddike.

Haala duroowo lobbo

10 —Mido haalana on goonga: neddo fuu naa-toowo hoggo baali mo naatiraali damal, kapum woni gujjo, kapum woni janoowo. ² Kaa naatiroowo damal oo, kapum woni duroowo baali. ³ Kayboowo damal oo udditinan mo, baali dii nana daande makko. O noddira baali makko dii, hongu fuu innde mum, o yaltina di. ⁴ Nde o yaltini di fuu, o ardoto di njokka e makko, sabi edi anndi daande makko. ⁵ Di njokkataa kodo, ko jaasi dum fuu, di ndogan mo sabi di annditataa daande hobbe.

⁶ Iisaa haalani be ngol tinndinol, kaa be paamaali ko o muuyiri dum.

No Iisaa wiiri kapum woni duroowo lobbo oo

⁷ Iisaa wii be kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸ Adii be kam warde bee fuu yo wuybe nii e yanoobe, baali dii nanataa daade mabbe. ⁹ Miin woni damal. Neddo fuu naatirido kam, hisan, naatan, yaltan, heban durdude. ¹⁰ Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yimbe nguura, be nguura nguurndam lobbam. ¹¹ Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum. ¹² Kaa kasaado mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani dum e dammuli dii, nde yii nanngiri fuu, yoppaan di dogaa, nanngiri ndii nannga

ko nanngata, keddiidi dii caakoo. ¹³ Kasaado oo dogan yoppa di sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴ Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado oo anndiri kam so anndiri-mi dum nii, hono non anndiri-mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokkitira yonki am saabe majji. ¹⁶ Mido jogii baali goddi kasen di ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda di. Di nana daande am, di laatoo sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷ Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitir-ta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. E Baabiraado am kebu-mi ndee yamiroore.

¹⁹ Dii haalaaji beydi waddondirde Yahuudiyankoobe.

²⁰ Heewbe mabbe ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so odon kettin-doo mo?

²¹ Kaa yogaabe mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankoobe calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heydintingol Suudu Dewal Mawndu nduu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankoobe pilii mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-daa ada yoppi min e wemm-bere? Haalan min faa laaba, aan woni Almasiihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii be:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Golleeji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam.

²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am.

²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurndam nduumi-idam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkudo kam di oo buri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankoobe cubi kaaye kasen faa mbedoo mo. ³² Iisaa wii be:

—Mi gollirii baawde Baabiraado golleeji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-don kam kaaye?

³³ Yahuudiyankoobe njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii be:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»? ³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en been be o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi 'Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali golleeji Baabiraado am, pati ngoondinee

kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji dii yalla odon annda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O sobbitorii be.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootogal batisima arannde doo kasen, o fabbi ton. ⁴¹ Yimbe heewbe ngari e makko, mbii:

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.

⁴² Heewbe ngoondini Iisaa ton.

Haala maayde Laajaru

11 Gorko pawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, kapum e banndiraabe mum rewbe Mariyama e Marta. ² Tawi Mariyama woni gujudo Moobbo oo nebam uuroojam so socciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru pawdo oo yo mijiiko gorko. ³ Banndiraabe rewbe bee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gido maa mo korsin-daa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo paw wanaa paw saate. Mo paw tabintinoowo teddeengal Laamdo, yalla Bii Laamdo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraabe mum rewbe, Marta e Mariyama, ⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, hadaali mo fabbude ton balde didi godde.

⁷ Caggal dum, o wii taalibaabe makko:

—Mbirfoto-den Yahuudiya!

⁸ Taalibaabe bee njaabii:

—Moobbo, booyaa fey ko Yahuudiyankoobe ndaari wardude ma kaaye, laatoo ton mbirfoto-daa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngoni ley palooma naa? Jahoowo palooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo. ¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii dii haalaaji, o wii be:

—Gido men Laajaru daanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaabe bee mbii:

—Moobbo, so tawii o daaniido, ndennoo o dadii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kambe be miilii haala doyingol o haali. ¹⁴ Iisaa labbinani be:

—Laajaru hedditaaki! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla odon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaabe wobbe bee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kapum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadii balde nay ko Laajaru iriraa. ¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima buraa hono kilooji tati, ¹⁹ Yahuudiyankoobe heewbe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru,

ebe koomta dum'en e maayde mijiibe gorko. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddii cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano. ²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-daa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wii mo:

—Mija gorko oo immitoto.

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto pannde immital, nalaande sakitotoonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindo kam, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Mido goondini aan woni Almasi-ihuBii Laamdo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde mijiiko Mariyama, o gunndii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hejii law, nootoyii. ³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddii do Marta hawrunoo e makko doo.

³¹ Yahuudiyankoobe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii. Be njokkitii mo, be miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, diccii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankoobe wondube e mum bee ana mboya ndee, yonki makko pawii, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankoobe bee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e mabbe wii:

—Bumtindo bumdo waawaano hadfude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa beydi pawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre.

³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, banndii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko wayli-tike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggiti, wii:

—Baabiraado, mido yettire ko njaabani-daa kam koo. ⁴² Miin kaa, mido anndi pannde fuu ada jaabanoo

kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yimbe filiibe kam bee, yalla ebe ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana pi-
ilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii be:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heewbe e Yahuudiyankoobe warnoobe to Mariya-
ma bee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa
yogaabe njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa
wadi koo. ⁴⁷ Nden Farisa'en e hooreebe yottinoobe
sadaka moobti waalde Saahiibe ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadat-
en? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan
mo. Nden kaa, Romankoobe ngaran mbonna nokku
men ceniido oo e lepol men ngol.

⁴⁹ Gooto mabbe biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jotti-
noowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii be:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo
gooto maayana yimbe fuu buri moyyande en diina
lepol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala,
kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hi-
taande, o sappike Iisaa maayanen lepol ngol. ⁵² Kaa
wanaa lepol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee,
faa o moobta bibbe Laamdo saakiibe bee fuu e fedde
wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, be ndawridi faa be
mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi so Iisaa nootti saccude hakkunde Yahu-
udiyankoobe. O iwi do o wonnoo doo, o yehi ngalluure
wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O
joododii ton e taalibaabe makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankoobe biyeteedo Paska oo
badike. Heewbe e yimbe leydi ndii njehi Urusaliima faa
cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ Ebe tewta
Iisaa. Ebe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ebe
kaalda:

—Odon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en
njamiriino neddo fuu anndudo to mo woni yo haalu
faa mo nanngée.

No Mariyama wujiri koyde Iisaa nebam

12 Balde jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa
yehi Baytaniya do Laajaru mo o wuurtinnoo oo
jeyaa doo. ² Don be ndefani mo naamdu. Marta fecca-
ni be, Laajaru yo gooto e naamdoobe e Iisaa bee.

³ Nden Mariyama bami feccitere liituru nebam
laabudam, uuroojam, tiidudam coggu, wuji dam e
koyde Iisaa, socciri de sukundu mum. Suudu nduu fuu
ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaabe Iisaa bee, dum woni Yahu-
uda Isikariyota jammботоодо mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so dam nebam soottaaka buudi
teemedé tati cardí, † hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa
yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotoodo jawdi
mabbe, omo woowi wujitidde hen. ⁷ Iisaa wii:

—Celee e debbo oo. O resirii dam jannde iretee-mi.

⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa
miin, mi tawdataake e mon jannde fuu.

No hooreebe yottinoobe sadaka anniyorii warde Laa- jaru

⁹ Yahuudiyankoobe heewbe anndi Iisaa ana Bay-
taniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi be, yal-
la ebe njiya Laajaru guurtinaado oo duu. ¹⁰ Non
hooreebe yottinoobe sadaka ndawridi mbaran Laajaru
duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankoobe heewbe ana njoppa be
ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewdo gardo hawrude e iidi
oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be bami cabe
tamarooje, be cakkitoyii mo. Ebe kuljina, ebe mbiya:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde
Joomiraado oo! ^{††} Jettooje ngoodanii mo, kanko
kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa hebi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi
dii mbiiri dum nii:

¹⁵ «Yimbe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara,

ana waddii mola ndakiiwa.» [‡]

¹⁶ Nden taalibaabe makko bee paamaalino ko dum
woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, be miccitii ko mo
sappananoo koo be ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanoo e
makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddii dum iwde e
yanaande ndee, kapum'en duu ana ceettii. ¹⁸ Dum
wadi so yimbe heewbe njehi cakkitoyii mo sabi be
nanii o wadii ndee haaynde. ¹⁹ Non Farisa'en
mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-den mo, aduna oo
fuu annii jokki e makko.

²⁰ Won Yunaninkooobe tawaabe hakkunde warbe
Urusaliima faa ndewa ley palaade iidi dee. ²¹ Be battitii
Filipa jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, be mbii dum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. Be njottinoyi haala
kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii be:

—Wakkati mo Laamdo hollata teddeengal Bii Neddo
oo yottike. ²⁴ Mido haalana on goonga: so wabbere
alkama yoorali aawaama e leydi, heddoto yo wab-
bere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde ri-
man faa heewa. ²⁵ Neddo fuu jiddo yonki mum, mur-
san ki, kaa jeebiido yonki mum e aduna oo, damman
ki, heban nguurndam nduumiidam. ²⁶ So won muuydo
gollande kam, yo jokku e am. Do ngon-mi fuu, doo
golloowo am duu wonata. Baabiraado teddinan gol-
lanoowo kam.

[†] BUUDI TEEMEDÉ TATI CARDI ana mbaara e njobdi neddo hi-
taande. ^{††} Jabuura 118.25-26 [‡] Jakariyaa 9.9

No Iisaa sapporii maayde mum

²⁷ —Jooni mi wemmbaama. Kodum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide dum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. ²⁸ Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwrude dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

²⁹ Nde yimbe darinoobe ton bee nanunoo nden daande ndee, mbii dum riggaango kammu. Wobbe mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wii be:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon. ³¹ Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo doo aduna tippete sella. ³² Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yimbe fuu warde e am.

³³ Tawi dii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii.

³⁴ Yimbe bee njaabii mo:

—Sariya oo anndinii min Almasiihu yo duumotoodo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Neddo oo toownee? Hono woni oo Bii Neddo?

³⁵ Iisaa jaabii be:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeda tafon. Njahon gila fooyre ana heddii e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata. ³⁶ Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla odon laatoo yimbe fooyre.

No yimbe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudoyii be. ³⁷ Kaayde de o wadi yeeso mabbe dee fuu, wadaali so be ngoondini mo, ³⁸ yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:

«Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo bannginanaa baawde Joomiraado?» †

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

⁴⁰ «O wumnii gite mabbe,

o helii hакkillaaaji mabbe,

pati gite mabbe njiya,

pati hакkillaaaji mabbe paama

sako be tuuba, so mi sellina be.» ††

⁴¹ Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

⁴² Kaa dum fuu e taweede, hooreebe Yahu-udiyankooobe heewbe ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, be kulii yaadirde pati be njaltinee waajordu.

⁴³ Dum woni teddineede yimbe burani be teddineede Laamdo.

⁴⁴ Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum. ⁴⁵ Neddo fuu jiido kam, yii neldo kam oo. ⁴⁶ Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddooy ley nimre. ⁴⁷ So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina

mo ngardu-mi. ⁴⁸ Oon calaniido kam, so jabaali waaju-uji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata dum palaande sakitotoonde. ⁴⁹ Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi. ⁵⁰ Miin, mido anndi yamiroore makko, kanum woni nguurndam nduumiidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe mum

13 Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yimbe makko, omo yidi be kaaddi jilli. ² Wakkati mo be kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e bernde Yahuuda bii Simon Isikariyota jamm-baade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o boortii saaya makko, o bami disawel, o fiili e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, omo soccira de disawel o fiilii ngel.

⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootiido fuu yo laabudo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laabube, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jammbootodo mo oo. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngoni laabbe.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde mabbe ndee, bamti saaya muudum, joottii, wii be:

—On paamii ko ngadu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaado». Ko mbiyatoo koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi. ¹⁴ Ndennoo, miin Kalfaado, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngadu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngadondira hono ko ngadu-mi on koo. ¹⁶ Mido haalana on goonga: maccudo burataa kalfaado mum teddude, nelaado duu burataa neldo dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Mido anndi been be cubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamdudo e am latiri kam teppere muudum.» ¹⁹ Gila jooni mido haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi. ²⁰ Mido

† Esaaya 53.1 †† Esaaya 6.10

‡ Jabuura 41.10

haalana on goonga: neddo fuu jabbiido nelaado am, jabbike kam. Neddo fuu jabbiido kam, jabbike neldo kam oo duu.

No Yahuuda jammборii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko pawii, o wii: —Mido haalana on goonga: gooto moodon jamm-boto kam.

²² Taalibaabe bee yeewondiri. 'Be anndaa mo o haalata haala mum. ²³ Gooto e taalibaabe bee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo banng'e mum. ²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo. O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda bii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wadu ko ngadataa koo law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don bee faamaali ko Iisaa haalani mo koo. ²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi mabbe, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa dapa ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni 'Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddini-raama saabe makko. ³² So Laamdo teddiniraama saabe makko, † kapum duu teddinin mo e hoore mum, teddinin mo law. ³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tefon. On tewtan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahuudiyankoo e bettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too. ³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yimbe fuu annditan on taalibaabe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jukkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jukkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginge hannde a wiyan a anndaa kam cili tati.

No Iisaa wiiri kapum woni laawol ngol

14 Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam. ² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyananoya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyananoyii on nokku, mi wartan kasen mi bamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraado. ⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana heya min.

⁹ Iisaa wii mo:

—No ngondir-mi e moodon faa booyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraado»? ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata golleeji mum. ¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on ngoondinaali dum, ngoondiniron kam saabe golleeji dii. ¹² Mido haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kapum duu golleeji di ngollan-mi dii, gollan ko buri di, sabi mi kootoowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko naagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko naagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am.

¹⁶ Mi naagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jabbaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon. ¹⁹ So booyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Nannde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kapum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi bannginan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

† Puddoode aaya 32, «So Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu booye dii.

—Moobbo, hono bannginirantaa min hoore maa, tawee a bannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddoo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jukkataa konngol am. Haala ka nana-ton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neldo kam oo. ²⁵ Dum kaalanan-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kaɗum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee. ²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinn-do odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado buri kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadiran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njehen, iwen doo.

No Iisaa wiiri kaɗum woni peguui ngoongaraawi

15 —Miin woni peguui ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguuje. ² Cabal am dimaral fuu o feyyan dum, cabal dimoowal fuu, o saltoto dum yalla engal beydoo rimde. ³ Onon, jooni on laabube saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Niiɓee e am. So on niibii e am, miin duu mi niiban e mon! Hono no cabal peguui waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal niibi e peguui nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on niibaali e am. ⁵ Miin woni peguui, onon ngoni cabe. Neddo fuu niibudo e am, mi niibii e mum, rima duu faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde so on ngaldaa e am. ⁶ Neddo fuu mo niibaali e am, tippete sella hono no cabal peyyaangal nii, yoora. Cabe joorde dee moobtete, tippee ley yite, de kubba. ⁷ So on niibii e am, waaju am niibii e mon, nden kaa naagee Laamdo ko muuy-don fuu, on keban. ⁸ So on ndimii faa heewii, dum hollititta on laatike taalibaabe am, nden yimbe njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidir-mi on. Niiɓee e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on niiban e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so niibu-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dum yalla seyo am ana niiba e mon, seyo mon hibba. ¹² Annii yamiroore am: njidondiree hono no njidir-mi on nii. ¹³ Huunde fuu buraa dii doo jilli mawnude: neddo hokkitira yonki mum saabe yibbe mum. ¹⁴ Onon ngoni yibbe am, so on ngollii ko njamir-mi on koo. ¹⁵ Mi wiyataa on maccube kasen sabi maccudo anndaa ko kalfaado mum gollata. Mido wiya on yibbe, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi andinii on. ¹⁶ Wanaa onon cubii kam, miin subii on so

yamiri on njahon ndimoyon bibbe, bibbe mon ndu-umoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko naagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaabe mum fuu

¹⁸ —So aduna oo ana waji on, anndee, miin o adii wajude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankooɓe, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankooɓe. Mi subike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabanii mo wajude on. ²⁰ Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccudo burataa kalfaado mum.» So be torrii kam, be torran on, onon duu. So be njokkii konngol am, be njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ Be ngadiran on dum fuu saabe am, sabi be anndaa neldo kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki be, be niɗataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike be, be ngalanaa luutti mabbe dii ujuuru fuu. ²³ Neddo fuu bapudo kam, wajiri Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dii gollleeji di fay gooto meedaali gollude yeeso mabbe, be niɗataakeno. Kaa jooni be njii di fuu, ebe keddii wajude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya mabbe: «Be mbajirii kam dow meere.» †

²⁶ Ruuhu goonga iwoowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, kaɗum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettanto kam sabi odon ngondi e am gila puddoode.

16 —Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² Be njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ Be ngadan dum sabi be anndaa Baabiraado oo, be anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, odon miccitoo mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaali on gila arannde sabi mido wondi e mon. ⁵ Jooni mido nii hootana neldo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi. ⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am buri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o niɗan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi be ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowaan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldaataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o baman ko njeɗ-mi koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o hebi e am koo.

† Jabuura 35.19; 69.5

No sunu waylitortoo seyo

¹⁶ —So booyii seeda, on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.

¹⁷ Yoga e taalibaabe makko bee lamndondiri, mbii:

—Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so booyii seeda, on njiyataa kam e so booyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado»?

¹⁸ Be mbii:

—«So booyii seeda», kodum dum firritata? Min paa-maali ko o wii koo.

¹⁹ Nde Iisaa anndunoo ebe njidi lamndaade dum ndee, wii be:

—Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So booyii seeda on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.» ²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cunlan, kaa sunu mon waylitoto seyo. ²¹ So debbo ana naywa, mo sunlan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla natawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo hebii kodo. ²² Onon duu hono non cunjir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon. ²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko jaagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am. ²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko jaagori-don saabe am. Naagee, on keban, yalla seyo mon ana hibba.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵ —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laaba.

²⁶ Nannde nden on jaagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido jaaganoo on Baabiraado, ²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi.

²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido dala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaabe makko mbii mo:

—Jooni kaa, a haalii faa laabi, walaa fuu ko kippu-daa hen. ³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii be:

—Jooni, on ngoondinii naa? ³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teeldo. Kaa mi wanaa teeldo, sabi Baabiraado oo ana wondi e am. ³³ Mi haalanii on dum, yalla odon kemra jam e am. Odon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-don, miin, mi jaalike aduna oo!

No Iisaa duworii saabe taalibaabe mum

17 Nde Iisaa waajinoo waajuuji dii ndee, tiggittii kammu, wii:

—Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine. ² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka been be ndokku-daa mo bee fuu nguurndam nduumiidam. ³ Nguurndam nduumiidam woni be annde, aan Laamdo goongaraa-jo gooto oo, be annda Iisaa Almasiihu mo nel-daa oo. ⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo. ⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yimbe be ndokku-daa kam e aduna oo bee, mi bannginanii dum'en innde maa. Aan jey be, a hokkii kam be, ebe njokki konngol maa. ⁷ Jooni kaa, be anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii be haalaaji di kaalan-daa kam dii, be njabii di. Be kebii tayoral to maada iwru-mi, be ngoondinii aan neli kam. ⁹ Mido jaagore saabe mabbe. Mi jaagortaako saabe aduna oo, mido jaagoroo saabe be ndokku-daa kam bee, sabi aan jey be. ¹⁰ Be njey-mi fuu, aan jey, be njey-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe mabbe. ¹¹ Kambe, be keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir be baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla ebe laatoo gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e mabbe ley aduna oo ndee, mi reenirii be baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e mabbe. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala dii haalaaji gila mido heddii e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hibba e mabbe.

¹⁴ Mi yottinii be konngol maa. Aduna oo wajii be, sabi be njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi jaagaaki ittaa be e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa be e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir be goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-daa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi be e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe mabbe, yalla kambe duu ebe laatoo senniraabe goonga.

²⁰ Wanaa saabe mabbe tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoroo duu saabe been goondinirbe kam waajuuji mabbe, ²¹ yalla be fuu ebe laatoo gooto. Hono no aan Baabiraado laatori-daa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kambe duu ebe laatoo gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli kam. ²² Mi wadanii be teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal, yalla ebe laatoo gooto, hono no laatori-don gooto nii. ²³ Miin mido e mabbe, aan ada e am, yalla ngootummaaku mabbe ana hibba, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi be hono no njidir-daa kam nii.

²⁴ Baabiraado, mido yidi be ndokku-daa kam bee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla ebe njiya

teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka.

²⁵ Baabiraado pooccitiido, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, bee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii be ko ngon-daa, mi beydan anndinde be, yalla jilli njid-daa kam dii ana tawee e mabbe, miin duu mi tawee e mabbe.

No Iisaa nanngiraa

18 Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaabe mum ootoo banngge callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keewdo ledde. ² Yahuuda jammbotoodo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaabe mum ana moobtotonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e golloobe iwruube to hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, ebe njogii cunkume kubbooje e lampaaaji e kaborde. ⁴ Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkitii be, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii be:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbotoodo mo oo duu ana dardii e mabbe. ⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, be njaari cagga-caggarde be caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii be kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii be:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee bee kaa njaha.

⁹ Non dum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e be ndokku-daa kam bee.»

¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nowru naamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyee Malkus. ¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e njaro mum. Ada miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanoobe hooreebe Yahuudiyankoobe nanngi Iisaa, kabbi dum.

¹³ Be nabi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Mawdo ley nden hitaande.

¹⁴ Kanko Kayafas oo dawrannoo hooreebe Yahuudiyankoobe dabare, wii: ko buri moyyude e yimbe lepol ngol, neddo gooto maayana be. [†]

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, dum wadi so o hebi naaddude e Iisaa galle mawdo hooreebe yottinoobe sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii

damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaabe gorko oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, golloobe e doomoobe kubbiino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e mabbe ana yuwloo.

No mawbe diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii Iisaa haala taalibaabe mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

—Mi bannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankoobe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-daa kam? Lamnda been hettindiibe kam. Kambe kaa, ebe anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo dum ndee, gooto e doomoobe bee fii mo banaawo, wii:

—Nii jaaborto-daa Jottinoowo Sadaka Mawdo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-daa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, omo habbii.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa kasen

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa be mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaabe makko bee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

²⁶ Gooto e gollanoobe Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewdo ledde too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal dum, be itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, be nabi mo to hubeere goforneer oo. Nabube mo bee naataali hubeere ndee, sabi so be naatii nde, be coban, be naamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi be sella too, wii:

—Kodum ngullaniri-don oo gorko?

³⁰ Be njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii be:

—Nabee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankoobe bee njaabii:

[†] Yuhanna 11.49-50

—Min ndujanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddii Iisaa, wii dum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoobe oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa wobbe narru-daa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-daa so lepol maa e hooreebe yottinoobe sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, golloobe am kabotono pati mi naata juude hooreebe Yahuudiyankoobe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo doo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-daa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimira-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seet-too goonga. Neddo fuu jiddo goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo dum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankoobe bee to sella too, o wii be:

—Mi hebaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankoobe oo naa?

⁴⁰ Be fuu be ngulli, be mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.

Barabas nee yo janoowo.

19 Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri. ² Sordaasi'en bee cani tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, boorni mo burmusuure wodeere. ¹³ Be battitii mo, ebe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoobe!

Ebe piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankoobe bee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi hebaali feloore fay wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana boornii saaya mbodeewa kaa. Pilaatu wii be:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooreebe yottinoobe sadaka e doomoobe bee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii be:

—Nanngi mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi hebaali feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankoobe njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o 'Bii Laamdo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum beydii. ⁹ O naatti hubeere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-daa naa? Tama a anndaa mido waawi yoppitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamdo hokku maa baawde, a waawaano e am fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo bur maa njinaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii so Yahuudiyankoobe ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gidu kaananke Roma mawdo oo. Neddo fuu gadudo hoore mum kaananke yo gajo kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo dii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku biyeteedo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiye Gabbata). ¹⁴ Nden yo nannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankoobe:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ Be nduki semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooreebe yottinoobe sadaka bee mbii:

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo oo.

¹⁶ Nden o hokki be Iisaa faa be tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii be nanngi Iisaa, be nabi dum. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiye Golgata). ¹⁸ Don be tontidi mo e didon wobbe: oo nano, oo naamo, Iisaa ana lommbii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: *IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHU-UDIYANKOUBE*. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankoobe heewbe njannngii binndi dii sabi do Iisaa tontaa doo woddaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore. ²¹ Nden hooreebe yottinoobe sadaka bee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankoobe», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankoobe».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en bee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pece nay. Homo fuu bami fecere mum. Be bami saaya makko duu. Saaya kaa walaa nootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en bee kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen keboowo ka.

† Wakkati Iisaa, BURMUSUURE WODEERE yo saaya ka kaananke boornotoo.

Dum wadii, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde mabbe,
be ngadii saaya am urwa.»[†]

Dum sordaasi'en bee ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii banngge leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, biya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo nabi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal dum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddii. Yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi domdii!^{††}

²⁹ Mbulku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Be cu- uwi liccere e biineegiri oo, be kabbi e loocol hisopiyaa- wol, be cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa buucci- noo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o dali aduna. ³¹ Nden yo nannde lanndi- nal iidi. Hooreebe Yahuudiyankooobe ndaardi Pilaatu yalla korre tontaabe bee ana kelee, been bamtee, pati terde dee keddoo e ledde dee jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non sordaasi'en bee ngari, keli korre worbe didon tontidanoobe e Iisaa bee. ³³ Kaa nde be njottinoo Iisaa ndee, be tawi mo maayii. Dum saabii be kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en bee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Don yiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Neddo ceettiido dum oo yii dum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaaldu oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, odon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.»[‡]

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo be njuwnoo oo.»^{‡†}

No tew Iisaa wadira e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pi- laatu yalla omo bamta tew Iisaa oo. Pilaatu jabani mo. O bamti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuu- cuukka, sabi omo hulannoo hooreebe Yahu- udiyankooobe. ³⁹ Nikodemus jaanoodo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdii mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e didi. ⁴⁰ Non be bamti tew Iisaa, be nguji mo uurdi ndii, be ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankooobe mboowiri wadude fade mum'en irde maaydo nii. ⁴¹ Nokku keewdo ledde ana wonnoo do Iisaa tontanoo doo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, do fay gooto

meedaali watteede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankooobe, tawi yanaande ndee ana badii, dum wadi so be ndesi Iisaa don.

No Iisaa immintiniraa

20 Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii be:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu do be ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ Ebe ndoga ko be mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo bolo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kapum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanoo ngol e hoore Iisaa ngol tawdaa- ka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere mag- gol. ⁸ Nden taalibbo ardinoodo warde oo, kapum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi be paamaano tafon ko Binn- di dii mbii koo, Iisaa yo immitintoodo. ¹⁰ Caggal mum, taalibaabe didon bee kooti to mum'en.

No Iisaa banngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii do damal yanaande doo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en didon be kaddule daneeje ana njoodii do tew Iisaa oo resanoo doo, gooto do hoore doo, goddo oo to koyde too. ¹³ Malaa'ika'en bee mbii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii be:

—Be ittii Moobbo am doo, mi anndaa fuu to be nde- si dum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum. ¹⁵ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tew- tataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo doo, haalanam do ndesu-daa mo, faa mi bamta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi njabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraaabe am, mbiyaa be mi njabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaabe bee kumpa, wii be:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani be ko Iisaa haalani mo koo fuu.

[†] Jabuura 22.19 ^{††} Jabuura 22.16 [‡] Pergu 12.46; Jabuura 34.21 ^{‡†} Jakariyaa 12.10

No Iisaa banngirani taalibaabe mum

¹⁹ Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaabe Iisaa co-ki baafal dow hoore mum'en nokku do be kawriti doo, saabe kulol hooreebe Yahuudiyankoobe. Nden Iisaa wari darii hakkunde mabbe, wii be:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo be ndee, o holli be nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaabe bee ceyii nde njii Joomiraado oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii be kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e mabbe, o wii:

—Njabbee Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-don luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafa-taake.

No Iisaa banngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon bee, walaano don nde Iisaa banngunoo hakkunde mabbe ndee. ²⁵ Taalibaabe bee mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii be:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaabe bee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e mabbe. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa banngi, darii hakkunde mabbe, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraado am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been be njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa wadii yeeso taalibaabe mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni Al-masiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon kebira nguurndam saabe makko.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum njeddon

21 Caggal dum, Iisaa bannganii taalibaabe mum bee kasen sera weendu Tiberiyas. Annii no mo banngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e bibbe Jebede worbe bee e taalibaabe didon wobbe, be fuu ebe tawdanoo ton. ³ Simon Piyeer wii be:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don be njalti, be naatoyi laana. Oon jemma, be kebaali fay huunde. ⁴ Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danjeere ndee, kaa taalibaabe bee anndi-taali dum Iisaa. ⁵ O wii be:

—Sukaabe, odon jogii ko naametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶ O wii be:

—Tippee bubbol ngol banngi naamo laana kaa, on keban.

Non be tippii ngol. Be kebi liddi faa be ndonki suutude ngol. ⁷ Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, boornii saaya mum, sabi mo boortinoodo ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸ Taalibaabe heddiibe bee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngoddoraaki danjeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹ Nde be yeentunoo ndee, be njii liddi ana pawii dow yulbe yiite, be njii buuru duu. ¹⁰ Iisaa wii be:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yengini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki. ¹² Iisaa wii be:

—Ngaree, naamee!

Nde wonnoo be fuu be anndii dum Joomiraado, fay gooto e taalibaabe bee lamndaaki mo «Aan homo?»

¹³ Nden Iisaa wari, bami buuru e liddi, hokki be. ¹⁴ Ngol woni cilol tatabol ko Iisaa banngani taalibaabe mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde be tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon bii Yuhanna, a buraa bee doo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, bii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, ada anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, bii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tatabol ko Iisaa wii mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, ada humpitii huunde fuu, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokol-laaku maa a boornike kaddule maa, a yehii to njid-daa

fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo boorne de, nabe to a yidaa.

¹⁹ E dii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndee, o wii dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kanum woni naayinoodo e Iisaa nde be kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotoodo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsudo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

—So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondinbe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi de, eden an-ndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmooode dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So de mbinndiranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa jannde nde mo njabbinaa ndee, caggal o wasike nelaabe be o suborii Ruuhu Ceniido bee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o bannginani be hoore makko, o hollirii be e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e mabbe balde capande nay, omo waajoo be haala Laamu Laamdo. ⁴ Nannde wootere omo naamda e mabbe, o wasii be pati be ngoddo Urusaliima, be kettoo fodoore Baabiraado nde be naniri mo ndee.

O wii:

⁵ —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balde seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu be kawri, be lamndii mo, be mbii: —Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii be, wii:

—On mbaawaa anndude jamaanuujii e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum. ⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on keban baawde, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kapum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o njabbinaa. Be tiggiti, ebe yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do be tiggiti kammu oo tawi omo njabbinee doo, worbe didon be kaddule daneeje ngari ndardii e mabbe, ¹¹ mbii:

—Galilinkoobe, ko saabii so ndari-don, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so njabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-don omo njabbitira dow kammu nii.

¹² Nde be iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, be mbirfitii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde be njottii ndee, be njabbayi suudu dowuuru ndu be mboownoo moobtaade e mum nduu. Nelaabe bee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba bii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda bii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu be laatii daande wootere, ebe tiidi e duwaawu, kambe e mijiraabe Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rewbe wobbe.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen jalaade, goondinbe ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde mabbe, wii:

¹⁶ —Sakiraabe, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolludo nanngube Iisaa bee laawol oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiisetenoo, o hebii ngedu makko e golle e nelal. ¹⁸ (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bondo oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi. ¹⁹ Yimbe Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so be inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal mabbe dum woni «Ngesa Yiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura:

«Yo galle makko laato saabeere, pati fay gooto hodu hen.

Yo goddo darto darnde makko.» †

²¹ Haya, worbe yogaabe njadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e jalaande nde o bamtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e mabbe laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

²³ Be ndarni worbe didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kapum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, be mbii:

—Joomiraado, aan anndudo berde yimbe fuu, fammin min mo cubi-daa e bee doo didon ²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa mabbe. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaabe sappo e go'o bee.

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondinbe

² Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondinbe Iisaa bee fuu moobtii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do be njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii banngani be. De peccii, de pawii e gooto mabbe fuu. ⁴ Be fuu be keewi Ruuhu Ceniido, be puddi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri be be kaala nii.

⁵ Worbe Yahuudiyankoobe hulbe Laamdo iwoobe e tatteeji dii fuu ana njoodii Urusaliima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu be mbemmmbaa, be kaaynaa, be mbiyondiri:

—Bee haaloobe fuu nganaa Galilinkoobe naa?

⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko

† Jabuura 69.26; 109.8

be kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankooobe e Mediyankooobe e Elamiyankooobe, en joodiibe Mesopotamiya, kapum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankooobe kapum e naatube e diina Yahuudiyankooobe. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa dum e taweede fuu, en fuu eden nii nana ebe kaala e demde meeden golleeji mawdi di Laamdo wadi dii!

¹² Be fuu be mbemmbaa, be cikkitii, be mbiyondiri:
—Kodum dum foti laataade?

¹³ Wobbe ana njaayra goondinbe bee, ana mbiya:
—Be haarbe doro so ebe cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o bee, toowni daande muudum, wii jamaa oo:

—Onon Yahuudiyankooobe e onon joodiibe Urusali-ima fuu, kettinee haala am yalla odon paama kabaaru gadudo oo. ¹⁵ Bee yimbe nganaa sigirbe hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo jawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamdo wii:

E ley palaade cakitotoode dee
mi saakan Ruuhu am e dow tagaabe fuu.

Bibbe moodon worbe e rewbe
kaaliran hono no annabaabe nii,
jokolbe moodon njiyan ko yellitii e mum'en,
nayebe moodon koydinte.

¹⁸ Fay golloobe am worbe e golloobe am rewbe,
mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley deen
palaade,

be kaaltan konngol ngol loow-mi e mabbe ngol.

¹⁹ Mi wadan kaayde dow kammu,
mi wadan taagumansaaji dow leydi,
di laatoo yiyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fade nannde gartol Joomiraado mawnde teddunde
ndee warde,
naange nibban,
lewru wojjan hono no yiyam nii.

²¹ Nden, neddo fuu noddudo innde Joomiraado his-
inte.» [†]

²² Piyeer wii kasen:

—Israa'iilankooobe, kettinee dii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo neddo mo Laamdo subanii on. Laamdo hokki dum baawde, o hokki dum wadude kaayde e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-don nii. ²³ On ngadii oon neddo e juude bonbe, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamdo muuyrunoo dum laatoo gila arannde nii. ²⁴ Kaa Laamdo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo. ²⁵ Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii: «Wakkati fuu mido yiya Joomiraado, sabi omo jaamo am, pati mi yeryerta.

²⁶ Saabe majjum bernde am seyii,

demngal am jaarii

faa terde am duu mbaaltoow dow jikke,

²⁷ sabi a yoppataa yonki am hakkunde maaybe,
a accataa Ceniido maa oo jola.

²⁸ A anndinii kam laawi nguurndam,
mido seyii sabi ada wondi e am.» ^{††}

²⁹ Piyeer jokkini hen:

—Sakiraabe, mido haalana on ko laabi haala njaati meeden Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana do meeden doo faa hannde. ³⁰ O annabaajo, omo anndi Laamdo hunanike mo gooto e taaniraabe makko joottoto e bimmbeere makko laamu. ³¹ O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kapum yonki muudum accaaka hakkunde maaybe, terde muudum jolaali. ³² Oo woni Iisaa mo Laamdo immintini, min fuu miden ceedii. ³³ Laamdo toowni mo, heedini mo jaamo muudum, mo hebi e Baabi-raado Ruuhu Ceniido podananoodo en oo, o saaki dum. Jooni odon njiya dum, odon nana dum. ³⁴ Sabi Daawuuda meedaali nabbude dow kammu, kaa wii: «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

³⁵ faa mi wada njabbaa waybe maa.» [‡]

³⁶ Yo suudu baaba Israa'iila fuu taylor Laamdo wadii Iisaa mo tontu-don e leggal bardugal oo Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala deental adiibe goondinde

³⁷ Nde be nannoo kaa haala ndee, be tayi sanne, be mbii Piyeer e nelaabe heddiibe bee:

—Sakiraabe, kodum min ngadata?

³⁸ Piyeer jaabii be, wii:

—Tuubee, gooto e moodon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla odon keba yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu Ceniido. ³⁹ Sabi fodoore ana woodani on, onon e bibbe moodon e woddube fuu. Ende woodani neddo mo Joomiraado Laamdo meeden noddii fuu.

⁴⁰ Caggal dum, Piyeer seedanike be haalaaji goddi keewdi, ana waajoo be, ana wiya:

—Celee e ndee fedde bonnde yalla odon kisa.

⁴¹ Jabube haala makko bee lootaa lootogal batisima. Nannde nden, ana foti ujunaaji tati neddo ko naati e deental goondinbe ngal.

⁴² Ebe njokki waaju nelaabe bee, ebe nanngondiri e deental mabbe ngal, ebe taya buuru, ^{††} kasen ebe ngadida duwaawuui. ⁴³ Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaabe bee kapum'en duu ana ngadannoo kaayde e taagumansaaji keewdi. ⁴⁴ Goondinbe bee fuu yo daande wootere, be ngadi fii mabbe fuu foroba. ⁴⁵ Be cootti jawleele mabbe, be ndokki gooto fuu ko hasindini e muudum. ⁴⁶ Nannde fuu be kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, be laatii daande wootere, ebe taya buuru, ebe jaamda ley cuudi mabbe ley weltaare e seyo. ⁴⁷ Ebe njetta Laamdo, yimbe fuu ana njidi be.

^{††} Jabuura 16.8-11 [‡] Jabuura 110.1 ^{††} Maanaa TAYUDE BUURU woni rewirde Laamdo hiraande seniinde.

[†] Yo'ila 3.1-5

Nannde fuu Joomiraado ana beydana deental ngal hisoobe.

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yimbe

3 Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujo pindudo e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yimbe makko njoyyinana mo don faa o garbinoo naatoo e Suudu Dewal Mawndu bee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi be, sabi omo miilii hebude e mabbe huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kanje, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nanngi junngo muudum jaamo, o darni dum. Don e don koyde muudum teenji e leydi, ⁸ gurbittii, darii, ana yiiloo. O naatidi e mabbe ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yimbe bee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wemmbere nanngi be sanne saabe ko o hebi koo.

¹¹ Do o jikkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yimbe bee fuu ndogi kawriti e mabbe to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede. ¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yimbe bee:

—Israa'iilankoobe, ko wadi so odon kaaynee dum doo? Ko wadi so odon puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaa-ka e Yaakuuba, Laamdo njaatiraabe meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Poocitiido oo, on ndaartii yoppitaneede bardo hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo anndu-don oo, ko mo goondini Iisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

¹⁷ Haya, sakiraabe, hono ko onon e hooreebe moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaabe muudum fuu kaali koo: Almasiihu torroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatiiji ceyniidi, nelda on Iisaa Almasiihu cubananoodo on gila arannde oo. ²¹ Ana tilsii oon heddoow dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaabe seniibe bee kaaldunoo haala muudum gila arannde nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Njabon

huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo jabanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.» [†]

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaabe jokkuba e muudum, be fuu ebe kaalannoo haala dee palaade.

²⁵ Onon ngonni ronoobe annabaabe bee, onon ngonni ronoobe aadi ndi Laamdo nanngani njaatiraabe men bee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu kebirta barke.» ^{††}

²⁶ Nde Laamdo immintinnoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bondo.

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiibe

4 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimbe bee ndee, yottinoobe sadaka e mawdo hayboobe Suudu Dewal Mawndu oo, kanum e Saduki'en ngari e mabbe. ² Ebe mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimbe bee haala immital maaybe, ko be mbii Iisaa wuurtii koo. ³ Be nanngi been, be uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heewbe e nanbe waaju oo bee ngoondini, faa be laatii ko foti ujunaaji joy gorko.

⁵ Janngo muudum, hooreebe mabbe e mawbe e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusaliima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooreebe yottinoobe sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso mabbe, be lamndii dum'en e dow dabare honde naa alhorma homo be celliniri bonnguujo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii be:

—Hooreebe e mawbe, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani anndineede dum, onon e Israa'iilankoobe bee fuu. Saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, kanum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni:

«haayre nde onon mahoobe tippiti-don, laatiinde haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.» [‡]

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yimbe nde kaan-den hisinireede.

¹³ Nde waalde Saahiibe bee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, be kaaynaa, sabi ebe anndi been njannginaaka, be baadiyankoobe. Be annditi been ana ngondunoo e Iisaa. ¹⁴ Kaa nde be njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e mabbe, walaa fuu ko be mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo been njaltu sarirde ndee, ebe ndawrida, ¹⁶ ebe mbiya:

—Kodum ngadaten bee doo worbe didon? Tabitanii hodube Urusaliima fuu, be ngadii doo haaynde maa-nunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa

[†] Fillitagol Tawreeta 18.15, 18, 19 ^{††} Puddoode 12.3 [‡] Jabuura 118.22

ndaalo-den be, kaden be haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yimbe bee.

¹⁸ Nden be nodditi been kasen, be njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii be, mbii:

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla dwtanaade on luutta Laamdo woni goonga. ²⁰ Minen kaa, min mbaawaa njoottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaalii been kasen. Caggal dum, be njoppiti dum'en, tawi be kebaali fay huunde ko be njukkira dum'en saabe yimbe bee. Sabi yimbe fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duubi muudum ana buri capande nay.

²³ Nde be njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimbe muudum'en, njantanii dum ko hooreebe yotti-noobe sadaka e mawbe mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde been nani dum ndee, be fuu be laatii daande wootere, be eewnii Laamdo, be mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirido dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii:

«Ko saabanii lepi jirkitaade?

Ko saabanii yimbe miilde miilooji boli?

²⁶ Kaanankoo be aduna ndarii,
ardiibe moobtondiri faa kaba

e Joomiraado e Almasiihu muudum.»[†]

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pi-laatu nanngondirii e Israa'iilankoo be e lepi goddi faa kaba e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cubi-daa oo, ²⁸ yalla ebe ngolla ko koddirno-daa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew gidi mabbe dii, ndokkaa golloobe maa waajoraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ banngin baawde maa, sellin pawbe, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa ceniido oo.

³¹ Nde be tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do be kawritinnoo doo dimmbii. Be fuu be kebbinaa Ruuhu Ceniido, ebe mbaajoroo konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe bee nguurdi

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko be njogii fuu foroba, fay gooto e mabbe wiyantaa jawdi muudum fay huunde.

³³ Baawde mawde nelaabe bee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e mabbe be fuu. ³⁴ Fay gooto e mabbe hasindinaa, sabi jogiibe gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe bee. Nden homo e mabbe fuu hokkee ko hasindini e muudum.

³⁶ Iwdo e lepol Lewi^{††} biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe bee coowirannoo Barnabas (dum woni bii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana joginoo ngesa, soot-

[†] Jabuura 2.1-2 ^{††} YIMBE LEPOL LEWI ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

ti nga, waddi kaalisi oo, tummbi dum e juude nelaabe bee.

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniido

⁵ Gorko biyeteedo Ananiyas ana wondi e jom suudu muudum Safiira. O sootti ngesa makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O nabi ko heddii koo, o hokki nelaabe bee. ³ Piyeer wii:

—Ananiyas, ko saabii so accu-daa Ibiliisa naata e bernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-daa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngad-daa nii? Wanaa yimbe penan-daa, Laamdo penan-daa.

⁵ Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatanii nanbe dum bee fuu kulol manngol. ⁶ Sukaabe jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruujii tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Mupu, iroynoobe jom suudu maa ana ngara, naa be nabe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe bee naati, tawi o maayii, be ndoondii mo, be njalti sella, be iri mo banngi jom suudu makko. ¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe bee e nanbe dum bee fuu.

No nelaabe bee ngolliri taagumansaaji e kaayde

¹² Nelaabe bee ana ngadannoo taagumansaaji e kaayde keewde hakkunde yimbe bee. Goondinbe bee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, be fuu be daande wootere. ¹³ Fay gooto e wobbe bee suusaa takkaade e mabbe. Kaa dum e taweede yimbe bee ana teddina be. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado bee ana beydoro yimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa be ndoondii pawbe, be njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lelina dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga mabbe.

¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi pawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe bee torriraa

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille bee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e mabbe. ¹⁸ Be nanngi nelaabe bee, be uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma,

malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini be, wii:

²⁰ —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurndam ke-sam dii fuu.

²¹ Nde be nannoo dum ndee, be naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beete, ebe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddii waalde Saahiibe e mawbe Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaabe bee ittooyee to kasu too, ngaddee.

²² Kaa nde doomoobe bee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirifitii, be kaaltani waalde Saahiibe bee, be mbii:

²³ —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoobe bee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

²⁴ Nde mawdo doomoobe Suudu Dewal Mawndu oo e hooreebe yottinoobe sadaka bee nani dum ndee, be mbemmbaa ko dum foti laataade. ²⁵ Nden neddo gooto wari, humpiti be, wii:

—Worbe be udduno-don kasu bee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yimbe!

²⁶ Nden, mawdo doomoobe oo yaadi e doomoobe, ngartiri nelaabe bee. Kaa be ngadiraali dum doole sabi ebe kula pati yimbe mbedoo be kaaye.

²⁷ Nde be ngartiri been ndee, be ndarni dum'en yeeso waalde Saahiibe bee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii be, ²⁸ wii:

—Min ndaalinoke on daalooe sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

²⁹ Piyeer e nelaabe bee njaabii, mbii:

—Neddo ana haani downtanaade Laamdo faa bura no downtirantoo yimbe nii. ³⁰ Laamdo njaatiraabe meeden wurtinii Iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. ³¹ Kanko Laamdo teddini so toowni, so joyyini bannge muudum naamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankoobe no tuubira, yalla ana keba yaafeede luutti. ³² Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki been dwtaniibe dum.

³³ Nde be nani dum ndee, be mbilaa sanne, be ndawridi no be mbarda been. ³⁴ Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, jannginoowo Sariya Muusaa, teddudo e yimbe fuu, immii darii hakkunde waalde Saahiibe bee, yamiri nelaabe bee njaltinee seeda. ³⁵ Caggal dum, o wii be:

—Israa'iilankoobe, ndeenee ko'e mon e bee yimbe e ko anniyi-don wadude koo. ³⁶ Tewdas banngiino ko booyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yimbe teemedo nayan ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunoo e makko bee fuu caakike, fay gooto heddaaki. ³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yimbe heewbe njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunoo e makko bee fuu caakike. ³⁸ Jooni, mido haalana on:

ngoortee bee yimbe, celon e mabbe. Sabi so anniyaaji mabbe e golle mabbe to yimbe iwri, firritoto. ³⁹ Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahiibe bee njabi dabare makko. Be nodditi nelaabe bee, be pii dum'en, be ndaalii dum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, be njoppiti dum'en.

⁴¹ Nelaabe bee iwi yeeso waalde Saahiibe bee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini be, ko yimbe koyini be saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, be keraali e waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

No worbe njeddon cubiraa faa mballa nelaabe bee

6 E deen balde, tawi taalibaabe bee ana beydoo heewde, Yahuudiyankoobe haaloobe yunaninkooe ngullanii Yahuudiyankoobe haaloobe ibaraninkooe, sabi rewbe mum'en talka'en be worbe mum'en maayi bee njakkantaake hiraande so yimbe fuu ana njakkanee. ² Nelaabe sappo e didon bee noddii jamaa goondinbe oo fuu, mbii:

—Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sellantaa min. ³ Sakiraabe, cubee hakkunde moodon worbe njeddon anndiraabe gikku lobbo, heewbe Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinnoo wadude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondinbe bee fuu. Nden be cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, kapum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankoobe oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe bee. Been pawu juude muudum'en e dow mabbe, nduwani be.

⁷ Konngol Laamdo ana yaaja yaade, taalibaabe ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottinoobe sadaka heewbe ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaji mawdi hakkunde yimbe. ⁹ Kaa won yoga e jeyaabe e waajordu wiyeteendu waajordu rimdinaabe, kapum e iwbe Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immaniibe mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa be ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e mabbe hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden be kaaldi e yimbe yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii be njirkitiri jamaa oo e mawbe bee e dunkee'en Sariya bee. Nden, be nanngi Eciyen, be nabi dum to waalde Saahiibe too, ¹³ be ngaddi seedee'en peneebe, ana mbiya:

—Oo gorko noottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o noottaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu, waylita aadaaji di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahiibe joodiibe ton bee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

No Eciyen waajorii

7 Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:
—Ko be mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraabe e baabiraabe, accee hakke, kettinee!
Laamdo tedduudo oo bannganii njaati meeden Ibarahi-
ima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum
hodoyde Haran, ³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu
baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»
^{†4} Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodoyi Ha-
ran. Caggal maayde baam mum, Laamdo eggini dum
don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e
muudum joonin ndii. ⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi
ndii fay taabannde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laa-
too halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede
o walaa biddo tafon. ⁶ Annii ko Laamdo wii: «Iwdi maa
feran joodoyoo leydi janannadi, maree, torree duubi
teemedde nay. ⁷ Kaa lepol marngol be ngol, mi jukkan
dum'en. Caggal dum, be njaltan, be ndewa kam e oo
doo nokku.» ^{††8} Nden Laamdo nanngondiri e Ibarahi-
ima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non,
Ibarahiima hebi Isiyaaka, taadi dum nde hebunoo
balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono
non Yaakuuba duu taadiri bibbe muudum sappo e
didon, laatiiibe njaatiraabe lepi sappo e didi bee.

⁹ Njaatiraabe bee kaasidii Yuusufu, cootti dum
Misira. Kaa Laamdo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e
torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku
yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o
dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yol-
bere wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa
njaatiraabe meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba
nannoo pamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraabe
meeden. Be ngarti, be njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu
anndintini sakiraabe muudum bee hoore mum. Suudu
baaba Yuusufu duu banngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yu-
usufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji
muudum fuu, be capande njeddon e njoyon neddo.
¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton,
kanko e njaatiraabe meeden bee. ¹⁶ Be nabtaa Sikem,
be iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e bibbe
Hamor to Sikem too kaalisi cardii.

¹⁷ Nde fodoore nde Laamdo fodannoo Ibarahiima
badinoo yottaade ndee, Ibaraninkoobe keewi ley
Misira. ¹⁸ Oon wakkati, kaananke goddo mo anndaano
Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lepol
meeden, torri njaatiraabe meeden faa tilsini be be
njoppa cukaloy mabbe yalla ana maaya. ²⁰ Ley oon
wakkati, Muusaa fini, laatii moy-naro sanne. O muyni-
naa lebbi tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa
ndee, bii Fira'awna debbo hoociti mo, jogorii mo
biyum. ²² Hono non Muusaa janngiri annde Misir-
ankoobe fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.

²³ Nde Muusaa hebunoo duubi capande nay ndee,
anniyii faabaade sakiraabe muudum bibbe Israa'iila.

²⁴ O yii Misiranke ana toopaa gooto mabbe, o yobtii ko

neddo makko oo toopaa koo, o fii Misiranke oo, o wari
dum. ²⁵ O sikkuno sakiraabe makko bee paaman
Laamdo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa be paa-
maali. ²⁶ Janngo muudum o forri e didon mabbe ana
kaba. O yidi rewrintinde be, o wii: «Gidiraabe am,
onon, on sakiraabe! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non
toopudo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo
wadu maa hooreejo naa caroowo amen? ²⁸ Dum nee a
muuydo warde kam no mbarduno-daa Misiranke oo
keenen nii?» ^{†29} Muusaa dogiri saabe konngol ngol,
feri, yehi leydi Madiyan. O hebi ton bibbe worbe didon.

³⁰ Nde mo hibbinnoo ton duubi capande nay ndee,
malaa'ika banngani mo e ley metangal wuutuure
hubboore ley ladde jeereende banngge waamnde
haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum
ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo battitoo faa mo yee-
wa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamdo
njaatiraabe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.»
Muusaa darii ana sinja, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii
mo: «Boorta pade maa, sabi nokku do ndari-daa doo
yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yimbe am bee
to Misira, no dum foti naawde, mi nanii boytaali
mabbe, mi jippiima faa mi tonngita be. Joonin, war mi
nele Misira.» ^{††}

³⁵ Muusaa mo be calanii so be mbii: «Homo wadu
maa hooreejo naa caroowo?» oo Laamdo neli, so wadi
dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika banngan-
noodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini be, o
wadi kaayde e taagumansaaji ley leydi Misira e ley
maayo Maaliya e ley ladde jeereende duubi capande
nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido bibbe Israa'iila: «Laamdo
nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.»

³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to
waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e
njaatiraabe meeden nde be moobtinoo ley ladde
jeereende ndee, kanko hebi konngi guurnooji faa o
hokka en.

³⁹ Kaa njaatiraabe meeden njabaali downtanaade mo.
Be calanii mo, hakkillaaji mabbe mbirfii Misira, ⁴⁰ be
mbii Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabi
en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi
Misira oo.» ^{††41} E ley deen jalaade be tafi tooru suuriin-
du suura gahel, be ngadanu ndu sadaka, be ceyorii
golle juude mabbe. ⁴² Laamdo duurtii be, yoppiri be
rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere
annabaabe nii:

«Hey suudu baaba Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadu-don ley ladde jeereende
dii,

on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

⁴³ On ngadaali. On ndoondiima hukkum tooru
Moloko,

kapum e hoodere tooru moodon Refan,
nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,
faa nabe-don caggal Baabila.» ^{†††}

† Puddoode 12.1 †† Puddoode 15.13-14

‡ Pergu 2.11-14 †† Pergu 3.1-10 †† Pergu 32.1 ††† Amos
5.25-27

⁴⁴ Eciyen jokkini hen:

—Njaatiraabe meeden bee ana njoginoo hukkuum seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukkuum moyyini-raama hono no Laamdo tinndiniri Muusaa nii.

⁴⁵ Njaatiraabe meeden ndoni hukkuum oo. 'Be eggidi e makko wakkati mo Yosua ardii be, be naanni mo ley-di ndi be teeti lepi di Laamdo ribbi dii. 'Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. ⁴⁶ Daawuuda hebii moyyere Laamdo, o naagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamdo Yaakuuba hodorde. O hebaali. ⁴⁷ Suleymaana, kapum mahi ndu. ⁴⁸ Kaa Laamdo Toowdo oo joodataako e cuudi di yimbe ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:

⁴⁹ «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,
leydi yo njaabirdi koyde am.
Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?

⁵⁰ Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawde am?»
†

⁵¹ Eciyen jokkini hen, wii:

—Onon tiidube ko'e, yoorbe berde, pahinkiniibe, abada odon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraabe moodon bee nii. ⁵² Homo woni annabaajo mo njaatiraabe moodon torraali dum? 'Be mbarii ardinoobe haalde haala garol Poocciitido, mo onon e ko'e mon njammbi-don, so mbar-don dum jooni oo, ⁵³ onon hebube Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippi-ni so njokkaali dum bee.

No Eciyen wardiraa kaaye

⁵⁴ Nde Saahiibe bee nannoo dii haalaaji ndee, be tikki faa be ndarii ebe nattanoo mo ebe picca pedeeli.

⁵⁵ Kaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggiti kammu, o yii teddeengal Laamdo, o yii Iisaa ana darii naamo Laamdo. ⁵⁶ O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana udditii, 'Bii Neddo ana darii naamo Laamdo!

⁵⁷ 'Be fuu be ngulli semmbe, be cukki noppi mabbe, be ndiirani mo, ⁵⁸ be njaltini mo ngalluure ndee, be mbedii mo kaaye. Seedee'en bee boortii saayaaji muudum'en, njoyyini bannge koyde jokolle biyeteedo Sool. ⁵⁹ Ebe mbedoo Eciyen kaaye forri omo naagoo Laamdo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, jabba yonki am!

⁶⁰ Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:

—Joomiraado, pati rewta be e dii luutti!

Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

8 Sool ana yarii ko be mbari Eciyen koo.

Oon jalooma, torra mawdo hewtii deental goondinbe to Urusaliima too. 'Be fuu be caakii ley leyde Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe bee.

² Worbe hulbe Laamdo iri Eciyen, mboyi dum boiji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondinbe ngal. Omo naata cuudi, o nannga worbe e rewbe, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa

saakinoobe bee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii be haala Almasiihu. ⁶ 'Be fuu be kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, be njii taagumansaaji di o wadi dii. ⁷ Sabi laddaabe heewbe, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguube heewbe e layoobe cellii. ⁸ 'Dum laatanii ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haaydinannoo Samariyankoobe sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti. ¹⁰ 'Be fuu ebe njarranii mo, gila suka faa mawdo, be mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lubii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ 'Be njokkii mo ko booyi saabe omo haaydinannoo be e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo be Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, be ngoondini, worbe e rewbe fuu lootaa lootagal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kapum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayde mawde gadaade dee.

¹⁴ Nelaabe wonbe Urusaliima bee nani Samariyankoobe ngoondinii konngol Laamdo. 'Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde been njottinoo ndee, nduwanii be yalla ebe keba Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay gooto e mabbe tefon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan be mbatisiraa.

¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawu juude muudum'en dow mabbe so be kebi Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawu juude muudum'en dow mabbe ana ndokka be Ruuhu Ceniido ndee, waddani be kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana heba Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamdo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamdo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi bernde maa foocitanaaki Laamdo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, naago-daa Joomiraado yaafe ko miilataa koo.

²³ Sabi mi yii ma a baleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naaganee kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko be ceettii so be mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, be mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

† Esaaya 66.1-2

—Imma, yaaru baleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteedo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodii e wotoro makko, omo jannga ley dewtere annabi Esaaya. ²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njannngataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam? O ndaardi Filipa njabba jooddoo e makko. ³² Dee aayaaje o janngannoo e dewtere ndee:

«O nabiraa hono no mbaalu kirsoyteedo nii.

E no njawdiri deyyirta yeeso kesooowo dum nii, hono non o deyyiri.

³³ Leydinkinaare makko bonni sareede makko.

Homo waawi jantaade janta iwdi makko?

Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.» [†]

³⁴ Howruujo oo wii Filipa:

—Mido ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muudum, hoore muudum naa goddo?

³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi dii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa. ³⁶ Ebe njokki laawol mabbe ngol faa be njii ndiyam. Howruujo oo wii:

—Ndiyam annii! Ko hadata kam looteede lootogal batisima? [³⁷ †]

³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be didon fuu be njippii, be ndegii e ndiyam dam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde be yeentunoo ndiyam dam ndee, Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muudum seyo. ⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus. Gila don faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

No Sool tuubiri

9 Sool ana heddii e gidoraade taalibaabe Joomiraado bee waran be. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² O ndaardi dum talki yamiroore naannooji mo cuudi baajordiYahuudiyankooobe gondi Damas, yalla so o tawii ton yimbe jokkuba laawol Iisaa, worbe naa rewbe, o nannga dum'en, o habba, o naba Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o badii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:

—Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?

⁵ O lamndii:

—Aan homo, gido Laamdo?

Jaabu wari e makko:

—Miin Iisaa mo torru-daa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure ndee. Be kaalante ko kaan-daa wadude.

[†] Esaaya 53.7-8 †† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 37:Filipa wii: —So tawii ada goondiniri bernde laabunde, walaa ko hadete batiseede. O jaabii, o wii: —Mido goondini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamdo.

⁷ Worbe wondube e makko bee, nanii daande ndee kaa njiiyaali fay gooto. Be ndarii, be mugaa. ⁸ Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muudum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o dowaa, o naannaa Damas. ⁹ O wadi balde tati o bumdo, o paamaali o yaraali.

¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddii dum ley koydol, wii dum:

—Ananiyas!

O jaabii, o wii:

—Haa, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wii mo:

—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuada, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e wadude duwaawu. ¹² O yii e ley koydol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muudum e makko, yalla omo wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wii:

—Joomiraado, mi narrii yimbe heewbe haala oo gorko e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa wonbe Urusaliima bee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooreebe yottinoobe sadaka, faa o habba noddooobe innde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cubii-mi faa anndina yimbe innde am. O waajoo dum lepi e kaanankooobe, kapum e bibbe Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torriree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no kobbaaje nii hobbittii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima. ¹⁹ O paami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaabe wonbe Damas bee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hepii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baajordi. O wii kapum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Het-tintonooobe mo bee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondinbe Iisaa wonbe ley Urusaliima bee naa? Wanaa faa o habba goondinbe o naba dum'en to hooreebe yottinoobe sadaka waddi mo doo naa?

²² Ana booya fuu Sool ana beydoro soobee e ley waaju mum oo, faa dum wemmibi Yahuudiyankooobe wonbe Damas bee fuu, o labbinani be Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njehi, ngarti, Yahuudiyankooobe ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare mabbe oo. Jemma e jalooma ebe kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla ebe keba no be mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaabe makko bami mo, ngatti mo e sagiire, kabbi hen boggol, njawtini mo tatawol piliingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaabe wonbe Urusaliima kebiri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaabe Iisaa bee, kaa be fuu ebe kula mo, be koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati. ²⁷ Nden Barnabas nabi mo to nelaabe bee too, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal dum, Sool wondi e mabbe, ana naata ana yalta ley galleeji mabbe Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahu-udiyankooobe haalanooobe yunaninkooore bee, omo yeddondira e mabbe, jaka been ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde deental goondinbe ngal annditinoo dum ndee, nabi Sool Kaysariya. Caggal dum, be neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondinbe ngal hebiri jam ley Yahu-udiya e Galili, kapum e Samariya fuu. Ngali niibi, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley geelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe wonbe Lidda bee duu. ³³ O tawi ton gorko pawdo mo terde muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duubi jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo: —Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maal!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Wonbe Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkooore, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi, omo wadana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o jawi, o maayi, o lootaa, o lelhaa dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe wodondiraa e Lidda, taalibaabe bee nani Piyeer ana ton, neli worbe didon ndaarda mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e mabbe. Nde yottinoo ndee, be njabbini dum dow sooro too. Rewbe talka'en be worbe mum'en maayi bee fuu battii dum ndarii ana mboya, ana kolla dum forgooji e dollokaaji di Dorkas jo'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yimbe bee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal dum, yeeccitii e maaydo oo, wii:

—Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immiini mo. Caggal dum, o noddii seniibe bee e rewbe talka'en bee, o holli dum'en Tabita yo guurdo. ⁴² Dum nanaa e ley Yoppe fuu, heewbe ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer fabbi Yoppe balde kuurde e galle jabboowo guri biyeteedo Simon.

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

10 Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo

Italiyanke. ² O kuppiddo e diina, kanko e koreeji makko fuu be hulbe Laamdo. Omo sakkoo Yahu-udiyankooobe sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa buubudo, o hebi holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuui maa e sadakaaji maa. ⁵ Nel jooni worbe to ngeenndi Yoppe, noddii biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle jabboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddii golloobe makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruube makko. ⁸ O haalani be ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli be Yoppe.

⁹ Janngo muudum, ebe e laawol. Nde worbe taton bee battii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer njabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa wada duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi jaamde. Nde be moyyinanta mo jaamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daddamaare mawnde, nde cobbuli muudum nay fuu kabbaa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e jaarooji, kapum e sii pooli fuu ana e mayre. ¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, naam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.

¹⁵ Daande ndee wii mo kasen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wadi non cili tati. Nden daddamaare ndee njabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, worbe be Korneliyus nelnoo bee, lamndike galle Simon. Be ngari, be ndarii e damal ngal. ¹⁸ Be noddii, be lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii. ¹⁹ Piyeer ana heddii miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Worbe taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e mabbe tawa a sikkitaaki, sabi miin neli be.

²¹ Piyeer jippii, wii worbe bee:

—Mido nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam wadi on?

²² Be njaabii, be mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lepol Yahuudiyankooobe fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddii be, silmini be, jippini be galle muudum.

Janngo muudum, o immii, o yaadi e mabbe. Yoga e sakiraabe jeyaabe Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Fabbi-jann-

go muudum be njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjino be, noddii sakiraabe muudum e yibbe muudum badiibe. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus jabbii dum, sujidani dum. ²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa be naati galle oo, tawi ton yimbe heewbe ana moobtii. ²⁸ O wii be:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelandon kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalanee kam, saabe kodum noddir-don kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawuujii maa e sadakaaji maa.

³² Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteendo Simon, noddirteendo Piyeer. Omo jippii galle jabbawo guri biyeteendo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.» ³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yimbe.

³⁵ Neddo kuloowo mo, gadooowo ko foocitii, o yidan dum ko lepol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi bibbe Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kapum woni Joomiraado yimbe fuu. ³⁷ Odon anndi ngol konngol kuufungol leydi Yahuudiya fuu, pudfirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yimbe loote batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoobe e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum.

³⁹ Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be bili mo e leggal bardugal, be mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo nannde tatabere, banngintini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yimbe fuu o banngani. O bannganii seedee'en be Laamdo adii subaade bee, minen naamdube e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko bee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yimbe, min ceettoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuurbe e maaybe. ⁴³ Annabaabe fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu heban yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintoobe bee fuu. ⁴⁵ Yahuudiyankoobe goondinbe wardunoobe e Piyeer bee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe nii. ⁴⁶ Sabi ebe nanannoo

been yimbe ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yimbe bee kebii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude be looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri be mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, be ndaardi mo o fabbana be balde.

No Piyeer jaaborii deental goondinbe gonngal Urusaliima

11 Nelaabe bee e sakiraabe wonnoobe Yahuudiya bee nani yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe bee duu kebii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer jabbunoo Urusaliima ndee, goondinbe tilsinbe taadagol bee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yimbe be taadaaki, a naamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani be ko wadi koo gila e puddoode faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daddamaare mawnde nde cobbuli muudum nay fuu kabbaa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e jaarooji e sii pooli fuu. ⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, naam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi naamali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.» ¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu jabbintinaa dow kammu. ¹¹ E oon wakkati, worbe taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo. ¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e mabbe pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo sakiraabe njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri malaa'ika darinoodo suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteendo Piyeer. ¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde puddu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e mabbe hono no jipporinoo e meeden arannde nii. ¹⁶ Nden, miccitii-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ So Laamdo fonndii en e mabbe, hokkii be ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde be nannoo dum ndee, be ndeyyinii, ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Laamdo tuubinii yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe duu yalla ana keba nguurndam ngoon-garaajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakiibe saabe torraaji gadudi caggal maayde Eciyen bee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahu-

udiyankoobe. ²⁰ Kaa yoga e goondinbe iwoobe Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkoobe. ²¹ Baawde Joomiraado ana e mabbe. Yimbe heewbe ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goondinbe wonbe Urusaliima bee nani kabaaru gadudo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e mabbe moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii be fuu be tiinnoo be tabita e Joomiraado bernde laabunde. ²⁴ Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o nabi dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goondinbe wonbe ton bee hitaande hibbere, be njannginii yimbe heewbe. Taalibaabe wonbe Antiyokiya bee adii fuu wiyeede yimbe Iisaa.

²⁷ E deen balde, yimbe loowaabe konngol Laamdo iwruube Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e mabbe biyeteedo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke mawdo biyeteedo Kalawdiyus. ²⁹ Taalibaabe bee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa be nelda sakiraabe mabbe wonbe Yahuudiya bee paabitoroo. ³⁰ Be ngadi dum, be neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juude mawbe deental ton.

No goondinbe torriraa

12 Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fuddi torrude yoga e deental goondinbe ngal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. ³ Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankoobe ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yimbe nayon. O anniyike nabude dum yeeso yimbe fuu, so iidi Paska oo yabbike. ⁵ Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondinbe ngal noottaali naaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo nabude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo habbiraal calali didi. Hayboobe damal kasu oo bee duu ana kayba. ⁷ Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyini, memi mo, finndini mo, wii:

—Heja law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami.

⁸ Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, boorna pade maa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

† KALAWDIYUS yo kaananke Roma mawdo joyabo. O laamike hakkunde duubi 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duubi 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

⁹ Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. ¹⁰ Be bettii kayboowo arano oo, kajum e didabo oo, be njottii damal namndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngalluure hoore maggal yeeso mabbe, be njalti, be njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

¹¹ Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankoobe njoondorinoo mi wadete fuu.

¹² Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna noddirteedo Marka, ton yimbe heewbe moobtoonoo ana ngada duwaawu. ¹³ Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴ Nde o annditinoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti be Piyeer darii damal sella too.

¹⁵ Be mbii mo:

—A kaahaango!

Kaa omo heddii nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

¹⁶ Kaa dum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde be udditinoo so be njii mo ndee, be kaaynaa sanne. ¹⁷ O huncani be junngo yalla ebe ndeyyinoo, o jantanii be no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanees dum Yaakuuba, kajum e sakiraabe wobbe bee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en bee ana lamndondira hoto Piyeer woni, be mbemmbaa faa hakkillaaji mabbe keli. ¹⁹ Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so hebaali mo ndee, lamndii hayboobe bee no laatii, yamiri be mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yimbe Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, be kebi hakkille muudum, be naagii yalla dewral ana wada hakkunde mabbe, sabi leydi mabbe ndii e leydi Hirudus etata.

²¹ Sarti mabbe oo yottii, Hirudus boornii kaddule kaananke, joodii dow bimmeere laamu, haaldi e mabbe. ²² Yimbe bee ngulli, mbii:

—Dum daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii teddinireede o Laamdo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Kaa konngol Laamdo ngol ana yaara yeeso, ana beydoo saakaade. ²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, be mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawol Pool aranol

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamdo

13 Annabaabe e jannginoobe ana e ley deental goondinbe gonngal Antiyokiya ngal. Kambe ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bammbidanoodo e Hirudus hooreejo leydi oo, kapum e Sool. ² Nannde wootere ebe ndewa Joomiraado tawi ebe ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii be:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi be oo.

³ Caggal be koorii, be nduwike, be pawu juude mabbe e dow been, be njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri be, be ndegii e Selewkiya, be naati laana geeci be peewi Kiprus. ⁵ Nde be njottino Salamis ndee, be mbaajii konngol Laamdo ngol ley cuudi baajordi Yahuudiyankoo. Ebe ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo be. ⁶ Nde be taccunoo ruunde ndee so be njottii Pafos ndee, be tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-Iisaa, jaaroo wo yo annabaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddii Barnabas e Sool sabi ana yidi nande konngol Laamdo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido be, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamma e njiibdu, gajo ko moyyi fuu! A seerataa e oonude laawi Joomiraado pooccitiidi dii naa? ¹¹ Jooni jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti carraado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbummbaalu, de nibbi, omo wummbiloo, omo tewta dowoowo.

¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaadube e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfil-iyaa. Don Yuhanna Marka seerti e mabbe, wirfitii Urusaliima. ¹⁴ Be yabbii Perge, be ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordunalaande fowteende, be njoodii. ¹⁵ Caggal janngede Sariya Muusaa e annabaabe, hooreebe waajordu nduu bee neli e mabbe, mbii:

—Sakiraabe, so won ko mbaajoto-don yimbe bee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'iilankoo e hulbe Laamdo wobbe, kettinee:

¹⁷ Laamdo Israa'iilankoo oo subiima njaatiraabe meeden, teddinii lepol mabbe nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri be ton baawde muudum.

¹⁸ O mujanii [†] be ko foti duubi capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii leni jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimbe makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duubi teemedede nay e capande joy. Caggal dum, o hokki be saroobe faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dumbettii ndee, be naagii Laamdo hokka be kaananke. Laamdo hokki be Sawul bii Kis iwdi e lepol Bepamin. Oon laamii be duubi capande nay.

²² Nden Laamdo boorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi hebii Daawuuda bii Yessa gorko buubinoowo bernde am, gadoowo sago am.» ²³ E iwdi makko Laamdo yaltini Iisaa, kisi-noowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lepol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima. ²⁵ Kasen, nde Yaayaa timmintaa golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngonmi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude boggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraabe, onon iwdi Ibarahiima e been hulbe Laamdo wonbe hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi wonbe Urusaliima bee e hooreebe muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu be paamaali haalaaji annabaabe janngetenoodi jalaande fowteteende fuu dii. Kaa be njottinii diin haalaaji nde be carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede be kebaali feloore fay wootere nde be pelira mo yalla omo maaya, be ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde be ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hibbi ndee, be njippini mo leggal bardugal ngal, be ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamdo wuurtinii mo. ³¹ Balde kuurde o banngani wondunoobe e makko bee gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantoobe mo yeeso yimbe jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraabe meeden podanaa ndee, ³³ Laamdo hibbinanii en dum, enen bibbe mabbe, nde wuurtino Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura didabol:

«Aan, a biyam, hannde ndimu-maa-mi.» ^{††}

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maaybe e waasugol makko jolde, nii Laamdo wii:

«Mi tabintinanan on podooje ceniide de mbontataa, de podannoo-mi Daawuuda dee.» [‡]

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:

«A accataa Ceniido maa jola.» ^{‡‡}

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamdo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o moobtidaa e njaatiraabe makko, o joli. ³⁷ Kaa mo Laamdo wuurtini oo jolaali.

³⁸ Sakiraabe, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti. ³⁹ Sariya Muusaa waawaa wafude neddo pooccitiido, kaa kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran dum pooccitiido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaabe cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynube,

yo on kaayne yo on kalko!

Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,

[†] Won binndande biideo jamminii be. ^{††} Jabuura 2.7 [‡] Esaaya 55.3 ^{‡‡} Jabuura 16.10

golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»[†]

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi be yo be ngartu fowteteende waroore, yalla ebe njokka e waaju mabbe oo. ⁴³ Caggal moobtagol ngol, Yahuudiyankoobe heewbe e naatube e diina mabbe njokki e Pool e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e mabbe ana mbaajoo be yo be jiibu e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu moobtii yalla ana hettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Kaa nde Yahuudiyankoobe bee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muudum'en, ebe njedda ko Pool waajotoo koo, ebe njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri be cuusal, mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamdo ngol, kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en koo annii:

«Mi darnii ma yalla ada laatanoo lepi dii fooyre, faa kisinaa aduna oo fuu.»^{††}

⁴⁸ Nde yimbe lepi goddi dii nannoo dii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngol. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam bee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa Yahuudiyankoobe bee loofi rewbe rewoobe Laamdo saahiibe, kapum e mawbe ngalluure ndee bee. Be ndoobi torra dow Pool e Barnabas, be njaltini dum'en leydi mabbe. ⁵¹ Been duu piddi e mabbe colla koyde muudum'en, peewti Ikoniya. ⁵² Taalibaabe bee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

14 Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajordu Yahuudiyankoobe. Ebe mbaajoo faa Yahuudiyankoobe e yimbe lepi goddi heewbe ngoondini. ² Kaa Yahuudiyankoobe saliiibe goondinde bee loofi lepi goddi dii, mbonni berde muudum'en yalla ana mbaa sakiraabe bee. ³ Dum e taweede hadaali be booyde ton, ebe pawii jikke mabbe e Joomiraado, ebe mbaajoro cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo be baawde wadude taagumansaaji e kaayde dogooje e juude mabbe. ⁴ Yimbe ngeenndi ndii bee peccii: yoga heedani Yahuudiyankoobe bee, yoga heedani nelaabe bee.

⁵ Yimbe lepi goddi e Yahuudiyankoobe e ardiibe muudum'en anniyii torrude be e wardude be kaaye. ⁶ Nde be maatunoo dum ndee, be ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷ ebe mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸ Gorko bonnguujoo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum, ana wonnoo Listara. ⁹ Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰ haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyde maa!

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹ Nde yimbe bee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankoore, mbii:

—Laamdo'en nanndinkinike e yimbe, njippiima e meeden!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», be inndiri Pool «Her-mes», [†] sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³ Galle do Jewus rewetee ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yimbe bee.

¹⁴ Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, kepanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ ana mbiya:

—Worbe, kodum ngadaton doo? Minen duu min yimbe hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii golleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶ E jamaanuujii jawtudi dii o yoppii lepi dii fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷ Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on tobo kammu, omo benndinana on namri e wakkati muudum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸ Ko be mbaajii koo fuu, semmbe be kadiri jamaa oo hokkude be sadaka.

¹⁹ Caggal dum, Yahuudiyankoobe iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be kebi hakkillaaji yimbe bee, been mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa nabi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo maaydo. ²⁰ Kaa nde taalibaabe bee ngari pillii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹ Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, be kebi taalibaabe faa keewi. Caggal muudum, be mbirfitee Listara e Ikoniya, kapum e Antiyokiya. ²² Ebe cuusina yonkiiiji taalibaabe, ebe mbaajoo dum'en yo niibu e goondinal, ebe mbiya:

—Kinaa tampen tampereeeji keewdi so naaten e Laamu Laamdo.

²³ E ley deente goondinbe dee fuu, be cubanii dum'en hooreebe. Caggal dum, be koori, be nduwii, be kalfini dum'en Joomiraado mo be ngoondini oo.

²⁴ Nde be ceekunoo Pisidiya ndee, be ngari Pamfiliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, be njippoyii Attaliya. ²⁶ Ton be naati laana geeci, be mbirfii Antiyokiya do be kalfinanoo moyyere Laamdo faa be ngolla golle mo be tilii jooni oo.

²⁷ Nde be njottinoo ndee, be moobti deental goondinbe ngal, be kaalani ngal ko Laamdo wadidi e mabbe fuu, no o udditirani yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe damal goondinal. ²⁸ Be ngondi don e taalibaabe bee faa booyi.

[†] Habaakuk 1.5 ^{††} Esaaya 49.6

[†] E ley diina Yunaninkoobe Jewus woni hooreejo tooruuji, HERMES woni nelaado majji.

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

15 Yimbe yogaabe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraabe bee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodondiri e mabbe, nduddi e mabbe faa naawi. Dum wadi so be tabintini nelde Pool e Barnabas e yimbe wobbe faa Urusaliima, faade e nelaabe bee e hooreebe bee, saabe haala kaa. ³ Dum saabii so deental goondinbe ngal neli be. Be ceeki Finikiya e Samariya, ebe kaalana dum'en haala tuubugol yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe. Dum laatanii sakiraabe bee fuu seyo manngo. ⁴ Nde be njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinbe ngal e nelaabe bee e hooreebe bee njabbii be. Be kaalani dum'en ko Laamdo wadani be fuu.

⁵ Kaa yoga e goondinbe jeyaabe e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Waajibi be taadee, be njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶ Nelaabe bee e mawbe bee kawriti faa yeewa haala kaa. ⁷ Caggal haali-haalti keewdo, Piyeer immii, wii be:

—Sakiraabe, odon anndi Laamdo subike kam e ley moodon gila ko booyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe, yalla ebe nana be ngoondina. ⁸ Laamdo anndudo berde oo hollii jabanii be, nde hokki be Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹ Walaa fuu ko o seenndiri en e mabbe, nde wonnoo o labbinirii berde mabbe goondinal. ¹⁰ Jooni, ko saabii so odon itta koro Laamdo? Odon pawa e taalibaabe bee donngal, ngal enen e maami-raabe meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹ E moyyere Joomiraado men Iisaa ngoondinir-den so kisu-den, hono non kambe duu.

¹² Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamdo wadiri taagumansaaji e kaayde hakkunde lepi goddi. ¹³ Caggal be ndeyyinike, Yaakuuba jabbatii, wii:

—Sakiraabe, kettinane kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo suborii gila e puddoode yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe, faa wada dum'en yimbe muudum.

¹⁵ Dum hawri e haalaaji annabaabe dii, hono no winndiraa nii:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Caggal dum, mi wartan,

mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,

mi reentinan taye tuufeeje dee,

mi darna ndu kasen,

¹⁷ yalla yimbe heddiibe bee ana tewta Joomiraado.

Dum woni, lepi di innde am noddad e muudum'en dii.

Joomiraado tabintindo deen kulle

¹⁸ anndaade gila huunde fuu tagaaka,

wii non.»[†]

¹⁹ Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yimbe lepi goddi tuubube so ngarti e Laamdo bee. ²⁰ Kaa ko haani hen, nelen e mabbe be nantoo e ko tooruuji

cobini e jeenu e naamde jiibe e naamde yiyam. ²¹ Gila e jamaanuui booydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle dee fuu, ebe njannga mo jalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondinbe be nganaa Yahuudiyankooobe

²² Dum wadi so nelaabe bee kapum e hooreebe bee e deental goondinbe ngal fuu ndawridi faa cuboo worbe e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, be tawta Pool e Barnabas. Be cubii hooreebe didon ley sakiraabe bee, Yahuuda nodditeedo Barasaba, kapum e Silas. ²³ Be ndokki dum'en oo doo bataaki: Minen sakiraabe moodon, nelaabe kapum e hooreebe, miden njowta on, onon sakiraabe amen lepi goddi wonbe Antiyokiya e Siriya e Silisi.

²⁴ Min nanii yimbe iwii ga amen girynirii on haalaaji, njiibii hakkillaaji mon. Minen nee, min njamiraali be. ²⁵ Min ndawridii, min kawrii, min cubike worbe faa min nela dum'en e moodon, be tawta yibbe amen Barnabas e Pool, ²⁶ yeebiibe yonkii muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasi-ihu. ²⁷ Dum wadi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko. ²⁸ Minen e Ruuhu Ceniido, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsii koo: ²⁹ nanto-don e kirsanaadi tooruui e yiyam e jiiibudi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

³⁰ Be ndokkaa laawol, be njehe Antiyokiya. Nde be njottinoo ndee, be moobti deental goondinbe ngal, be ndokki ngal bataaki oo. ³¹ Nde been janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe.

³² Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en konngol mum faa be mbaajii sakiraabe waajuuji keewdi, cuusini dum'en. ³³ Caggal be pabbii ton, be ceerti e sakiraabe bee e dow jam, be mbirfitii to nelnoobe bee too. [³⁴ †]

³⁵ Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraado. Wobbe heewbe ana mballa be.

Dawol Pool didabol

No Pool e Barnabas ceertiri

³⁶ Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-den e geelle de mbaajino-den konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-den sakiraabe meeden bee, yeewen no be ngorri.

³⁷ Barnabas ana yidunoo be njaada e Yuhanna nodditeedo Marka. ³⁸ Kaa dum welaali Pool sabi oon seeriino e mabbe Pamfiliya yaadaali e mabbe faa golli-da e mabbe. ³⁹ Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e mabbe fuu subii neddo goddo. Barnabas yaa-

†† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 34:Kaa Silas, kapum kaa, heddi ton.

di e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. ⁴⁰ Pool subii Silas, yaadi e muudum caggal sakiraabe bee kalfinii dum e hinnee Joomiraado. ⁴¹ O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondinbe dee semmbe.

No Timote yaadiri e Pool e Silas

16 Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke. ² Sakiraabe wonbe Listara e Ikoniya bee ana njetta mo. ³ Pool yidi naborde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankoobe hodube e deen leyde bee fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke. ⁴ Ley geelle de be ceeki dee, ebe njottina goondinbe bee sariya mo nelaabe e mawbe wonbe Urusaliima bee bami oo, ebe njamira been yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondinbe dee ana beydoro semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde pannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi be waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum be ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde be ngarnoo keerol Misiya ndee, be tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki be be naata. ⁸ E ley dum, be yabbii Misiya, be ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamdo noddii min faa min mbaajoo be Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi Filipa, ngeenndi burndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankoobe kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahuudiyankoobe mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rewbe ana moobtii, min njoodii, min mbaajii be. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoowo kaddule bodeeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyaatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi bernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu be lootaa lootogal batisima. Caggal dum, o paagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippe suudu am.

O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado anndudo ko

warata hawriti e amen. Halfaabe makko paggike kaal-isi keewdo e ndaggadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yimbe yo gollanoobe Laamdo Toowdo oo! Ebe mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaabe bee anndunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en faa sakoro to saroobe. ²⁰ Non be nabi been to hooreebe ngeenndi ndii, mbii:

—Bee worbe didon be Yahuudiyankoobe, ebe nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii. ²¹ Ebe mbaajoo aadaaji di ndagantaako en njaben naa ngollen, enen Romankoobe.

²² Jamaa oo diirani be. Hooreebe bee njamiri kaddule mabbe ceekke, be piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, be uddaa ley kasu. Hooreebe bee njamiri kayboowo kasu oo hayba be faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila hebi ndee yamiroore, naanni be e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde mabbe geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, ebe njaaroo dum. Kasunkoobe wobbe bee ana kettinanoo be. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa poobe kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkoobe dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkoobe bee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

—Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o hebunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo siijna. ³⁰ Caggal dum, o yaltini be, o wii be:

—Baabiraaabe, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, be mbii:

—Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisaa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Oon jemma fuu o nabi be, o lootoyi barme mabbe. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en paamdu. Kanko e koreeji makko fuu be ceyii sabi be kebii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooreebe Romankoobe bee neli laamunkoobe mbiya kayboowo oo yoppa worbe didon bee. ³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

—Hooreebe bee neli njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

—Be njamirii min piyee yeeso yimbe tawee min caraaka, be naanni min e kasu. Minen worbe didon bee, min fuu min Romankoobe. Jooni be yaltiniroobe

min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Ki-naa kambe e ko'e mabbe, be ngara be njaltina min!

³⁸ Laamunkoobe bee kaaltani hooreebe Ro-mankoobe bee haala kaa. 'Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankoobe ndee. ³⁹ Be njehi, be curoyi been, be njaltini dum'en kasu oo. 'Be ndaardi dum'en njaltana be ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. 'Be njii sakiraabe bee, be mbaaltini hakkillaaaji mum'en. Caggal dum, be mbitti.

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

17 Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahu-udiyankoobe won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo lid-dondira e mabbe omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini be, o holli be ana tils Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii be:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, kapum woni Almasiihu.

⁴ Yoga e mabbe tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kapum e Yunaninkoobe rewoobe Laamdo heewbe e rewbe saahiibe yonbe. ⁵ Yahuudiyankoobe be nganaa goondinbe bee konnii Pool e Silas, nanngi yimbe laaliibe yiilotoobe ley sakoro, ndeentini dum'en. 'Be njirkiti ngalluure ndee fuu. 'Be naati e galle Yason, ebe tewta Pool e Silas faa be naba dum'en to yimbe bee too. ⁶ Nde be ndonki yiitude been ndee, be ndaasi Yason e yoga e sakiraabe bee faa to saranoobe ngalluure ndee, ebe ngulla ebe mbiya:

—Yimbe imminoobe baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! 'Be fuu ko be ngadata koo ana luutondiri e sariya kaananke Roma mawdo oo, ebe mbiya ana woodi kaananke goddo biyeteedo Iisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranoobe ngalluure ndee bee. ⁹ Yason e sakiraabe bee njobi kaalisi, caggal muudum be njoppitaa.

No yimbe Bereya njabborii Kabaaru Lobbo oo soobee

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraabe bee neli Pool e Silas Bereya. Nde be njottii ndee, be njehi to waajorduYahuudiyankoobe too. ¹¹ 'Been buri Yahuudiyankoobe wonbe Tesaloniiki bee laabude bernde. 'Be njabborii konngol ngol soobee, ebe mbidoo Binndi dii nannde fuu faa be yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga. ¹² Heewbe e mabbe ngoondini, kapum e rewbe Yunaninkoobe saahiibe e worbe Yunaninkoobe heewbe. ¹³ Nde Yahu-udiyankoobe Tesaloniiki bee anndunoo Pool waajike konngol Laamdo ngol ley Bereya ndee, be ngari ton, be njiibi jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati fuu, sakiraabe bee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii don.

¹⁵ Liwndiibe Pool bee njaadi e muudum faa Ateena. 'Be ngarti, be ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo be Ateena fade mabbe warde ndee, yonki muudum jawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuijii nii. ¹⁷ 'Dum wadi so o haaldi e Yahuudiyankoobe e rewoobe Laamdo wobbe ley waajordu nduu, omo haalda e be o hawrannoo e mum nannde fuu ley sakoro bee duu. ¹⁸ Yoga e miijotoobe wiyeteebe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaabe ana mbiya:

—Kodum oo ndoryoowo haalata?

Wobbe duu ana mbiya:

—Omo nanndi e baajotoodo haala tooruuijii janani.

Walaa ko be mbiiri non so wanaa haala Iisaa kapum e immital maaybe o waajinoo be.

¹⁹ Nden be bami Pool be nabi dum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus, [†] be mbii dum:

—Midin njidi anndude diina keso mo mbaajoto-daa oo. ²⁰ Sabi a tobbii e noppi amen haalaaji di min mboowaa nande. Midin njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoobe e hobbe joodiibe ton bee ngol-lataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde be nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

—Ateenankoobe, mi yii e mon on diinankoobe sanne, ²³ sabi nde njiilino-mi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamdo mo anndaa-ka». ^{††} Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, dum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamdo tagudo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kapum woni Jom kammu e leydi, o joodataako ley cuudi mahiraadi juude. ²⁵ O hasindinaa e yimbe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamdo yaltini lepi dii fuu, joyyini dum'en e aduna oo. Gila dum wadaali, o darnani dum'en jamaanuuijii e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla ebe tewta Laamdo, be moomoo faa be njiita dum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko kebir-den.» No yoga e yimoobe moodon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniraandu karɲe naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyinirta peepal e hakkille. ³⁰ Laamdo rewtaaki yimbe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yimbe fuu tuuba do tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira dum neddo mo o subii oo. O hollii yimbe fuu dum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde be nannoo Pool ana waajoo haala immital maaybe ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

[†] AREYOPAGUS yo deental burngal toowde deentinoowal ardiibe ngalluure Ateena. ^{††} Ateenankoobe ngadi e rewruude innde laamdo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo be njeggiti ana waasa mettinde.

—Min kettinante oo waaju nannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde mabbe. ³⁴ Yoga jukkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e been biyeteedo Dyonisiyus, jeyaado e deental Areyopagus, kapum e debbo biyeteedo Damaris, e wobbe kasen.

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

18 Caggal dum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaali ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawdo oo yamiriino Yahuudiyankoobe fuu njalta Roma. [†] Pool yehi yeewoyde be. ³ O woni don, omo gollida e mabbe sabi o moyyinoowo hukkummaaji no mabbe nii. ⁴ Nalaande fowteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankoobe e Yunaninkoobe ley waajordu, yalla omo heba hakkillaaji mabbe.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankoobe bee Iisaa woni Almasiihu oo. ⁶ Kaa nde wonnoo ebe calanii mo, ebe njennannoo mo, o fiddi kaddule makko, o wii be:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen janngo. Gila jooni mi yahan to be nganaa Yahuudiyankoobe.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamdo, biyeteedo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kapum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heewbe e Korintunkoobe hettintonoobe bee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Mido wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimbe am ana keewi ley ndee ngalluure.

¹¹ Pool joodii hakkunde mabbe hitaande e feccere, ana janngina be konngol Laamdo ngol.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankoobe kaaldi, kawri, nanngi Pool, nabi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yonnoowo yimbe yalla ana ndewra Laamdo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankoobe bee:

—Yahuudiyankoobe, so tawii toonnanngi naa golle bondo, mi jabanani on ko ngullani-don mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kapum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kudde!

¹⁶ O yaltini be sarirde ndee. ¹⁷ Nden, be fuu be nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, be pii dum do yeeso sarirde doo. Kaa fuu Galliyon bilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

¹⁸ Pool fabbi don balde kuurde. Caggal dum, o waynondiri e sakiraabe bee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o labii hoore makko nokku biyeteedo Kankiriya sabi o fodiino fodoore. ¹⁹ Be njottii Efeesu, Pool yoppi don Piriskilla e Akilas, kapum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankoobe bee. ²⁰ Be ndaardi mo o fabbana be, kaa o jabaali. ²¹ Nde o waynondirta e mabbe ndee, o wii:

—Mi wartan e moodon so Laamdo jabii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o ngabiti Urusaliima faa o jowta deental goondinbe ngal. Caggal dum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tatabol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo beydana taalibaabe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteedo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawdo Binndi dii, ²⁵ anndudo laawol Joomiraado. Omo waajoroo soobirantaaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisima Yaayaa ngal. ²⁶ Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo ndee, be nabi mo, be pirritani mo laawol Laamdo ngol faa buri no arannde nii laabude. ²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraabe bee mballi mo, be mbinndi e taalibaabe wonbe ton bee bataaki njabboo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondinbe bee e dow moyyere Laamdo sanne. ²⁸ Sabi o libii Yahuudiyankoobe bee ngattu naawdo hakkunde yimbe, omo dallinoroo Binndi dii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

No Pool hawrintiniri taalibaabe Yaayaa ley Efeesu

19 Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaabe, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on kebiino Ruuhu Ceniido oo nde ngoondindon ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniido ana woodi duu, sako min keba.

³ O lamndii be, o wii:

—Ndennoo, lootogal batisima hongal kebu-don?

Be njaabii, be mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimbe bee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

[†] Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankoobe Roma ndee darnaama hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

⁵ Nde be nannoo dum ndee, be mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo. ⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e mabbe ndee, Ruuhu Ceniido jippii e mabbe, ebe kaala e demde janane, ebe kaalta ko Laamdo loowi e mabbe koo. ⁷ Ebe mbaara e yimbe sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo be cuusal hakke lebbiti tati, omo haalda e mabbe, omo lid-dondira e mabbe, omo habanoo famminde be haala Laamu Laamdo. ⁹ Kaa tiidube ko'e ngon e mabbe, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yimbe fuu. Dum wadi so Pool seerti e mabbe, nabi taalibaabe bee feere, ana waajoo dum'en jannnde fuu e ley janngirde neddo biyeteedo Tirannus. ¹⁰ O worri non faa hibbi duubi didi, faa hodunoobe e Asiya bee fuu, gila e Yahuudiyankoobe faa e Yunaninkoobe, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana nabee pawee e jawbe, jawuui muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoobe yiilotoobe faa ndibba seydaani'en, ndaarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooreebe yottinoobe sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sikewas, bibbe muudum worbe njeddon ngadii non, ¹⁵ faa seydaani jaabii dum'en, wii:

—Mido anndi Iisaa, mido anndi Pool, kaa onon, on hobe?

¹⁶ Neddo laddaado oo habi e mabbe, jaalii be, torri be faa be ndogi, be njaltiri galle oo terde teete e barme. ¹⁷ Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankoobe e Yunaninkoobe joodiibe Efeesu. Kulol nanngi be fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa. ¹⁸ Heewbe e goondinbe bee ngari njaadiri, kaalti golleeji di ngadunoo. ¹⁹ Borjibii'en heewbe ndeentini dewte muudum'en, nduppi de yeeso yimbe fuu. Be kisii coggu majje, be tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi daneejo. ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaa beydorri saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal dum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

²² O neli gollidoobe makko didon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o fabbi Asiya. ²³ E oon wakkati, fitina mawdo wadi sabaabu laawol Joomiraado ngol. ²⁴ Baylo ndaneeri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nanndukoy e rewruu tooru biyeteedo Artemis. Omo heba hen tino heewngo, kanko e golloobe makko. ²⁵ O reentini been e wobbe be nanndi golle, o wii dum'en:

—Yibbe, odon anndi e oo doo golle kebal meeden ngal fawii. ²⁶ Odon njija, odon nana Pool majjinii

† Dum hawrata e golle jokolle duubi teemedere e capande joy.

yimbe heewbe, wanaa ley Efeesu doo tan, ley leyde Asiya fuu. O haalani be kulle deweteede de yimbe moyyiniri juude mum'en dee nganaa deweteede. ²⁷ So jokkii nii, yimbe mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yimbe joottan teddinde rewruu Artemis nduu duu, tooru men mawdo mo hodube Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

²⁸ Nde be nani diin haalaaji ndee, be mettaa sanne, hedde ebe ngulla, ebe mbiya:

—Artemis Efeesunkoobe yo mawdo! Artemis Efeesunkoobe yo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndee fuu jiiibii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Make-doniyankoobe, yaadube Pool bee. ³⁰ Pool ana yidi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaabe bee kadi mo dum. ³¹ Yoga e hooreebe leydi Asiya, yibbe makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too.

³² E oon wakkati, jamaa oo ana jiiibii sanne. Bee ana ngullana dum doo, bee too ana ngullana dum gaa. Ko buri heewde e yimbe bee anndaa fay ko hawrintini dum'en. ³³ Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankoobe bee ngadi kaaloowo muudum'en oo. Aleksandere huncani be junngo faa jinngana yimbe muudum bee. ³⁴ Kaa nde be annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, be fuu ebe ngulla ko waarata e leeruui didi, ebe mbiya:

—Artemis Efeesunkoobe yo mawdo!

³⁵ Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkoobe, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewruu Artemis deweteedo mawdo oo, kapum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶ Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, odon kaani jippinde hakkillaa moodon pati ngolliron fay huunde e hepaare. ³⁷ Worbe be ngaddu-don bee, nganaa wujjoobe kulle rewruu, nganaa yennooobe deweteedo meeden oo. ³⁸ So tawii Demeteriyus e golloobe wondube e muudum bee won mo njidi wullanaade, jalaade careteede ana ndarnaa, kaanankoobe saroobe ana ngoodi, yo be noddondir! ³⁹ Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahiibe dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede murtere wadunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹ Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

No Pool dawiri yaade leyde Makedoniya e Yuunan

20 Nde fitina oo yawti ndee, Pool moobti taalibaabe bee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ² O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimbe bee haalaaji keewdi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³ O wadi ton lebbiti tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankoobe ndawridi faa njamboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya. ⁴ Bee doo dwtunoo mo: Sopater bii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaabe leydi Asiya. ⁵ Been ardii min,

ndoomoyi min Torowas. ⁶ Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balde joy min kewtii be Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷ Nannde aranndeere e yontere, tawi miden moobtii faa min taya buuru. [†] Pool ana waajoo yimbe bee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere jemma. ⁸ Lampaaji keewdi ana ngonnoo e ley suudu dowaaru ndu min moobtinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doyingol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tatabo ngoo. Nde be bamti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, bami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool nabbiti, tayi buuru, naami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weenndoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo nabtaa ana wuuri. Dum buubini berde mabbe sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatinde Pool, sabi o anniyiido jaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fabbijannogo mum min yabborii bannge ruunde Samos, fabbiti-jannogo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii yabboraade Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hepoo yottaade Urusaliima nannde iidi Pantekot so tawii ana laato.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreebe deental goondinbe Efeesu bee. ¹⁸ Nde be ngari ndee, o wii be:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila nannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi golliranii Joomiraado leydinkinaare fuu, kapum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankoo be kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafa-ta on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yimbe kapum e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankoo be e Yunaninkoo be fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi andaa ko hewtoytooo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi hebii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon be ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu

† TAYUDE BUURU ana firrita rewirde Laamdo hiraande seniinde.

Laamdo oo bee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyiido Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don duroobe deental goondinbe Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yimbe bonbe cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dapan worbe immiibe ana mbaajoo waajuuji peneeji faa pooda taalibaabe bee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duubi tati, jemma e palooma, mi njootaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kapum e konngol hinnee muudum baawngol nabude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe bee fuu.

³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaal-isi, wanaa kanje, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wondube am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'ube tawa odon miccitoo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kapum e hoore muudum: «Hokkude buri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kapum e mabbe fuu be ndiccii, be nduwii. ³⁷ Be fuu be mboyi bojji mawdi, be kippii e Pool, be cabbindii dum. ³⁸ Ko beydi sunjinde be ko o wii be njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, be liwindii mo faa to laana too.

No Pool nabbtiri Urusaliima

21 Nde min ceerti e mabbe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeen-ndi Patara. ² Min kebi laana lummboowa yaade Finikiya, min naati hen, min bettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi don taalibaabe, min ngoni don balde jeddi. Ebe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati nabbiti Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hibbunoo ndee, min mbitti. Be fuu be liwindii min faa min njalti ngeenndi ndii, kambe e rewbe e sukaabe. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kambe be mbirfitii cuudi mabbe.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Ptolemais. Min njowti sakiraabe, min pallani be, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon subaabe Urusaliima bee. ^{††} Omo jogii bibbe rewbe nayon be bamaaka, haaltoobe ko Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min pabbunoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri

†† Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o bami kumorgol Pool, o habbi juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankooobe wonbe Urusaliima bee kabbirta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heeferbe.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaabe don bee fuu, min ndaardi Pool pati njabba Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so odon mboya, odon taya bernde am? Miin, mido lanndinanii ko wanaa habbeede tan, mido lanndinanii fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min njabbii Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaabe Kaysariyankooobe njaa-di e amen, nabi min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaado Kiprus, laatiido taalibbo gila ko booyi, yalla miden jippanoo dum.

¹⁷ Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraabe bee njabborii min weltaare. ¹⁸ Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooreebe deental goondinbe bee fuu ana tawanoo ton. ¹⁹ Caggal ko o jowti be koo, o haalani be huunde fuu ko Laamdo wadani yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe saabe golle makko. ²⁰ Nde be nani dum ndee, be njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankooobe njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde ebe tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. ²¹ Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankooobe wonbe hakkunde lepi goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-daa pati taada sukaabe muudum'en kasen, pati njokka neesuuji dii kasen. ²² Ndennoo, hono ngadaten? Sabi min taylorii be nanan a warii. ²³ Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo worbe nayon bamanbe Laamdo fodoore. ²⁴ Nabu be cennidaa hoore maa e mabbe, njobaa ko be kaani yobude koo, yalla ebe mbaawa labeede. Yimbe fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, be anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki Sariya Muusaa. ²⁵ Goondinbe iwbe e lepi goddi bee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e jiibudi, kapum e jeenu.

²⁶ Pool bami nabi worbe bee, yaadi e mum'en. Janngo mum, be cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoobe sadaka jalaade sennugol dee kibbii, faa gooto e mabbe fuu wadane sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

²⁷ Nde balde jeddi dee badinoo hibbude ndee, yoga e Yahuudiyankooobe leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, be njirkiti yimbe bee fuu, be nanngi mo. ²⁸ Ebe ngulla, ebe mbiya:

—Israa'iilankooobe, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yimbe e ley nokkuuje dee fuu ana

bekkisoo yimbe lejol meeden, ana bekkisoo sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkooobe e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku ceniido!

²⁹ Walaa ko be mbiiri non so wanaa be njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

³⁰ Jirkitagol ngol huubi ngalluure ndee. Yimbe ana njaltira tatteeji dii fuu. Be nanngi Pool, be ndaasi dum faa be njaltini dum Suudu Dewal Mawndu nduu, be uddi dame dee oon wakkati fuu. ³¹ Nde be tewti faa be mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpi-tike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal. ³² Don e don, o bami sordaasi'en e mawbe muudum'en, o dogani be. Nde yimbe bee njii mo kanko e sordaasi'en bee ndee, njotti fiide Pool. ³³ O battii Pool, o yamiri Pool nanngi, o wii habbiree calali didi, o lamndii kapum yo homo e kodum wadi? ³⁴ Jamaa oo ana wulla. Bee ana ngulla gedel, bee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee hadii mo faamde, o yamiri Pool naabee to hubeere too. ³⁵ Nde Pool wari faa njabba kalikali hubeere oo ndee, sordaasi'en bee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo, ³⁶ sabi yimbe heewbe ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankooobe

³⁷ Nde be ngari faa be naanna mo e damal hubeere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkooore naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gadudo murtere ko booyaali, wardi e waroobe ko'e ujunaaji nayon, nabi dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure nde wanaa joobunde njeyaa-mi. Mido naage ndurano-daa kam mi haalda e yimbe bee.

⁴⁰ O duranii dum. Pool darii e dow njabbirde ndee, huncani yimbe bee junngo. Nde be ndeyyinino ndee, o haali e ibaraninkooore, o wii:

22 —Sakiraabe e baabiraabe, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

² Nde be nani ibaraninkooore o haaldata e mabbe ndee, be ndeyyinii teen. O wii:

³ —Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa do Urusaliima doo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraabe meeden oo faa paamu-mi. Mido jootunoo e Laamdo hono no on fuu ngorru-don hannde nii. ⁴ Mi torrii jokkuba ngol doo Laawol bee faa maayi. Mi nanngii worbe e rewbe, mi uddii dum'en kasu. ⁵ Jottinoowo Sadaka Mawdo e waalde Saahiibe bee fuu ana ceetanoo kam kapum'en duu. Kebu-mi e mabbe kasen tal-ki faa mi holla sakiraabe mabbe wonbe Damas bee, njaa-mi habboyde jokkuba laawol Iisaa wonbe ton

bee, faa mi wadda dum'en Urusaliima yalla ana caree.

⁶ Njaa-mi faa badii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. ⁷ Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» ⁸ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-daa oo.» ⁹ Wondube e am bee njii fooyre ndee, kaa be nanaali daande kaaldudo e am oo. ¹⁰ Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Im-ma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-daa ngadaa koo fuu.» ¹¹ Wondube e am bee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

¹² Ananiyas yo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankoobe hodube ton fuu ceettii moyyo oo, ¹³ wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, saki-ike, wumtu!» Don e don njii-moo-mi. ¹⁴ O wii: «Laamdo njaatiraabe meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Poocitiido oo, nanaa haala muudum. ¹⁵ Sabi aan seettantoo mo yeeso yimbe fuu ko njii-daa e ko nan-daa. ¹⁶ Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-daa lootogal batisima, njaafire-daa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi wirfitike Urusaliima, mido rewa Laamdo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, ¹⁸ nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heja law, yaltu Urusaliima, sabi be njabataa seedaaku mo ceet-tanto-daa kam oo.» ¹⁹ Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, ebe anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi dii fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondinbe ma bee. ²⁰ Nde yiyyam Eciyen seede maa oo yuppettee ndee, mido darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule warbe mo bee.» ²¹ Joomiraado jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe.»

No Pool wiiri yo Romanke

²² Ebe kettinanii mo faa o haali ngol konngol. Nden be ngulli, be mbii:

—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

²³ Ebe ngulla, ebe mbeeynaa saayaaji mabbe, ebe immina colla. ²⁴ Hooreejo oo yamiri Pool nabee to ley hubeere too, lamndoree piide faa be annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. ²⁵ Nde be kabbi mo faa be piya mo ndee, o wii mawdo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

²⁷ Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soobee fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kapum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njobu-mi kaalisi keewdo nde kebu-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kapum.

²⁹ Don e don anniyiibe fiide mo faa tilsina mo haal-tude bee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, habbiino dum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahiibe

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yidunoo tayorde ko Yahuudiyankoobe bee ngullanirii Pool, humti dum, yamiri hooreebe yottinoobe sadaka e waalde Saahiibe ndee fuu kawrita. Caggal dum, o wad-di Pool, o darni dum yeeso mabbe.

23 Pool yeewi waalde Saahiibe bee, wii:

—Sakiraabe, hakkille baaltiido nguurdu-mi yeeso Joomiraado gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yamiri darinoobe bannge makko bee piya mo e hunduko.

³ Nden, Pool wii mo:

—Laamdo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A joodoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-daa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darinoobe don bee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawdo mo Laamdo subii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraabe, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawdo, sabi mido anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo lehol maa!»[†]

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahiibe bee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraabe, miin mi Farisanke, bii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maaybe carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo dum ndee, Farisa'en bee e Saduki'en bee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhu-ujii ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini dum fuu.

⁹ Duko ngoo beydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedanbe Farisa'en bee ndarii, immiini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Dum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yimbe bee, nabta dum to hubeere too.

¹¹ Jemma jokkudo hen oo, Joomiraado darii yeeso Pool, wii dum:

—Pati hul! No ceettanori-daa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-daa kam non Roma duu.

[†] Pergu 22.27

No Yahuudiyankoobe ngadiri gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankoobe bee ngadi gaddal, kunii naamataa njarataa gila doo faa mbara Pool. ¹³ Wannoo be ngal gaddal bee ana buri capande nayan gorko. ¹⁴ Be njehi to hooreebe yottinoobe sadata e mawbe, be mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min naamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahiibe bee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon odon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lannidini faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to hubeere too, naati, humpiti Pool. ¹⁷ Pool noddi gooto e mawbe sordaasi'en bee, wii dum:

—Nabu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasi'en oo nabi mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanngaado biyeteedo Pool oo noddi kam, naagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankoobe kaaldii, kawrii, ndaardete jannogo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahiibe bee, be nanndinkinoo e yibbe faamtindaade ko o haalannoo koo. ²¹ Pati njabanaa be! Sabi ko buri worbe capande nayan e mabbe ana nugganii mo, kunike naamataa njarataa so mbaraali mo. Be lannidini, ebe ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:

—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.

O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddi mawbe sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:

—Moobtee worbe teemedede didon e waddiibe pucci capande njeddon, kapum e teemedede didon jom'en gaawe. On fuu, lannidinee yaade Kaysariya wakkati jeenabo jemma. ²⁴ Kabbee pucci faa nabiron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer teddudo oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankoobe nanngunoo dum, anniyii warde dum. Nde kumpitinoomi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko be ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahiibe mabbe. ²⁹ Taw-mi banngal sariya mabbe tan be ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo

wareede naa uddeede. ³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahuudiyankoobe ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamirmi wullaniibe mo bee duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en bee ngadi ko njamiraa koo, bami Pool ley jemmaaku, nabi dum faa Antibatiris. ³² Janngomum, sordaasi'en yaarannoo koyde bee mbirfitii to hubeere too, daldi Pool waddiibe pucci bee njottinoya dum. ³³ Nde been njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:

—So wullaniibe ma bee ngarii, mi nanan haala maa.

O yamiri oon moobtoyee to suudu laamordu Hirudus too.

No Pool wulliranaa to Filikus

24 Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawbe bee, kapum e dunkee sariyaRo-mankoobe biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddudo, laamu maa waddanii min jam booydo, kasen neenal maa waylitii lepol ngol sanne. ³ Dum fuu saabe maa min kebiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonnde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-daa min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankoobe wonbe e aduna oo bee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkoobe oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [⁷ †] ⁸ Aan e hoore maa, lannido-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankoobe tawdaabe e makko bee mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadii duubi ada sara ngol lepol. Dum wadi so mido seyoroo liddi am dii. ¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko be ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraabe meeden oo diina mo be mbiyata diina peneejo oo. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaabe koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo be pawii jikke mabbe e muudum kambe duu oo, o wuurtinan fooccitiibe e be pooccitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla

† E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 7: Miden njidi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullaniibe mo bee ngara yeeso maa.

ana laatanoo kam hakkille baaltiiɗo jannnde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamɗo e yeeso yimbe.

¹⁷ Caggal duubi keewɗi, ngartu-mi faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji. ¹⁸ E ley majjum be tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere.

¹⁹ Yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya wonnoobe don, been kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko be ngullantoo kam. ²⁰ Naa bee doo, kapum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahiibe ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maaybe carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwti be e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawɗo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati haɗa fay gooto e yibbe muudum bee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasiihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala foor-citaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde kebindii-mi fuu, mi nod-ditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewɗi faa be ngaajodoo.

²⁷ Kaa nde dum hebunoo duubi diɗi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankooɓe bee, yoppi Pool e ley kasu oo.

No Pool jaagorii sariya mum nabee to kaananke Roma

25 Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima. ² Don, hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe Yahuudiyankooɓe ngari to makko ngullitanii Pool. Be ndaardi mo soobee ³ o hokka be Pool, be ngadda dum Urusaliima, sabi ebe tewta no be njanira mo, be mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotoodo ton law. ⁵ O wii:

—Mawbe moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fabbidaali e mabbe ko buri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankooɓe iwbe Urusaliima bee pilii dum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali toonude, wanaa sariya Yahuudiyankooɓe oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawɗo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankooɓe bee, lamndii Pool, wii:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawɗo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi toopaali Yahuudiyankooɓe bee, no aan e hoore maa anndir-daa dum nii. ¹¹ So tawii miin tooni, mi wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko be kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude mabbe. Sariya am Bettinee, yaha to kaananke Roma mawɗo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruube muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa Bettinee to kaananke Roma mawɗo njid-daa, dum nee, a Bettinte yaade to kaananke Roma mawɗo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde be pabbunoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe Yahuudiyankooɓe kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi be: Romankooɓe neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happube dum bee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde be moobtinoo so be ngari doo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullaniibe mo bee ndarii bannge makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ Be ngaddi e makko haalaaji banngal diina mabbe, kapum e gooto biyeteedo Iisaa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla omo jaba saroyeede Urusaliima naa?

²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko wattee e juude kaananke mawɗo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi heba neldude mo kaananke Roma mawɗo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am. Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuuki-naare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kambe e hooreebe sordaasi'en bee e mawbe ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaabe doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankooɓe fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, ebe ngulla ebe mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o jaagiima sariya makko Bettinee, nabee to kaananke Roma mawɗo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum

wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa dum teenja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido heba ko mi winnda. ²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laaba.

26 Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

² —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankoobe ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuui Yahuudiyankoobe e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido jaage, muna, kettinano-daa kam.

⁴ Yahuudiyankoobe fuu ana anndi no nguuru-mi gila mi cukalel tusukel. Ebe anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu. ⁵ Ebe anndi gila arande, so be njabii seettaade: mido jokki laawol diina amen burngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamdo wadani njaatiraabe meeden ndee. ⁷ Lepi meeden sappo e didi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e palooma. Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankoobe ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankoobe miil-don Laamdo waawaa immitinde maaybe?

⁹ Miin e hoore am, e bettaade mi tayoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooreebe yottinoobe sadaka bee njarraninoo kam mi udda seniibe heewbe e kasu. Nde be caranoo be wareteebe ndee, mido yarrii dum. ¹¹ Mi torrii be cili keewdi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii be mbonkoo Joomiraado. Torra am e mabbe ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo be ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooreebe yottinoobe sadaka bee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaadube e am bee fuu. Fooyre ndee ana buri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkoore: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngudo ginol mum wadata fuu, beydan naawnaade.» ¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-daa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi bannganii ma mi subike ma faa ngollanaa kam, ceedano-daa kam ley ko njii-daa koo e ko anniyii-mi bannginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankoobe e yimbe lepi goddi, be nelan-maa-mi e muudum jooni bee, ¹⁸ yalla ada feerta gite mabbe, be iwa e nimre, be ngarta e fooyre, be iwa e junngo Ibiliisa, be ngarta e Laamdo, be keba yaafeede luutti, be ndonida e sennaabe bee saabe ko be goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum wadi so mi salaaki dowaanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo.

²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yimbe Damas e yimbe Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yimbe lepi goddi tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla golleeji kollitooji be tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankoobe nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamdo ana reeni kam. Mido seettanoo teddube e lo'ube. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaabe e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasiihu toroto, adoo maaybe immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yimbe meeden tan, o waajoto lepi goddi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:

—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Teddudo, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondufi, jogiidi maanaa. ²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kudde dee. Dum wadi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido tayori fay huunde noobanaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaabe naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hadete wadude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamdo faa aan e hetintooobe kam jooni bee fuu laato-don ko ngon-mi koo, tawee boggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinoobe e muudum'en bee fuu immii. ³¹ Nde be njalti suudu nduu ndee, ebe mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani udude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko bettinee nabee to kaananke Roma mawdo oo.

No Pool neldiraa Roma

27 Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkoobe wobbe ngadaa e junngo mawdo sordaasi'en biyeteedo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawdo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana faña ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aris-tarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki. ³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, dujanii dum yaha to yibbe mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum. ⁴ Nde min iwi don ndee, min battitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e hendu min peewtunoo. ⁵ Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawdo sordaasi'en oo hebani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Sembe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude

ndee, min lummbiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta. ⁸ Nde min yabborinoo don semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteedo Hodorde Lobbere nde woddaa e ngeenndi Lasiya.

⁹ Nde wonnoo min pabbii sanne ndee, dawirde laana geeci hulbiniima sabi pannde hooreteende bettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina be, ¹⁰ ana wiya:

—Sakiraabe, mi yii ngol doo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee, wanaa laana kaa e kaaki dii tan, ana waawi laataade yonkijji men duu.

¹¹ Kaa mawdo sordaasi'en oo, haala mawdo laana oo kapum e joomiika buri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹² Danjeere nde be ngoni e muudum ndee, wela dabbunde, dum wadi so burbe heewde e wonbe e laana bee mbii be njaha be tewta yottaade Feniksa, danjeere Kereta fewtunde e sobbundu hiirnaange baleeri e sobbundu hiirnaange saahal, yalla ebe ndabba ton.

¹³ Nde henndu iwrundu baleeri fuddi mooyde ndee, be cikki be mbaawan yottinde faandaare mabbe ndee. Be njabbini torooje dee, be takkii e fonngo Kereta, be mbirfitii. ¹⁴ Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵ Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu nabude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶ Nde min bettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel.

¹⁷ Nde be bamtunoo ngel ndee, be bami boggi, be cacci e laana mawka kaa. Ko be kuli pati be njanoy e sobbundu Sirta koo, be jippini wiir oo, be njoppi eka doya. ¹⁸ Henndu nduu wibbi semmbe. Dum wadi so janngo mum be puddi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹ E jalooma tatabo oo, be mbedorii juude mabbe kaaki laana dii. ²⁰ Balde kuurde naange e kooode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹ Nde wonnoo yimbe bee pabbii kebaali ko jaama, Pool darii hakkunde mabbe, wii:

—So on njabiino haala am on iwaalino Kereta, dii kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²² Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³ Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamdo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴ wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oo, Laamdo reenete aan e dawdube e maa bee fuu.» ²⁵ Ndennoo, tiinnee, sabi mido hoolii ko Laamdo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶ kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷ E ley jemma sappo e nayabo oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnoobe laana kaa bee cikki badike fanndude. ²⁸ Be tippii boggol kabbaangol ko teddi, be tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, be tippii kasen, be tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹ Ko be kuli pati be njanoy e kaaye koo, be njippini torooje nay caggal laana kaa, ebe ndoomi beetee.

³⁰ Nde wonnoo donnoobe laana kaa bee ana njidunoo sobbitaade, be njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, be mbii ebe jiboya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹ Pool wii mawdo oo e sordaasi'en bee:

—So yimbe bee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³² Nden sordaasi'en bee tayi boggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³ Nde badinoo weetude ndee, Pool ndaardi be fuu be jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde. ³⁴ Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon leebol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o bami buuru, o yetti Laamdo yeeso mabbe be fuu, o helti, o fuddi naamde.

³⁶ Nden be fuu be ceyii, kambe duu be bami be jaami.

³⁷ Minen wonbe ley laana kaa bee, min yimbe teemedede didon e capande njeddun e njeegom. ³⁸ Nde be naamnoo faa be kaari ndee, be bami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, be tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, be coynii leydi, kaa be annditaali ndi. Be njii sobbundu e fonngo muudum. Be kawri be naban ton laana kaa so be mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, be njoppi de ley ndiyam dam, be njornjini boggi kummbeeje gurfirde dee. Caggal dum, be piilti wiir oo, be njabbini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgs. Becce makka jibii e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempjee keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en bee anniyii warde kasunkooobe bee pati fay gooto e mabbe yinoo so doga. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi be wadude anniya mabbe oo, yamiri waawbe yinaade bee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe bee, yoga muudum'en nanngi bamuuje laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii be fuu be njottorii njoorndi e jam.

28 Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hodube don bee njabborii min caahu mawdo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana toba jaangol ana woodi, be kubbi yiite, be njabbii min faa min yuwloo. ³ Pool moobi ledde, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hodube don bee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeji makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o buutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde be kettinoo faa booyi ndee, be njii dum torriraali mo fay huunde, hakkillaaji mabbe mbaylitii e makko, be mbii o gooto e laamdo'en bee.

⁷ Publiyu, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O jabbiima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balde tati. ⁸ Hawri baaba Publiyu ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana doga yiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndee, jawbe wonbe e ruunde ndee bee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, be njoobini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

¹¹ Caggal lebbiti tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka jerna jernugol Tooruji Puneji. ¹² Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balde tati. ¹³ Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu baleeri wifi. E ley balde didi min njottii Potiyoli. ¹⁴ Min tawi ton sakiraabe, ndaardi min pabbana dum'en yontere. Hono nii min njottorii Roma. ¹⁵ Nde wonnoo sakiraabe wonbe Roma bee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteendo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo be ndee, yetti Laamdo, beydorii cuusal. ¹⁶ Nde min njottii Roma ndee, Pool dujanana jippoo feere muudum, kapum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal muudum, Pool noddii mawbe Yahuudiyankoobe. Nde be moobtinoo ndee, o wii be: —Sakiraabe! Mi wadaali fay huunde ko luuttondirta kam e yimbe meeden bee naa aadaaji njaatiraabe meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaa ma e juude Romankoobe. ¹⁸ Nde been yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi be tawaali e am fay daliili gooto kaando warde kam. ¹⁹ Kaa kammari Yahuudiyankoobe bee caliima mi yoppitee, dum wad-dani kam naagaade sariya am bettinee nabee to

† E oon jamaanu, summoobe laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en.

kaananke Roma mawdo oo, tawee mi happaali lepol am ngol fay huunde. ²⁰ Dum wadi so noddum-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido habborii dii calali saabe mo Israa'iilankoobe pawii jikke e muudum oo.

²¹ Be mbii mo:

—Min kebaali bataaki iwdo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraabe bee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-daa. ²² Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-daa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-daa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.

²³ Be cartanii mo nde be ngartata. Nalaande ndee yottii, heewbe ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beete kecco faa caggal kiraade omo waajoo be, omo fammina be haala Laamu Laamdo. Omo dalli-noroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe haala Iisaa. ²⁴ Yoga e mabbe jabi ko o haali koo, yogaabe njabaali. ²⁵ Nde be caakotoo, tawi be nganaa hawrube ndee, Pool beydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraabe moodon:

²⁶ «Yaa to ngol lepol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

²⁷ Sabi ngol lepol bernde mum yoorii.

Be kukkii noppi mabbe, be mbumnii gite mabbe, pati gite mabbe njiya, pati noppi mabbe nana, pati harkillaaji mabbe paama, sako be ngarta mi sellina be.» ††

²⁸ Pool jokkini hen, wii:

—Anndee, kisindam Laamdo neldaama be nganaa Yahuudiyankoobe. Kambe be kettinto! [²⁹ ‡]

³⁰ Pool wadii duubi didi kibbi e ley suudu hasunoo nduu. Don o silminannoo warannoobe yeewde mo bee fuu, ³¹ omo waajoo Laamu Laamdo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraado oo, walaa kadudo mo.

†† Esaaya 6.9-10 ‡ E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 29:Nde Pool haalnoo dii haalaaji ndee, Yahuudiyankoobe bee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

Romankooɓe

1 Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddadaa faa mi laatoo nelaado mum, mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arannde annabaabe mum e ley Binn-di ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal bii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaado faa goondinbe dɔwtaniibe mo kebee ley lepi dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon wonbe Roma bee duu, odon njeyaa e mabbe, onon be Laamdo noddi faa kabbo-don e Iisaa Almasiihu bee. ⁷ Mido jowta on fuu, onon be Laamdo horsini, onon be Laamdo noddi faa laato-don seniibe. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinbe wonbe Roma bee

⁸ Ko adii fuu, mido yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamdo mo ndewiran-mi bernde laabunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede mido miccotoo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuui am fuu. Mido jaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi mido yidi yiide on sanne, yalla ana dapa ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa jiiibina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-don e mum ngal ana hokka en fuu semmbe. ¹³ Sakiraabe, mido yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana dapa be kebu-mi hakkunde mon no kebir-mi yimbe hakkunde lepi goddi dii nii, kaa faa jooni mi hebaali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yimbe fuu, joodiibe e ferbe, janngube e be njanngaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankooɓe bee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahu-udiyankooɓe tefon, caggal dum, lepi goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo bannginta no Laamdo nann-girta neddo poocitiido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e fuddoode yaade e timmoode, no

Binndi dii mbiiri nii: «Poocitiido wuurdan goondinal.»
†

Haala tikkere Laamdo faade e yeddube

¹⁸ Tikkere Laamdo ana bannga iwde dow kammu ana jippoo e yeddube e oopiibe fuu be oonaare mum'en deddata goonga oo bee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi andude e Laamdo koo ana laabani be, Laamdo jaati bannginanii be dum. ²⁰ Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana banngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaba, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yeddube mo bee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede ebe anndi Laamdo, be teddiniraali dum no foti teddinireede nii, be njettaali mo duu. Miilooji mabbe dii laatike boli, fay ko be anndi seeda koo duu nibbii. ²² Ebe njaara be hakkilante'en, kaa be kaandii. ²³ Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndudi e yimbe maayoobe e pooli e daabaaji di koyde nay e boggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamdo daldi be e cobe no yonkiiji mabbe dii njidiri nii faa be koyni terde mabbe, kambe e ko'e mabbe. ²⁵ Be loomtinirii Laamdo goongaraajo oo fenaande, be teddinii ko tagaa be ndewii dum, be njoppii Tagudo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamdo daldi be e gidaade yonki mabbe kersiniide. Rewbe mabbe bee njoppii leide worbe mum'en dee, ndeentii e rewbe hono mum'en faa woortondiri e no Laamdo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non worbe bee duu njoppi waaldude e rewbe faa ngatti muuyondirde. Worbe ana ngadondira ko hersinii. Be njukkaama kambe e ko'e mabbe jaati hakke majjere mabbe.

²⁸ Saabe ko be miijinoo anndude Laamdo walaa ko nafata koo, Laamdo daldi be e majjere mabbe, faa be ngadi ko neddo haanaa wadude. ²⁹ Be oopiibe, be baleebe yonki, ebe keewi joote e comndam fuu, kapum e haasidaaku e war-hoore e poodondiral e jamma e anniya bondo. Be jo'oobe yimbe, ³⁰ be jingoobe yimbe, be wapube Laamdo, be hoynoobe yimbe, be mawninkiniibe, be mantotoobe, be seebanbe ko boni, be murtirbe saaraabe mabbe, ³¹ be ngalaa hakkille, be nganaa hoolniibe, be yoorbe berde, be ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede ebe anndi Laamdo yamirii gadoowo hono dee kulle fuu ana haandi e maayde, be kaadataa e wadude de tan, ebe njabani duu gadoowo de fuu.

Haala jukkungo Laamɗo

2 Ndennoo, aan peloowo wobbe oo, ko mbaaw-daa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wobbe tawi golle moodon yo gooto, a libii hoore maa. ² Eden anndi Laamɗo ana sarira golliroobe hono dii golleeji bee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloobe hono dii golleeji bee tawee hono non ngollirtaa, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamɗo ngoo? ⁴ Naa a jawɗo moyyuki Laamɗo mawki kii, kapum e mupal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamɗo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo bernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamɗo jannde Laamɗo bannginta tikkere mum e sariya mum poocciitiido oo. ⁶ Sabi Laamɗo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoobe darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroobe dum mupal ley golle lobbo bee keban ngurndam nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en saliiɓe goonga so ana kabbii e bonannda bee, jukkungo naawngo kebata. ⁹ Torra e wemmberere ngoodanii gaɗoowo ko boni fuu: Yahuudiyankooɓe tafon, lepi godɗi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gaɗoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankooɓe tafon, lepi godɗi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamɗo burdintaa yimbe.

¹² Laamɗo jukkan luuttoobe be nganaa Yahuudiyankooɓe, fay so be anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoobe so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake poocciitiido yeeso Laamɗo e hettinaade Sariya tan, jukkude Sariya oo wadata so nanngiree poocciitiido. ¹⁴ Be nganaa Yahuudiyankooɓe bee, kambe e waasude anndude Sariya Muusaa oo fuu, so be ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, be kollii ebe njogii sariya e ley hakkillaaji mabbe kambe e ko'e mabbe fay so be ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ Be kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e berde mabbe. Hakkillaaji mabbe ceediima dum, wakatiiji ebe anndi ley miilooji mabbe be ngadii ko boni, wakatiiji ebe anndi be ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum woni ko banngoyta jannde Laamɗo yamirta Iisaa Almasiihu sara ko suudii ley berde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajo-toomi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankooɓe ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamɗo, ¹⁸ ada anndi sago Laamɗo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-daa subaade ko moyyi, ¹⁹ a taylorii a dowoowo wumbe, a fooyre wonbe e nimre bee, ²⁰ ada waajoo be njanngaali bee, ada janngina sukaaɓe saabe ko njogidaa anndal e goonga faa hibbi e ley Sariya Muusaa oo koo – ²¹ ada tinndina wobbe, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruuji, a wujjataa ley to di ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luut-

tataa mo koynaa innde Laamɗo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dii mbii: «Onon ngadi so be nganaa Yahuudiyankooɓe bee ana mbonkoo innde Laamɗo ndee.» [†]

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so ada haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaabii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisataake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido anndudo Binndi dii. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley bernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dii. Neddo baado non, wanaa yimbe njettata dum, Laamɗo yettata dum.

3 Ndennoo, kodum Yahuudiyanke burdi lepi godɗi dii? Kodum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji dii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankooɓe kalfinaa konngol Laamɗo ngol. ³ Kaa so yoga mabbe nganaa hoolniibe, dum ana waawi bonnude ko Laamɗo yo koolniido koo naa? ⁴ Waawaal! Fay so yimbe fuu yo fenoobe, Laamɗo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,
so a sardaama a liban.» ^{††}

⁵ Doo mido haalda no yimbe nii: so oopaare men ana beyda bannginde fooccitaare Laamɗo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamɗo yo oopiido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamɗo yo oopiido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda bannginde goonga Laamɗo oo edum teddina mo, saabe kodum carirtee-mi mi luuttoowo? ⁸ Won jo'oobe en wiyooɓe eden mbiya: «Ngaden ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yimbe, jukkungo mum'en ana foti e golleeji mum'en.

No yimbe fuu ndonkiri laataade fooccitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankooɓe bee, eden buri heddiibe bee naa? En buraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dii mbiiri nii:

«Walaa fuu poocciitiido, fay gooto,
¹¹ fay gooto walaa faamu,
fay gooto tewtataa Laamɗo.

¹² Yimbe fuu yo majjube, fuu yo bonbe,
walaa fuu gadoowo ko moyyi, fay gooto.» [‡]

¹³ «Kundude mabbe ana mba'i no janaale udditiide nii,

demde mabbe ana mbowla pene bonde.

Toni mabbe ana caawi tooke posoke.» ^{††}

¹⁴ «Haala mabbe fuu yo kuddi e konngi mettudi.» ^{‡‡}

¹⁵ «Koyde mabbe ana njaawani yuppude yiyyam,

[†] Esaaya 52.5 ^{††} Jabuura 51.6 [‡] Jabuura 14.1-3; 53.2-4
^{‡‡} Jabuura 5.10 ^{‡‡} Jabuura 10.7

¹⁶ bonannda e kunkoo ana jokki e mabbe to be njahata fuu,

¹⁷ be anndaa laawol jam.» †

¹⁸ «Kulol Laamdo walaa e berde mabbe fey.» ††

¹⁹ Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, wonbe e ley mum bee haaldi, yalla kundude fuu ana mubboo, yimbe aduna fuu paama potii e jukkungo Laamdo. ²⁰ Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yimbe ko woni luuttal.

No yimbe laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

²¹ Kaa jooni Laamdo bannginii no nanngirta yimbe fooccitiibe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaabe dee ceedorii nii: ²² o nanngiran goondinbe bee fuu fooccitiibe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko burdini yimbe: ²³ yimbe fuu luuttii, ngalaa ngedu e annoor Laamdo. ²⁴ Kaa Laamdo nanngirii be fooccitiibe meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasiihu coottitiido be oo. ²⁵ Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondinbe dum, saabe yiiyam mum dam. Hono non Laamdo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttoobe arande ²⁶ saabe mupal mum. O wadii dum faa o banngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e mum oo, yalla omo holla o pooccitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o nanngiran dum pooccitiido.

²⁷ Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo heddorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii dum! ²⁸ Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee pooccitiido, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. ²⁹ Naa Laamdo yo Laamdo Yahuudiyankooɓe tan? Wanaa kanko woni Laamdo lepi goddi dii duu naa? Kanko jaati woni Laamdo lepi goddi dii duu, ³⁰ sabi Laamdo gooto woodi, nanngiroowo taadiibe bee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, be taadaaki bee duu o nanngiran dum'en fooccitiibe saabe goondinal mum'en. ³¹ Ndennoo, min ittiroobe Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min ittaali mo, min tabintinbe mo!

Haala goondinal Ibarahiima

4 Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? ² So tawiino nii mo laatike pooccitiido saabe golleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. ³ Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiido.» ⁴ Golloowo, njobdi mum jatortaake wadaneede moyyere, dum tilsudum. ⁵ Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, paowoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yeddube fooccitiibe oo, kanko, Laamdo jatorto mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiido. ⁶ Nii

Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii pooccitiido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «Be boofi mum'en njaafaa,

be luutti mum'en tosaa,

mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,

welii hoore.» ††

⁹ Tama taadiibe bee tan njey oon mbelko'aaku? Tama be taadaaki bee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo pooccitiido?

¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe goondinal o hebiri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondinbe be taadaaki bee fuu, yalla been duu ana njatoree yo fooccitiibe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiibe be kaadaali e taadagol tan, jukkube laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari fooccitaare nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee. ¹⁴ Sabi so tawii jukkude Sariya ana heya neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laatoo moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jukkube Sariya bee tan, nde tabitana goondinirbe no Ibarahiima goondiniri nii bee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba lepi keewdi.» †† Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maaybe, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba lepi keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.» ††¹⁹ Ibarahiima duubi mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikkitaaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko beydi hebude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o taylorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o pooccitiido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o pooccitiido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen waroobe jatoreede en fooccitiibe, goondinbe Laamdo guurtindo Joomiraado men Iisaa e hakkunde maaybe oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en fooccitiibe.

† Esaaya 59.7-8 †† Jabuura 36.2 ‡ Puddoode 15.6

†† Jabuura 32.1-2 †† Puddoode 17.5 ††† Puddoode 15.5

Haala jam hakkunde men e Laamḁo

5 Nde wonnoo en nanngiraama fooccitiibe saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamḁo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Kanko udditani en damal hinnee Laamḁo mo ngon-ḁen e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke hebude ngedu e annoora Laamḁo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi eden anndi torraaji ndimata mupal, ⁴ mupal ngal rima nedḁaaku, nedḁaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuu-rataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-ḁen oo hebinanii en jilli Laamḁo dii.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddube Laamḁo, e ley wakkati mo Laamḁo subii oo. ⁷ Ana tiidi nedḁo jaba maayande godḁo fay so oon yo pooccitiido, ana moyya nedḁo jaba maayande nedḁo moyyo. ⁸ Kaa Laamḁo tabintinani en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoobe koo. ⁹ Jooni ko nanngira-ḁen en fooccitiibe saabe yiyam makko ḁam koo, tayoral en ndaḁan e jukkungo Laamḁo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-ḁen en konnee'en Laamḁo ndee, Laamḁo rewrintinii en e mum saabe maayde 'Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-ḁen e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam 'Biyyiko oo ḁam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamḁo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamḁo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe nedḁo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dii ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yimbe fuu, sabi be fuu be luuttii. ¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay be luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamḁo bee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoy-ooowo oo.

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamḁo. Goonga, yimbe heewbe maayii saabe luuttal nedḁo gooto, kaa hinnee Laamḁo buri fuu mawnude, kapum e moyyere nde o wadani yimbe heewbe saabe nedḁo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamḁo waddata koo e ko luuttal nedḁo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal nedḁo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamḁo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yimbe nanngiraa fooccitiibe. ¹⁷ Ko luuttal nedḁo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yimbe koo, tayoral heboobe hinnee Laamḁo keewḁo hokkaabe fooccitaare bee, kapum'en laamoto ley nguurndam saabe nedḁo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal nedḁo gooto waddirani yimbe fuu jukkungo nii, hono non kasen golle pooccitiido mo nedḁo gooto golli wadirta yimbe fuu nanngiree foocci-

tiibe hokka dum'en nguurndam. ¹⁹ No salaare nedḁo gooto wadiri yimbe heewbe luuttoobe nii, hono non dowtaare nedḁo gooto duu wadiroyta heewbe nann-gireede fooccitiibe.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti beyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamḁo bu-rata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamḁo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naba en to nguurndam nduumiidam ḁam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en ḁam.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

6 Ndennoo, kodum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamḁo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade! En maaybe banngal luutti, dum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Odon anndi lootogal men batisima kabbugal en e Iisaa Almasiihu ngal habbii en e maayde mum duu. ⁴ Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maaybe saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurndam kesam. ⁵ E ley dum, no ndeentir-ḁen e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiidḁi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-ḁen iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama pooccitiido. ⁸ Ko maaydu-ḁen e Almasiihu koo, eden koolii en nguurndam e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maaybe koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuui dii fuu. Jooni e nguurndam makko ḁam, Laamḁo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maaybe nii banngal luuttal, no wuuranbe Laamḁo nii e habbagol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dii luuttal, pati ngadon di kaborde oopaare. Ndokkee ko'e mon Laamḁo. Kammari on maaynoobe, jooni kaa on wuurbe, ngadon caldi moodon dii kaborde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on njoottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-ḁon e mum dee, e ley hinnee Laamḁo.

No yimbe laatortoo golloobe dwtaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-ḁen wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Odon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande nedḁo faa dwtano-ḁon dum, on laatiima maccube mo dwtanto-ḁon oo. Ndennoo, naa on laatiima maccube luutti nabooji on e maayde, naa on dwtani-

ima Laamɗo naboowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-don, kaa jooni odon nii dowtorii berde laabude laawol ngol njanngine-don ngol. ¹⁸ On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike golloobe dowlaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Mido haalda doo no yimbe paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirno-don caldi mon dii e maral tuundi e oonaare faa ngollu-don ko boni nii, jooni ngadiron non caldi mon dii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-don e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloobe dowlaniibe fooccitaare. ²¹ Kodum kebuno-don e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoobe Laamɗo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamɗo hokkata ndee yo nguurndam nduumiidam e ley habbagol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No yimbe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

7 Sakiraabe, mido haaldana on no yimbe anndube Sariya Muusaa oo bee nii. Odon anndi faa laabi paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddii wu-urde. ² Hono nii debbo bamaado, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo bamii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo bamondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraabe am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kam-mari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamɗo wuurtini e hakkunde maaybe oo yalla eden ngolla ko welata Laamɗo. ⁵ Wakkati nde ngonno-don e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkinii dee ana ngolla e terde men faa naba en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamɗo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiidoo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-daa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi dii, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti dii yo baatudii. ⁹ Arannde, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, mido wuurnoo, kaa ko kadaadi dii ngari koo, luuttal laattii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannoode waddande kam nguurndam dee, laatii nabooje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi dii, yonji kam, wardi kam

di. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniido, jamirooje dee duu yo ceniide yo pooccitiide yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Wad-danaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal banngii ngal luuttal yabbitiingal.

No yimbe njogoraaki semmbe habude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniido iwi. Kaa miin mi neddo lo'udo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo: ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mbanu-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonnoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo hubindii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamɗo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bondo e ley terde am, ana haba e sariya gondo ley hakkille am oo. Neesu bondo oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii! Homo waawi ittude kam e dee terde nabooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamɗo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

Haala nguurndam kabbiidam e Ruuhu Laamɗo

8 Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e habbiibe e Iisaa Almasiihu bee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, kapum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamɗo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Biyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi bibbe aadama luut-toobe ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laabal ngal Sariya oo yamiri ngal ana hibba e meeden, enen jokkuba Ruuhu be njokkaali e gidaade yonki mum'en bee. ⁵ Habbiibe e gidaade yonki bee, gidaade yonki miilata, kaa habbiibe e Ruuhu bee, ko Ruuhu jey koo miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta neddo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neddo. ⁷ Sabi miilooowo gidaade yonki mum tan yo gapo Laamɗo, sabi joomum dowlantaako Sariya Laamɗo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Habbiibe e gidaade yonki bee mbaawaa welde Laamɗo.

⁹ Kaa onon, on kabbataako e gidaade yonki so Ruuhu Laamdo ana e mon, e Ruuhu oo kabboto-don. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiji mon dii kaa yo guurdi kammari on nanngiraa-ma fooccitiibe. ¹¹ Laamdo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maaybe oo, so Ruuhu mum ana e mon, kapum jaati hokkata terde mon maayooje dee ngu-urndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraabe, so won ko tilsinte-den, wanaa jukkude gidaade yonki tilsinte-den. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamdo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamdo oo dowata bee yo bibbe Laamdo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamdo hokki on oo wadataa on maccube faa wartira on e kulol. Ko kebu-don dee, Ruuhu gadoowo on bibbe Laamdo. Kanko wadata en noddiren Laamdo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kapum e berde men dee ana ceedoo en bibbe Laamdo. ¹⁷ So en bibbe, en ronoobe duu. So en ronoobe ko Laamdo fodi koo, en rondoobe e Almasiihu. So eden torridee e makko, en kebidan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Mido anndi torraaji meeden hannde dii mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo bannginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagoore ndee fuu ana heppi palaande nde Laamdo bannginta teddeengal bibbe mum ndee. ²⁰ Sabi tagoore ndee, baawde naboobe nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamdo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode nolgol, soottitee heba ngedu e teddeengal ngal bibbe Laamdo bee kebata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla njatawere. ²³ Wanaa dum tan, enen hebirbe Ruuhu Laamdo oo no dokkal Laamdo adiingal nii bee duu eden uuma, sabi eden keppe Laamdo soottitaaki terde men dee wada en bibbe mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke kebaado njootii laataade jikke, sabi neddo fawataa jikke e ko hebi. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en kebaali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-den wadirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum jaaganto en Laamdo, jaagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji.

²⁷ Laamdo kumpitiido ko woni ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo jaagirantoo seniibe bee.

²⁸ Eden anndi, yidube Laamdo noddiraabe anniya makko bee, Laamdo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi be Laamdo anndi gila tagaaka bee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biddo oo ana laatoo hammadijo saki-raabe heewbe. ³⁰ Kasen duu be o hoddiranii bee, o

noddii dum'en, be o noddi bee, o nanngirii dum'en fooccitiibe, be o nanngiri fooccitiibe bee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamdo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokkitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum.

³³ Homo nabata be Laamdo subii bee sariya? Fay gooto, sabi Laamdo nanngirii be fooccitiibe! ³⁴ Homo waawi libude be e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko buri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii naamo Laamdo omo jaaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en dii? Bil-laare naa, wemmbere naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi dii mbiiri:

«Saabe maa miden nii kosa maayde
jannde fuu,
miden nanngiraa no baali kirsoyteedi nii.» †

³⁷ Dum fuu e taweede, eden kebira jaalogal manngal saabe jidde en oo. ³⁸ Sabi mido tayori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamdo wadi e men dii e ley habbagol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

Haala lepol ngol Laamdo subii

9 Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakkille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki cattudo, kapum e naawal-la duumiido ana e am ³ saabe Israa'iilankooɓe saki-raabe am bee. Mido yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lepol am ngol. Kambe ngoni be Laamdo wadi bibbe mum, holli be teddeengal mum. Kambe njey aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamdo anndinii be no rewirtee, wadanii be podooje mum. ⁵ Lepol am yo iwdi maamiraabe Israa'iila aranndeebe bee, Almasiihu duu banngal bii-aadamaaku mum e lepol ngol iwi, kanko woni Laamdo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamdo ngol laatike meere. Sabi wanaa iwbe e Israa'iila bee fuu ngoni Israa'iilankooɓe, ⁷ wanaa iwbe e Ibraahiima bee fuu ngoni bibbe mum jaati. Sabi Laamdo wii Ibraahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»

^{††8} Dum woni: wanaa bibbe Ibraahiima rimiraabe no yimbe fuu ndimirtee nii ngoni bibbe Laamdo, rimi-raabe saabe fodoore ndee bee nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi Laamdo fodii dii konngi wii: «Mi

† Jabuura 44.23 †† Puddoode 21.12

wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu heban biɗɗo gorko.» ^{†10} Wanaa dum tan. Rebekka duu bamii reedu funeebe. Baaba mabbe yo Isiyaaka, maama men oo. ^{†11} Gila bibbe bee ndimaaka sako be ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamɗo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mijiraado oo.» ^{††} O wadiri non faa anniya makko banngal subagol tabita, dum woni: subagol makko ngol fawaaki e golle yimbe, e Laamɗo noddoo wo oo ngol fawii ^{†13} no Binndi dii mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.» [†]

^{†14} Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamɗo yo oopiido naa? Fes! ^{†15} Annii ko o wii Muusaa:

«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade,
mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.» ^{††}

^{†16} Ndennoo, subagol makko fawaaki e sago neddo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamɗo jurmootoo oo. ^{†17} Sabi e ley Binndi dii, Laamɗo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.» ^{††18} Ndennoo, Laamɗo yurmoto mo muuyi, yooran bernde mo muuyi.

^{†19} Ana moyya dapa biido kam: «So non dum worri, kodum Laamɗo felirta yimbe so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» ^{†20} Aan neddo oo, kodum ngon-ɗaa faa njeddaa Laamɗo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko saabii so mahir-ɗaa kam nii?» ^{†21} Mahoowo loode ana waawi wadude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa. ^{†22} Haya, fay so taweede Laamɗo muuyii bannginde tikkere mum kapum e baawde mum, o mupanii be o tikkani bee mupal cattungal, dum woni haandube e halkaade bee. ^{†23} O wadirii nii faa o banngina annoora makko mawɗo dow be o yurmotoo bee, be o lanndinanii gila ko booyi yalla ana keba ngedu e annoora makko. ^{†24} Been yimbe ngonni enen be o noddii bee, wanaa ley Yahuudiyankooɓe bee tan, ley lepi godɗi dii duu. ^{†25} Nii Laamɗo wiiri dum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lepol ngol wanaa lepol am ngol,
mi noddiiroyan ngol lepol am,
yimbe be korsinaaka bee,
mi noddiiroyan be yimbe am horsube.

^{†26} Kasen duu do be mbiyetenoo be nganaa yimbe am doo,

don be mbiyoytee bibbe Laamɗo guurɗo oo.» ^{††}

^{†27} Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankooɓe, wii: «Fay so bibbe Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda mabbe tan hisintee, ^{†28} sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hibba e leydi ndii ko yaawi.»

^{††29} Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arande:

«Sinndo Joomiraado Jom Semmbe oo daldaalino en iwdi,

tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.» [§]

No Laamɗo nanngirta goondinbe Iisaa bee fooccitiibe

^{†30} Ndennoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimbe be nganaa Yahuudiyankooɓe be tewtaalino nanngireede fooccitiibe yeeso Laamɗo bee, been kebi fooccitaare, dum woni fooccitaare saabe goondinal.

^{†31} Israa'iilankooɓe tewtunoobe nanngireede fooccitiibe yeeso Laamɗo saabe jokkude Sariya bee ndonkii hebude nanngireede fooccitiibe. ^{†32} Ko saabii? Saabe be tewtiraali dum goondinal, golle mabbe be tewtiri dum faa be pergitii e «haayre fergitoore ndee» ^{†33} no haala kaa hippiraa ley Binndi dii nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yimbe pergitotoo e mum so liba dum'en.

Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!» ^{§†}

10 Sakiraabe, ko njidu-mi e bernde am jaati, e ko jaagotoo-mi Laamɗo: Israa'iilankooɓe kisinee. ^{†2} Midɗo seedanoo be ebe kirana Laamɗo sanne, kaa kiram mabbe dam waldaa e faamu. ^{†3} Be paamaali fooccitaare nde Laamɗo hokkata neddo ndee, faa be piyani ko'e mabbe dabare laataade fooccitiibe. Hono nii be dwtanaaki sariya mo Laamɗo darni faa nanngira neddo pooccitiido oo. ^{†4} Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree pooccitiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

^{†5} Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jokkudo Sariya oo, wu-urda saabe Sariya oo.» ^{††6} Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e bernde maa «Homo njabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ^{†7} naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maaybe. ^{†8} Ndennoo, kodum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamɗo ana badi maa, engol e hunduko maa, engol e bernde maa.» ^{††} Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ^{†9} So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraado, a goondinii e bernde maa Laamɗo wuurtinii mo e hakkunde maaybe, a hisinte. ^{†10} Sabi goondindo e ley bernde mum, Laamɗo nanngiran dum pooccitiido, ceedoriido hunduko mum, Laamɗo hisinan dum ^{†11} no Binndi dii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.»

^{†12} Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, be fuu be Joomiraado gooto, o kebbi-noowo moyyereji makko e noddooɓe mo bee fuu.

^{†13} Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.» ^{††}

^{†14} Kaa hono be mbaawiri noddude mo so be ngoondinaali mo? Hono be mbaawiri goondinde mo so be nanaali kabaaru makko? Hono be mbaawiri nande kabaaru makko so baajotoodo walaa? ^{†15} Hono yimbe mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dii mbii: «Huunde fuu buraa yiigol waroobe yottinde Kabaaru

† Puddoode 18.10, 14†† Puddoode 25.23† Malakiya 1.2-3
†† Pergu 33.19†† Habaakuk 9.16†† Hosee'a 2.25; 2.1††

Esaaya 10.22-23 § No SODOOMA e GOMOORA kalkiraa nii winndaa-
ma e ley Puddoode 19.1-29 §† Esaaya 28.16 §†† Lewinkooɓe
18.5 §† Fillitagol Tawreeta 30.12-14 §†† Yo'ila 3.5

Lobbo bee ngol woodude.» ^{†16} Kaa wanaa yimbe fuu njabani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomi-raado, homo goondini waaju amen oo?» ^{††17} Hono nii goondinal hebiraa e nande waaju, waaju duu hebiraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'iilankooɓe nanaali naa? Be nanii jaati! Nii Binndi dii mbii:

«Daade mabbe nanaama e aduna oo fuu, konngi mabbe njottiima faa hoore leydi.» [‡]

¹⁹ Mido lamndoo kasen: Israa'iilankooɓe paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii tafon:

«Mi wadan kiron be laataaki lepol bee, mi wadan tikkanon lepol ngol walaa hakkille.» ^{††}

²⁰ Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«Be tewtaalino kam bee tawii kam, be lamndanaaki kam bee, mi bannganii dum'en.» ^{††}

²¹ Kaa banngal Israa'iila, Laamdo wii:

«Nannde fuu mido lanndinii jabbaade lepol caliingol jeddungol ngol.» ^{†††}

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'iilankooɓe

11 Ndennoo, mido lamndoo: Laamdo yoppii yimbe mum Israa'iilankooɓe bee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Benjamin njeyaa-mi. ² Laamdo yoppaali yimbe mum be subinoo gila arande bee. Tama on andaa ko Binndi dii mbii nde annabi Iliyaasa wul-lantonoo Israa'iilankooɓe bee to Laamdo, wii: ³ «Joomi-raado, be mbarii annabaabe maa, be ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddii, ebe ndaara no be mbarda kam.» ⁴ Kodum Laamdo jaabii mo? Dum doo: «Mi moobtanii hoore am ujunaaji njeddon gorko be cujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» ⁵ Hono non, hakkunde yimbe hannde bee, ana woodi yimbe seeda be Laamdo suborii saabe hinnee mum. ⁶ Kaa so o suborike be hinnee, en anndan o suboraaki be saabe golle mabbe. So wanaa dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

⁷ Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankooɓe bee kebaali ko ndaartunoo koo, be Laamdo subii bee nii kebi dum. Wobbe bee, berde mum'en mbumnaa

⁸ no winndorii nii:

«Laamdo uddii hakkillaaji mabbe, wumnii gite mabbe, faadinii noppi mabbe. Faa hannde non worri.» ^{†††}

⁹ Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol mabbe bonngol ngol laatano be piccal kapum e yammbuure,

laatanoo be fergitere yalla ebe njukkee.

¹⁰ Yo gite mabbe nibbine pati be njiya, yo cagge mabbe ture faa abada!» [§]

¹¹ Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankooɓe bee pergitii koo, yalla faa be caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti mabbe dii, yimbe be nganaa

[†] Esaaya 52.7 ^{††} Esaaya 53.1 [‡] Jabuura 19.5 ^{††} Fillitagol Tawreeta 32.21 ^{††} Esaaya 65.1 ^{†††} Esaaya 65 ^{†††} Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 [§] Jabuura 69.23-24

Yahuudiyankooɓe bee kebiri kisindam dam, yalla Yahuudiyankooɓe bee ana kira. ¹² So luutti mabbe dii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude mabbe goondinde Iisaa duu waddanii be nganaa Yahuudiyankooɓe bee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankooɓe bee fuu tuubii.

Haala hisineede be nganaa Yahuudiyankooɓe

¹³ Jooni, onon be nganaa Yahuudiyankooɓe bee kaal-dan-mi: ko laatii-mi nelaado e moodon koo, mido mantoro golle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi heba waddude kiram e ley lepol am, faa mi hisina yoga e mabbe. ¹⁵ So woddineede Yahuudiyankooɓe rewrintinii aduna oo e Laamdo, hono laatoytoo so be njabbayaa-ma? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre arandeere sakkaama Laamdo, tame keddiide dee duu cakkaama. So dadi lekki cakkaama Laamdo, cabe dee duu cakkaama. ¹⁷ Jonnoo, Israa'iilankooɓe ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki cabe mum yogaaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e cabal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii kebiri-daa ngedu e ko iwata e dadi maangoroowi tutaaki kii no cabe godde dee kebiri nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso cabe caltaade dee. Kaa so ada mantoo, anndaa wanaa aan wuurni dadi dii, dadi dii nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «Cabe caltaama yalla mido dobee do de ngonnoo doo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko de caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan ada heddii e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-daa e kulol Laamdo. ²¹ Sabi so Laamdo dalaali cabe layliije dee, dalataa ma aan duu. ²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamdo e janngere mum fuu: omo janngana saambe bee, kaa omo moyya e maa so nii ada piibi e kii moyyuki. So wanaa dum, aan duu a saltete. ²³ Israa'iilankooɓe duu, so be piibaali e salaare mabbe ndee, be ndoboyte, sabi Laamdo ana waawi dobirde be e maangoroowi kii no be caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwdo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a dobaa-ma e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa cabe iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamdo yurmortoo yimbe fuu

²⁵ Sakiraabe, mido yidi anndinde on oo doo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'iilankooɓe, ko'e mum'en tiidinaa faa nde be nganaa Yahuudiyankooɓe goondinoyooɓe bee fuu kisinnaa. ²⁶ Hono non Israa'iilankooɓe bee fuu kisinirtee, no Binndi dii mbiiri nii:

«Kisinoowo oo Siyona iwrata, mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamdo.» ^{§†}

²⁷ «Dum woni aadi am e mabbe wakkati mo tosoyan-mi luutti mabbe dii fuu.» ^{§††}

^{§†} Esaaya 59.20 ^{§††} Yereimiya 31.33-34

²⁸ Ko be calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankooɓe bee laatorii konnee'en Laamdo kammari mon. Kaa ko Laamdo subii be koo, be laatike yibbe mum saabe maamiraabe mabbe. ²⁹ Sabi mimsee walaa e dokkal Laamdo, kaɗum e noddaango mum. ³⁰ No calorino-don Laamdo arannde, kebu-don jooni yurmeende saabe salaare Yahuudiyankooɓe nii, ³¹ hono non, jooni be calorii mo yalla ebe keba yurmeende kambe duu saabe yurmeende nde ngadana-don ndee. ³² Sabi Laamdo uddii yimbe fuu e ley salaare, yalla omo yur-moo be fuu.

³³ Hee ngalu Laamdo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko. ³⁴ Sabi nii winndorii:

«Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?» †

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yoba dum?» ††

³⁶ Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo ted-deengal woodan mo faa abada! Aamiina!

No goondinbe Iisaa kaani wuurdude

12 Ndennoo sakiraabe, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamdo ndee, cakkee ko'e mon laa-too sadaka guurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaan-don rewirde mo ngal. ² Pati jemmbee aduna, kaa dalee Laamdo heydintina hakkillaaji mon yalla berde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyde Laamdo: ko moyyi e ko weli mo e ko hibbi.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati nabee ko'e mon to on njot-taaki. Ko kaan-don wadude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngal. ⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngal daa golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley habbagol men e Almasiihu, en fuu eden njeysaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamdo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum, haaltira ngol no hawwira e goondinal nii. ⁷ Dokkaado gollande deental goondinbe Laamdo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina.

⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkiri bernde laabunde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurrmootodo yurmoroo neddo dow seyo.

⁹ Jilli mon dii laatoo di ngal daa e naafigaaku. Ngoddee ko boni, tiidee e ko moyyi. ¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum faa burna dum hoore mum. ¹¹ Pati laatee nattube, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraado berde laabude, ¹² mbeltee e ley jikke oo, muɓee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballée seniibe Laamdo bee e haajuuji mum'en dii, laatee jippinoobe hobbe, ¹⁴ nduwanee torroobe on bee, nduwo-don, pati kudon. ¹⁵ Mbeltodee e

weltotoobe bee, mboydee e woyoobe bee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leydinkiniibe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gadudo on ko boni, pati njobtee dum. Ndaaree wadude ko yimbe fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yimbe fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-don. ¹⁹ Sakiraabe horsube, pati njobtanee ko'e mon, ko kaan-don wadude dee, dalee tikkere Laamdo ndee yobtanoo on. Sabi e ley Binndi dii Joomiraado wii: «Miin yobtoytoo mi yoboyan be.» ²⁰ Nii winndorii kasen: «So gaɗo maa yolbii jamminaa dum, so domdii njarnaa dum. So a wadii nii, a wadan o yaagoo saabe ko o wadi ko boni koo.» ²¹ Pati dal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

Haala dwtanaade laamiibe

13 Yo gooto fuu dwtano laamiibe bee, sabi laamu walaa so wanaa iwrudo to Laamdo oo, kasen duu laamiibe bee Laamdo lammii dum'en. ² Saabe dum, neddo fuu calaniido laamu saliima yamiroore Laamdo, caliido yamiroore Laamdo nee jukkete.

³ Gadoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreebe bee, kuloowo be dee, gadoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, wadu ko moyyi, o yette.

⁴ Sabi laamu yo gollanoowo Laamdo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamdo faa o tabintina jukkungo mum faade e gadoowo ko boni fuu.

⁵ Ndennoo, waajibi dwtano-don laamiibe bee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkillaaji mon nja on duu. ⁶ Dum saabii so odon njoba lampo, sabi laamiibe bee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, be gollanoobe Laamdo. ⁷ Ndokkee be fuu hakkeeki mabbe.

Ndokkee lampo mo kaan-don hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-don hokkude usuru, kulon mo kaan-don hulde, teddinon mo kaan-don teddinde.

⁸ Pati jamaande fuu biloo hakkunde mon so wanaa jamaande jilli. Homo fuu rewa banndum jilli. Sabi jiddo neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹ E ley dum, dii doo kadaadi: «Pati jeenu, pati naadu hoore, pati wuju, pati tuuye-daa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee doo yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ¹⁰ Jiddo tanaa mum gollataa dum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

¹¹ Odon anndi wakkati mo ngon-den e mum. Wakkati mo kaan-don finde oo yonii. Sabi jooni kisindam buri badaade en diina nde naatuno-den e goondinal ndee.

¹² Jemma oo woddiima, palooma oo battiima. Ndennoo, njoppen gollude golleeji nimre dii, bamen kabitorde fooyre, ¹³ nguurden no haaniri, no wonbe e fooyre palooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poodondiral e haasi-daaku. ¹⁴ Boornoree Joomiraado men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinne gidade yonki mon, pati njokkon de.

† Esaaya 40.13 †† Ayyuuba 41.3

‡ Fillitagol Tawreeta 32.35 †† Tinndi 25.21-22

Haala tewtude ko nabata deental goondinbe yeeso

14 Njabbee mo goondinal mum lo'i tawa on ninjiraali dum ko woni e hakkille mum. ²To banngal naamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa naamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa naamde tew. ³Naamoowo tew oo pati yawa mo naamataa tew oo. Mo naamataa tew oo pati ninja naamowo tew oo, sabi Laamdo jabbiima mo. ⁴Aan, kodum ngon-daa faa ninjaa gollanoowo goddo? Mo heddoo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi niibinde mo.

⁵To banngal palaade, oodoo ana jogorii palaade dee ana burdi moyyude, ootoo ana jogorii palaade dee fuu potu. Gooto fuu yo hebu tayoral e ley hakkille mum.

⁶Burdindo palaade dee oo wadirii dum kammari Joomiraado. Kasen duu, naamoowo ko yidi fuu oo wadirii dum kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamdo. Mo naamataa tew oo wadirii dum kammari Joomiraado, o yettan Laamdo kanko duu. ⁷Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸So en nguuri, Joomiraado oo nguuran-den, so en maayii, Joomiraado oo maayan-den. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuurbe e maaybe fuu Joomiraado.

¹⁰Aan, ko wadi so ada ninja sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamdo, ¹¹sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

< Mi hunorike baawde am:

Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamdo. > » †

¹²Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamdo.

¹³Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, bamee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon liba dum. ¹⁴Saabe Joomiraado men Iisaa mido tayori naamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so neddo miilii won harmundu, dum harmanan dum kapum. ¹⁵So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe naamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe naamdu maa nduu. ¹⁶Ndennoo, ko kebu-don so taw-don ana moyyi koo, pati waddana yimbe haalde haala mbonka. ¹⁷Sabi Laamu Laamdo fawaaki e naamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, fooccitaare e jam e seyo e ley habbagol men e Ruuhu Ceniido oo. ¹⁸Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamdo welete dum, yimbe bee duu teddinan dum. ¹⁹Ndennoo, tewten beydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko nabata banndum yeeso e ley goondinal.

²⁰Pati bonnitin golle Laamdo saabe naamdu. So goonga, naamdu fuu ana dagii, kaa so naamdu ndu

† Esaaya 45.23

naamataa nduu ana liba sakiike maa, naamde ndu moyyaa. ²¹Ko moyyi dee, waasude naamde tew e waasude yarde doro, kapum e waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²²Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³Kaa neddo fuu cikkitiido e ko naamata, jukkete, sabi joomum naamirtaa goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15 Enen sellube goondinal bee, eden kaani wal-lude be goondinal mum lo'i bee, mbaasen tewtude ko weli en tan. ²Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal.

³Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkiibe ma dii e am njani.»

^{†14}Ko winndanoo arannde e ley Binndi dii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla mupal e berde buubude de Binndi dii ndokkata en dee ana laatanoo en jikke.

⁵Yo Laamdo Jom mupal, buubinoowo berde oo, hokku on laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii, ⁶faa teddiniron Laamdo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamdo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

⁷Njabbondiree no Almasiihu jabborii on nii, faa Laamdo teddinee. ⁸Mido wiya on: Almasiihu warii gol-lande Yahuudiyankooɓe faa hollita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje de Laamdo wadannoo njaatiraabe Yahuudiyankooɓe dee ⁹yalla lepi goddi dii duu ana teddinira Laamdo saabe yurmeende mum, no Binndi dii mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde lepi, mi yimete faa teddina innde maa.» ‡

¹⁰Binndi dii mbii kasen:

«Lepi, mbeltodee e yimbe Joomiraado bee.» ††

¹¹Kasen:

«Onon lepi dii fuu, njettee Joomiraado, yo yimbe fuu njettu mo.» ††

¹²Annabi Esaaya duu wii:

«Iwdo e Yessa waroyan, oon immoytoo faa laamoo lepi dii, di pawoyan jikke majji e makko.» †††

¹³Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon, yalla odon beydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

¹⁴Sakiraabe am, miin jaati mido tayori odon moyyi sanne, odon keewi anndal, kasen duu odon mbaawi waajondirde. ¹⁵Kaa ley bataaki oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laaba faa mi miccintina on di. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ¹⁶nde wadi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley be nganaa Yahuudiyankooɓe ndee. Ko mbaajotoomi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla be nganaa Yahuudiyankooɓe bee ana laatoo sadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido oo senni. ¹⁷Nden-

†† Jabuura 69.10 ‡ 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 †† Fil-litagol Tawreeta 32.43 ††† Jabuura 117.1 ††† Esaaya 11.10

noo, e habbagol am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade golleeji di ngollan-mi Laamdo dii. ¹⁸ Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana be nganaa Yahuudiyankooobe bee dowaanaade Laamdo. Haala am e golle am duu, ¹⁹ Laamdo tabintinirii dum baawde taagumansaaji e kaayde e ley baawde Ruuhu Laamdo oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje dee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya. ²⁰ Kasen duu, gila arande anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo do inde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo, ²¹ no Binndi dii mbiiri nii:

«Be njottinanooka haala makko bee njiyoyan, be nanaalino kabaaru makko ana haalee bee paamoyan.» [†]

Haala anniyaaji Pool

²² Golle am oo hadi kam warde to moodon too cili keewdi. ²³ Kaa jooni golle oo huubii dee doo leyde, kasen duu ko njidu-mi warde to moodon koo wadii duubi kuurdi jooni. ²⁴ Mido yidi farjude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e moodon seeda, njoobinon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.

²⁵ Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniibe wonbe ton bee. ²⁶ Sabi deente goondinbe gonde Makedoniya e Akaya dee anniyike hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaabe e seniibe Urusaliima bee. ²⁷ Be anniyorii dum berde laabude, kaa ebe kaani wadande been dum duu. Sabi tawii be nganaa Yahuudiyankooobe bee kebii ngedu e moyyereji di Ruuhu oo hokki Yahuudiyankooobe bee dii, ndennoo, be nganaa Yahuudiyankooobe bee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankooobe bee. ²⁸ So dum yawtii, so mi hokkii be ko hawrintinaa koo, mi yabborto to moodon too so mido yaha Espaniya. ²⁹ Mido ann-di so mido wara to moodon, mi wardan e barke Almasiihu kibbudo oo.

³⁰ Sakiraabe, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e saabe jilli di Ruuhu oo hokkata dii, mido ndaarda on: kabodo-don e am e ley duwaawuui mon faade e Laamdo saabe am, ³¹ yalla mido dada e be ngoondi-naali wonbe Yahuudiya bee, kasen seniibe wonbe Urusaliima bee njabboo ballal ngal nabanani-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamdo muuyii, mi yotorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon. ³³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo wonda e mon, on fuu. Aamiina!

Jowtaali

16 Mido haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteedo Febe, gollanoowo deental goondinbe gonngal ley Kankiriya oo. ² Njabboro-don mo e dow inde Joomiraado no seniibe bee kaani wadude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heewbe, miin e hoore

am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, golli-doobe e am golle Iisaa Almasiihu bee. ⁴ Sabi be kosii mursude yonkiiji mabbe faa be ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata be, deente goondinbe be nganaa Yahuudiyankooobe dee fuu ana njetta be. ⁵ Mido jowta deental goondinbe kawroowal galle mabbe ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampando on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andronikus e Yuniyas, suudu baabaabe am worbe be uddidanoo-mi kasu bee. Be nelaabe teddinaabe, kasen duu kambe adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kaum e Estakis gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laabi oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yimbe galle Narsisi habbiibe e Joomiraado bee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, been yo rewbe gollanoobe Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado subii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innaam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondinbe Iisaa wondube e mabbe bee. ¹⁵ Mido jowta Filolog e Yuliya, mido jowta Nere e bannum debbo, kaum e Olimpasi, mido jowta seniibe wondube e mabbe bee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondinbe Almasiihu dee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraabe, mido ndaarda on, ndeento-don e waddoobe ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannende nde kebu-don ndee, ngoddee be! ¹⁸ Sabi yimbe wa'ube non ngollantaa Joomiraado men Almasiihu, ko be ngollanta dee, deedi mabbe dii. Haalaaji mabbe beldi e manooje mabbe jaayde be majjiniirta hakkillaaji yimbe be yoyaa bee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru dowtaare mon yottike yimbe fuu. Saabe dum mido weltanii on, kaa mido muuyani on laato-don hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-don laabube banngal ko boni. ²⁰ Laamdo gaddoowo jam oo wadan niison Ibiliisa ley teppe mon booyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaabe am bee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndando Pool oo bataaki oo, mido jowta on saabe habbagol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental goondinbe ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kaum e Kartus sakiike men oo. [²⁴ ††]

[†] Esaaya 52.15

^{††} E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

Jettooje

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo baawdo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on dum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo banngugol sirri Laamdo cuudanoodo gila arande

²⁶ kaa jooni o bannginaama. Dewte annabaabe ann-dinii dum lepi dii fuu no Laamdo duumiido oo yamiri nii, faa di ngoondina Laamdo di dwtanoo dum. ²⁷ Yo teddeengal woodan Laamdo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

1 Korintunkoobe

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kapum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sa-go Laamdo faa mi laatoo nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondinbe Laamdo gonngal ngalluure Korintu. [†] Laamdo labbinirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yimbe mum, onon e noddooobe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado mabbe, yo Joomiraado men. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo banngal Korintunkoobe

⁴ Mido yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on kebii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu jiiibii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on jakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on semmbe faa do aduna haadi, yalla odon laatoo be ngalaa piije nannde gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddii on kabbo-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondinbe

¹⁰ Sakiraabe, mido ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraabe am, mi narrii yimbe suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njidu-mi wiide dee, yogaabe mon ana mbiya ana ngoodani Pool, wobbe ana mbiya ana ngoodani Apollos, ^{††} wobbe duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, wobbe kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum neenal

[†] Golle Nelaabe 18.1-17 ^{††} Golle Nelaabe 18.24-28

haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laatoo meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halkotoobe bee, kaa banngal men enen hisinteebe bee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en bee, mi jiiiban faamu faamube bee.» [‡]

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii dum majjere naa? ²¹ Yimbe aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondinbe dum bee waaju amen nanndudo e safiyaaku oo.

²² Yahuudiyankoobe ana ndaarta kaayde, Yunnaninkoobe ana njidi kapum'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-don. Banngal Yahuudiyankoobe dum metti, banngal lepi goddi dum safiyaaku. ²⁴ Kaa banngal noddaabe bee, Yahuudiyankoobe e lepi goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo yo hakkilantaaku Laamdo. ²⁵ Sabi golle Laamdo mo yimbe njogorii yo safiyaaku oo ana buri hakkilantaaku neddo, kasen duu ko be njogorii yo loore Laamdo koo ana buri semmbirantaaku neddo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraabe be Laamdo noddi: banngal yimbe, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iwbe e lepi teddudi keewaa e ley mon. ²⁷ Kaa Laamdo subike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en bee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O subike ko hoyi, ko yawonii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla bii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamdo. ³⁰ Kanko habbi on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwdo e Laamdo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantoroogo golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

[‡] Esaaya 29.14

Haala hakkilantaaku Laamdo

2 Sakiraabe, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga Laamdo teddudo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimbe. ² SABI mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido sijna sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e neepal haala jaalotoongal neddo. Ko dum fawinoo e mum dee, baawde de Ruuhu Ceniido hollata dee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimbe, fawoo e baawde Laamdo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde niibube e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo doo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawde halkotoobe e ley oo doo jaamaanu – ⁷ hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga teddudo cuudaado yimbe mo Laamdo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankoobe laamiibe bee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo ebe anndunoo mo, be tontataano Joomiraado teddudo oo. ⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,
dum jaati woni ko Laamdo moyyinani yidube dum.» [†]

¹⁰ Kaa enen, Laamdo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamdo.

¹¹ Homo waawi anndude neddo faa laaba so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamdo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laaba so wanaa Ruuhu gondo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku keb-den, Ruuhu iwdo e Laamdo oo keb-den, yalla eden annda moyyere nde Laamdo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji di hakkilantaaku bibbe aadama waajotoo min dii – haalaaji di Ruuhu oo waajotoo dii min nawtortoo. Hono non min pamminirta hebube Ruuhu bee goongaaji Ruuhu dii. ¹⁴ Mo hebaali Ruuhu Laamdo oo waawataa jabbaade kulle oon Ruuhu, sabi de safiyaaku do joomum. O waawataa faamude de, sabi Ruuhu oo tan waawi holude no kulle dee carirtee. ¹⁵ Neddo kebudo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum. ¹⁶ SABI nii Binndi dii mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?» ^{††}

Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-den.

Haala gollanoobe Laamdo

3 Miin noo, sakiraabe, mi waawaa haalirande on hono no on hebube Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankoobe nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu ngal nii. ² Biraadam ndokku-mi on, wanaa naamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on

mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan nguurdu-don tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurndam bii-aadama nguur-don naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoobe Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawninoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawninoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e mabbe fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ SABI minen min gollidoobe e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ SABI fay gooto waawaa wadude mahol gonngol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana niba e maadi aranndeeri ndii kanje naa card naa kaaye dime naa ledde naa hudo naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddi daraade dow mahol aranol ngol, heban mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee naami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kapum hisinte, ana wa'i no cobbitiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. SABI suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ SABI hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. SABI ana winndii:

«Laamdo nanngiran hakkilante'en bee hiila mum'en.»

²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en bee, omo anndi di meere.» ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantaroo yimbe, sabi onon njey fuu:

²² Pool e Apollos e Piyeer, kapum e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo, fuu onon njey.

²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

Haala golle nelaabe Almasiihu e tampereji mum'en

4 Ndennoo, njogoree min min gollanoobe Almasiihu, njogoree min min halfinaabe goongaaji Laamdo teddudi cuudaadi dii. ² Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. ³ Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde bibbe aadama wiyoobe mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. ⁴ So goonga nii, fay so mi walaa ko mi

[†] Esaaya 64.3 ^{††} Esaaya 40.13

[‡] Ayyuuba 5.13 ^{††} Jabuura 94.11

felda hoore am, dum wadataa kam mi pooccitiido. Joomiraado woni caroowo kam. ⁵ Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suudinoo e nimre, kanko bannginta ko woni e berde yimbe. Nannde nden, gooto fuu heban e Laamdo jettooje de foti hebude.

⁶ Sakiraabe, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e jabande oodoo e salanaade ootoo. ⁷ Ndennoo homo burnu maa wobbe bee? Kodum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaado, ko wadi so ada mantoroo dum hono dum wanaa dokke Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on kebii arsuku, woy on laami-ima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-don jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu! ⁹ Sabi ana nanndani kam, minen nelaabe bee, Laamdo heedini min caggal no saraabe wareteebe nii. Sabi min laatike fijirteebe yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yimbe fuu. ¹⁰ Min majjube saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e habbagol mon e Almasiihu. Min lo'ube, onon on jom'en semmbe. Min hoy-naabe, onon on teddinaabe. ¹¹ Fay wakkati mo ngon-den e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e domka e kolndam e fiyeede, kapum e yiilaaru, ¹² miden tiinnitoo wuurdude semmbe terde amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min mupan. ¹³ So min jo'aama, min mbaaltinan hakkillaaaji joomum'en. Faa jooni miden njogoraa no mbuuwdi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yimbe fuu mbedotoo.

¹⁴ Mi winndiraali dum faa mi hersina on, ko mbin-dir-mi dum dee, faa mi jannginira on no sukaabe am horsube nii. ¹⁵ Fay so taweede e ley habbagol mon e Almasiihu odon njogii dowoobe ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraabe kaa. Sabi e habbagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. ¹⁶ Dum wadi so mido ndaarda on nemmbon kam. ¹⁷ Dum wadi duu so nel-mi e mon Timote biyam korsudo koolniido e ley habbagol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi di njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi diin laawi nii nokku fuu e ley deente goondinbe dee fuu. ¹⁸ Won e mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. ¹⁹ Kaa booyataa mi waran to mon so Joomiraado jabii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe bee tan, mi humpitoto baawde mum'en duu. ²⁰ Sabi Laamu Laamdo wanaa haala tan, yo baawde. ²¹ Hono njid-don mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

Haala ko yaannii hakkunde goondinbe

⁵ Haya, ko sobi nanaama wadii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heefer-be: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! ² Kasen duu odon mantoroo dum! Ko kaanno-don wadude dee, metteede dum, yalla odon itta gadudo oo golle bondo e hakkunde mon.

³ Miin, mido woddorii on banngal terde, kaa mido battorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaado ton nii, mi sarii gadudo golle oo. ⁴ So on kawritii e dow innde Joomiraado men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawde Joomiraado men Iisaa duu ana e men, ⁵ yo oon neddo wade e juude Ibiliisa, terde mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee jannde gartol Joomiraado.

⁶ So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-don fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu? ⁷ Labbinee ko'e mon, itton yu-ufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla odon laatoo conndi farani njiibaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-don jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hir-saama, dum woni Almasiihu. ⁸ Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi cobundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laabal kapum e goonga.

⁹ E batakki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e sobube. ¹⁰ Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino sobube wonbe e oo doo aduna bee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuybe fuu naa rewoobe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njal-ton aduna oo. ¹¹ Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortoodo sakiike tawee yo cobudo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa jo'oo yimbe naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati naam-don e mum duu. ¹² Sabi be ngalaa e ley deental goondinbe Laamdo ngal bee, wanaa miin sarata be, Laamdo sarata be. Kaa wonbe ley deental goondinbe Laamdo ngal bee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.» [†]

Haala gullondiral hakkunde sakiraabe goondinbe

⁶ So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade oopiibe bee njoppa fooccitiibe bee? ² Tama on anndaa fooccitiibe bee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitiibe bee caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare dee? ³ Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en bee? Sako kulle dam doo nguurndam! ⁴ Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so odon ngullitoyoo be deental goondinbe ngal jataaki bee? ⁵ Faa njaago-don mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawdo sarde sakiraabe luurrube? ⁶ Ee, goondindo wullanoo goondindo banndum, tawa to be ngoondinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bondo jaati. Ko saabii so on cubaaki mupude toonange? Ko saabii so on cubaaki mupude boleede? ⁸ Kaa onon toonata, onon bolata fay sakiraabe mon.

⁹ Tama on anndaa oopiibe naatataa e Laamu Laamdo oo? Pati njaayree ko'e mon: sobube e rewoobe tooruuji e jeenoobe e luudunkoobe ¹⁰ e wuybe e haasidi'en e yaroobe doro e jo'oo yimbe e yanooobe, fay gooto e bee naatataa e Laamu Laamdo

[†] Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

oo. ¹¹ Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laabii, on nanngiraama fooccitiibe saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kapum e Ruuhu Laamdo men oo.

No goondinbe kaaniri teddinirde Laamdo terde mum'en

¹² Odon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu mara kam. ¹³ Odon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey naamdu.» Ooho, kaa Laamdo halkan di didi fuu. Terde bii-aadama tagiraaka kammari ko sobi, ko de tagiraa dee, faa de ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba de. ¹⁴ Laamdo immintindo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawde mum. ¹⁵ Tama on anndaa terde mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi bama caldi Almasiihu dii mi wada dum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirdo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terde goote? Sabi ana winndii: «Be didon fuu be laatoto neddo gooto.» ¹⁷ Kaa kabbondirdo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. ¹⁸ Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neddo luutti, takkataako e terde mum. Kaa cobindo hoore mum toonii terde mum. ¹⁹ Tama on anndaa terde mon dee ngoni suudu Ruuhu Ceniido gondo e mon mo Laamdo hokki on oo? Wanaa onon njei ko'e mon, ²⁰ sabi Laamdo soottitorii on coggu tiidudo. Ndennoo, teddiniree Laamdo terde mon dee.

Haala dewgal

7 Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi di mbinn-dan-don kam dii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude bamde debbo. ² Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko. ³ Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum. ⁴ Debbo jeyaa terde mum, gorum jey de. Gorko duu hono non, jeyaa terde mum, genndum oo jey de. ⁵ Pati fay gooto e mon salanoo goddo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa kebon no jaagoro-don Laamdo. Kaa caggal dum, keddo-don wurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa seytoo on. ⁶ Ko kaalan-mi on doo koo, wanaa ko tilsii, mi kolludo on laawol lobbol nii. ⁷ Miin, mido yidi yimbe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamdo hokkiri dum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

⁸ Faade e be bamaali e be bamaaka, kapum e rewbe be worbe mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii buri moyyude e mum'en. ⁹ Kaa so tawii be mbaawaa nantaade, be ndewla, sabi dum buri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

¹⁰ Wonbe e dewle bee, mido yamira dum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: debbo haanaa seerde gorum. ¹¹ So taweede mo seerii oon

yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

¹² Kaa wobbe bee, miin e hoore am haalanta dum'en, wanaa Joomiraado: so goondindo Iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹³ Naa so debbo goondindo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹⁴ Sabi gorko mo goondinaali oo ana labbiniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana labbiniree gorum. So wanaa dum, bibbe mon laatoto be anndaa Laamdo, tawee nee be seniibe. ¹⁵ Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamdo noddii en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuuru no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddii dum ndee. Dum njamir-mi deente goondinbe dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddii dum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jokkude jamirooje Laamdo. ²⁰ Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo noddii dum ndee. ²¹ Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimdiraa, rimdu. ²² Sabi maccudo mo Joomiraado noddii, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasiihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccube yimbe. ²⁴ Saki-raabe, gooto fuu no worrunoo nde noddete ndee, yo heddoro non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Banngal yimbe be ndewlaali bee, mi walanaa be yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dii, mido miila neddo heddoro no worri nii buri moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a bamii duu, a luuttaali. Mboomri duu so bamaama, luuttaali. Kaa naatube e dewle bee billoto e nguurndam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraabe, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo badike. Jooni, yo bambe bee mba'u no bamaali nii, ³⁰ woyooobe mba'a no mboyaali nii, weltiibe mba'a no mbeltaaki nii, soodoobe mba'a no njogaaki nii, ³¹ heboobe e oo doo aduna mba'a no meedaali hebude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, an-nii yawta.

³² Ko njidu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewludo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo bamaaka, kapum e mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terde mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa bamaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Mido yidi nguurdon no kaan-don wuurdude nii, kabbo-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali. ³⁷ Kaa so gorko fellisii e bernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa bami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, huurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum buri wadude ko moyyi.

³⁹ Debbo bamaado yo kabbaado so nii gorum ana heddi wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi bamde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o burata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu mido miila miin duu, mi hebii Ruuhu Laamdo.

Haala tew cakkanaado tooruuji

8 Jooni mido jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dii. Eden tayori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko nabata deental goondinbe ngal yeeso.

² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal naamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yimbe mbiyata rewetebe koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyetebe «rewetebe» e «joomiraabe» keewii – ⁶ enen, banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabi-raado tagudo huunde fuu mo nguuran-den oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo kebir-den nguurdam oo.

⁷ Kaa wanaa yimbe fuu paami dum tafon. Yogaabe woownoobe rewde tooruuji, faa hannde ebe paama tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njey dum. Dum wadata so ebe miila be coban, tawi be mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, naamdu battintaa en Laamdo. So en naamii, nafataa en fay huunde, so en paamaali, bonnantaa en fay huunde.

⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon naamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol liba be niibaali e ley goondinal bee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada paama ley suudu tooru, hakkille mum hokkataa dum naamde tew cakkanaado tooruuji kapum duu naa? ¹¹ Hono non,

oon sakiike men lo'udo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal. ¹² So on toonirrii non sakiraabe be niibaali e ley goondinal bee, so on njiibii hakkillaaji mabbe, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum nee, so tawii naamdu ana liba sakiike am, mi naamataa kasen tew abada, pati mi liba sakiike am.

Haala ko nelaado foti wadaneede

9 Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so banngal yogaabe mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi nelaado, sabi ko ngoondin-don Iisaa koo ana holla Joomiraado neli kam jaati.

³ Annii ko mbiyan-mi feloobe kam bee: ⁴ min kaandaa e hebude naamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa e naborde rewbe amen no nelaabe wobbe bee nii naa? No mipiraabe Joomiraado bee nii, kapum e Piyeer? ⁶ Naa miin e Barnabas tan ngoni haanbe gollude faa keba no nguurda? ⁷ Homo e mon yii sordaasi joboowo hoore mum? Homo woni demoowo mo naamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimbe tan fawii naa? Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.» [†] Ga'i alooji dii tan ngoni ko Laamdo wattani hakkille naa? ¹⁰ Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke hebude ngedu mum'en. ¹¹ Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje, yalla miden kaawanee dum naa? ¹² So wobbe ana kaandi e hebude naamdu e junngo mon, wanaa miinen buri haandude hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden muja huunde fuu pati min kada Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo yaade yeeso. ¹³ Tama on anndaa golloobe e ley Suudu Dewal Mawndu bee ana nguuri e kulle de yimbe ndokkata Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaabe golle ittirde sadaka bee ana keba ngedu mum'en e mayre? ¹⁴ Hono non, Joomiraado yamirii waajotoobe Kabaaru Lobbo bee nguura e Kabaaru Lobbo oo.

¹⁵ Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi heba huunde. Maayde burani kam paagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoo-mi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶ Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷ Sinndo mi golliriino oo golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi hebanno njobdi. Kaa laatike tilsere ngolli-ran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi. ¹⁸ Ndennoo kodum woni njobdi am? Njobdi am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere

† Fillitagol Tawreeta 25.4

koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotoobe Kabaaru Lobbo oo bee poti hebude.

¹⁹ Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yimbe fuu, yalla mido heba ko buri heewde e mabbe. ²⁰ E ley Yahuudiyankoobe, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido heba be. E ley jukkube Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jukkudo Sariya Muusaa, yalla mido heba be, fay so wanaa waa-jibi mi jokka Sariya oo. ²¹ E ley be ngalaa e Sariya Muusaa bee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido heba be, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngon-mi. ²² E ley lo'ube, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido heba be. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yimbe fuu, yalla ana daja be kisin-mi. ²³ Ko ngadan-mi fuu, mi wadiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido heba hen ngedu.

²⁴ Tama on anndaa dadondirteebe bee fuu yo do-goobe, kaa gooto tan hebata deesewal? Ndennoo, ndogiree hebude ngal. ²⁵ Lanndinantooe ndaggu fuu, mbiiran terde mum'en biirugol cattungol. Ko be ngadirta dum dee, faa be keba deesewal ngal du-umataako. Enen nee, faa keben deesewal duumotoon-gal. ²⁶ Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no kaboowo e henndu nii. ²⁷ Kaa mido biira terde am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo wobbe Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

Haala waasude rewde tooruuji

10 Sakiraabe, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maamiraabe men jamaanu Muusaa koo. Be fuu be ngoniino e ley luurde ndee, be fuu duu be lummbi-ino geeci oo. ² E ley habbagol mabbe e Muusaa be fuu be kebii lootogal batisima e ley luurde ndee, kapum e ley geeci oo. ³ Kasen duu be fuu be naamdii naamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴ be fuu be njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi ebe njarannoo dam e haayre ruuhunkooe jukkunoonde e mabbe ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵ Kaa ko buri heewde e mabbe, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so be kalkii ley ladde jeereende ndee.

⁶ Dum fuu edum holla en pati njokken gidaade yonki bonde no mabbe nii. ⁷ Pati laatee rewoobe tooruuji no yoga mabbe nii, hono no winndorii nii: «Yimbe bee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.» ⁸ Pati naaten e fijirde no yogaabe e mabbe naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi nannde wootere. ⁹ Pati itten koro Almasiihu no yoga mabbe nii. Dum saabii so bolle kal-ki dum'en. ¹⁰ Pati jermitee no yoga mabbe nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki be. ¹¹ Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen wonbe e cakite jamaanu bee. ¹² Dum nee, miiloowo ana darii fuu, wada hakkille pati bobboo e leydi. ¹³ Walaa torra ittoowa koro hebu-ka on ka hebaali bibbe aadama. Laamdo yo koolniido,

o dalataa torra koroowa burka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron mupude dum, o hokkan on laawol no njalt-iron e mum.

¹⁴ Saabe dum, sakiraabe am horsube, ngoddee dew-al tooruuji. ¹⁵ Mido haalirana on hono no on hakki-lante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. ¹⁶ Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamdo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeen-taali e yiyam Almasiihu dam? Buuru mo tayaten oo, so en naamii mo, tama en ndeentaali e terde Almasi-ihu dee? ¹⁷ Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terde goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. ¹⁸ Taykee lepol Israa'iila ngol: tama yimbe mabbe naamooobe sadakaaji bee ndeentaali e Laamdo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? ¹⁹ Mido yidi wiide tew cakkanaado tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? ²⁰ Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heeferbe bee cakkotoo koo, sakkete seydaani'en, wanaa Laamdo. Mi yidfaa ndeen-ton e seydaani'en. ²¹ On mbaawaa yarde e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydaani'en, on mbaawaa naamde e la'al Joomiraado ngal naamon kasen e la'al seydaani'en bee. ²² Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miilii eden buri mo semmbe?

Haala ngadiree huunde fuu faa Laamdo teddinee

²³ Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu nabata deental goondinbe ngal yeeso.

²⁴ Pati fay gooto laato hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wobbe bee duu. ²⁵ Tew cootteteedo lu-umo fuu, odon mbaawi naamirde dum hakkillaaji di jinjataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. ²⁶ Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.» ^{††27} So neddo mo goondinaali noddii on, on njabii nootaade, naa-mon ko ndokke-don fuu, tawa hakkillaaji mon jinjataa on. ²⁸ Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooru-uji», nden, pati naamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum jinjoowo dum. ²⁹ Wanaa ko warta-ta e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. ³⁰ So mido yetta Laamdo e dow ko paaman-mi, ko wadi so mido bonkee e nduun naamdu ndu njettu-mi Laamdo kammari mum?

³¹ Ndennoo, so on paaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiree dum faa Laamdo teddinee. ³² Pati laatanee fay gooto fergitere, wanaa Yahu-udiyankoobe wanaa be nganaa Yahuudiyankoobe wanaa deental goondinbe Laamdo ngal. ³³ Ngolliree no am nii, sabi mido tewta ko welata yimbe fuu e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heewbe tewtan-mi, yalla ebe kisinee.

† Pergu 32.6

†† Jabuura 24.1

11 Nemmbee kam no jemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

² Mido yetta on ko micciti-don kam e huunde fuu koo, e ko njokku-don waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. ³ Kaa noo, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamdo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo. ⁵ Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o labiido nii. ⁶ Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa labude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. ⁷ Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamdo, kajum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸ Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹ Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰ Saabe dum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe malaa'ika'en. ¹¹ Kaa dum e taweede, e ley habbagol men e Joomiraado, debbo ana habbii e gorko, gorko duu ana habbii e debbo. ¹² Sabi no debbo ittira e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa dum fuu, to Laamdo dum iwi. ¹³ Caree onon e ko'e mon: yalla ana njardi e debbo re-wa Laamdo tawa soomaaki? ¹⁴ Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaaginii e gorko, ¹⁵ kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶ Muuydo yeddude dum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondinbe Laamdo dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee nabataa on yeeso, to boni de nabata on. ¹⁸ Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹ Ana tilsa pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hool-niibe jaati wonbe e ley mon bee ana annditee. ²⁰ So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado ndee paamaton. ²¹ Sabi gooto gooto mon fuu heoto naamde hiraande mum faa bee doo njolba, bee too ci-gira. ²² Tama on ngalaa cuudi do kaan-don naamde e yarde? Naa on yawbe deental goondinbe Laamdo ngal? Naa odon njidi hoynude be ngalaa ko njogii bee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

²³ Sabi miin, e Joomiraado kebu-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men Iisaa jammaa e mum oo, o bami buuru, ²⁴ o yetti Laamdo, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee dum faa micciti-don kam.» ²⁵ Hono nii,

nde be tilii hiraande ndee, o bami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyam am. Faa nde njaraton fuu, micciti-don kam.»

²⁶ Sabi nde paamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, odon mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷ Dum nee, neddo fuu naamirde buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyam makko dam fuu.

²⁸ Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum naamde oon buuru naa yarde nden horde.

²⁹ Sabi neddo fuu naamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko naami koo e ko yari koo. ³⁰ Dum saabii so jawbe e lo'ube ana keewi e mon, kasen duu won yawtube. ³¹ Sinndo eden yeewtotonoo ko'e men, en yeew-tatanooke. ³² Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-den e aduna oo.

³³ Ndennoo sakiraabe am, so odon kawrita faa naamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree.

³⁴ So tawii won jolbudo e mon, yo naamu to suudu mum too, pati kawrite mon dee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddi koo mi biltan dum so mi warii.

Haala dokke Ruuhu Ceniido

12 Haala dokke de Ruuhu Ceniido hokkata dee, sakiraabe, mido yidi paamon de faa gasa. ² Nde ngonno-don heeferbe ndee, odon anndi no tooruuji muumi dii majjiniri on. ³ Dum wadi so njidu-mi paamon dum doo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo kudaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en dee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollanoobe deental bee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto.

⁶ Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kajum gollata di fuu ley yimbe bee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana banngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju kebbinaado hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaado anndal. ⁹ Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oodoo goondinal, ootoo sellinde jawbe. ¹⁰ O hokka oodoo wadude kaayde, ootoo haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, oodoo seenndude ko woni seydaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde demde Ruuhu Ceniido, o hokka goddo duu maandinde deen demde.

¹¹ Ruuhu gooto oo tan gollata dum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewdi di neddo gooto

¹² E ley dum, no neddo gooto jogorii caldi keewdi nii, e no caldi dii e heewde fuu laatorii neddo gooto nii, hono non Almasiihu duu wa'i. ¹³ Sabi en fuu en mbat- isiraama Ruuhu gooto faa laato-den neddo gooto, so en Yahuudiyankoobe naa so en nganaa Yahu-

udiyankoobe, so en rimbe naa so en riimaybe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴ Neddo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewdi.

¹⁵ So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ngal jeyeede e makko. ¹⁶ Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ndu jeyeede e makko. ¹⁷ So caldi dii fuu yo gite, hono neddo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono neddo oo maatirta ko uurata e ko luubata? ¹⁸ Kaa noo, Laamdo reentini caldi dii fuu e neddo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹ Salndu wooturu laatataako neddo. ²⁰ Ndennoo, caldi dii ana keewi, kaa neddo oo yo gooto. ²¹ Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyde: «Haaje am walaa e mon.» ²² Kaa noo, caldi neddo nanndudi e burdi lo'ude dii, diin ngoni kasindi-naadi sanne. ²³ Di nanngir-den burdi jaasude dii, diin bur-den teddinde. Burdi gaccinaade dii, diin bur-den suudude, ²⁴ sabi caldi men goddi dii kasindinaa e suudeede. Laamdo reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi dii teddeengal, ²⁵ pati ceeraagu wada e neddo oo, yalla caldi dii fuu ana tiidondira. ²⁶ So tawii salndu wooturu naawii, goddi dii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, goddi dii fuu mbeltidoto e mum.

²⁷ Onon, on fuu on terde Almasiihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko dii. ²⁸ Nii Laamdo darniri deental goondinbe ngal: ko adii fuu o jyyini nelaabe, o jokkini hen haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginoobe, caggal dum, wadoobe kaayde e sellinoobe pawbe e faabotoobe e ardotoobe, kapum e haaliroobe demde Ruuhu.

²⁹ Yimbe fuu yo nelaabe naa? Naa haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en? Naa jannginoobe? Yimbe fuu ngadata kaayde naa? ³⁰ Yimbe fuu ndokkaa sellinde pawbe naa? Naa haalirde demde Ruuhu? Naa maandinde deen demde? ³¹ Hono non, tiinnee, poodanee dokke burde heewde nafaa dee.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

Haala jilli

13 So kaalir-mi demde yimbe e demde malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan. ² So Laamdo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay huunde. ³ So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii mupal, ana njogii moyyuki. Di ngal-daa e haasidaaku, di ngal-daa e haawtaare, mawninki-naare duu waldaa e majji. ⁵ Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, edi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa oonaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafoo fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana mupa fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamdo loowi e men koo ana timma, demde ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana jaki, looweede men konngol Laamdo ana jaki, ¹⁰ kaa so ko hibbi koo warii, ko jaki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle dee faa laaba, ko wa'i hono no timtorgal nibbungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran de gite men jaati. Jooni anndal am hibbaali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hibba, no Laamdo anndiri kam faa hibbi nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli buri de fuu teddude.

Haala dokke Ruuhu Ceniido

14 Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-don fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido dee. Ko bur-don fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demde Ruuhu e Laamdo haaldata, wanaa e yimbe. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamdo teddudi cuudaadi dii. ³ Kaa loowaado konngol Laamdo oo, yimbe haalanta, faa naba dum'en yeeso e ley goondinal, hokka dum'en semmbe, buubina berde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demde Ruuhu, hoore mum nabata yeeso, loowaado konngol Laamdo oo noo, deental goondinbe nabata yeeso. ⁵ Mido yidi kaaliron demde Ruuhu on fuu, kaa ko burani kam, kaalton konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamdo loowi e mum buri kaaliroowo demde Ruuhu, so wanaa tawa neddo ana waawi maandinde, yalla deental goondinbe ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraabe, so mi wariino to mon mi haalirananno on demde Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamdo bannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamdo loowi kam ngol, naa waaju, kodum dum fuu dum nafata on? ⁷ Tayko-den kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So di piyaaka faa laaba, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hodata? ⁸ Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laaba, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demde Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-don? On tippike haala mon! ¹⁰ No demde dee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so neddo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu dee, tewtee dokke nabooje deental goondinbe ngal yeeso dee, tewtee de faa sanne.

¹³ Dum nee, kaaliroowo demde Ruuhu fuu jaagoo Laamdo waawde maandinde de. ¹⁴ Sabi so mido jaagoroo Laamdo demde Ruuhu, goonga, yonki am

ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am.
¹⁵ Ndennoo, hono ngadan-mi? Mi naagorto yonki am, mi naagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa dum, so a yettirii Laamdo demde Ruuhu tan, hono tawaado ton mo woowaa dum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Midó yetta Laamdo, ko bur-mi on on fuu heewde haalirde demde Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondinbe, haalde konngi joy pamminiidi baajotoodi heddiibe bee, burani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demde Ruuhu.

²⁰ Sakiraabe, pati laatee be ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yimbe be demde godde,
 kapum e kundude wobbe
 kaaliranani-mi yimbe am bee.

Dum fuu e taweede,
 be kettintaako kam.»[†]

Hono non Joomiraado wiiri.

²² Hono non, demde Ruuhu dee yo maande do be ngoondinaali bee, kaa do goondinbe bee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum duu yo maande do goondinbe bee, kaa do be ngoondinaali bee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yimbe deental goondinbe ngal fuu njoodiima, so be fuu be naatii e haalirde demde Ruuhu, so yimbe be mboowaa dum naa be ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haandube naa? ²⁴ Naa so gooto e been yimbe warii, tawii yimbe fuu ana kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji bernde makko bannginee, o diccoo o sujidana Laamdo, o wiya: «So goonga nii, Laamdo ana wondi e mon.»

No deental goondinbe haani worrude

²⁶ Ndennoo sakiraabe, hono wadetee? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janngingol e dokkaado ko Laamdo bannginani dum e dokkaado haalirde demde Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naba deental goondinbe ngal yeeso. ²⁷ So demde Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamdo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, heddiibe bee cara haala mabbe kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamdo bannginani gooto e joodiibe bee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, odon mbaawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol, tawa gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana heba andal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en bee ana poti waawde jogaade

konngol mum'en ngol, ³³ sabi Laamdo wadataa ko jibata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e deente seniibe dee fuu nii, ³⁴ yo rewbe ndeyyino ley deente dee, sabi be ndunjanaaka haalde ley hen. Yo be dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵ So tawii won ko be njidi faamtinaade, yo be accu faa be koota, be lamndoo jom'en cuudi mabbe. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondinbe ana yaagiii. ³⁶ Naa odon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan kebi ngol?

³⁷ Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo kebudo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbindan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraado.

³⁸ Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹ Ndennoo sakiraabe, poodanee looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kadee demde Ruuhu haalireede. ⁴⁰ Kaa huunde fuu yo wadire no haaniri, tawee jiibaaki.

Haala immital Almasiihu

15 Sakiraabe, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo njabu-don, mo niibu-don e mum oo. ² Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

³ Mi yottinii on kabaaru burdo faydinde mo kebu-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴ o iraama, o immitike e palooma tatabo oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵ o banngani Piyeer, caggal dum, o banngani taalibaabe sappo e didon bee, ⁶ caggal dum, o banngani ko buri sakiraabe teemedede njoyon darannde wootere. Ko buri heewde e mabbe ana nguuri faa jooni, kaa won yawtube e mabbe. ⁷ Jokkiti hen kasen, o banngani Yaakuuba, o banngani nelaabe bee fuu. ⁸ Ko sakitii koo, o banngani kam miin baado no binngel ngel lebbaali nii. ⁹ Sabi miin buri nelaabe bee fuu famdude, mi fotaa fay noddireede nelaado, sabi mi torriino deental goondinbe Laamdo ngal. ¹⁰ Jonnoo, saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngon-mi koo. Moyyere nde mo wadani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin buri nelaabe bee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹ Kaa so miin so kambe, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non ngoondinir-don.

Haala immital maaybe

¹² Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maaybe immitataako? ¹³ Sinndo immital maaybe walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁴ so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵ Edum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maaybe immitataako. ¹⁶ Sabi so maaybe immitataako, Almasiihu e hoore mum immi-

[†] Esaaya 28.11-12

taaki, ¹⁷ so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, odon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸ maaynoobe e ley goondinal Iisaa Almasiihu bee duu kalkike. ¹⁹ So jikke men e Almasiihu e ley dam doo ngu-urndam tan nafannoo, enen burannoo yimbe fuu yurminaade.

²⁰ Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immitotoobe. ²¹ Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²² No yimbe fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yimbe fuu immintinirtee saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Dum woni Almasiihu woni arano oo, caggal dum, be o jey bee njokka hen jannnde gartol makko. ²⁴ So dum bettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o yabba waybe bee fuu. ²⁶ Gajo cakitotoodo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde makko.» [†] Kaa so wiyaama non, tayloral Laamdo gadudo huunde fuu ley koyde makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedi ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo laamoo huunde fuu e neddo fuu.

²⁹ Haya, won yogaabe jabube lootireede lootogal batisima saabe maaybe. So tawii maaybe immi-tataakono, kodum wadi so yimbe ana mbatisiree saabe maabbe? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraabe, jannnde fuu mido hosa maayde saabe golleeji am dii. Mido haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on saabe habbagol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo. ³² So no neddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko kabannoo-mi e waasooji ley Efeesu koo, kodum dum nafata kam? So maaybe immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayooobe jannngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bonbe ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamdo. Ko mbi-iru-mi non yalla odon njaagoo.

³⁵ Kaa dajan lamndiido: «Hono maaybe immitortoo? Terde hode be tawretee?» ³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-daa fuu, sinnaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-daa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum. ³⁸ Caggal dum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiide yonki duu ngaldae terde: yimbe terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liddi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee e nari mum, leydinkooje dee e nari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, kooode e jalbugol mum. Fay kooode dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

[†] Jabuura 8.7

⁴² Immital maaybe duu hono non worri. Ko iretee koo ana pola, ko immitotoo koo polataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi. ⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Neddo arano oo, dum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Neddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neddo didabo oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iwbe e leydi bee duu mba'i. No iwdo dow kammu oo wa'i nii, hono non iwbe dow kammu bee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono non nanndir-den e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraabe, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiyam mbaawataa naatude e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko polata waawataa tawreede ko polataa.

⁵¹ Mido bannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete ⁵² e wakkati gooto, no himyaangoyitere nii, so buututal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maaybe bee immitoto be polataa, enen, mbaylite-den. ⁵³ E ley dum, ana tilsi terde polooje dee boornoo ko polataa, terde maayooje dee duu boornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde polooje dee boornike ko polataa, maayooje dee boornike ko maayataa, e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.» ^{††}

⁵⁵ «Maayde, hoto jaalogal maa woni?

Maayde, hoto semmbe maa woni?» [‡]

⁵⁶ Maayde, e luuttal hebata semmbe, luuttal duu e Sariya oo hebata baawde. ⁵⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁵⁸ Ndennoo sakiraabe am horsube, laatee joottiibe be ndimbataako, beydo-don jannnde fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi odon anndi ko ngollaton e habbagol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

Haala wallugol seniibe wonbe ngalluure Urusaliima

16 Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe wonbe ngalluure Urusaliima bee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondinbe gonde leydi Galaatiya dee nii. ² Alan fuu, gooto e mon fuu moobta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. ³ So mi warii, mi waddanan be cuboto-don bee bataakiiiji anndinooji ko be ngonni, faa be naba ballal mon ngal Urusaliima. ⁴ So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton yabbortoo-mi. ⁶ Ana moyya mi fabba to mon

^{††} Esaaya 25.8 [‡] Hosee'a 13.14

seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum odon mbaawi yobinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. ⁷ Sabi e ngol laawol, mi yidaa farjude on tan so mi yabboo, mido yidi fabbude to mon seeda so Joomiraado jabii. ⁸ Kaa mi fabban do Efeesu doo faa iidi Pantekot, ⁹ sabi mi hebii doo laawol manngol no mi gollira golle nafoowo, waybe duu ana keewi.

¹⁰ So Timote warii e mon, njabbee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. ¹¹ Nden-noo, pati fay gooto yawa mo. Njoobinee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi mido doomi mo, kanko e sakiraabe bee.

¹² Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewdi o yaada e sakiraabe bee to mon, kaa faa hannde o jabaali fey. O waran so o hebindiima.

Baynondiral

¹³ Njeertee, niibee e ley goondinal, laatee worbe, beydoro-don semmbe. ¹⁴ Ko ngadaton fuu, ngadiree dum jilli.

¹⁵ Odon anndi Istifanas e koreeji mum. Kapum'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, be tiinnike e gol-landee seniiibe bee. Sakiraabe, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yimbe wa'ube non, kapum e gollidoobe e mabbe, tiinniibe e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa wadande kam saabe waa-sude mon taweede. ¹⁸ Be mbaaltinii hakkille am, kapum e hakkillaaji mon fuu. Teddinee hono mabbe.

¹⁹ Deente goondinbe gonde leydi Asiya dee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goondinbe kawroowal galle mabbe ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraabe bee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe habbagol men e Iisaa Almasiihu.

2 Korintunkoobe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kapum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamdo gonngal Korintu ngal, miden njowta seniibe wonbe leydi Akaya bee fuu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamdo buubinoowo berde faade e huunde fuu. ⁴ Kanko buubinta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa buubinde berde wonbe e sii torraaji fuu no kanko o buubinirta berde men nii. ⁵ Sabi, no njogori-don ngedu e torraaji Almasiihu keewdi dii nii, hono non Almasiihu duu buubinirta berde men. ⁶ So min torraama, dum faa ki-sine-don, berde mon buuba. So berde amen buubinaama minen, dum yalla berde mon ana buuba, mbaawon mupude sii torraaji di min torrete minen e ko'e amen dii. ⁷ Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngedu e torraaji amen dii nii, hono non kasen njogori-don ngedu e buubinegol berde ngol min ndokkaa ngol duu.

⁸ Sakiraabe, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dii. Torraaji kewtiidi min ton dii ana yabbittii sanne faa min tayi jikke fay e yonkii amen. ⁹ Ana wa'annoo min hono no min saraabe sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamdo immintinoowo maaybe oo. ¹⁰ Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min paw jikke o danndan min kasen ¹¹ e ley ko mballirton min duwaawuui mon koo, yalla moyyere nde min kebirta duwaawuui yimbe heewbe ndee ana wada heewbe njetta Laamdo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹² Senaare e laabal berde iwngal to Laamdo min ngu-urdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni naayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku bibbe aadama, hinnee Laamdo dowi min. ¹³ Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njanngaton so paamon. Mido yidi paamon ¹⁴ ko puddu-don faamude jooni koo faa laaba: nannde gar-tol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵ Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla odon ceyoo cili didi. ¹⁶ Ko njidunoo-mi dee, mi fanja to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dum, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷ Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dum waddana ooho e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸ No Laamdo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa. ¹⁹ Sabi Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo. ²⁰ Sabi podooje Laamdo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamdo teddinee. ²¹ Laamdo jaati jiihini min, minen e mon fuu, habbagol men e Almasiihu. Kanko jaati subii en. ²² Kasen kanko wadi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e berde men laatoo pibiraado moyyereeji di o moobtani en dii.

²³ Laamdo ceennu-mi, yurmaade on hadi kam wirfataade Korintu. ²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi odon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-don.

² Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunjlinii on, homo seynata kam so wanaa onon be cunjlin-mi bee? ³ Dum wadi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley bataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotube seynude kam bee cunjina kam. Mido hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e bernde met-tunde e gondi keewdi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunjlinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii toopudo oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo burbe heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko buri moyyude dee: njaafodon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndennoo, mido ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda odon dwtanii kam. ¹⁰ Mo njaafi-don fuu mi yaafoto dum miin duu. Bann-gal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dum yeeso Almasiihu faa

nafa on ¹¹ pati Ibiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii Joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mbaynii-mi sakiraabe bee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe habbagol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisinteebe bee e halkotoobe bee. ¹⁶ Do halkotoobe bee, min kaccol maayde naboowol be e maayde, do hisinteebe bee, min uurdi nguurndam naboori be e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortoobe konngol Laamdo ngol no heewbe ngadata nii, sabi min nelaabe Laamdo, miden kaalda berde laabude yeeso Laamdo ley habbagol amen e Almasiihu.

Haala gollanoobe aadi keyri

3 Kori min pudditaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa bataakiiiji anndinooji ko min ngoni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yimbe yogaabe kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngoni bataaki amen binndaado e berde amen, mo yimbe fuu mbaawi anndude e janngude. ³ Sabi ana tayoraa on bataaki Almasiihu saabe golle amen. Bataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e berde yimbe.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko wadi min fotube laataade gollanoobe aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana naba yimbe to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam nabata yimbe.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluuje kaaye, nabooji yimbe to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankoobe ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o nifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo buri darja! ⁹ Golle liboowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko jogino darja arannde koo majjii kammari darja gardo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko pifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko piibata faa abada koo buri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunoodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankoobe keddo yeewde darja nifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde mabbe mbumii. Sabi faa hannde so ebe keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi

e geese mabbe. Nde huncaaka tafon, sabi e kabbiido e Almasiihu tan nde huncetee. ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngon-den e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddi hurde hakkillaaji mabbe. ¹⁶ Kaa so neddo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum.

¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen do Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, don ndimaaku duu woni.

¹⁸ Enen be geese mum'en cudditaa bee fuu, darja Joomiraado oo ana bannga e meeden no e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko beydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

Haala jawdi ley loode

4 Ndennoo, min kaabataa, sabi Laamdo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yonngataa yimbe, min mbaylitataa konngol Laamdo ngol. Ko min ngadata dee, e ley banngingol amen goonga ngol miden tewta hebude hakkillaaji yimbe fuu yeeso Laamdo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotoobe bee tan o suudantee. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji mabbe pati be njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamdo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccube moodon. ⁶ Sabi Laamdo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kapum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteedo e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode de ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee deen baawde mawde e Laamdo iwi, wanaa e amen. ⁸ E huunde fuu miden nii billee, kaa min kalkaaki, miden nii e wemmbere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹ miden nii torree, kaa Laamdo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa dam duu ana yiye e terde amen. ¹¹ Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa dam ana yiye e terde amen maayooje dee. ¹² Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

¹³ Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.» ¹⁴ Minen duu min goondinbe hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo. ¹⁵ Sabi miden anndi immintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e moodon fuu. ¹⁶ Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla moyyere Laamdo ndee ana yottoo yimbe

† Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so ebe keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese mabbe, be paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.

†† Jabuura 116.10

heewbe. Hono nii yimbe heewbe njettirta Laamdo faa Laamdo beydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶ Dum wadi so min kaabataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkiiji amen dii ana keydintinee nannde fuu. ¹⁷ Sabi torraaji amen hannde dii ana kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, burngal diin torraaji abada. ¹⁸ Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

No ndarorto-den yeeso Almasiihu

5 Eden anndi so suudu leydiiru ndu kodu-den e mum jooni nduu wurjinaama, dum woni terde men, Laamdo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa abada. ² Eden nii cabbitoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eden boornoroo ndu no kadungal nii, ³ yalla so en boorniima ndu pati tawe-den en wuttiniibe. ⁴ Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ot-tii. En njidaa boortaade ndu, ko njid-den dee, boornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam dam ana moda ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵ Laamdo jaati lanndinani en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoo pibiraado moyyereji desanaadi en dii.

⁶ Ndennoo, eden njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eden anndi so nii eden keddii e dee doo terde, eden ngoddii suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷ Sabi ko ngoondin-den nguuru-den, wanaa ko njiyaten nguuru-den. ⁸ Ndennoo eden njogii hoolaare, kaa ko burani en, eggude e dee doo terde kammari faa kodoyen bannge Joomiraado. ⁹ Kaa wadude ko welata mo woni ko bur-den fuu tewtude, hodude doo e eggude doo fuu fotu. ¹⁰ Sabi ana tilsi en fuu ndaro-den yeeso Almasiihu faa care-den, yalla gooto fuu ana yobee golle mum mo wadunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bondo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamdo

¹¹ Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraado, min tewtan hebude hakkillaaji yimbe bee. Laamdo ana anndi min, mido joonndorii onon duu odon anndi min e ley berde mon. ¹² Min njidaa mannaade yeeso mon. Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-don min, yalla odon keba ko njaabo-don mantortoobe kulle gonde sella, be mantortaako kulle gonde e berde. ¹³ So min njogoraama min haandube, dum saabe Laamdo. So min njogoraama min yeeddube, dum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yimbe fuu, ndennoo yimbe fuu maayii. ¹⁵ O maayanii yimbe fuu, yalla wuurbe bee ana njootta wuurande ko'e mum'en, mo be nguuranta dee, maayando be so wuurtani be oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no bii-aadama jogortoo neddo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min njoottii jogoraade mo non.

¹⁷ So neddo habbike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiddi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyditii.

¹⁸ Dum fuu to Laamdo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yimbe. ¹⁹ Sabi Laamdo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimbe aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniibe Almasiihu, hono no Laamdo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on dum doo e innde Almasiihu: ngartee e Laamdo! ²¹ Almasiihu meedaali luuttude abada. Kaa Laamdo fawii luutti men fuu dow makko, yalla habbagol men e Almasiihu ana wada en foocitiibe yeeso Laamdo.

No Pool'en ngolliranta Laamdo

6 Minen, kammari min gollidoobe e Laamdo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamdo nde keb-don ndee. ² Sabi o wii:

«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,

mi faabike ma palaande kisindam.» [†]

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni palaande kisindam. ³ Min njidaa wadude fay huunde ko fergitata yimbe so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanoobe Laamdo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley cadeele, ley wemmber, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyingol, ley yolbere, ⁶ ley laabal, ley anndal, ley mupal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniido, ley jilli di ngaldae e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawde Laamdo, e kaborde foocitaare gonde e juude amen nane e naame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimbe no'ata min, kajum e ko njettata min. Miden kolla yimbe min gollanoobe Laamdo ley ko min njogoraa min majjinoobe tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaabe, ley ko min njogoraa min maayoobe jooni tawee min wuurbe, ley ko min njogoraa min jukkaabe tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaabe tawee min seyotoobe wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heewbe arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen njey fuu.

¹¹ Korintunkoobe, min kaaldanii on laabal reedu, min njaajinani on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e bikkoy mum nii: njaajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamdo guurdo

¹⁴ Pati kabbondiree e be ngoondinaali bee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji didi di ngaldae

[†] Esaaya 49.8

faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare e oopaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa? ¹⁶ Aadi won hakkunde suudu Laamdo nduu e tooruuji dii naa? Andee, enen ngoni suudu Laamdo guurdo oo. Sabi Laamdo wii:

«Mi hodidan e mabbe,
mi yiilodoto e mabbe,
mi laatoo Laamdo mabbe,
be laatoo yimbe am.» [†]

¹⁷ Dum saabii so Joomiraado wii kasen:

«Iwee hakkunde mabbe!
Ceertee e mabbe!

Pati memee ko sobi!

Nden, mi jabboto on. ^{††}

¹⁸ Mi laatanto on baaba,
laatano-don kam bibbe rewbe e worbe.

Dum Joomiraado Jom Baawde oo wii.» [‡]

7 Sakiraabe horsube, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo labbinen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala sunu e seyo

² Labbinanee min berde moodon! Min toopaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min naamaali jaw-di fay gooto. ³ Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. ⁴ Mido hoolii on sanne, mi hebii jaati no mi mantoro saabe moodon, on buubini bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereeeji amen dii fuu.

⁵ Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. ⁶ Kaa Laamdo buubinoowo berde sunaabe oo, buubinirii berde amen garol Titus. ⁷ Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buubino-don bernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kapum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala tiinnaare mon e am, dum buri fuu beydude seyo am. ⁸ So bataaki am oo sunjiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii bataaki oo sunjiniino on fay so e wakkatiwel gootel – ⁹ mido seyii jooni. Wanaa ko cunjuno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinoodo on oo ana hawri e sago Laamdo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on.

¹⁰ Sabi sugulla kawroowo e sago Laamdo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata.

¹¹ Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamdo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e

gadudo bone oo, kapum e kulol, o waddanii on yee-weede kam, kapum e tiinnaade, o wallii on jukkude bondo oo. E huunde fuu on kollii odon laabi e oon kabaaru. ¹² Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe toopudo mbinndir-mi, wanaa saabe toopaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla odon bannginanee soobee mo njogani-don min oo yeeso Laamdo. ¹³ Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on buubini bernde makko. ¹⁴ So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga. ¹⁵ Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no dwtiri-don on fuu e no njabbori-don mo kulol e signugol nii. ¹⁶ Mido seyii ko kebu-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

Haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima

8 Sakiraabe, miden njidi anndinde on moyyere Laamdo jippiinde e deente goondinbe Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kambe e horireede bilaare sattunde fuu, keewal mabbe seyo waddanii be hokkitirde ko heewi, fay so ebe e talkaaku cattudo. ³ Mi seedee: be ndokkitirii ko be mbaawi fuu fay ko buri baawde mabbe, berde laabude tal be ndokkiri. ⁴ Be ndaardii min sanne yalla ebe keba laawol wadude juude mabbe e wallugol seniibe wonbe Urusaliima bee. ⁵ Be ngadii ko buri miilo amen. Ko adii fuu, be ndokki ko'e mabbe Joomiraado, caggal dum, e sago Laamdo be ndokki min ko'e mabbe minen duu. ⁶ Dum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, odon njogii soobee dow huunde fuu, odon korsini min duu. Tiinno-don faa arsinkinire-don non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilsere wadi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon dii ana celli. ⁹ Sabi odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla odon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima bee, sabi dum buri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude be, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, kibbinee dum. No tiinnori-don fiide dabare nii, tiinnoree non gollude dum duu, ndokkiron no baawde mon mbaarata.

¹² Sabi so neddo anniyike wadude moyyere, Laamdo jabanani dum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jo-gaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e billaare yalla wobbe bee ana powta, yimbe fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni dum foran onon on kebii faa heewi faa mbaawon wallude wonbe e baasal bee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kambe be kebii ko heewi faa be mbaawa wallude on. Hono nii yimbe potirta, ¹⁵ no win-

[†] Lewinkoobe 26.12, Esekiyel 37.27 ^{††} Esaaya 52.11 [‡] 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

ndorii nii: «Moobtunoodo ko heewi oo yabbintinaali, moobtunoodo seeda oo jakoraaka.» †

Kabaaru Titus e yaadube mum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo e ko wadi e bernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jabii ko min jaagii dum wirfitaade to mon koo. Ko buri dum fuu, soobirantaaku mawdo e bernde laabunde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondinbe dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa dum tan, deente goondinbe dee cubii mo, yalla omo laato jaado amen faa min naba dokkal ngal Urusaliima. Ngala dokkal ana teddina Joomiraado, ana banngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min keba feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yimbe duu. ²² Miden neldida e didon bee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatiiji keewdi e kulle keewde. Jooni mo buri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraabe men wondube e makko bee yo nelaabe deente goondinbe dee, be teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndennoo jooni, kollee be jilli moodon, kollee be kambe e deente goondinbe dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

No Laamdo yidiri dokkiroowo seyo

⁹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniibe wonbe Urusaliima bee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude be sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankoobe, mbii-mi be: Akayankoobe lann-diniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon soobini ko buri heewde e mabbe. ³ Kaa mido nela e moodon bee sakiraabe pati ko min mantorii on koo laato meere, kaa tawee odon lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankoobe ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon burata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraabe bee ardoo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-don ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laato ballal bernde laabunde tal, tawee wanaa tilkere. ⁶ Taykee: aawudo seeda, seeda hettata, aawudo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyii e bernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilkere. Sabi Laamdo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamdo ana waawi hokkude on sii moyyereji fuu, yalla e huunde fuu odon keba ko heyata on wakkati fuu, keddoro-don ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii: «Omo saaka moyyere makko e ley talka'en, moyyuki makko duumoto faa abada.» ††

† Pergu 16.18†† Jabuura 112.9

¹⁰ Laamdo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa.

¹¹ Sabi o arsinkinon on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heewbe njettan Laamdo e ko mballir-don dum'en ko iwri e juude amen koo.

¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniibe bee tan wadi-raa, ko ngal wadiraade dee, faa ngal waddana heewbe yettude Laamdo. ¹³ So be yeewii ballal moodon ngal, be teddina Laamdo saabe dowtaare mon nde ceet-torto-don Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, be teddina mon duu saabe ko caakaton jawdi mon e mabbe, kambe e yimbe fuu. ¹⁴ Be kolliran korsa mabbe faade e moodon duwaawuui di be nduwantoo on dii saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal mum dadungal sifa!

No Pool jaaborii felube dum

¹⁰ Miin Pool biyeteedo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido woddii on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garpoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal wiyoobe miden ngollana muuyooji bii-aadama bee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min bibbe aadama tan, kaa no min kabirtee nii wanaa no bibbe aadama kabirtee. ⁴ Sabi kaborde de min kabortoo dee nganaa de bii-aadama, semmbe majje to Laamdo iwri faa de mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinoobe miilooji waybe e leydi ⁵ kanum e mawninkinaare fuu hadoore yimbe anndude Laamdo. Kasen min nanngoobe miilo fuu faa min ngartira dum e dwtanaade Almasiihu. ⁶ So dowtaare moodon hibbii, min lanndiniima jukkude neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Yeewree kudde dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo neddo Almasiihu, yo miccito dum doo duu: no joomum laatorii neddo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yimbe Almasiihu. ⁸ Joomiraado men Iisaa hokkii min baawde faa min naba goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi yabbitaade, dum hersintaa kam. ⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hulbinde on e bataakiiji am dii. ¹⁰ Sabi ana wiye bataakiiji am dii ana teddi, ana njogii semmbiran-taaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawnii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miden ngoddii on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoobe bee. Min nanndaa e mabbe duu. Kambe, ebe ponnda ko'e mabbe e etirdum mabbe, be nanndintaa ko'e mabbe e fay gooto so wanaa e ko'e mabbe tan! Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa yabbitoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njotanooki to mon, min yabbitinokke keerol e manti amen. Kaa min yabbitaaki keerol, sabi minen adii waddude e

mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle wobbe mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min yabbitaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wadata so min keba no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de wobbe kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.» ¹⁸ Sabi wanaa manooowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo Joomiraado mani.

No Pool feliri nelaabe peneebe

11 Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no badiido haandude nii. Mido jaagii on mupanon kam. ² Mido joganii on kiram iwrudam to Laamdo jaati, sabi mi habbii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi nabude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yonji oo faa njoppon hoolaare mon laabunde selunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won gardo waajaade on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on kebii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo kebuno-don e amen oo, on njabboto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaabe moodon bee, walaa fuu ko burdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laabi wakkati fuu e ley huunde fuu. ⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njobaali ndee, mi leydinkinike kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa? ⁸ Deente goondinbe godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraabe iwbe Makedoniya bee ngaddanii kam ko nakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wajunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalan-mi on: ley leydi Akaya ndii fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabii so ngadir-mi non? Saabe mi yidaa on ngadir-mi non naa? Laamdo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaabe ana tewta laawol mantoraade ko be ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi hadude be ngol. ¹³ Been yo nelaabe peneebe yo golloobe jambotoobe yo boorniibe saaya nelaabe Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana boornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so gollanoobe Ibiliisa boorniima saaya gollanoobe foocitaare. Kaa jukkungo mabbe laatoto hakke golle mabbe.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, njabee kaandi am dii, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamdo nii kaaldan-mi, no kaandudo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heewbe ana mantoro kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogoriibe ko'e mum'en yo hakkilante'en bee, odon njarranii haandube bee no weliri on. ²⁰ Goonga, odon mupa nelaabe peneebe bee maccina on, naama jawdi mon, njana on, pamdina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'un-oo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko be cuusi mantoraade kambe, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda doo hono no mi kaandudo nii. ²² So be Yahu-udiyankoobe, miin duu mi Yahuudiyanke. So be Israa'iilankoobe, miin duu mi Israa'iilanke. So be iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So be gollanoobe Almasiihu, miin buri be fuu laataade dum – doo kaaldan-mi hono no mi kaandudo nii. Miin buri be tiinnaare, buri be uddeede kasu, buri be fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahu-udiyankoobe ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankoobe ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e palooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanoobe, banngal lepol am e banngal lepi goddi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraabe peneebe. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi daanataako doyngol juutungol. Mi yolbii, mi domdii, wakkati fuu mido hoo-ra, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddii koo so wanaa huunde wootere: nannde fuu miilooji banngal deente goondinbe dee fuu ana kabbi hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana pawna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamdo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yimbe faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam, ³³ kaa ngadaa-mi e ley sagi-ire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

Haala ko Laamdo bannginani Pool

12 Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kapum e ko Joomiraado bannginani kam koo. ² Ana foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, kabbiido e Almasiihu, njabbinaama faa dow kammu burdo fuu toowde. Mi anndaa yalla terde makko duu njabbinaama naa njabbinaaka, Laamdo tan anndi. ³ Mido anndi

oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi anndaa, Laamdo anndi – o nani ton haala daduka hakkille ka bii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yimbe miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum woni nelaado Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore kibbirta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido sey-oro loore e jennooje e cadeele e torraaji e wemm-bere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden keban-mi semmbe.

No Pool sunjliri banngal Korintunkoobe

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngad-dani kam haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaabe moodon bee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaado ngollaama to mon, kaaddi mupal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondinbe Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toonange!

¹⁴ Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tatabol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa bibbe kaani fagganaade saaraabe mum'en jawle, saaraabe kaani fagganaade bibbe mum'en jawle. ¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa? ¹⁶ Nden-noo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yonpii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaabe am be nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min labbinoobe ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley habbagol amen e Almasiihu. Saki-raabe horsube, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa.

Mido huli pati mi tawda on e poodondiral e haasi-daaku e konnaagu e tikkere e nijondiral e poore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi sunjla saabe heewbe luuttunoobe be tubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

Baynondiral

13 Mido wara to mon jooni cilol tatabol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.» [†] no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunoobe nde ngonnoo-mi to mon cilol didabol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana be kasen kambe e heddiibe bee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On keban finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal moodon, mo cemmbididdo e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuuri baawde Laamdo. E ley habbagol amen e makko, min lo'ube, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, taykitee ko'e moodon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono be ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hibbube. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraabe, walaa ko heddii so wanaa waynaade. Poodanee hibbude, njabee waajeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir banndum jowtaango wondungo e jilli. Seniibe bee fuu ana njowta on.

¹³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

[†] Fillitagol Tawreeta 19.15

Galaatiyankooḃe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yimbe neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kapum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraabe wondube e am bee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondinbe Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokkitirii hoore mum kam-mari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yimbe ana njiiba on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo keb-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yimbe ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yimbe ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yimbe, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraabe, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo janngini kam mo, Iisaa Almasiihu bannginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankooḃe oo. Mi torririi deental goondinbe Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heewbe e waaldeebe am Yahuudiyankooḃe jokkude diina Yahuudiyankooḃe, kapum e hirande neesuui njaatiraabe amen. ¹⁵ Kaa Laamdo subike kam gila mi finaali, noddii kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee, ¹⁶ o bannginani kam Biyiiko yalla mido waajoo kabaaru mum ley heeferbe. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adiibe kam laataade nelaabe bee, njaa-mi don e don leydi Arabiya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duubi tati caggal

mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngondum-mi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaado fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente kabbiide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meedaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiye: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo njifude kaa.» ²⁴ Ebe teddinannoo Laamdo saabe am.

No nelaabe njabirani Pool

² Duubi sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo bannginani kam koo. Mi hawritii ton e mawbe deental goondinbe, miin tan e mabbe, mi anndinii be Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi be nganaa Yahuudiyankooḃe oo. Sabi mi yidaa golle am yabbiido oo e mo jooni oo fuu laatoo meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kapum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraabe peneebe coorike e deental goondinbe ngal. Ko be ndaarti dee, anndande ndimaaku mo keb-den e ley habbagol men e Iisaa Almasiihu oo faa be ngartira en e maccungaaku. ⁵ Min njabanaali be fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraabe mawbe bee, no be njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamdo burdintaa yimbe. Been mawbe tilsinaali min goddum fey. ⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e be nganaa Yahuudiyankooḃe, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahuudiyankooḃe bee nii. ⁸ Sabi no Laamdo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankooḃe bee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heeferbe. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyde deente goondinbe teddinaade dee, nde njiinoo moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, be ndokki kam miin e Barnabas fuu juude faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heeferbe, kambe be njaha to Yahuudiyankooḃe. ¹⁰ Ko be jaagii min tan, min miccotoo misikiina'en bee. Mi ti-innike e majjum jaati.

No Pool njiri Piyeer to Antiyoḃiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyoḃiya ndee, mi njirii dum yeeso yimbe sabi o boofudo. ¹² Sabi fade nelaabe Yaakuuba bee warde, omo

naamdannoo e goondinbe Iisaa be nganaa Yahu-udiyankoobe. Kaa nde been ngarnoo ndee, o wodditii be nganaa Yahuudiyankoobe bee, o njootti naamdude e mum'en, hultude jokkude sariya taadagol bee.

¹³ Yahuudiyankoobe goondinbe Iisaa wobbe duu tawti mo faa nabi fay Barnabas e naafigaaku mum'en.

¹⁴ Nde njiinoo-mi no be ngorri nii dartaaki, ebe ngoorti goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yimbe fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano doo hono no Yahuudiyankoobe ngorri nii, no lepi goddi dii ngorri nii ngorrundo-daa. Hono mbaawru-daa tilsinirde yimbe be nganaa Yahuudiyankoobe bee kinaa laatoo hono no Yahuudiyankoobe nii?»

No Laamdo hisinirta yimbe saabe goondinal

¹⁵ Minen, min iwdi Yahuudiyankoobe, min njeyaaka e lepi goddi luuttooji dii. ¹⁶ Tawee nee, miden anndi neddo nanngirtaake pooccitiido saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nann-girtee pooccitiido. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree fooccitiibe saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷ Minen, miden ndaarta nanngireede fooccitiibe saabe habbagol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttoobe minen duu hono no be nganaa Yahu-udiyankoobe bee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸ Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹ Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maaydo, Sariya oo jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal, ²⁰ mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neddo dam nguuran-mi jooni dam, e ley goondinal Bii Laamdo nguuran-mi dam, oon jiddo kam so hokkitiri hoore mum saabe am. ²¹ Mi tippitataako moyyere Laamdo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo wadata neddo pooccitiido, Almasiihu oo maayii meere.

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

3 Eehey Galaatiyankoobe, woy odon pamdi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laabi paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal. ² Njaabee kam dum doo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa kebir-don Ruuhu Ceniido oo, naa on kebirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³ Kodum famdiniri on nii hakkille? On puddirii semmbe Ruuhu Laamdo oo, hono njidir-don jooni timminirde tiinnaare mon jaati? ⁴ Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Dum waawaa laataade meere. ⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo, dum nee saabe odon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido.»

¹⁷ Ndennoo anndee: goondinbe bee, kapum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran be nganaa Yahuudiyankoobe bee fooccitiibe saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Lepi dii fuu kebiran barke saabe maa.»

¹¹⁹ Ndennoo, goondinbe fuu kebiran barke no Ibarahiima goondindo oo hebiri barke nii. ¹⁰ Kaa fawbe jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hibbi ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.» ¹¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Pooccitiido wuurdan goondinal.» ¹¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.» ¹¹³ Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.» ¹¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla be nganaa Yahuudiyankoobe bee duu ana keba barke mo Ibarahiima hebi oo saabe Iisaa Almasiihu, kebiren Ruuhu podaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraabe, mido sifanoo on ko woodi jannde fuu koo: so neddo moyyinii talkuru ndonu no sariya laamu jabiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iwbe e mum», hono no di cappike heewbe, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo. ¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fibi ndii, Sariya gardo duubi teemedede nay e capantati caggal mum oo fibtataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraa-ma faa o banngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yimbe Sariya oo, o hokkiri be malaa'ika'en, kapum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamdo tan fodi.

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luutondiri e podooje Laamdo dee naa? Luutondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude yimbe nguurndam jippinanooma, fooccitaare iwanoo e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum, yalla goondinbe bee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal bannginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo Al-

† Puddoode 15.6 †† Puddoode 12.3 ‡ Fillitagol 27.26 †† Habaakuk 2.4 †† Lewinkoobe 18.5 ††† Fillitagol Tawreeta 21.23

masiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree fooccitiibe saabe goondinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on bibbe Laamdo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on kabbike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii boornori-don mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceendiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e habbagol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamdo fodunoo koo.

4 Mido wadana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata dum e maccudo, tawee nee kapum jey jawdi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayboobe mo e dawranooḃe jawdi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukaabe ndee, en maccube semmbeeji aduna dīi. ⁴ Kaa nde wakkati cartaado oo hibbi ndee, Laamdo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, downtanido Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo wonbe e ley Sariya bee, keben laataade bibbe Laamdo. ⁶ Kammari on bibbe makko, Laamdo neli Ruuhu'Biyum oo e ley berde men. Ruuhu oo wadata so noddiren Laamdo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccube, en bibbe. Kammari en bibbe, Laamdo duu wadii en ronooḃe.

No Pool hultirani Galaatiyankooḃe

⁸ Nden, nde on anndaano Laamdo ndee, odon ngonnoo e maral reweteebe be nganaa reweteebe jaati bee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-don Laamdo koo, naa mido haannoo wiide jooni ko Laamdo anndi on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna lo'udi di ngalaa nafaa dīi? Ko saabii so odon njidi laattaade maccube majji kasen? ¹⁰ Odon teddini jalaade yogaaje e lebba yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Mido huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraabe, mido ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi odon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am oo ittii koro mon, dum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari naw oo. Ko ngadu-don dee, on njabborike kam no malaa'ika Laamdo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, odon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seettanaade on: so odon mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatiike gajo mon saabe mido haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo been yimbe njoganii on oo moyyaa. Ko be njidi dee, seenndude on e am yalla odon ndaranoo be. ¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaabe am, kammari mon mido naawaa kasen naawalla naawdo hono no natakere nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon.

²⁰ Hee mi yidii tawdeede e mon jooni yalla mido heba

haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wemmbinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidube jokkude Sariya Muusaa, mido lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo bibbe worbe didon, gooto o hebdi dum e kordo, goddo oo o hebdi dum e dimo.

²³ Bii kordo oo rimiraama no yimbe fuu ndimirtee nii, kaa bii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo.

²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rewbe didon bee ana capporaa aadiiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e hodube e mum bee fuu e margal ngonni.

²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude, welta!

Aan mo anndaa naawalla natakere, ilina gullaali seyo!

Sabi debbo jeebaado heban sukaabe faa bura debbo kaybaado gorum.» [†]

²⁸ Kaa onon sakiraabe, on bibbe hebaabe dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yimbe ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay hannde duu non worri. ³⁰ Kaa kodum Binndi dīi mbii? Di mbii: «Ribbu kordo oo e biyum, sabi bii kordo oo rondataa e bii dimo oo abada.» ^{††31} Ndennoo sakiraabe, en nganaa bibbe kordo oo, en bibbe dimo oo.

Haala ndimaaku goondinbe Iisaa

5 Almasiihu rimdinii en yalla eden ndimda dor. Dum nee, tiinne pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinane kam! Miin Pool, mido wiya on: so on njabii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde.

³ Kasen mido haalana neddo fuu jabudo taadeede: ana tilsi e mum jokkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoobe nanngireede fooccitiibe saabe Sariya bee, on seertube e Almasiihu, on ngodditiima moyyere Laamdo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamdo nanngiroowo en fooccitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶ Sabi kabbiido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabintinoowal jilli.

⁷ On puddirii no woodi. Homo hadi on jokkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamdo noddudo on oo. ⁹ Ana wiyee: yuufinirdi seeda ana yuu-fina conndi farani njiibaandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi taylorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jiiboowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin saki-

[†] Esaaya 54.1 ^{††} Puddoode 21.10

raabe, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jiiḃooḃe on bee, yo be der ko'e mabbe.

¹³ Sakiraabe, on noddama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaan-don wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ¹⁵ Kaa so odon njatondira, odon jaamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kapum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: dalee Ruuhu Ceniido dowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon.

¹⁷ Sabi gidaade yonki ana kaba e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana haba e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana haba e gonngel faa mbaasu-don gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki bannginta yo tuundi e ko sobi e njaahilaaku ²⁰ e dewal tooruui e mbonjobaaku e kon-naagu e poondondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafi-kawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Mido jeertina on dum doo no njeertinirnoo-mi on dum nii, golloobe kulle baade non bee naatataa e Laamu Laamdo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mupal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leydinkinaare, kapum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaabe e Iisaa Almasiihu bee tippitorike himmeeji mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no be tontii de e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo kebir-den nguurndam kesam dam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-den, pati toopondiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

No goondinbe kaaniri wallondirde

6 Sakiraabe, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogiibe Ruuhu bee kaani ooncude dum,

† *Lewinkooḃe 19.18*

tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kapum duu. ² Mballondiree roondaade donnge mon teddude, hono non kibbinirton sariya Almasiihu oo. ³ So neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yonjii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle neddo goddo. ⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngol ana haani feccondirde e jannginoowo dum ko hebi ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamdo jabataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawdo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawdo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam.

⁹ Pati kaaben gollude ko moyyi. Sabi so en kaabaali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo, e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanen yimbe fuu moyyere, burbe fuu haandude hen, sakiraabe men goondinbe Iisaa Almasiihu bee.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi butti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsinbe on taadeede bee, tewtoobe yalla ana manee. Walaa ko be ngadiri non so wanaa pati be toriree saabe leggal bardugal Almasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kambe taadaabe bee, be njokkataa Sariya. Ko be njidiri taado-don dee, faa be mantoroowoo dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso.

¹⁶ Jokkuba ngol laawol fuu, yo kebu jam e hinnee, kambe e Israa'iilankooḃe Laamdo bee fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii batitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraabe, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Efeesunkoobe

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo. Mido jowta seniibe hoolniibe e ley habbagol mum'en e Iisaa Almasiihu bee. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yimbe moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en barkeeki di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe habbagol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamdo subiima en saabe Almasiihu, yalla eden laato seniibe be ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arannde laato-den bibbe makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E habbagol men e makko coottitira-den yiyyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku kibbudo e anndal kibbungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arannde mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo timminan sago mum ngoo so wakkati hibbi.

¹¹ E ley habbagol men e makko, en cubaama, enen fawbe jikke men e Almasiihu gila jooni bee. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamdo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni pibiraado moyyereji desanaadi en, faa jannnde kebaten soottiteede. Hono non Laamdo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, kajum e jilli di njogani-don seniibe bee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamdo kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamdo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja,

hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakki-lante'en, bannginanoowo on Laamdo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamdo uddita berde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddii on ndee, paamon no moyyereji desanaadi seniibe dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondinbe bee. Deen baawde keewde semmbe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maaybe so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o burni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kajum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de jann-go dee duu. ²² Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondinbe, hokkii mo burde huunde fuu. ²³ Deental goondinbe ngal yo terde Almasiihu. Ngali hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yimbe fuu oo.

No kisiniirte-den saabe hinnee Laamdo

² Onon, on maaynoobe saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkunoobe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dwtaninoobe laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yimbe saliiibe Laamdo bee. ³ En fuu e mabbe njevano-den, e gidaade yonki men ngonno-den, en jukkunoobe gidaade dee, en jukkunoobe miilooji men bondi. No ngorrundo-den nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no mabbe nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynoobe saabe luutti men bee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don. ⁶ E ley habbagol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtindinii en e makko, joyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o bannginirta no hinnee makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuui garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon habbi, ko dam habbi e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njobdi golle neddo pati fay gooto heba mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-den jooni koo: e ley habbagol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi di o landinani en gila arannde dii.

No Almasiihu wadiri en lepol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnoobe arannde bee. Mantortoobe yo «taadiibe» ana koyana on noddira on «yimbe be taadaaki» fay so taadagol mabbe ngol ko junngo bii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, miccilee ko ngonno-don arannde koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananbe woddiibe lepol Israa'iila ngol Laamdo subii ngol, on ngalaano e aadiiji pawiiidi e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e habbagol moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoobe arannde bee on battiniraama saabe yiyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahuudiyankoobe e lepi goddi fuu lepol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii nganaandi hakkunde lepi dii. ¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wada Yahu-udiyankoobe e lepi goddi lepol gootol kesol e ley habbagol mum e makko. Nii mo wadiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri nganaandi ndii, mo reentini lepi dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon woddunoobe bee, o warii waajaade badinoobe bee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa jananbe hankasen, on nganaa hobbe duu, ko ngon-don dee, on wondube e seniibe, on jeyaabe e suudu Laamdo. ²⁰ On mahaama e dow ko nelaabe e annabaabe nibi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre doobiraande maadi ndii. ²¹ Kanko wadata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laato suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley habbagol mon e makko on mahondiraama faa laati-don hodorde Laamdo do o hodiri Ruuhu makko doo.

No Pool halfiniraa golle banngal be nganaa Yahu-udiyankoobe

3 Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon be nganaa Yahuudiyankoobe bee. ² Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamdo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o bannginirii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no rabbidiri, ⁴ so on njanngii dum on andan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka bibbe aadama ley jamaanuui jawtudi dii, kaa jooni Laamdo bannginirii mo Ruuhu Ceniido oo faa nelaabe mum e annabaabe mum seniibe fuu paami mo. ⁶ Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, be nganaa Yahuudiyankoobe bee kebii ngedu e moyyereji desaadi dii no Yahuudiyankoobe bee kebiri nii, kasen duu be ndeentii e mum'en terde

goote, be ndeentii e mum'en fodoore nde Laamdo fodi saabe habbagol mabbe e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laamdo wadirani kam baawde mum. ⁸ Miin burdo seniibe bee fuu famdude oo, mi wadanaama moyyere faa mi waajoo be nganaa Yahu-udiyankoobe barkeeji gondi e Almasiihu di ngalaa do kaadi dii. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yimbe fuu no Laamdo tagudo huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudinoodo gila arannde oo, ¹⁰ yalla laamu e baawde gonde e mbeeyu de njiyataake dee fuu ana paama no anndal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum kammari deental goondinbe ngal ¹¹ ko waarata e anniya booydo mo Laamdo tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley habbagol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi bado-raade Laamdo hoolaare saabe ko ngoondin-den mo koo. ¹³ Saabe dum, mido ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotoodi kam kammari moodon dii, sabi diin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli di Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jeydo lepol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido jaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on semmbe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley berde moodon ko ngoondin-don mo koo. Mido jaagoo mo kasen o piibina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e seniibe bee fuu, no jilli Almasiihu dadudi hakkille dii poti mawnude faa ngalaa do di kaadi, ¹⁹ anndon di yalla odon keewa kibbal Laamdo ngal.

²⁰ Tayoral, Laamdo gollirido ley meeden baawde mawde oo ana waawi gollude ko buri duwaawuui men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goondinbe saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuui dii fuu faa abada abadin! Aamiina.

No goondinbe Iisaa bee laatorii terde goote

4 Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laamdo noddii on e mum ngoo ² tawee e leydinkinaare e newaare e mupal. Tiidondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam kabbondirido on oo. Tiinno-don e heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On terde goote, odon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamdo noddii on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto woodi, ⁶ kapum e Laamdo gooto Baaba yimbe fuu, tiimdo be fuu, golliroowo be fuu, gondi e mabbe be fuu.

⁷ Homo e men fuu hebii moyyere Laamdo ko waarata no Almasiihu hokkiri dum nii. ⁸ Sabi nii winndorii: «O njabbii dow, o naborii honaabe heewbe, o hokkii yimbe dokke.» [†]

⁹ Kodum woni maanaa «o njabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje burde fuu leydu e leydi ndii. ¹⁰ Jippinoodo oo, kapum e hoore mum woni njabbudo faa tiimi kam-muuji dii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. ¹¹ Dokke makko dee annii: o wadi yogaabe nelaabe, yogaabe haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, yogaabe waajotoobe, yogaabe duroobe yimbe kapum e jannginoobe. ¹² Ko o wadi non, faa o lanndina seniibe bee faa mbaawa gollande deental goondinbe, yalla terde Almasiihu dee – dum woni deental goondinbe ngal – ana yaara yeeso e ley goondinal, ¹³ laato-den daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo oo, kasen duu laato-den hibbube, njotto-den darnde Almasiihu hibbunde ndee. ¹⁴ Ndennoo, en laatataako sukaabe nabiraabe bempeeje e kenuuli no laana nii. Jannde yimbe yidube nabude wobbe ley majjere yonjataa en hankasen. ¹⁵ Ko laato-to-den dee, haaloobe goonga ley jilli, yaaroobe yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiido hooreejo oo. ¹⁶ Kanko waddani terde dee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkalde de de ndokkaa dee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terde dee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

¹⁷ Ndennoo, ko jukkata koo mbiyan-mi on: mido ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdon hankasen no heeferbe nii, sabi miiloobi mabbe dii yo boli, ¹⁸ hakkillaaji mabbe njiibike, be njeyaaka e nguurdam dam Laamdo hokkata dam saabe majjere mabbe e tiidugol mabbe ko'e. ¹⁹ Be ngalaa yaage, be ngadii ko'e mabbe jaahili'en, be njootataa gollude kudde cobude. ²⁰ Kaa onon, wanaa non njanngir-don haala Almasiihu. ²¹ Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gondo e makko oo. ²² Ndennoo, ittee ko hiiddi ko woni ley mon koo, njoppee nguurdam moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji dam, ²³ dalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keydintinee. ²⁴ Njogitee neddaaku keso mo Laamdo tagi dow mbaadi mum ley senaare e fooccitaare goongaraare.

²⁵ Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njeydiri nii. ²⁶ So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere. ²⁷ Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. ²⁸ Yo gujjo njottu wujjude, ko haani wadude dee, wuura e semmbe terde mum, yalla ana waawa wallude hasindinbe. ²⁹ Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-don wadude tan yo haalde haalaaji nafooji baawdi nabude wobbe bee yeeso e ley goondinal, yalla odon ngadana hettintoobe on bee ko moyyi. ³⁰ Pati cunlinee Ruuhu Laamdo Ceniido oo, kanko wadi maande makko e mon kammari jannde coottitaari mon ndee. ³¹ Ittee metti fuu e berde moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e joore, kapum e ko boni fuu. ³² Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron,

njaafondiron no Laamdo yaaforii on e ley habbagol mon e Almasiihu nii.

Haala wuurde e ley fooyre

⁵ Ndennoo, laatee jemmbaabe Laamdo kammari on bibbe makko be o horsini. ² Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka belde Laamdo nii. ³ Ko on seniibe Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko sobi e joote. ⁴ Pati kaalee haalaaji bondi naa boli naa cobudi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee, njetton Laamdo. ⁵ Paamee dum doo faa gasa: piwoowo e cobudo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kambe be ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo oo. ⁶ Pati fay gooto jaayrira on haalaaji boli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamdo e dow salii be mo bee. ⁷ Ndennoo, pati njokkondiree e been. ⁸ Arannde e nimre njeyano-don, kaa jooni e habbagol mon e Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no bibbe fooyre nii, ⁹ sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu. ¹⁰ Tewton faamude ko welata Joomiraado. ¹¹ Pati ngadon juude mon e golleeji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di. ¹² Ko been yimbe ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. ¹³ Kaa huunde fuu ko yaltinaa, banngan ley fooyre, ¹⁴ huunde fuu ko bannginaa foynan. Dum wadi so ana wiye:

«Aan daaniido, fin!

Imma e hakkunde maaybe,

fooyre Almasiihu ndee yaayan e maa.»

¹⁵ Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaabe nii, no hakkilante'en nii. ¹⁶ Wakkati fuu mo keb-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bondo. ¹⁷ Saabe dum, pati laatee be ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. ¹⁸ Pati njaree doro faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, ¹⁹ mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude. ²⁰ Njetton Baabiraado men Laamdo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Homo e mon fuu dwtanoo banndum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rewbe e worbe mum'en

²² Onon rewbe, dwtano-don worbe mon no dwtiranto-don Joomiraado nii. ²³ Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondinbe ngal nii, dum woni terde mum de hisini dee. ²⁴ No deental goondinbe ngal dwtiranii Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani dwtiranaade jom suudu mum e huunde fuu. ²⁵ Onon worbe, njidiree rewbe mon no Almasiihu yidiri deental goondinbe ngal so hokitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa sena ngal nii, caggal o labbinirii ngal lootogal e haala

makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondinbe ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa joofi-joofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsi e worbe njida rewbe mum'en no njidiri terde mum'en nii. Neddo fuu jiddo jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wanaa caldi mum, ko wadata dee, jamminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondinbe ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, be didon fuu be laatoo neddo gooto.» ³² Dum yo sirri mawdo. Midu wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental goondinbe ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

Haala bibbe e saaraabe

6 Onon bibbe, dwtanee saaraabe moodon saabe Joomiraado, sabi dum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore arandeere nde fodoore habbi e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla ada heba moyyere, balde maa njuuta e leydi ndii.» ^{††4} Onon saaraabe, pati nannginee bibbe mon, ko kaan-don dee, biirdude be dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccube e halfaabe

⁵ Onon maccube, dwtanee halfaabe moodon dow kulol e siɗɗugol tawee e berde laabude no dwtirantodon Almasiihu nii. ⁶ Dwtanee be tawa wanaa yeeso mabbe tan yalla bibbe aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtanee be no maccube Almasiihu ngollirta muuyde Laamdo berde laabude nii. ⁷ Ngollirane be anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe, ⁸ sabi odon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yoban dum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaabe, ngorree non e maccube moodon. Pati ngidee be, anndon Kalfaado moodon onon e mabbe fuu ana dow kammu, kasen duu oon burdintaa yimbe.

† Puddoode 2.24 †† Fillitagol Tawreeta 5.16

Haala kaborde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddii so wanaa wiide on keewon semmbe e ley habbagol mon e Joomiraado, tuugo-don baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa daraade faa cakko-don dabareeji Ibiliisa dii. ¹² Sabi wanaa yimbe kabaten, ko kabaten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna nibbudo, kapum e seydaani'en bonbe wonbe e mbeeyu bee. ¹³ Saabe dum, bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa habaade nde palaande bonnde ndee warii, kebon kasen jibude caggal nde kabi-don fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-don goonga, boorno-don fooccitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on pade. ¹⁶ Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde mbaaw-don sakkoraade kure kubbooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamdo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuui e naagundeeji ley habbagol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on gootu naaganaade seniibe bee fuu Laamdo. ¹⁹ Naagano-don kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde mubbitin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga teddudo gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoo-mi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajaroo dum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

²¹ Tikikus, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on dum fuu, yalla onon duu odon goota humpeede kam anndon no ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.

²³ Sakiraabe, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidube Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa bee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Filipiyankooɓe

¹ Miin Pool e Timote, maccube Iisaa Almasiihu, mbinndi oo bataaki faade e deental goondinbe Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooreebe e gollanoobe deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniibe habbiibe e Iisaa Almasiihu bee. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyankooɓe

³ Mido yetta Laamdo nde miccitii-mi on fuu.
⁴ Wakkati fuu nde jaagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo jaagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila nannde ngoondin-don Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mido taylori Laamdo puɗɗudo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hibba e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko jaagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon beydo yaarude yeeso, beydoro anndal, beydoro seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa subaade ko moyyi. Nden on laatoto laabube be ngalaa ninge nannde gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaabe golleeji poocciidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool nabiri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraabe, ko njidfu-mi anndon dee, torra kebudo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo yaarude yeeso ¹³ faa hayboobe galle kaananke oo e heddiibe bee fuu taylori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko buri heewde e sakiraabe bee duu, geyyelle am dee beydani dum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so ebe mbaajoroo konngol Laamdo ngol rafi ku-lol.
¹⁵ Goonga, yogaabe ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasidaaku e poondondiral, kaa wobbe ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu jilli, sabi ebe anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa bee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kapum'en tan, anniyaaji mabbe moyyaa, kasen duu ko be miilotoo dee, beydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bon-nataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mido anndi saabe duwaawuui mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum sakitanto kam kisindam.

²⁰ Mido joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mido hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafoowo. Ndennoo mi anndaa ko cubotoo-mi.

²³ Hakkille am feccike pecce didi: ko bur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu, dum jaati buri moyyude. ²⁴ Kaa mi heddo wuurde buri nafude on, onon. ²⁵ Mido taylori dum, mido anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odon njaara yeeso, ceyo-don ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon beydana on mantoraade habbagol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuum-taade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda odon tabiti e anniya gooto, odon ndarodii gootal e habanaade goondinal Kabaaru Lobbo oo, ²⁸ tawa on accataa konnee'en bee kulbina on e dow fay huunde. Banngal mabbe, dum yo maande halkagol, kaa onon, dum maande kisindam mon. Dum to Laamdo iwrata. ²⁹ Sabi onon ndokka moyyere Laamdo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkire-don, on ndokkaama dum kasen faa tor-rire-don kammari makko, ³⁰ kapum e daranaade habo ngo njii-don mido habee, ngo nan-don mido habee faa jooni ngoo.

Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

² Ko Iisaa Almasiihu heddi hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo, ko ndeentu-don e Ruuhu Ceniido so njidondir-don njurmondirdon, ² kibbiniree seyo am ko laati-don daande wootere e jilli gooti e bernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum banndum ana buri dum. ⁴ Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wobbe bee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamdo ana e makko,

o tuugaaki e majjum faa o heddo fotude e Laamdo,
⁷ o famdini hoore makko,
 o bami mbaadi maccudo,
 o laatii hono neddo.
 O jogoraa o neddo
⁸ o leydinkinii,
 o dwtanii Laamdo faa o maayi,
 o maayi e dow leggal bardugal.
⁹ Saabe dum kasen, Laamdo toownii mo faa sanne,
 hokki mo innde burnde inde fuu,
¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to
 tawaa fuu,
 so dow kammu so dow leydi so ley leydi,
¹¹ yalla gooto fuu ana sellina
 Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
 faa Baabiraado men Laamdo teddinee.

No goondinbe pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraabe am horsube, nde ngondunoo-mi e mon ndee, odon dwtanii Laamdo wakkati fuu. Sako jooni nde ngodditii-mi, nden kaan-don burde dwtanaade mo. Njirwiniron hono non kisindam dam Laamdo hokki on dam, ngadiron dum kulol e sijnugol. ¹³ Sabi Laamdo ana golla e mon faa muuyon ko weli dum, ngollon dum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati nhermondiree pati ndukidee, ¹⁵ yalla odon laatoo laabube be ngalaa ninge, laato-don bibbe Laamdo be ngalaa ayiibe hakkunde yimbe hannde oojiibe bonbe. On pooynan hakkunde mabbe hono no koode pooyniri ley aduna nii ¹⁶ ko nanngu-don konngol nguurndam ngol faa gasi koo. Nii wadata so mi mantoroo on pannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere. ¹⁷ Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayleteedo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo Laamdo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸ Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-den.

Haala gollidiibe didon hoolniibe

¹⁹ So Joomiraado men Iisaa jabii, mi nelan Timote e mon ko booyataa, yalla so mi humpitike kabaaruui mon dii ana waaltina hakkille am. ²⁰ Sabi kanko tan woni gondudo e am anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹ heddiibe bee fuu hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu. ²² Kaa Timote, odon anndi no holliri neddaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no biddo wal-lirta baaba mum nii. ²³ Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴ Kaa Joomiraado hokkii kam tayoral, booyataa mi waran to mon, miin e hoore am.

²⁵ Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶ Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-don o sellaano koo.

²⁷ Tayoral, o pawiiino faa o hosi maayde. Kaa Laamdo

yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi heba sug-ulla dow sugulla. ²⁸ Dum saabii so kenii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am buytoo. ²⁹ Ndennoo, njabboree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yimbe wa'ube non fuu, ³⁰ sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-don wad-dande kam onon e ko'e mon ngal.

Haala anndude Iisaa Almasiihu

3 Caggal dum, sakiraabe am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle dee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ² ndeento-don e dawaadi - dum woni golloobe ko boni, waajotoobe haala taadagol penewol bee! ³ Sabi enen ngoni taadiibe jaati bee, eden ndewira Ruuhu Laamdo, eden mantoroo Iisaa Almasiihu, en pawali jikke men e dow ko'e men. ⁴ Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So wobbe miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin buri haandude e majjum, ⁵ sabi mi taadaama gila e palooma jettabo mo pinu-mi e mum oo, mi Israa'iilanke iwdo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke bii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶ mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondinbe Iisaa dee, fay gooto waawaano niyude kam banngal fooccitanaade Sariya oo. ⁷ Kaa ko njogorino-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu buri kulle dee fuu. Saabe makko njarrii-mi mur-sude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuw-di yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹ mi heba tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi hebude miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi poocitiido saabe fooccitaare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamdo hokki goondinbe mo bee. ¹⁰ Sago am mi ann-da mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawde de Laamdo wuurtiniri mo dee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido heba immintineede hakkunde maaybe pannde darn-gal.

¹² Mi wiyaali mi hebii dum gila jooni naa mi kibbudo, kaa mido wondi e dogude hono no dadondirteedo nii yalla mido heba dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu hebii kam. ¹³ Goonga sakiraabe, mi wiyaali mi hebii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko yabbii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi heba mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddada en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en bee fuu, miiloro-den hono non. So odon miiloo huunde wonnde, Laamdo banngi-nanan on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraabe, on fuu pemmbee kam, yeewee worrube no njii-don miden ngorri nii bee. ¹⁸ Sabi heewbe laatike

konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranan on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kambe, battane mabbe yo halkere, deedi mabbe ngonni laamdo'en mabbe, hersa mabbe be paayirta, aduna tan be kabanta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njejedden, eden keppe kisinoowo men iwoowo ton oo, dum yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitatan terde men lo'ude dee faa de keba teddeengal no terde makko dee nii, sabi omo jogii baawde faa o wada huunde fuu downtanoo mo.

Haala seyoraade Joomiraado

4 Sakiraabe am horsube, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidiraabe am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndiraabe am rewbe, dum woni Ewodi e Sintis, yo be laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde paabo-daa be, sabi be mballii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo, kambe e Keleman e gollidiibe am wobbe, be inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam bee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yimbe fuu anndu newaare mon. Joomiraado ana badii. ⁶ Pati fay huunde sunlina on abada, ko haani dee: paagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, niibinan berde mon e hакkillaaḃi mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraabe, tiidee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, kapum e fooccitaare e senaare e ko haani yideede e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko keb-don e am, ko narru-don kam e ko njiiru-don kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankooḃe

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hakkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on kebaali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike heppitoraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wuurdude e baasal, mido waawi wuurdude e kebal. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike hebbinde e nakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley habbagol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballudon kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankooḃe, oḃon anndi e ley puḃḃoode mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goondinbe gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo beydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-don Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi hebii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka beldo Laamdo jabaado nii. ¹⁹ Laamdo tedduḃo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtanee kam seniibe habbiibe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraabe wondube e am bee ana njowta on.

²² Seniibe bee fuu ana njowta on. Be ana adoo jowtude on fuu wonbe ley galle kaananke Roma mawdo oo bee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Koloosiyankooɓe

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaarɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo, kaɗum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon seniibe wonbe Koloosi, sakiraaɓe hoolniibe habbiibe e Almasiihu. Yo Baabi-raaɗo meeden Laamɗo wadan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamɗo kammari Koloosiyankooɓe

³ Min ceerataa e yettude Laamɗo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min jaagantoo on Laamɗo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kaɗum e jilli di njogani-don seniibe bee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On kebii oon jikke nde nan-don konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi bidde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila jannde keb-don hettinaade haala hinnee Laamɗo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waa-jii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e jaaganaade on Laamɗo. Miden jaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla odon annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, kebon wuurde nguurndam beloojam Joomiraado kawroojam e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, beydo-don andude Laamɗo. ¹¹ Miden jaaganoo on Laamɗo kasen hokka on semmbe mawɗo no baawde mum teddude dee mawniri nii, yalla odon tawree tiinnitaare e mupal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotube hebude ngedu e moyyereji desanaadi seniibe gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafii luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamɗo mo yiyataake oo.

Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa, ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu, ko yiyetee e ko yiyataake fuu, dum woni bimbbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawde,

dum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

¹⁷ O woodii gila fay huunde woodaa, huunde fuu ana yubbondiri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore terde, dum woni kanko woni hoore deental goondinbe ngal.

Kanko woni fuddoode, kanko woni hammadiijo e wuurtube hakkunde maaybe,

yalla omo bura huunde fuu.

¹⁹ Sabi Laamɗo muuyi ko woni e mum koo fuu wona e makko kanko Almasiihu.

²⁰ E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko ko o waddani be jam saabe yiyam mum juppiidam dow leggal bardugal koo.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu rewrintinaama e makko.

²¹ Arannde, on fuu on woddiibe Laamɗo, on laatinoke waybe makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi. ²² Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiido neddo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniibe on ngalaa ayiibe on ngalaa piije. ²³ Kaa noo, kinaa keddo-don e goondinal, piibon e ley maggal, laato-don joottiibe be ndimmbataako be iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haborii banngal deental goondinbe Iisaa

²⁴ Midu seyii jooni saabe torraaji di kebu-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddii e torraaji Almasiihu koo, dum kibbiniran-mi caldi am kammari terde makko dee, dum woni deental goondinbe ngal.

²⁵ Kanngal laatii-mi golloowo mum. Laamɗo halfini kam oo golle, yalla midu waajoo on haala makko kaa fuu. ²⁶ Kaan haala yo sirri cuudaninoodo jamaanuujii gila arannde, kaa jooni Laamɗo bannginanii mo seniibe mum. ²⁷ Sabi been Laamɗo anniyii anndinde sirri mum goodando lepi fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, dum hokki on jikke hebude ngedu e annoora Laamɗo.

²⁸ Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miden mbaajoo yimbe fuu, miden anndinira dum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina neddo fuu yeeso Laamɗo tawa yo kibbudu e ley habbagol mum e Almasiihu. ²⁹ Saabe dum midu golla midu sooboroo baawde makko gollirooje semmbe e ley am dee.

² Mido yidi anndon habo naawngo ngo kabete-mi saabe moodon, onon e yimbe wonbe Lawdikiya e wobbe be meedaali yiide kam bee fuu, ² yalla berde mon ana buuba, laato-don gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku kibbudo faa paamon sirri Laamdo oo, dum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamdo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on dum, pati kiilire-don haalaaji beldi. ⁵ Sabi fay so taweede mido woddiri on terde, hakkille am kaa ana wondi e moodon, mido seyoro gonal mon lobbal ngal, kapum e no tiidir-don e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jukkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko njabu-don Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraado moodon koo, njokkon e makko, ⁷ niibon e makko, accon o naba on yeeso e ley goondinal, keddon e ngal goondinal ko waarata e jannde nde kebdon ndee, njetton Laamdo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji boli iwdi e neesuuji bibbe aadama kapum e semmbeji aduna dii. Deen gede iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamdo fuu ana e Almasiihu, e ley terde mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on kebi ko woni e Laamdo koo fuu e ley habbagol mon e Almasiihu, kanko tiimudo laamu e baawde fuu oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yimbe ngadata ngol, dum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terde bii-aadamaaku luuttooje dee ndee. ¹² E ley ko loota-don lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo guurtindo mo oo. ¹³ On maaynoobe saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yimbe Laamdo. Kaa Laamdo wuurtindinii on e Almasiihu, yaafike en luutti men fuu, ¹⁴ tosii derewol kiiti niijoogi en dii, ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal. ¹⁵ O boorti laamu e baawde, o hersini dum'en yeeso yimbe fuu nde o jaalorii dum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto ninir on dow ko paamaton e ko njaraton naa saabe teddingol palaade yogaa-je e darde lewru e palaade powteteede. ¹⁷ Dum fuu dum cappotoodum kudde garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni. ¹⁸ Pati accon rewoobe malaa'ika'en wiyoobe yo leydinkiniibe pela on. Been yimbe ana kabbii e ko nii ley koydi, kasen ebe mawninkinii e dow meere saabe miilooji mabbe aduna, ¹⁹ be njokkaali habbaade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terde dee fuu ko kaajaa, hawrintinira de jokkolde e dadi. Kasen duu saabe makko terde dee ana mawnira no Laamdo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeji aduna oo dii. Ndennoo, kodum wadi so odon nguurda

no jeyaabe e oo doo aduna nii? Kodum wadi so odon njaba daaleede: ²¹ «Pati bamu, pati meedu, pati memu»? ²² Dum fuu dum kadaadum dow meere, dum fuu dum waaju iwdo e yimbe tan. Laamdo tagii kulle dee fuu faa nawtoro-den dum'en sakitoo nola. ²³ So goonga, yimbe ana miila kadaadi dii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yimbe cujdira no semmbe mum'en foti, kinaa yimbe leydinkinoo, kinaa yimbe mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama diin kadaadi fuu paabataako yimbe jaalaade gidaade yonki.

³ Ndennoo, ko nguurtindina-don e Almasiihu tewtee kudde gonde dow kammu to Almasiihu joodii naamo Laamdo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kudde gonde dow kammu, pati ngattee di e kudde gonde e leydi. ³ Sabi on maayii, nguurndam dam kebdon jooni dam ana suudidada e Almasiihu to Laamdo. ⁴ So Almasiihu laatiido nguurndam moodon oo banngii, on banngidan e makko onon duu, kebon ngedu e teddeengal makko.

Haala ko hiiddi e ko heydi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon dee, ko wa'i hono ko sobi, kapum e fijirde e gidaade yonki e muuyooji bondi, kapum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ Diin luutti kapum'en njippinta tikkere Laamdo e dow saliibe goondinde mo bee.

⁷ Onon duu, hono non ngorrundo-don arannde, hono non nguurduno-don e diin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee dee doo kulle: tikkere e nanngere e ko boni e mbonka, kapum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana banndum, sabi on ittii ko hiiddi ko wonnoo ley mon koo, kapum e golleeji mum fuu, ¹⁰ on laatike yimbe heybe. Laamdo tagudo ko heydi ko woni ley mon oo seerataa e heydintinde dum faa dum nannda e muudum, yalla odon keba anndal kibbungal.

¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiido e mo taadaaki. Jooni wanaa mo janngaali, wanaa neddo ladde, wanaa dimo, wanaa di-imaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e mabbe be fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamdo subike on, sennii on, horsinii on, tawre-don jilli e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kapum e mupal. ¹³ Munondiree, so yoga moodon ana jogii ko ninjira goddo, njaa-fondiron. No Joomiraado yaaforii on nii, njaa-fondiron. ¹⁴ E ley dum fuu, berde moodon keewa jilli, sabi jilli njubbata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamdo noddii on faa ngondon e jam laato-don terde goote. Njetton Laamdo sanne. ¹⁶ Yo konngol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo goddo oo, jeertinira dum hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e ley berde laabude, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kapum e jime de Ruuhu Ceniido oo hokkata on dee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiiree dum fuu e innde Joomiraado men Iisaa, njetton Baabiraado men Laamdo saabe makko.

No jukkube Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rewbe, dōwtano-don worbe moodon no rewbe woodanbe Joomiraado poti wadude nii. ¹⁹ Onon worbe, njidee rewbe moodon, pati nanngon e mabbe.

²⁰ Onon sukaabe, dōwtano-don saaraabe moodon e huunde fuu, sabi dum woni ko welata Joomiraado.

²¹ Onon saaraabe, pati nannginee sukaabe moodon so berde mum'en metta.

²² Onon maccube, dōwtano-don halfaabe moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso mabbe tan yalla bibbe aadama ana njetta on. Ko haani dee, dōwtirane be berde laabude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollaton, ngadiron dum berde laabude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe ngollanton,

²⁴ anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereeji desanaadi yimbe mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko boni fuu, heban mbarjaari golle mum bondo oo, sabi Laamdo burdintaa yimbe.

4 Halfaabe, njogoree maccube moodon bee jo-gaade lobbe e dow fooccitaare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduumee e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo. ³ Nduwanee min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga teddudo kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu. ⁴ Naagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga teddudo no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimbe be ngoondi-naali bee. Nde keb-don wakkati fuu, nawtoro-don dum. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

⁷ Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolni-ido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkil-laaji mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsudo koolniido. Kambe didon, be kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kapum e Marka sakiike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon njabbo-don dum oo. ¹¹ Iisaa noddirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kambe tan ngoni Yahu-udiyankooɓe gollidoobe e am kabaaru Laamu Laamdo oo. Ebe mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon piiba e ley kibbal, timminon muuyde Laamdo fuu. ¹³ Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankooɓe e Hiyerapolisankooɓe fuu. ¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kapum e Demas ana njowta on. ¹⁵ Miden njowta sakiraabe men wonbe Lawdikiya bee, miden njowta Nimfa e deental goondinbe kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njanngii oo bataaki, ngadee dabare faa deental goondinbe Lawdikiya ngal jannga mo. Onon duu, njanngon bataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

1 Tesaloniikiyankooɓe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kapum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondinbe gonngal Tesaloniiki kabbiingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on kebu moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankooɓe

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on golleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on mupal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraabe amen be Laamdo yidi, miden anndi Laamdo subike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala bola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayoral kibbungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrundoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On nemmbii min, on nemmbii Joomiraado sabi on njabii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, njabbori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondinbe wonbe ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude.

⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kambe goondinbe bee jaati kumpitata min no njabbori-don min arannde, no njoppir-don tooruji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon 'Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maaybe, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

No Pool golliri ley Tesaloniiki

² Sakiraabe, onon Tesaloniikiyankooɓe bee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere.

² Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobee. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yimbe

min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido berde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, min daminaaki e kaal-isi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa bibbe aadama teddina min, wanaa onon wanaa wobbe. ⁷ Kaa fay so e doole min ngar-dunoo duu, min mboofaali sabi min nelaabeAlmasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no in-na hinnortoo bibbe muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarrike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamdo tan, miden njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike saki-raabe amen horsube.

⁹ Sakiraabe, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccitoroo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondinbe bee. Miden cenii, miden poocitii, min ngalaa jinjoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliranii dum no baaba golliranta bibbe mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdam kawroojam e muuyde Laamdo, noddooowo on faa naaton e Laamu mum teddudo oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on njabboraaki ngol konngol yimbe. Ko njabbori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kapum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondinbe bee. ¹⁴ Sakiraabe, ko hewtii deente goondinbe Laamdo gonde Yahuudiya jiiibude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mupii torraaji di be mupunoo dii, yimbe moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankooɓe torriri be nii. ¹⁵ Kambe mbari Joomiraado men Iisaa. Be mbari annabaabe. Haya, be torrii min minen duu. Ebe ngolla ko wela Laamdo, be konnee'en yimbe fuu.

¹⁶ Sabi ebe njidi hadude min waajaade lepi goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti mabbe kibba, kaa jukkungo Laamdo sakitike hewtaade be.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

¹⁷ Kaa minen, sakiraabe, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa berde. Min tiin-nike sanne yalla miden keba yiide on. Miden njeewaa

on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰ Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3 ¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddoo ley ngalluure Ateena. ² Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jiiibina on saabe goondinal mon. ³ Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaabe dum. ⁴ Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalanannoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵ Dum saabii so ndonkumi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere. ⁶ Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccitol min wakkati fuu, odon njidii yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷ Sakiraabe, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸ Jooni min nguurtii kammari odon jiiibi e Joomiraado. ⁹ Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njettiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰ Jemma e palooma miden ndaarda Laamdo yiide on faa min kibbintina ko naki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondinbe gonngal Tesaloniiki

¹¹ Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹² Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yimbe fuu hono no min njidiri on nii, ¹³ faa o hokka on semmbe, laato-don yimbe be ngalaa jinjoore, wonbe ley senaare yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa kapum e seniibe mum fuu.

Haala nguurndam dam Laamdo yidi

4 ¹ Caggal dum, sakiraabe, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobee. ² Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³ Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku. ⁴ Homo e mon fuu reena terde mum [†] reenira de laabal e teddeengal, ⁵ pati jokka gidaade yonki hono no heeferbe be andaa Laamdo fay seeda nii. ⁶ Fay gooto pati yaha naato banndum, pati toopa dum, sabi dee kudde fuu

[†] *Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laabal e teddeengal.*

Joomiraado woni jobtotoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arande e no min njeertirniirnoo on nii. ⁷ Sabi Laamdo noddiraali en faa coben, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸ Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹ Kaa banngal jilli hakkunde sakiraabe, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondiron. ¹⁰ Hono non ngolirton hakkunde sakiraabe wonbe ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraabe, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹ Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹² Nden be ngoondinaali Iisaa bee njogorto on yimbe, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraabe, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e banngal maaybe, pati cunjiree hono no yimbe be ngalaa jikke bee nii. ¹⁴ So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maaybe goondinnoobe bee duu e makko. ¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuurbe forrube e gartol Joomiraado bee, en ardataka maaybe bee nabeede to makko. ¹⁶ Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamdo fuufetee ndee. Nden maaybe goondinnoobe Almasiihu bee adotoo fuu immitaade. ¹⁷ Caggal dum, enen wuurbe heddinoobe bee, en fuu en mbeewtidinte e mabbe, nabide-den ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸ Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum diin haalaaji.

5 ¹ Sakiraabe, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuujii e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ² Sabi onon, odon anndi tuur pannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii. ³ Wakkati nde yimbe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no njatawere juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴ Kaa sakiraabe, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata palaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵ On fuu on bibbe fooyre, on yimbe palooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶ Ndennoo pati daano-den hono no wobbe bee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-den. ⁷ Sabi daanotoobe jemma daanotoo, sigiroobe jemma cigirta. ⁸ Kaa enen yimbe palooma bee, ndeento-den. Boornoden goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke hebude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹ Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, kebiren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰ maayrudo kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-den en wuurbe tawe-den en maaybe fuu fotu. ¹¹ Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille banndum,

gooto fuu faaboo godɗo banngal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondinbe haani worrude

¹² Sakiraabe, miden ndaarda on anndanon golloobe hakkunde mon bee. Ebe dowa on faade e Joomiraado, ebe mbaajoo on. ¹³ Teddiniron be sii teddeengal fuu, njidiron be saabe golle mabbe.

Ngondon gondal sabu Laamɗo hakkunde moodon.

¹⁴ Miden ndaarda on, sakiraabe, njeertinon nattube, maalto-don hulbe, paabo-don lo'ube, tawde-don e mupal hakkunde yimbe fuu, ¹⁵ tiinno-don pati fay gooto yobtoo so won ko banndum wadi dum. Wakkati fuu tewton wadondirde ko moyyi, ngadanan yimbe fuu hono non.

¹⁶ Ceyo-don wakkati fuu, ¹⁷ pati ceeron e duwaawu, ¹⁸ njetton Laamɗo no ngorru-don fuu. Sabi dum woni ko Laamɗo muuyani on, onon jiiɓube e Iisaa Almasiihu bee.

¹⁹ Pati kaɗon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰ pati koynon waaju annabaabe, ²¹ kaa tayko-don huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²² Ngodɗo-don sii bone fuu.

Baynondiral

²³ Yo Laamɗo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hibbunde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmudo faa laato-don yimbe be ngalaa jingoore jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴ Nodduɗo on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵ Sakiraabe, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶ Njottinon sakiraabe bee fuu calminaali amen e jilli amen.

²⁷ Midɗo tilsinira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraabe bee fuu oo bataaki.

²⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

2 Tesaloniikiyankooɓe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kapum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondinbe gonngal Tesaloniiki, kabbiingal e Baabiraado men Laamɗo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamɗo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo sarirta yimbe wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraabe, waajibi min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goondinal mon ana beydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana beydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantaroo on e deente goondinbe Laamɗo dee. Miden mantaroo on saabe mɗal mon e goondinal mon e ley torraaji e billaareeji di pawe-don dii fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamɗo koo, Laamɗo wadan on fotube hebude Laamu Laamɗo. Dum fuu edum holla Laamɗo ana sarira no foocctorii. ⁶ Sabi Laamɗo yo poocciido, o yobiran torrube on bee torra, ⁷ kaa onon torriibe jooni bee, o fowtindinan on e amen. O wadan dum so Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoobe baawde makko bee. ⁸ O banngan ley metangal yiite faa o jukka be anndaa Laamɗo, be njabaali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa bee. ⁹ Jukkungo waroowo e mabbe ngoo yo halkere duumiinde, be ngoddiinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan jannde Joomiraado wartoyii faa teddiinee hakkunde seniibe mum, goondinbe dum bee kaaydiinee e mum. Onon duu, odon njeyaa e mabbe, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamɗo ana wada on fotube hebude nguurndam dam noddii on e mum dam. Miden jaagoo Laamɗo yo wallir on semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi di njid-don gollude dii fuu saabe odon ngoondini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-don saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamɗo men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

² Sakiraabe, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakkillaaji mon njaawa jiiibaade, naa kulon saabe wiyegol jannde gartol Joomiraado ndee yottiima. Pati kulon fay so godɗo

wii on Laamɗo loowi dum kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoobe, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi dum e bataaki. ³ Pati fay gooto heba no yonpira on e fay huunde. Sabi nden palaande warataa so wanaa yimbe heewbe murtira Laamɗo, Neddo Bondo oo bannga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamɗo naa ko sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamɗo, wii hoore mum yo Laamɗo. ⁵ Tama on micci-taaki mido haalanannoo on dum nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa odon anndi ko faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo banngan nde wakkati makko yottike. ⁷ Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo oo banngan, kaa Joomiraado men Iisaa warden mo henndu hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo warden e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawdo e kaayeeffiji e taagumansaaaji peneeji, ¹⁰ kapum e oɗnaare fuu faa jaayra halkotoobe bee, sabi be njabaali yidude goonga baawdo hisinde be oo. ¹¹ Saabe dum, Laamɗo hokki be semmbe majjinoowo, faa waddana be goondinde fenaande ¹² yalla be ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo oɗnaare bee fuu ana njukkee.

No goondinbe kaaniri jiiibude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraabe be Laamɗo horsini, minen, waajibi min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamɗo subike on gila fudɗoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on seniibe e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon keba ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraabe, nden-noo tiinnee, jiiibee e ko min anndini on koo so e haala amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kapum e Laamɗo Baabiraado men njidi en so buubini berde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo be ndokku on semmbe, be jiiibina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

No Tesaloniikiyankooɓe kaaniri jaaganaade Pool Laamɗo

³ Caggal dum, sakiraabe, jaagano-don min Laamɗo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddiinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yimbe oopiibe, bonbe.

Sabi wanaa yimbe fuu ngoni goondinbe. ³Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo. ⁴Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jukkude de. ⁵Yo Joomiraado men wadu berde mon keewa jilli Laamdo, keewira muɗal no Almasiihu heewiri muɗal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶Sakiraabe, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngodɗito-don sakiraabe nattube be njokkaali waaju mo narri min oo bee. ⁷Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani nemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal. ⁹Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmbon min. ¹⁰Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹Walaa ko min mbiiri non, so

wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en.

¹²Miden njamira been yimbe, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu be ngollira deeyere, be nguura e semmbe terde mabbe.

¹³Kaa onon sakiraabe, pati kaabee wadude ko moyyi. ¹⁴So won caliido jukkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngattanee joomum hakkille, ngoddo-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gaɗo. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Baynondiral

¹⁶Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wundu e mon, on fuu.

¹⁷E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaan-go no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu.

¹⁸Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

1 Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo.

² Aan Timote, a biyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaabe jannginde ko luuttondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fodirnoo hisinirde yimbe e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e bernde laabunde e hakkille baaltiido kapum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaabe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji boli. ⁷ Hebude laataade jannginoobe Sariya Laamdo tan be tewtata, kaa be paa-mataa, wanaa ko be kaalata koo wanaa ko be tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa foocciitee bee wadanaa. Be o wadanaa dee, bonbe e salii-be, yeddooobe e luuttoobe, be teddinaali ko senii e be teddinaali Laamdo, waroobe inna mum'en e abba mum'en e yuppoobe yiyam yimbe wobbe ¹⁰ e jeenoobe e luudunkooobe e soodoobe yimbe so cootta dum'en e fenooobe e hunotoobe dow pene – Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondira e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi banngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkudo kam semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arannde mido bonkotonoo mo, mido torrannoo yimbe makko, mido hoyannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yurmike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli kebirteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yimbe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoobe, miin woni burdo bonde e mabbe. ¹⁶ Kaa ko njurmiraami, miin burdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu mupal mum

kibbungal, yalla waroobe goondinde mo bee fuu ana keba nguurndam nduumiidam. ¹⁷ Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiy-ataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yimbe haala maa koo. E ley majjum kabo-daa hono no sordaasi cuuso habortoo nii ¹⁹ tawee e ley goondinal e hakkille mo jinjaali ma. Won yoppube oon hakkille, goondinal mabbe heli hono no laana helirta nii. ²⁰ Himene e Aleksandere ana njeyaa e mabbe. Mi wadii be fuu e junngo Ibiliisa faa be annda be kaanaa bonkaade Laamdo.

Haala duwaawu

² Annii ko adotoo-mi waajaade goondinbe: be ngadana yimbe fuu duwaawuui e naagundeeji e jettooje. ² Nduwano-d'en kaanankooobe e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³ Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴ jiddo yimbe fuu kisa, keba anndude goonga. ⁵ Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yimbe, oo woni Iisaa Almasiihu neddo oo ⁶ dokkitirido hoore mum faa soottitoo yimbe fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yimbe fuu kisa. ⁷ Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yimbe be nganaa Yahu-udiyankooobe bee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸ Ndennoo, mido yidi do worbe kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laabude, tawee ngaldaa e tikkere naa jeddondiral.

No rewbe kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Rewbe duu paroroo kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati be codoroo moollu e kanje naa naaye, pati be paroroo bagiiji tiidudi coggu, ¹⁰ yo be paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rewbe hulbe Laamdo. ¹¹ Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timmunde wakkati nde janngintee ndee. ¹² Mi jabanaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³ Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴ Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yonni, debbo oo o yonni so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵ Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddii e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

No hooreebe deental goondinbe kaani worrude

3 Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondinbe fuu, muuyii golle lobbo jaati. ² Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laato neddo mo walaa niye, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo hobbe, baawdo jannginde, ³ tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, laato newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi janannadi, ⁴ kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo bibbe mum faa be dwtanii dum e dow teddeengal. ⁵ Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnor-too deental goondinbe Laamdo ngal? ⁶ Pati tawee joo-mum yo tuubudo ko booyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkiree nii. ⁷ Ana tilsi kasen wonbe sella bee ceettanoo mo ko moyyi, pati o heba gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoobe deental goondinbe kaani worrude

⁸ Gollanoobe deental goondinbe ngal bee duu ana kaani taweede yo teddube, ngalaa berde didi, njabataa doro jaaloo dum'en, naamataa ribaa, ⁹ tawa ebe kaybira goonga teddudo gondo e goondinal oo hakillaaji di njataa be. ¹⁰ Aranel hen fuu, be yeewee kori be ngalaa niye. So tawii be ngalaa niye, nden kaa ebe mbaawi fuddude laataade gollanoobe deental goondinbe Iisaa. ¹¹ Hono non rewbe bee duu tawree teddeengal, tawa be nganaa no'oobe yimbe, be nantiibe, hoolniibe e banngal huunde fuu. ¹² Gollanoowo deental pati dewla ko buri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³ Gollanbe deental goondinbe ngal faa moyyi fuu keban teddeengal, kasen duu keban cuusal kibbungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴ Mido yidi warde to maa ko booyataa. Kaa ko wad-dani kam winndude e maa oo bataaki, ¹⁵ yalla fay so booyii mi waraali, ada annda no kaan-den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental goondinbe Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:

O banngirii e suura bii-aadama,
Ruuhu oo bannginii fooccitaare makko,
malaa'ika'en njii mo,
o ooynaama ley lepi,
o goondinaama ley aduna,
o njabbintinaama dow kammu,
o hebii teddeengal Laamdo.

Haala jannde majjinoore

4 Ruuhu Ceniido oo haalii faa laabi nde o wii cakite jamaanu dapan yimbe yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, kapum e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenoo be berde mum'en mbaati faa niye naawataa dum'en,

hono berde dee cumiraade njamndi ngulndi taw.

³ Been yimbe ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje naameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla goondinbe anndube goonga bee fuu ana naama de, njettira de Laamdo. ⁴ Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo. ⁵ Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana labbina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraabe men bee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali boli di kawrataa e diina dii, woddiita di. Eeltir hoore maa kulol Laamdo. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol kebu-den tayoral e nguurndam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu buraa ka haande yarreedde! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden pawii jikke men e Laamdo guurdo, kisinoowo yimbe fuu sako goondinbe. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondinbe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kapum e laabal. ¹³ Fade am warde, tiidaa e janngande yimbe Binndi dii, mbaajo-daa be, pamminaa be. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laamdo loowi yimbe haala maa, mawbe duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yimbe fuu ana njiya no beydorto-daa jaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njanngintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoobe ma bee fuu.

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

5 Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokolbe no mijiraabe maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaabe rewbe no banndiraabe maa rewbe nii, tawee e dow laabal e nantaare.

³ Teddin rewbe be worbe mum'en maayi, dum woni rewbe maayiraabe be ngaladaa e fay gooto bee. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii bibbe naa taani-raabe, ko ana adoo fuu wajibaade e bibbe bee, be pamminee no Laamdo huldete e ley cuudi mabbe, be mbarjoo saaraabe mabbe mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiido dum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jem-ma e palooma, omo naaganoo yimbe Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kabanoowo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde be pati be keba feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraabe mum, wanaa haala be wondi galle, oon yo jankirido goondinal, omo buri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rewbe maayraabe haanbe walleede, ko famdi fuu sinaa joomum heba duubi capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaabe, jippinde kodo, lootude koyde seniibe, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuube be worbe mum'en maayi bee, pati winndu inde mabbe. Sabi so muuyooji mabbe ndunyii be e yidude bameede, nden kaa be kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya Laamdo doga dow mabbe, sabi be mbonnii aadi mabbe aranndeeri ndii. ¹³ E ley dum be ngontan laaliibe, be naata e nduu suudu nii, be njalta be naata e nduu. Kaa ko buri fuu bonde kasen, be laatike heewbe haala, haaltoobe sirri, ebe kaala haalaaji di ngalanaa be. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuube rewbe maayraabe bee ndewlee, beya, kayba cuudi mum'en, yalla gapo oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e mabbe njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debo goondindo fuu mo rewbe maayraabe ngoni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondinbe ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rewbe maayraabe be ngaldaa e fay gooto bee.

¹⁷ Hooreebe deental goondinbe dawranoobe faa gasa bee ana kaani teddineede teddeengal manngal. 'Burbe fuu haandude e teddeengal manngal yo tampi-totoobe dow waaju e jannde bee. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A haadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.» ^{††} Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njobdi mum.» ^{†††} Pati jabu felde mawdo deental goondinbe so wanaa dow seedaaku yimbe didon naa taton. ²⁰ Niibube e luuttal, fel dum'en yeeso yimbe fuu, yalla ana laatanoo heddiibe bee kulol. ²¹ Mido ndaarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en be o subii bee, dwtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a burdintaa yimbe duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondinbe. Pati reentu e luutti wobbe, jogora hoore maa laabal.

²³ Hankasen, pati yar ndiyam bolam tan, njaraa peguujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuujii keewdi ngar-ngartooji e maa dii.

²⁴ Luutti yimbe yogaabe banngan gila caraaka. Kaa luutti yogaabe dii, caggal sareede di banngata. ²⁵ Dum e taweede golleeji lobbi dii njiyete faa laaba paca. Fay di njiyataake law dii duu keddadataako ana cuudii.

6 Goondinbe wonbe e maccungaaku fuu, yo njo-goro halfaabe mum'en haandube e teddungal kibbungal pati innde Laamdo ndee e diina kaa mbonkee. ² Kasen duu tawaabe ana njogii kalfaado goondindo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo be ngolliran mo soobee faa bura

[†] So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewbe maayraabe fuu, bamii aadi jokkan Iisaa tan, bamataake kasen. ^{††} Fillitagol Tawreeta 25.4 ^{†††} Luuka 10.7

no bee too nii, sabi o goondindo, kasen duu o korusudo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e joote jawdi

³ Baajotoodo goddum mo jokkaali haala Joomiraado men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamdo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewdo duko e jeddi. Dum waddata haasi-daaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum waddata dukooji di ngalaa do kaadi hakkunde yimbe be hakkillaaji mum'en mbitti. Been yimbe njoppii goonga, njogorike kulol Laamdo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamdo yo jawdi mawndi, so neddo hejnitirike ko jogii. ⁷ Sabi juude bole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude bole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en kebii nguure e koltal tan hejnitiro-den dum. ⁹ Kaa yidube jawdi sanne bee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewde laaliide majjinooje, joolooje yimbe e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji dii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamdo oo, wodda dee kudde, tewtu fooccitaare e kulol Laamdo e goondinal e jilli e munal e leydinkinaare. ¹² Wadu ko mbaaw-daa fuu faa kebaa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, nanngaa nguurndam nduumiidam dam. E majjam Laamdo noddu maa, saabe majjam njaadir-daa goondinal maa no woodiri yeeso yimbe heewbe. ¹³ Mido yamire yeeso Laamdo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-daa koo tawa tuundi walaa hen ninge ngalaa hen, faa jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol wadan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawde, Kaananke kaanankooobe, Joomiraado joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle de niibataa. Ko be kaani wadude dee, be pawa jikke mabbe e Laamdo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ be ngolla ko moyyi, arsuku mabbe laattoo golleeji lobbi, be laattoo saahiibe tawa wakkati fuu ebe mballa wobbe e ley jawle mabbe. ¹⁹ Nii be pagganortoo ko'e mabbe jawle ko waroyta, faa be keba nguurndam jaati dam.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-daa koo, woddita haalaaji cobudi boli dii, kapum e miilooji biyeteedi anndal dii.

²¹ Yogaabe ana mantoroo ngal anndal, faa celi e goondinal.

Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

2 Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo faa mi fammina yimbe haala nguurndam dam Laamdo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu dam. ² Mi jowtii ma, aan Timote biyam korsudo oo. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo niŋaali kam ngolliranan-moo-mi, hono no maami-raabe am bee ngadirnoo nii. Jemma e jalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi mido miccitoo gondi maa. Mido yidi yiide ma sanne yalla seyo am ana hibba. ⁵ Mido miccitoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, mido tayori aan duu kanngal njogi-daa. ⁶ Dum saabii so mido miccintine: heydintin kasen dokkal ngal Laamdo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamdo hokkilaali en Ruuhu faa kulen yimbe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawiiido e dow baawde Laamdo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-den yimbe makko seniibe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee bannginiraama saabe banngugol kisi-noowo en, Iisaa Almasiihu kalkudo maayde, banngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamdo wadiri kam baa-jotoodo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so mido torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi mido anndi mo ngoondin-mi oo, mido tayori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa nannde gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celludi di narru-daa kam dii misaalu e ley goondinal e jilli di kebu-den e ley habbagol men e Iisaa Almasiihu dii. ¹⁴ Oo kaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Ada anndi Asiyankoobe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e mabbe. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin koreeji Onesifoor, sabi o buubinii bernde am cili keewdi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko buri dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobee faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomi-

raado yobu mo o heba yurmeende nannde darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, ada anndi dum sanne.

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

² Ndennoo aan biyam, semmbindinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maami yeeso seedee'en heewbe koo, halfin dum yimbe hoolniibe waawbe famminde wobbe. ³ Torride-daa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴ Walaa fuu sordaasi cunlanoowo ko wanaa habo so mawdo mum welee dum. ⁵ Dadondirteedo doddu duu hebataa deesewal sinnaa jekkira no yamiraa nii. ⁶ Kasen duu de-moowo golludo faa tampi, kapum haani adaade hebude ngedu mum e ko hettaa koo. ⁷ Miila ko kaalan-maami koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo lepol Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹ Saabe makko torriraami faa kabbaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamdo ngol kapum kaa habbaaka. ¹⁰ Dum wadi so mido muna huunde fuu saabe subaabe bee, yalla kambe duu ebe keba kisindam iwdam e Iisaa Almasiihu dam, be naata e teddeengal mum faa abada.

¹¹ Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,
en nguurndan e makko.

¹² So eden muna torraaji,
en laamodoto e makko.

So en mbii en anndaa mo,
o wiyen o anndaa en enen duu.

¹³ So en laataaki hoolniibe,
kanko omo heddi o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yarii

¹⁴ Dum woni ko kaan-daa miccintinde goondinbe. Njeertinaa be yeeso Laamdo pati be poodondira e haalaaji di nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintoobe. ¹⁵ Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamdo, ada laato golloowo jarranaado mo golle mum hersinaali, laato-daa naftortoodo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶ Sel haalaaji cobudi boli, sabi wondube e hono dii haalaaji bee ittiraaka so wanaa beydude woddaade Laamdo. ¹⁷ Haala mabbe ana lapira no uubere lapoore nii. Himene e Filitus ana njeyaa e mabbe. ¹⁸ Been woortube goonga ana mbiya immital bettike,

ana mbonnitira non goondinal yogaabe. ¹⁹ Kaa Laamdo wadii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yimbe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraado fuu woddoo ko boni.»

²⁰ Wanaa kanje e cardi tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, leddeji e loopeji duu ana hen. Ardiidi dii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, goddi dii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹ Ndennoo, so neddo labbinii hoore mum e golleeji bondi dii fuu, laa-toto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²² Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddiroobe Joomiraado berde laabude bee fuu. ²³ Woddita jeddi haalaaji laaliidi di ngalaa ko nafata, ada anndi dukooji tan di ngad-doyta. ²⁴ Sabi maccudo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yimbe fuu, baawdo jannginde, jom mupal, ²⁵ ne'iroowo yeddoobe bee jam-jam miilde Laamdo hokka be no be tuubira, be paama goonga, ²⁶ faa hakkillaaji mabbe ngarta, be kisa e pic-cal Ibiliisa nanngudo be so ana gollina be muuyde mum oo.

Haala cakite jamaanu

3 Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngadan, ² sabi yimbe laatoto yidube ko'e mum'en, jooteube e jawdi, mantotoobe, mawninkiniibe, bonkotoobe Laamdo, murtiroobe saaraabe mum'en, bonnoobe moyyere, be teddintaa ko senii, ³ yoorbe berde, be njaafataako, no'oobe yimbe, be ngalaa nantaare, baleebe yonki, wapube ko moyyi fuu, ⁴ jammbootoobe, wulbe, haawtiibe, be joote aduna burani dum'en Laamdo. ⁵ Be nanndinkinto e hulbe Laamdo, kaa ebe njedda baawde mum. Woddita been yimbe. ⁶ Won e mabbe naatoobe e galleeji, keba hakkillaaji ndewoy lu-uttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaade yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been worbe naatoobe e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal mabbe walaa ko nafata. ⁹ Kaa be njaarataa yeeso, sabi yimbe fuu annditan be ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi dii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaa-ji am e goondinal am e mupal am e jilli am e tiinni-taare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kapum e Listara koo fuu, a yii no mupir-mi torraaji kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, kabbi-ido e Iisaa Almasiihu fuu so yidii wuurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yimbe bonbe hiiloobe yimbe bee beydorto bone. Ebe majjina wobbe, ebe majjina ko'e mabbe duu. ¹⁴ Kaa aan, niibu e ko njanngu-daa ko njarri-daa faa laabi koo, ada anndi jannginbe ma bee.

¹⁵ Gila a suka ada anndi Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndube bee, nafaa majji yo jannginde, kapum e bannginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurndam pooccitiidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hibba, lanndinanoo golle lobbo fuu.

Haala tiidude e waaju

4 Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe Iisaa Al-masiihu caroyoowo wuurbe e maaybe oo, mido ndaardire saabe gartol makko kapum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin be boofi mabbe, fel be, hokku be semmbe e kaaddi mupal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nde be calotoo nande waaju celludo oo, be njokka muuyooji mabbe faa be bamana ko'e mabbe jannginoobe ko be njidi nande koo, ⁴ be cukka noppi mabbe pati be nana goonga, be mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mupaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laaba.

⁶ Kaa miin, yiiyam am badike laataade no sadaka kir-samaajo nii sabi wakkati am badike. ⁷ Mi wadii ko mbaaw-mi fuu faa mi heba jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haadude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal fooccitaare ngal Joomiraado pooccitiido caroowo oo hokkata kam nannde darngal. Wanaa miin tan hokke-tee ngal, miin e heppube gartol makko bee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya, ¹¹ Luuka tan wondi e am. Faru Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii dum Efeesu. ¹³ So ada wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kapum e dewte dee. Ko bur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri dee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, be fuu be celu e am. Pati Laamdo nanngir be dum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa lepi dii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii dum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-daa

ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraabe bee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maa! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Titus

1 Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaabe Laamdo bee ngoondina dum, kasen duu be annda goonga gondo e kulol Laamdo, ² be pawa jikke mabbe e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bon-nataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o banngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A biyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-den e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dalii ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko hed-dinoo e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu mawbe deental goondinbe hono no njamir-maami nii. ⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee bibbe mum yo goondinbe be yimbe mbaawaa ninirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondinbe, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa jaamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo hobbe, jiddo ko moyyi, hakkilante, poocitiido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dwtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude wobbe bee semmbe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa libude yeddoobe dum bee.

¹⁰ So goonga dee, heewbe calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahuudiyankoobe tilsinbe goondinbe Iisaa fuu taadee bee. Kambe be laatike haaloobe haalaaji boli, yonnoobe yimbe. ¹¹ Ana tilsi mubbaa kundude mabbe, sabi ebe nii mbonnira galleeji kuurdi waaju mo haanaa waajeede, faa be kebira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankoobe, gooto mabbe mo be njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankoobe yo fenooobe wakkati fuu, be daabaaji bondi, be nattube himmirbe e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin be, yalla ebe keba goondinal cellungal, ¹⁴ be nootta jokkude taali Yahuudiyankoobe kapum e jamirooje yimbe yoppube goonga bee. ¹⁵ Laabube, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa sobube kapum e be nganaa goondinbe bee, fay huunde daganaaki

dum'en, sabi miilooji mabbe e hакkillaaaji mabbe fuu ana cobi. ¹⁶ Ebe mbiya ebe anndi Laamdo, kaa golleeji mabbe ana kollita be anndaa mo. Be wapaabe, murtube, fay golle lobbo gooto be mbaawaa gollude.

Haala waaju celludo

2 Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ² Worbe nayeebe, wii be laatoo kaariyante'en, be ne'oo, be nantoo, be laatoo sellube goondinal e jilli e mupal. ³ Rewbe nayeebe duu nguurda e senaare, mbaasa laataade no'oobe yimbe, caloo doro jaaloo dum'en. Be laatoo famminoobe ko moyyi, ⁴ yalla ebe mbaajoo sukaabe rewbe bee yidude worbe mum'en e sukaabe mum'en. ⁵ Be mbaajoo been laatoo nantiibe, laabube, hiinniibe cuudi mum'en, moyyube, dwtantoobe worbe mum'en, pati konngol Laamdo ngol bon-kee. ⁶ Sukaabe worbe duu, waajora dum'en non yalla ebe nantoo e ⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana be misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laabal e teddeengal ⁸ e haala selluka ka yeddataako, yalla waybe men ana kersa, ndonka hebude e men feloore. ⁹ Maccube, waaja dum'en dwtanoo halfaabe mum'en e huunde fuu, mbelna berde mabbe, mbaasa yeddude be, ¹⁰ wanaa haala wujjude be. Be laatoo hoolniibe hibbube, faa yimbe fuu teddina waaju haala Laamdo kisinoowo en oo.

¹¹ Laamdo bannginii moyyere mum faa yimbe fuu kisa. ¹² Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi Laamdo, kapum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatortoden nantiibe, foocitiibe, hulbe Laamdo e oo doo aduna, ¹³ tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamdo mawdo oo banngata kapum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisi-noowo en oo. ¹⁴ Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirfo yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o labbinana en hoore makko, laato-den lepol makko kanko tan, tiinniingol e gollude golleeji lobbi.

¹⁵ Dum kaan-daa jannginde, dum kaan-daa waajaade e felirde hettintoobe ma bee no baawde maa poti. Pati fay gooto yawe.

No goondinbe Iisaa poti worrude

3 Miccintin goondinbe bee leydinkinanoo kaanankoobe, be dwtanoo dum'en, be lanndinanoo golle lobbo fuu. ² Pati be mbonkoo fay gooto, pati be laatoo habeteebe, be newoo, be kolla yimbe

fuu leydfinkinaare hibbunde. ³ Sabi arannde enen duu en laalinoobe, salinoobe, majjunoobe. En laatinoke maccube gidaade yonki, kapum e dakameeji di ngal-daa sii. Eden ngondunoo e ngapaandijji e haasidaaku, eden mbapanoo eden mbapondirnoo e ko'e men.

⁴ Kaa nde Laamdo kisinoowo en oo bannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keydfintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniido ⁶ mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷ O wadirii dum yalla eden nanngiree fooccitiibe kammari hinnee makko, ndonen nguurn-dam nduumiidam dam paw-den jikke men e mum dam. ⁸ Kanka woni haala hoolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle dee, yalla goondinbe Laamdo bee ana jiiba e golle lobbo. Dum woni ko moyyi, ko nafata yimbe. ⁹ Kaa woddita jeddi boli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko banngal Sariya oo. Diin

golleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata. ¹⁰ Ceen-ndoowo yimbe fuu, daala dum faa hibba cili didi. So joomum jabanaali ma, celaa e mum. ¹¹ Anndaa baado hono non yo majjudo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹² So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-daa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³ Tiinno-daa mballaa Jenas janngudo sariya laamu oo kapum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati be jakoree fay huunde. ¹⁴ Yimbe men bee duu ekkitoo gollude golle lobbo, be mballa hasindinbe e walleede bee pati nguurndam mabbe laatoo meere.

¹⁵ Wondiibe am bee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraabe men goondinbe Iisaa bee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kapum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal kapum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam habanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde paa-ganto-maa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-daa seniibe bee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido jaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa pamminaa yimbe moyyere fuu nde kebaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa dii, sabi a buubinii berde seniibe bee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko burani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nay-eejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido jaage haala Onesim [†] laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaa-mi doo. ¹¹ Aran-nde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafa en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko burannoo kam, nanngude mo bannge am, o walla kam no kaanno-daa wallirde kam

[†] Maanaa ONESIM woni «Nafaa».

nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njidu-mi dee, ngadiraa nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko buri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan buri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kapum e ko o laatii saki-ike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jabbora mo no kaan-daa jabboraade kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am. ¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yobete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurn-dam maa dam. ²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: buubiniraa bernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido tayori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko buri ko naagi-maa-mi koo. ²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-don duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte. ²⁴ Gollidiibe am bee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

²⁵ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Ibaraninkoobe

No Laamdo haaldiri e men 'Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraabe men gila ko booyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e mabbe annabaabe. ² Kaa e ley dee nalaade cakito-toode o haaldirii e men 'Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kapum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kapum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii labbinde luutti yimbe dii ndee, o joodii naamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum burni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo burnde inde mabbe dee.

Haala 'Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en bee Laamdo wiyaali:
«Aan a 'Biyam,
hannde laatii-mi baam maa.» [†]

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,
laatoo 'Biyam.» ^{††}

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu cujidana dum.» [‡]

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en bee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,
o wadii kaadime'en makko lewle yiite.» ^{††}

⁸ Kaa banngal 'Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada
abadin!

Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi fooccitaare,
ada wani oonaare,
saabe dum, Laamdo Joomiraado maa subori maa,
hokku maa seyo burngo ngo wondiiibe maa ngoo.» ^{††}

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,
aan tabintini leydi,
juude maa tagir-daa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,
di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,
di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum
nii.

Kaa aan, a wattitataako,

[†] Jabuura 2.7 ^{††} 2 Samuyila 7.14 [‡] Fillitagol Tawreeta 32.43 ^{††} Jabuura 104.4 ^{††} Jabuura 45.7-8

nguurndam maa duu timmataa.» ^{†††}

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:

«Jooda naamo am,

faa mi wada njabbaa waybe maa.» ^{††}

¹⁴ Malaa'ika'en bee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamdo, di mo nelata faa ngollana heboobe kisindam bee.

Haala kisindam mawdam

² Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-d'en koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. ² Nelal Laamdo ngal malaa'ika'en bee njottini ngal yo goonga, luuttube naa yeddube mo fuu, kebii jukkungo ngo kaandi. ³ Hono ndadirten enen so en njeebiima hono dam kisindam mawdam? Dam kisindam, Joomiraado men jaati ardino haalde haala majjam, kasen duu hettininoobe mo bee cellini haala makko. ⁴ Laamdo beydi e dow seedaaku mabbe oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayde mawde, kapum e dokke Ruuhu Ceniido de o fecciri muuyde makko dee.

Haala dowudo en faade e kisindam

⁵ E ley dum, wanaa malaa'ika'en bee Laamdo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo.

⁶ Mo o hokki laamaade oo – won do Binndi dii ceettii, mbii:

«Kodum fuu yimbe ngoni sako ada wadana dum'en hakkille?

Kodum bibbe aadama ngoni sako ada hayba dum'en?

⁷ A lo'inii be wakkatiwel seeda e ley malaa'ika'en,
a filkii be pilki darja e teddungal,

⁸ a wadii huunde fuu e ley hawju mabbe.» [§]

So wiyaama Laamdo wadii huunde fuu ley hawju mabbe, dum ana holla o lamminii dum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dwtanaaki be. Kaa so goonga, wanaa kulle dee fuu dwtanii be tafon. ⁹ Ko njii-den koo yo Iisaa leydinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamdo, o maayanii yimbe fuu.

¹⁰ E ley dum, ana haani tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yimbe heewbe e darja mum oo, wadii Iisaa buuwudo laawol kisindam oo kibbudo, o hibbinirii dum torraaji. ¹¹ Sabi Iisaa cennoowo goondinbe oo kapum e sennaabe bee yo iwdi

^{†††} Jabuura 102.26-28 ^{†††} Jabuura 110.1 [§] Jabuura 8.5-7

ngootiri, o yaagortaako noddirdede be sakiraabe. ¹² Omo wiya Laamdo:

«Mi haalanan sakiraabe am bee innde maa ndee, mi manete hakkunde kawrital mabbe.» [†]

¹³ O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamdo.»

Kasen duu o wii:

«Mido nii, miin e koreeji di Laamdo hokki kam dii.» ^{††}

¹⁴ Hono non, nde wonnoo dii koreeji yo tew e yiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayde oo, dum woni Ibiliisa. O jaaloroo dum maayde makko ¹⁵ faa o rimdina worrunoobe hono maccube saabe kulol maayde bee – kulol ngol nanngunoo be e ley nguurndam mabbe fuu. ¹⁶ Sabi eden tayori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwdi Ibarahiima. ¹⁷ Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraabe makko bee e huunde fuu, yalla omo laatanoo be Jottinoowo Sadaka Mawdo jom yurmeende koolniido e golle Laamdo. Dum o wadi yalla o ittana be e jukkungo ngo be kaandi saabe luutti mabbe. ¹⁸ Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe dum, omo waawi faabaade wobbe tewtetebe faa ceytee bee duu.

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

³ Onon sakiraabe seniibe jeydube noddaango Laamdo bee, nde wonnoo Iisaa Almasiihu faabike on, ngadee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceetortort-den bernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² Oon yo koolniido banngal Laamdo cubiido dum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamdo nduu fuu nii. ³ E ley dum, Laamdo jatorii teddeengal Iisaa buri ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu burdi maadi mum nii. ⁴ Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo dum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamdo. ⁵ Muusaa laatike koolniido e suudu Laamdo nduu fuu, o maccudo Laamdo. Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamdo bannginta caggal makko. ⁶ Kaa Almasiihu yo koolniido e suudu Laamdo nduu no biddo nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:

«Hannde, so on nanii daande makko,

⁸ pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraabe mon ngadunoo so murti nii, [‡]

nannde be itti koro Laamdo ley ladde jeereende ndee.

⁹ Ton be itti koro am faa be kumpitoo kam, fay so taweede be njii golleeji am ko foti duubi capande nay.

¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yimbe oo jamaanu,

mbii-mi: wakkati fuu, berde mabbe ana ndunya be faade e majjere,

be anndaa laawi am fey!

¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:

«Be naatataa ley fowtere am abada.» ^{††}

¹² Ndennoo sakiraabe, kaybee pati fay gooto e mon tawree bernde bonnde nde wanaa goondinnde, mur-tannde Laamdo guurdo oo. ¹³ Nde Laamdo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati moodon, ndennoo mballondiron nannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna berde mon. ¹⁴ So en tiidii e hoolaare nde kebu-den gila puddoode ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii Binndi dii mbii naanen:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraabe mon ngadunoo so murti nii.»

¹⁶ Hobe ngoni murtube fay so taweede nanii daande Laamdo bee? Tama wanaa yimbe be Muusaa dowi iwde leydi Misira bee? ¹⁷ Hobe ngoni be Laamdo tikkani ko foti duubi capande nay? Tama wanaa luut-tube so kalkii e ley ladde jeereende bee? ¹⁸ Hobe ngoni be o hunanii naatataa e fowtere makko bee? Tama wanaa murtirbe mo bee? ¹⁹ En njii be kebaali naatude e fowtere makko saabe be ngoondinaali.

⁴ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamdo ndee ana heddii, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraabe men mbaajiraano nii. Kaa kambe, waaju mo be nani oo nafaali be sabi be kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondinbe bee, en naatan e fowtere Laamdo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtube bee:

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

«Be naatataa ley fowtere am abada!» ^{††}

Dum e taweede, golleeji Laamdo tilike gila nde o tagi aduna ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dii haalii haala palaande jeddaberde ndee, wii:

«Laamdo fowtii e golleeji mum fuu e ley palaande jeddaberde ndee.» ^{†††}

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

⁶ Adiibe nande kabaaru lobbo oo bee naataali e ley ndee fowtere saabe be calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaabe naatude. ⁷ Ley majjum, Laamdo wadiri sarti goddo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duubi keewdi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon.» ^{†††}

⁸ Be kebaali fowtere Laamdo nde Yosuwa dowunoo be faade e mum ndee. So be kebiino dum, Laamdo haalataano caggal dum haala sarti goddo. ⁹ Jonnoo, yimbe Laamdo bee ana keddorii fowtere hono nde Laamdo fowti ley palaande jeddaberde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamdo, kapum duu fowtiran no

[†] Jabuura 22.23 ^{††} Esaaya 8.17-18 [‡] Dum yimbe Israa'iila murtirnoobe annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira.

^{††} Jabuura 95.7-11 ^{†††} Jabuura 95.11 ^{†††} Puddoode 2.2 ^{†††} Jabuura 95.7-8

Laamdo fowtiri e golleeji mum nii. ¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-den no mbaawru-den fuu naatude e fowtere Laamdo ndee pati fay gooto saamira no salaniibe Laamdo bee caamiri nii.

¹² Konngol Laamdo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol buri kaafaawi ki banngeeeji mum didi fuu mbel-naa welde, engol sooroo hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaaji gondi e bernde. ¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamdo, huunde fuu ana bannginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawdo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-den bernde wootere ngal, sabi en kebii Jottinoowo Sadaka Mawdo jottiido nokku Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oo. ¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawdo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytooreede no hebiraa fuu no ceytora-den nii, kaa noo hebaaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, badoro-den bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden keba yurmeende e moyyere faa paabe-den nde kasindin-den fuu.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kibbudo

5 So neddo subaama hakkunde yimbe honoroobe mum faa laatoo Jottinoowo Sadaka Mawdo, halfinte golle Laamdo, yalla ana yottina sadakaaji namri e kirsamaaji faa tosa luutti. ² Joomum ana waawi yurmaade be anndaa Sariya Laamdo so majji bee, sabi kapum e hoore mum yo lo'udo no mabbe nii. ³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yimbe bee fuu. ⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, sinnaa so Laamdo subii dum no suborii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kapum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, dokkudo mo oo yo Laamdo. Kapum wii mo:

«Aan a Biyam,
hannde laatii-mi baam maa.» [†]

⁶ O wii e ley nokku goddo:

«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke ^{††} nii.» [‡]

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, jaagoriima gullaali cattudi e gondi, jaagundeeji faade e Laamdo baawdo hisinde mo e maayde oo. Laamdo jabanii mo saabe ko o downtanii dum koo. ⁸ Fay so taweede kanko woni Biddo oo, tampereeeji makko ekkintinii mo dowa-taare. ⁹ Caggal nde o hibbinnoo golle makko fuu, o laatanike downtaniibe mo bee fuu sewnde kisindam faa abada, ¹⁰ sabi Laamdo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawdo no Malkisedeke nii.

Haala ko nabata goondinal yeeso

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa fir-ritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law.

¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe booyii, kaa faa jooni odon kaani janngineede puddoode konngi Laamdo dii. Odon kaannoo taweede naamdu tekkundu naamaton, kaa faa jooni e muynam ngon-don.

¹³ Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. ¹⁴ Kaa hillifaabe bee njei naamdu tekkundu nduu, biirube hakiilaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi bee.

6 Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko mawbe anndintee, pati keddo-den e ko fuddoobe anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e golleeji nabooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo. ² Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maaybe, kapum e jukkungo duumiingo. ³ Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo jabii. ⁴ Won fuu no murtube so iwi e laawol Laamdo bee tuubirta kasen naa? Be njii fooyre Laamdo, be kebii moyyere Laamdo, be kebii ngedu e Ruuhu Ceniido, ⁵ be meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati garoyoowo oo. ⁶ Dum fuu e taweede hadaali be saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kambe e ko'e mabbe ebe tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, ebe kersina dum. ⁷ Tayko-den leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafaowo remube bee, ndiin leydi hebii barke iwrudo to Laamdo. ⁸ Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, booyataa ndi hudee, sakitoo ndi duppee.

⁹ Kaa onon, sakiraabe am horsube, fay so min kaaldii nii, miden tayori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. ¹⁰ Sabi Laamdo wanaa oopiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniibe bee ndee e no ngadaton faa jooni nii. ¹¹ Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobee mum faa do maayi, yalla odon tayora jikke mo kebu-don oo tabitan. ¹² Min njidaa laato-don waamube, ko min njidi dee, jemmbon heboobe podooje Laamdo bee saabe goondinal e mupal.

Haala podooje Laamdo cellude

¹³ Nde Laamdo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunoroo dum. ¹⁴ O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!» ^{††15} Dow dum, Ibarahiima muni faa hebi ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. ¹⁶ Yimbe ana kunoroo burdo dum'en teddude, hunore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. ¹⁷ Banngal heboobe fodoore Laamdo ndee bee, Laamdo yidunoo keba tayoral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi

[†] Jabuura 2.7 ^{††} Yeew 7.1-10 [‡] Jabuura 110.4

^{††} Puddoode 22.16-17

hunoore e dow fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde didi, dum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbayli-tataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugiibe e Laamdo bee, edum buubina berde men, yalla eden keddoo e jikke mo ndokka-den oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

7 Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo wolde tawi jaaliido kaanankooobe, mo duwanii dum. ¹² Ibarahiima hokki mo sappoberde huunde fuu ko hebunoo e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke poocitiido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Edi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴ Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibarahiima njaati men oo hokkii mo sappoberde ko hebunoo e wolde ndee fuu. ⁵ Kasen duu, yottinoobe sadaka iwbe e Lewi ^{††} bee njamiraa e ley sariya nanngude sappoberde e Israa'iilankoobe fuu, fay so taweede been yo iwbe e Ibarahiima no mabbe nii. ⁶ Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappoberde jawdi Ibarahiima, duwanii dum, kapum kebudo podooje Laamdo oo. ⁷ Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana buri duwan-teedo oo teddude. ⁸ Banngal iwbe e Lewi, yimbe maayoobe bee kebata sappoberde ndee, kaa Malkisedeke yo guurdo no Binndi dii ceedorii nii. ⁹ Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki sappoberde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappoberde oo, kapum duu hokkii nde. ¹⁰ Sabi fay so taweede o rimaa-ka tafon, e caldi njaatiiko Ibarahiima o wonnoo nde Malkisedeke jabbii dum ndee.

¹¹ Sariya dokkaado Israa'iilankoobe oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkooobe ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hibbunoo, garol jottinoowo sadaka goddo no Malkisedeke nii, mo wanaa iwdo e Haaruuna, hasindintaakeno. ¹² Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto. ¹³ E ley dum, Joomiraado men mo haala mum haaletee doo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum wadaali junngo mum e golle yottinirde sadakaaji ndee. ¹⁴ Sabi en fuu en andii, Joomiraado men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

[†] Yeew Puddoode 14.17-20 ^{††} LEWI woni njaati Muusaa e Haaruuna.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

¹⁵ Ko jottinoowo sadaka goddo nanndudo e Malkisedeke banngi koo, beydii labbinde ko njidu-mi hollude on koo. ¹⁶ Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e lepol makko dii o suboraa o jottinoowo sadaka, ko o suboraa dee, saabe nguurndam njogiidam semmbe dam timmataa dam. ¹⁷ Sabi Binndi dii mbii:

«A jottinoowo sadaka faa abada no Malkisedeke nii.»

¹⁸ Hono nii sariyaaji aranndeeji dii njoppiraa saabe loore mum'en e famdude mum'en nafaa. ¹⁹ Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki kibbudu. Jooni kaa en pawii jikke men e ko buri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke battorto-den Laamdo.

²⁰ Kasen duu, Laamdo wadii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muudum. Lewinkooobe bee nee, Laamdo hunanaaki dum'en. ²¹ Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamdo biido nii oo:

«Joomiraado hunike, mimsitataa:

A jottinoowo sadaka faa abada.» [‡]

²² Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi burndi moyyude ndii.

²³ Ko jokkiti hen kasen, yottinoobe sadaka bee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana dapa loomtiido dum. ²⁴ Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo fey, sabi o duumoto faa abada. ²⁵ Dum wadi so mo waawi hisinde battoriibe Laamdo saabe makko bee kisindam kibbudam. Omo heddoo e surande be sabi o guurdo duumiido.

²⁶ Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawdo porroowo e ko kasindin-den koo: o ceniido, o walaa ningoore, ko sobi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttoobe bee, kasen duu o hokkaama nokku burdo fuu teddude dow kammu. ²⁷ Mo nanndaali e bee too yottinoobe sadaka mawbe hasindinbe e ittude sadakaaji pannde fuu. Be ittana luutti mabbe sadaka kambe e ko'e mabbe tafon, caggal majjum, be ittana luutti yimbe bee sadaka. Kaa Iisaa ittarii luutti yimbe sadaka cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuui dii fuu nde o hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee. ²⁸ Sariya Muusaa oo ana darnana yimbe lo'ube Jottinoowo Sadaka Mawdo, kaa hunoore nde Laamdo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Biddo kibbinaado faa abada oo.

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi burndi moyyude ndii

8 Haala burka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en kebii Jottinoowo Sadaka Mawdo, oon woni joodiido paamo bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu. ² Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniido, dum woni hukkum goongaraajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni. ³ Jottinoowo sadaka fuu ana suboraa faa yottina Laamdo sadakaaji namri e kirsamaaji. Dum nee, waajibi Iisaa laantotoodo en Jottinoowo Sadaka Mawdo oo duu heba huunde nde yottina. ⁴ Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o

[‡] Jabuura 110.4

laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinoobe sadaka hawroobe e Sariya Muusaa ana ngoodi. ⁵ Been yottinoobe sadaka ana ngollana Laamdo ley nokku dewal cappotoodo goongaraajo gondo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaado tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude hukku seedaaku oo ndee, Laamdo jeertini mo, wii: «Tiinno-daa, ngadiraa huunde fuu dow njubbuki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.» ¹⁶ Kaa jooni, Almasiihu hebii golle dewal burdo mo mabbe oo moyyude, sabi o curanoowo yimbe ley aadi burndi moyyude ndii. Ndiin aadi waldaa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje burde moyyude dee. ⁷ E ley dum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamdo felii ndi nde wii: «Miin Joomiraado mido wiya jalaade ana ngara de ngadidan-mi e Israa'iilankoobe e Yahu-udiyankoobe aadi keyri.

⁹ Ndi waldaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraabe mabbe

nde dow-mi dum'en faa mi yaltina dum'en leydi Misira ndee.

Ko kambe e ko'e mabbe be mbonni aadi am koo, miin duu mi duurtiima be.

Non mbii-mi, miin Joomiraado.»

¹⁰ O wii kasen:

«Ndiin aadi woni ko ngadidan-mi e Israa'iilankoobe caggal deen jalaade:

Mi wadan sariyaaji am e hakkillaaaji mabbe,
mi winnda di e berde mabbe,
mi laatoo Laamdo mabbe,
be laatoo yimbe am.

¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaabe e leydi ngootiri,

wanaa haala sakiike mum faa waajoo dum, yo andu Joomiraado,
sabi yimbe fuu anndan kam,
lo'ube e teddube fuu.

¹² Sabi mi yaafoto oopaare mabbe,
mi ittan luutti mabbe e hakkille am fey.» ^{††}

¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiddini aadi aranndeeri ndii. Jooni kaa, ko naywi faa poofii koo yonii sawndintineede.

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

⁹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi dewal Laamdo, kapum e nokku dewal ceniido gondo ga leydi gaa. ² Oon nokku yo hukku mo cuudi didi: aranndeeri nduu suudu seniindu wiyetee, don moottila kaa e taabal ngal e buuru cakkaado oo ngonnoo. ³ Yeesooru nduu woni caggal heedoode fallinde ndee, endu wiyee nokku burdo fuu senaade. ⁴ Ley mayru urirde kanjeere ndee e keesuwal aadi muumdiniraangal kanje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kanje keewngel jaamdu wiyeteendu «maanu», kapum e sawru Haaruuna wil-itinnoendu nduu e alluuje de aadi ndii winndaa e mum dee. ⁵ Ana to dow keesuwal too kudde didi jemmbi-

[†] Pergu 25.40 ^{††} Yereimia 31.31-34

naade hono malaa'ika'en biyeteede cerubin, de finnde teddeengal Laamdo. Biifoole majje ana kuuri nokku do yiiyam dam yuppetee faa luutti njaafee doo. Kaa en mbaawaa sifaade deen kudde faa laaba e oo wakkati.

⁶ Dee kulle fuu e yubbondirde hono nii, yottinoobe sadaka bee pannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeri too faa ngolla golle mum'en dewal Laamdo. ⁷ Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sada-

ka Mawdo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o naboraali yiiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi di yimbe bee ngadi tawi anndanaali dii sadaka.

⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappotoo faade e nokku burdo fuu senaare: damal naarrugal e makko banngintaake so nii hukku ceniido oo ana heddii nawtoreede.

⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla dum doo: sadakaaji jamri e sadakaaji kirsamaaji jotti-naadi Laamdo dii mbaawaa labbinde neddo dewiroowo nii Laamdo faa hakkille mum waaltoo.

¹⁰ Dewal gorrungal nii ana habbaa e sariyaaji keertiidi jaamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa pannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadakaaji ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu banngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawdo gadudo moyyereji. O naatii e hukku burdo teddude burdo hibbude, mo junngo neddo dar-naali, kasen duu hukku oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burdo fuu senaade oo, o naaddaali e yiiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiiyam damdi e ga'i kapum e ndoondi jale duppaange wiccaama cobudo oo, labbinan joomum banngal diina. ¹⁴ Yiiyam Almasiihu dam buri dum waawde labbinde hakkillaaaji men iwde e golleeji nabooji en to maayde dii, yalla eden ndewa Laamdo guurdo oo. Sabi e baawde Ruuhu duumiido oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamdo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley aadi keyri ndii, yalla noddaabe bee ana keba ndonu keddotoodo faa abada mo Laamdo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofube e ley aadi aranndeeri ndii bee. ¹⁶ So neddo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiido e donoowo, ana tabita caggal maayde basiido oo.

¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinna so joomum maayi. ¹⁸ E ley dum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yimbe bee jamirooje gonde e Sariya dee fuu ndee, bami yiiyam ga'oy e damkoy, jil-londiri dam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e cabe hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yimbe bee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiiyam tabintinooram aadi ndi Laamdo yamiri on dowto-don ndii.» ²¹ Hono non

[‡] Pergu 24.8

kasen, o wicciri yiyam e dow hukkum ceniido oo, kapum e kaaki dewirdi Laamdo dii fuu. ²² So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiyam labbinta hu- unde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam wadaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kibbundi

²³ Dee kudde ngoni nate kollitooje kudde gonde dow kammu dee, ede kasindini e labbinireede yiyam daabaaji. Kaa kudde kammunkooje dee, kapum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burdi dii too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniido mo junngo nibi. Oon yo nanndoore goongaraajo gondo dow kammu oo. Ko Almasiihu wadi dee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamdo. ²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewdi, no jottinoowo Sadaka Mawdo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burdo fuu senaade oo nabora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewdi gila e puddoode aduna faa jooni, kaa dum laatoraaki non. O banngii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuui dii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yimbe. ²⁷ Battane bii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal dum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yimbe heewbe. O banngan cilol didabol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o wadana yimbe doomoobe garol makko bee kisindam.

10 Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereeji garooji dii, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dii, o waawaa wadude rewoobe bee hibbube. ² So omo waawnoo dum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewoobe bee fuu labbinteno cilol gootol timmungol, hakkillaaaji mabbe njataa be banngal luutti hankasen. ³ Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yimbe luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damdi dam waawaa ittude luutti fey.

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu badinoo warde e aduna ndee, wii Laamdo:

«A yidaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji namri, kaa a wadanii kam terde.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako dum.»

⁷ E ley dum, Almasiihu wii:

«Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamdo,

no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.» [†]

⁸ Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji namri kapum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadi-raa. ⁹ Caggal dum, o wii: «Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamdo ittiri njubbuki sadaka arano oo tabintini didabo oo. ¹⁰ Saabe ngoon

sago cennira-den e sadaka terde Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuui dii fuu.

¹¹ E ley njubbuki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum nannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey. ¹² Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yimbe jamaanuui dii fuu, caggal dum, o joodii naamo Laamdo. ¹³ Don mo doomata faa Laamdo wada mo yabba waybe makko. ¹⁴ E sadaka gooto oo, faa abada o hibbinirii been be luutti mum'en labbintee bee. ¹⁵ Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e mabbe

caggal dee palaade:

Mi wadan sariyaaji am e berde mabbe,

mi winnda di e hakkillaaaji mabbe.»

¹⁷ O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakille am luutti mabbe e boofi mabbe fey.» ^{††}

¹⁸ Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-den badoraade Laamdo

¹⁹ Ndennoo sakiraabe, yiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burdo fuu senaade oo dow hoolaare. ²⁰ O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirgol heedoode ndee, kanngol woni terde makko dee. ²¹ Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawdo ardinaado suudu Laamdo nduu njogi-den, ²² ndennoo, badoro-den Laamdo berde de ngalaa naafigaaku jogi-ide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berde men caawunoo dii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laabudam. ²³ Beyden jikke men dow ko ceedori-den bernde wootere koo, sabi po- dando en oo yo koolniido. ²⁴ Ngattondiren hakille faa tiidondiren e ley jilli e golleeji lobbi. ²⁵ Pati njoppen hawritidde no yogaabe ngadata nii, beydo-den waa- jondirde nde wonnoo odon njiya palaande Joomiraado oo ana wara warde.

²⁶ So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu- den goonga oo faa laabi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. ²⁷ Ko heddii dee, doomugol kulbiniingol nannde kiiti, kapum e yiite naamoowe yeddube Laamdo bee ngee. ²⁸ So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yimbe didon naa taton, yurmataake, warete! ²⁹ Kaa walaa fuu burdo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaabii Bii Laamdo, sobinii yiyam aadi cennudam dum dam, hoynii Ruuhu gad- doowo moyyere oo. ³⁰ Sabi eden anndi Laamdo wii:

«Miin yobtoyto mi yoboyan be.»

O wii kasen:

«Joomiraado saran yimbe mum.» [‡]

³¹ Hee, naatude e junngo Laamdo guurdo oo ana hulbinii!

³² Miccilee palaade mon arane dee, caggal nde hakkillaaaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji

[†] Jabuura 40.7-9

^{††} Yeremiya 31.33-34 [‡] Fillitagol Tawreeta 32.35-36

e mupal. ³³ Wakkatiiji odon koyniree jennooje e toonange hakkunde yimbe, wakkatiiji odon ndeenta e wobbe wadaabe non. ³⁴ On cunodike e uddaabe kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogi-don koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi burndi fuu, ndi timmataa. ³⁵ Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. ³⁶ E ley dum, odon kaani mupude, yalla odon ngada sago Laamdo, kebon mo o fodani on oo, ³⁷ sabi ana winndii:

«Doo e yeeso seeda,

kaando warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

³⁸ «Pooccitaniido kam wuurdan goondinal, †

kaa so wirfitiima,

bernde am yarrataako dum.»

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoobe faa kalkoyoo bee, be njeye-den e mum dee, goondinbe faa yonkijii mum'en kisinee bee.

Haala goondinal

11 Goondinal yo taylorde heban ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi. ² Saabe maggal, njaatiraabe men kebiri seedaaku lobbo yeeso Laamdo.

³ Saabe goondinal, paamir-den aduna oo e koode dee fuu konngol Laamdo tagiraa, ko yiyetee koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondinal saabii so Laamdo jatorii mo o pooccitiido nde jabani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddii waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondinal, Henok rjabbiniraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo rjabbinii mo. Kaa fade makko rjabbineede o seedanaama omo wela Laamdo. ⁶ So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi neddo jiddo badaade Laamdo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtoobe mo bee.

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dii. O downtanii Laamdo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamdo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamdo jatorii mo o pooccitiido.

⁸ Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddango Laamdo, yalti faade e leydi ndi Laamdo fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata.

⁹ Saabe goondinal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kambe duu ngonni hebi-doobe e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure jiiibunde duumiinde nde Laamdo diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa hebude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando

dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywudo faa badii maayde hebi sii potudo koode kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yimbe fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamdo dee tabitaali, kaa be coyniima dum be kuyanii dum duu, be njarriima duu be hobbe, be warwarbe e aduna oo. ¹⁴ Yarroriibe hono nii bee kollii faa laabi paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi nje. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaji mabbe ana ngonnoo e leydi ndi be njaltunoo e mum ndii, ebe mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, ebe poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe dum, Laamdo yaagortaako noddireede Laamdo mabbe, o moyyinanii be ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, Ibarahiima jabiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamdo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamdo fodanii mo lepol makko heewan, o lanndinike ittude biyiiko korsudo oo sada-ka, ¹⁸ mo Laamdo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.» ^{††19} Ibarahiima ana jogorii Laamdo ana waawi fay immintinde biyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa biyiiko ana wa'i hono immitiido e maayde nii.

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereji garoyooji dii.

²¹ Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e bibbe Yuusufu didon bee, nde o badinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamdo.

²² Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu bibbe Is-
raa'iila iwde leydi Misira nde badinoo maayde ndee. E ley majjum, o wasii be be nabora gi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraabe Muusaa cuudiri dum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi be njii o cukalel moy-rarel, kasen, be cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna. ²⁵ O subike reentude e yimbe Laamdo bee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiwel seeda ley luuttal. ²⁶ Omo jatorii hoynireede no Almasi-ihu hoynirtee nii buri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamdo mo yiyataake oo nii. ²⁸ Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema ham-madiibe Israa'iilankoobe bee.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'iilankoobe tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankoobe ndaarunoobe taccirde non bee fuu njoorii.

³⁰ Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'iilankoobe ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

³¹ Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heeferbe bee, sabi o jabbiima Is-

† Habaakuk 2.3-4

†† Puddoode 21.12

raa'iilankoobe soorotoobe e leydi ndii faa kora ndi bee, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

³² Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kapum e annabaabe wobbe bee. ³³ Been yimbe fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankoobe e laamoraade fooccitaare e hebude podooje Laamdo. Kanngal waddani be mubbude kundude dawaadi ladde ³⁴ e jifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede be lo'unoobe, be kebii semmbe, be worworbe e golowole, be cayfitii konuuji gardi e mabbe dii. ³⁵ Saabe goondinal, yoga e rewbe kebiri maaybe mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yimbe wobbe torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla ana keba wuurtugol burngol moyyude ngol. ³⁶ Wobbe kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko buri dum ngeyyaa nabaa ley kasu. ³⁷ Yoga mabbe mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. Ebe njiiloo ebe boornii guri be'i e baali, be misikiina'en, be torraabe, be jukkaabe jukkungo naawngo. ³⁸ Been yimbe, yiilo-toobe e ley laddeji, njabooobe kaaye, soorotoobe e luurooji kaaye, naatoobe e gayde, be kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu be kebii seedaaku lobbo yeeso Laamdo saabe goondinal mabbe. Dum fuu e taweede, be kebaali ko Laamdo fodi koo, ⁴⁰ sabi o fodanii en ko moyyi ko buri ko mabbe koo. O muuyi be laatataako hibbube so wanaa be tawdee e men.

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

12 Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potube nii heewde ana pilli en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mupal no dadondirteedo nii, ² tawee hakillaaji men ana e Iisaa ardiido wadude goondinal e berde men oo, o tabintinoowo ngal duu. Kanko subii mupude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi heresa maggal. Jooni, o joodoyii jaamo Laamdo dow bimbbeere mum ndee.

³ E ley dum, ngattanee hakkille oon mupudo konnaagu luuttoobe bee, yalla odon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴ Odon caloo luuttal odon kaba e mum, kaa on kabaaki faa yiyam dogi tafon. ⁵ Kasen duu on njeggiti oo doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no bibbe mum nii oo:

«Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol, kasen duu, pati tayu jikke so mo ninii ma.

⁶ Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu, kasen duu fiyan mo nanngiri biyum fuu.»[†]

⁷ Mupnee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on bibbe mum. Homo woni bidde mo baam mum ne'ataa dum? ⁸ So on ngalaa e ne'ugol ngol bibbe bee fuu ne'etee ngol, on nganaa bibbe laabube, on nganaa bibbe halal. ⁹ Baabiraabe men aduna bee ana ne'an-

noo en, en teddinii be. Ko hadata en dowlanaade Baabiraado men dow kammu oo faa bura no mabbe nii yalla eden nguura? ¹⁰ Baabiraabe men ana ne'iran-noo en no miilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹ Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana jabube ne'eede bee fooccitaare e jam.

¹² Ndennoo bamtee juude mon njoodude dee, cemm-bintinee e koppi mon di ngalaa semmbe dii. ¹³ Njokkee laawi pooccitiidi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tiinnee ndaaree wondirde e yimbe fuu dow jam, tewton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵ Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laatoo hono no haako haaduko wilitirta nii, so raabira yimbe heewbe haadugol mum. ¹⁶ Njeertee pati fay gooto e mon laattoo jaahili naa adunanke no Iisuwa nii, coottudo ham-madiyaaku mum faa heba ko paama wakkatiwel gootel tan. ¹⁷ Odon anndi caggal dum, nde o yidi hebude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O bami nii faa o woyi kaa o hebaali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸ Onon, on ngardaali to Laamdo hono no yimbe Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kambe be ngarii to huunde waawnde memee nde yiite hubbata e mum. Be ngari e ley nimre nibbunde tika e hendu mawndu. ¹⁹ Be nanii fuufaango buututal ngoo, kapum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunoobe nden daande bee fuu jaagike Laamdo pati beydaneen hen fay konngol gootol no poti hulde. ²⁰ Sabi be ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.» ²¹ Goonga, ko yimbe bee njii koo ana hulbinii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hulii sanne faa mido sinna.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kapum e ngalluure Laamdo guurdo oo, dum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo. ²³ On ngarii e kawrital ham-madiibe be inde mum'en mbinndaa dow kammu bee, on ngarii e Laamdo caroowo yimbe fuu oo, on ngarii e yonkijji fooccitiibe laatiibe hibbube bee. ²⁴ On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyam makko labbinoojam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyam Haabiila juppiidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinnee pati calo-don Laamdo kaaldoowo e moodon oo, sabi salinoobe jeertingol makko dow leydi gaa bee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii dum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»^{††27} Ko o wii «cilol

[†] Tinndi 3.11-12

gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana hed-doo kapum tan. ²⁸ Saabe dum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako kebaten, njetten hen Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leydinkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamdo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

Haala waajuuji cakitiidi

13 Keddo-don e yidondirde, sabi on sakiraabe. ² Pati njeebee jippinde hobbe, sabi wobbe njip-pinii malaa'ika'en tawi anndaa ko be ngoni. ³ Miccilee uddaabe bee hono no onon e ko'e mon odon uddidaa e mabbe nii. Miccilee torraabe torra cattudo hono no onon e ko'e mon odon torridaa e mabbe nii. ⁴ Yo yimbe fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lelde mon. Sabi Laamdo saran fijoobe wonbe e dewgal e be ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keppitoree ko njogi-don, sabi Laamdo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!» [†]
⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde dum doo dow hoolaare:

«Joomiraado woni paabotoodo kam,
 mi hulataa.
 Kodum fuu neddo waawi wadude kam?» ^{††}

⁷ Miccilee ardiibe dowde on so kaalani on konngol Laamdo bee. Ngattee hakkillaaaji mon e battane ngu-urndam mabbe dam, nemmbon goondinal mabbe ngal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keepen nii, worri hannde, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati njabee waajuuji goddi di on mboowaa nande naba hakkillaaaji mon. Ko buri moyyude, berde mon keba semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi naamdu. Jokkuba diin sariyaaji bee fay hu-unde kebaali hen.

¹⁰ Yottinoobe sadaka gollube ley hukukum ceniido bee ndannanaaka naamde sadaka pawiiido e ittirde sadaka

^{††} Haggay 2.6 [†] Fillitagol Tawreeta 31.6 ^{††} Jabuura 118.6

men ndee. ¹¹ Sabi e ley njubbuki Sariya Muusaa, Jotti-noowo Sadaka Mawdo waddata yiiyam kirsamaaji ley nokku burdo fuu senaade oo itta dam sadaka kam-mari luutti, kaa tewuujii majji dii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yimbe yiiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-den hersa ka yimbe ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirde Laamdo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wadude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi diin sadakaaji ana mbela Laamdo.

¹⁷ Downtano-don dowoobe on, leydinkinano-don be, sabi ebe kaybi yonkiiji mon dii, nde wonnoo be kaal-toyan dum yeeso Laamdo. Accee be ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so be ngadirii dum metti nafataa on.

¹⁸ Miden jaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakkillaaaji amen nijaali min, nde wonnoo sago amen woni jaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Mido jaagoo on sanne nduwano-don kam, yalla Laamdo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰ Laamdo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hibbube e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-don, yalla odon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyde makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraabe, mido jaagoo on kettiniree dii waajuuji mupal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppitaa-ma. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooreebe mon bee e seniibe bee fuu. Iwbe Italiya bee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamdo wonu e moodon, on fuu!

Yaakuuba

Jowtaango

1 Oo bataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokku-uje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraabe am horsube, nde torraaji di ngaldaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mupal. ⁴ Kaa noo, kinaa mupal mon satta, yalla odon laatoo hibbuube, huunde fuu nakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana nakoraa hakkille, yo naago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum naagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila hebude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, jann-go gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o teddudo. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leydiinii dum. Hono no piindi booyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yooraa funngooji dii, piindi ndii saama, jari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo heban teddeengal gondugal e nguurndam ndu-umiidam, dam Laamdo fodani yibbe muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, nabii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal benndi fuu, kapum rimata maayde.

¹⁶ Sakiraabe am horsube, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokke-den, kulle lobbe fuu de ndokke-den, to kammu too iwranta en. Dum fuu to Laamdo tagudo

naange e kooode dum iwranta en. Laamdo wayli-tataako, ko nibbi fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en bibbe makko, o rimtiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoo dikkuruube e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ Sakiraabe am horsube, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude.

²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko foocitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, njabboro-don konngol ngol Laamdo tuti e berde moodon ngol leydinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e het-tinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintoodo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e timtorgal so yiya no yeeso mum tagiraa.

²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya kibbudo dimdinoowo oo, so tiinnike e mum, so tu-ugike dum, laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamdo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde. ²⁷ Diina laabuka seniika do Laamdo Baabiraado men kapum woni: faabaade rewbe talka'en be worbe mum'en maayi e atiime'en ley billaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

2 Sakiraabe am, onon goondinbe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati bur-dinee bibbe aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino boorniido kaddule tuunnude kapum duu warii, ³ so on njii boorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njoyyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceenndaali ko'e moodon naa? On laatike sa-roobe be miijooji bondi. ⁵ Sakiraabe am horsube, kettinee! Misikiina'en aduna oo bee wanaa Laamdo subike be faa hokka be arsukuntaaku goongaraajo, kebaado e goondinal, be naata e Laamu Laamdo mo Laamdo

fodani yibbe dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koyonii misiki-ina'en bee. Tama wanaa arsukunte'en bee torrata on, so naba on laamu? ⁷ Wanaa kambe mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamdo no Binndi dii mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii», [†] so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii bibbe aadama, on luuttii, sariya oo hollii on wofoobe. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jokkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamdo biido «Pati jeenu», kapum wii kasen «Pati jaadu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a jaadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yimbe sardetebe sariya dimdinoowo nii. ¹³ Caroowo mo yurmataako, Laamdo yurmataako dum. Kaa jur-motoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraabe am, tama won biyoowo e moodon «Mido goondini Laamdo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngali goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii saki-raado gorko naa banndiraado debbo be laatii hasind-inbe sanne kotal e jaamdu nannde mum, ¹⁶ so gooto mon wii be: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, jaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali be ko be kasindini e mum koo, kotal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngali waldaa e golle lobbo, ngali waatii, ngali nafataa.

¹⁸ Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so ada waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondindo.» ¹⁹ Ada goondini Laamdo yo gooto naa? Gasi! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa ebe cijna no be poti hulde! ²⁰ Jaaydo! Kinaa mi holle goondinal ngali waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum. ²¹ Hono njaati men Ibarahiima wadi so nanngiraa pooccitiido, wanaa golle muudum naa? O fawi biyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsaa dum. ²² A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hibbini goondinal makko. ²³ Hono nii ko Binndi dii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido», ^{††} faa o noddiraa gido Laamdo. ²⁴ Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo pooc-itiido, wanaa goondinal mum tan. ²⁵ Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo pooccitiido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o jabbinoo nelaabe bee so o walli dum'en hootirde laawol gonngol ndee. ²⁶ Jooni nee, hono no caldi neddo maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

Haala biirude demngal mum

3 Sakiraabe am, pati heewbe e moodon tewta laataade jannginoobe. Sabi odon anndi enen

[†] Lewinkoo 19.18 ^{††} Puddoo 15.6

jannginoobe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawdo faa bura yimbe wobbe bee. ² En fuu eden mboofa e nokkuuje keewde. So tawii won mo mboofa-taa so ana haala, oo laatii neddo kibbo, baawdo durde caldi mum fuu. ³ No ngadirten labaale e kundude puc-ci yalla ana downtanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu. ⁴ Yeewee laanaaji geeci dii no di poti manngu e no kene mawde nabirta di. Kaa dum fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata di, marsoowo di oo naba di do yidiri fuu. ⁵ Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi neddo kaa engal mantoroo kulle mawde. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

⁶ Demngal duu yo yiite. Engal lommibii hakkunde terde, engal moobi boneeji fuu, engal sobina terde fuu. Engal hubbiree yiite jahannama, engal suma ngu-urndam meeden fuu. ⁷ Bibbe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu. ⁸ Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude dum. Demngal haadataa haan-nde mum, ngali kasaara bondo, keewngal tooke bonde. ⁹ Kanngal njettirten Baabiraado men Joomi-raado, kanngal duu kudirten yimbe, tawi Laamdo tagi be so nanndini be e muudum. ¹⁰ Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraabe am, wanaa non dum haani worruude. ¹¹ Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaadudam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? ¹² Sakiraabe: ibbi ana waawi rimde bohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haadunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwrudo to Laamdo

¹³ Hakkilante naa paamdo ana e moodon naa? Joomum hollira dum caahu e golleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku. ¹⁴ Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e berde moodon, pati mantoro-don on hakkilante'en, dum yo yeddude goonga oo. ¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamdo. Do aduna doo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani o iwata. ¹⁶ Sabi do kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiibu e boneeji duu don tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwdo to Laamdo, labbinan bernde tafon. Caggal dum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada golleeji lobbi. O seenndataa bibbe aadama. Naafigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yibbe jam bee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta be hen.

No yidugol aduna laatorii wanugol Laamdo

4 Hoto golowole e habooji gondi e ley moodon dii iwi? Tama wanaa e jooteeji moodon kabooji e ley berde moodon dii di iwi? ² So on tuuyaama huunde on kebataa, dum wadi on mbaran ko'e. Odon kaasidoo on kebataa sago mon, dum wadi on nduddan kabon. On kebaali, sabi on jaagaaki Laamdo. ³ Odon jaagoo mbaason hebude, sabi anniya bondo woni ko jaagor-

to-don, yalla odon keba gidaade yonki mon tan.

⁴ Odon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamdo? Ndennoo, anniyiido laataade gido aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamdo. ⁵ Pati miilee Binndi dii meere kaalata: «Laamdo ana horsini ruuhu mo wadi e meeden oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamdo wadanii en moyyere burnde mawnude kasen. Sabi dum Binndi dii mbiyata: «Laamdo salanto mawninkiniibe, hinnoto leydinkiniibe bee.» [†]

⁷ Ndennoo, njabanee Laamdo. Kabon e Ibiliisa o dogan o woddoo on. ⁸ Battitee Laamdo, kanko duu o bat-toto on. Onon luuttube bee labbinee juude mon, onon wadube berde didi bee, labbinee berde moodon! ⁹ Njoornee, cunlee, mboyee, ngadee jaleede moodon bojji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰ Leydinkinee e yeeso Joomiraado, o toownan on.

¹¹ Sakiraabe, pati fay gooto e moodon jo'a bandum. Neddo fuu jo'udo bandum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoodo sariya oo, a dowlantaako mo. ¹² Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-daa faa kiitoo-daa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³ Onon wiyoobe: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada ton hi-taande miden njaagoo, min keba tino», ngadee hakkille! ¹⁴ On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Dum cuurki bannguki wakkatiwel gootel tan so majji. ¹⁵ Hono nii kaanno-don wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶ Kaa jooni, on mawnink-inike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷ Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

Haala arsukunte'en bonbe golle

5 Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyee, ngadee woondoo saabe torraaji kewtotoodi on. ² Jawle moodon mbonii, kaddule moodon mooyii. ³ Kanje moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatan-toon on seedaaku boneeji mon, naama tew mon no yi-ite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon pag-goo jawle. ⁴ Njobdi golloobe hettube gese moodon ndi

cali-don yobude ndii wullata. Joomiraado Jom Semmbe oo nanii gullaali hettube bee dii. ⁵ On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe pannde kirsete-don. ⁶ On carii pooccitiido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa mupal mawniri

⁷ Haya, sakiraabe, mujee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo doomirta faa leydi hokka dum ket-tal lobbal, o mupan faa o heba yiiwoonde aranndeere e sakitotoonde, ⁸ onon duu mujee, tiinnitee, sabi gar-tol Joomiraado oo battiima. ⁹ Sakiraabe, pati njondiree yalla odon mbaasa sareede. Miccitee wakkati fuu Caroowo oo ana badii sanne, omo darii damal! ¹⁰ Sakiraabe, miccitee annabaabe wowlunoobe innde Joomiraado bee mupii torra. Onon duu mupiree no mabbe nii. ¹¹ Eden mbiya tiinnitiibe bee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoon hen, sabi Joomiraado yo keewdo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹² Kaa ko adii huunde fuu, sakiraabe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu, ^{††} wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamdo sara on.

Haala jaagoraade Laamdo dow goondinal

¹³ Won torriido e moodon naa? Duwoo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamdo jime. ¹⁴ Won pawdo e moodon naa? Nodda mawbe deental goondinbe, be ngujiira dum nebam e innde Joomiraado, be nduwanoo dum. ¹⁵ Duwaawu duworaado goondinal, kapum sellinan pawdo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶ Ndennoo, gooto fuu haalana goddo luutti muudum, jaaganee banndiraabe moodon Laamdo, yalla odon cellinee. Naagunde Laamdo nde neddo pooccitiido jaagii ana jogii baawde wadude kulle mawde. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo neddo hono men. O ndaardi Laamdo o duwii pati kammu toba. Duubi tati e lebba jeegom, waadere tol-laaki e leydi. ¹⁸ Caggal dum, o jaagii Laamdo kasen kammu oo toba. Nden Laamdo jippini tobo, leydi fudi-ni ko hettetee.

¹⁹ Sakiraabe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goddo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirido luuttudo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewdi ana njaafee.

[†] Tinndi 3.34

^{††} HUNORAAD KAMMU woni hunoraade Laamdo.

1 Piyeer

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon be Laamdo subii, laatiibe hobb'e e ley aduna oo, saakiibe e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men subike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yimbe Laamdo, faa dwtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yi-iyam mum dam ana labbina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol didabol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maaybe faa keben jikke duumotoodo. ⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereeji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako.

⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike bannginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiwel gootel torraaji di ngaldaa sii itta koro mon. ⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o di-mo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana buri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on keban darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal nannde Iisaa Almasiihu banngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiy-ataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo dadungo hakkille, ⁹ sabi odon keba tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkijii mon.

¹⁰ Annabaabe sappiibe ko fa'i e moyyere nde po-dana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e mabbe oo ann-dinii be gila wakkati majjum waraali, torraaji kewto-toodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen. Annabaabe bee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino be oon kabaaru wanaa ko'e mabbe be mbaajantoono, onon be mbaajantoo. Joonnoo, waajotoobe Kabaaru Lobbo bee njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceni-ido iwd'o dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi anndande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on nannde Iisaa Almasiihu banngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy dwtaniiibe Laamdo, pati njokkee e gidaade yonki de ngonno-don e mum arande dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee seniibe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo seniorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Laatee seniibe, sabi miin mi ceniido.» [†]

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o burdintaa yimbe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon meereejam dam tawru-don baabi-raabe moodon. Ndii coottitaari wanaa huunde tim-moore hono cardii naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu sootti-tirii on yiyyam mum teddudam, Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamdo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamdo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamdo saabe Iisaa Almasiihu mo o im-mintini e maayde so o hokki dum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamdo.

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dwtanaade goonga faa njidon goondinbe bee sakiraabe moodon, njidon be jilli di ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawdi dow bernde laabunde.

²³ Laamdo wadi aawdi e berde mon so ndimta-don rimtegol didabol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamdo guurngol duumiingol ngol.

²⁴ Sabi,

«Bii-aadama yo hudo,
dawla muudum yo piindi.

Hudo yooran, piindi solan,

²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol
duumoto faa abada.» ^{††}

Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-don oo.

² Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafigaaku e haasidaaku e poore fuu. ² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraabe mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamdo laabungol ngol, yalla odon mawnira

[†] Lewinkoobe 11.44-45; 19.2 ^{††} Esaaya 40.6-8

saabe maggol kison, ³ sabi Binndi dii mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

Haala haayre wuurnde, kapum e yimbe seniibe

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimbe tippitii, kaa Laamdo subike nde, teddinii nde. ⁵ Onon duu odon mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoobe sadaka seniibe, waddanoobe Laamdo sadakaaji ruuhunkooji di mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu.

⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre dooborde,
haayre subaande, horsunde,
kasen duu goondindo nde fuu
hersataa abada.» †

⁷ Onon goondinbe bee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa be ngoondinaali bee, Binndi dii mbiyanii be:

«Haayre nde mahooobe bee tippitii ndee,
kapum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii, ††

⁸ nden haayre yimbe pergitotoo,
so nde liba dum'en.» ‡

Saliibe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no be podiranaa dum nii.

⁹ Kaa onon, on lepol cubaangol, on yottinoobe sadaka gollanoobe Kaananke oo, on jaalepol ceniingol, on yimbe be Laamdo subanii hoore mum, faa kaalon haala golleeji makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde! ¹⁰ Arannde on nganaano yimbe Laamdo, kaa jooni on yimbe makko. On kebaalino yurmeende makko, kaa jooni on kebii yurmeende makko.

Haala dwtanaade hooreebe bee

¹¹ Sakiraabe am horsube, on nganaa so wanaa hobbe e yimbe jananbe e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngoddito-don gidaade yonki, sabi wakkati fuu ede ndaarta halkude yonkijii moodon.

¹² Maree needi hakkunde yimbe be ngoondinaali bee, yalla fay so be kappiri on bone, ebe njiya golle moodon lobbo, be teddina Laamdo jannde banngani be.

¹³ Njabanee kaanankoobe bee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke burdo toowde, ¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka wadoobe ko boni, yetta wadoobe ko moyyi. ¹⁵ Sabi ko woni sago Laamdo dee, mubbiron kundude nuykaabe majjube bee golle moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati dum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bondo. Ngorron no maraabe Laamdo nii. ¹⁷ Teddinee yimbe fuu, njidee sakiraabe goondinbe bee, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oo.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

¹⁸ Maccube, dwtanee halfaabe moodon teddinon dum'en, wanaa halfaabe moyyube newiibe bee tan,

† Esaaya 28.16 †† Jabuura 118.22 ‡ Esaaya 8.14

fay oopiibe bee duu dwtanee dum'en, ¹⁹ sabi neddo mo toonaali, so torraama mupiri saabe Laamdo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a toonudo a jukkaama batte majjum, fay so a mupii, teddeengal hongal kebataa? Kaa so on mupii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamdo ana yidi dum. ²¹ Dum Laamdo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla odon njokka koyde makko. ²² Abada mo luutaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde be njennunoo mo ndee, o yennitaaki be, nde be kollunoo mo bone ndee, o giidaaki be. O doomtirii be Laamdo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen foocitaare. On cellinaama kammari barmande makko. ²⁵ Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkijii moodon.

Haala moyyondiral bamrube

3 Hono non onon rewbe duu, dwtanee worbe mon. Fay so worbe mon nganaa jokkuba konngol Laamdo, golle mon ana waawi waylitinde be, tawee fay haala wadaali hen. ² Be njiyan no golleeji mon laabiri e no teddinir-don worbe mon. ³ Pati pare moodon laatoo pare naayirde: moorli, sodaade e boornaade kaddule naayirde. ⁴ Tiidee e codaari cuudiindi yalla berde mon ana codoroo sawraare e deeyere, dum woni codaari ndi timmataa. Kayri woni codaari teentiliindi ndi Laamdo yidi. ⁵ Arannde, non rewbe seniibe parortonoo, fawbe jikke mum'en e Laamdo bee. Been njabani worbe mum'en, ⁶ hono no Saaratu dwtanirii jom suudu mum Ibrahiima faa ana noddira dum kalfaado nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on bibbe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worbe bee duu, tiidee e rewbe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee be sabi onon e mabbe fuu on reentube e moyyere wootere, dum woni nguurndam ngoon-garaajam dam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuujii mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yida goddo oo jilli saki-raagu, kinnondiree, leydinkino-don. ⁹ Bone, pati njobiree dum bone, pati njennitee jennudo on. Ko kaan-don wadude dee, nduwano-don joomum, sabi kammari dum Laamdo noddori on, yalla odon ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi dii mbii:

«Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam
e nalaade belde fuu,
yo nantu demngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,
¹¹ duurtoo ko boni wada ko moyyi,
ndaarta jam tiida e muudum.

¹² Sabi Joomiraado ana yeewa fooccitiibe bee,

ana hettindoo duwaawuui mum'en,
kaa omo salanoo wadoobe ko boni bee.» †

¹³ Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi? ¹⁴ Kaa so tawii on torriraama saabe fooccitaare, on mbelii hoore. Pati kulee yimbe bee kasen duu pati hakkillaaji moodon njiibo! ¹⁵ Teddinee Iisaa Almasiihu e berde moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade neddo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo. ¹⁶ Njaaboree be sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon ninqata on. Nden, fay so won ko be jo'i on, naa be njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yenkoobe on bee tan kersata dow majjum.

¹⁷ Torreede e ley golle lobbo, so tawii dum Laamdo muuyi, buri torreede e ley golle bondo. ¹⁸ Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuui dii fuu kammari luutti bibbe aadama. Pooccitiido oo maayiri saabe be pooccitaaki bee, faa mo battina en Laamdo. O maayii ko yiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurdo. ¹⁹ E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko booyi waajoyii yonkijji uddaadi ley kasu. ²⁰ Kanji luutti Laamdo e jamaanu Ruuhu, Laamdo mupanii di ko booyi, nde Ruuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimbe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam dam, yimbe njetton tan. ²¹ Dum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi dum wadira. Ko dum wadira dee, faa nootoro-don Laamdo e hakkille mo ninqaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamdo hisinirta on. ²² Mo njabbuyii dow kammu, kanko jooni omo joodii naamo Laamdo. Malaa'ika'en e kaanankoobe e jogiibe baawde fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

Haala nguurndam kesam

4 Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu bamon anniya hono no makko nii, lanndinane torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. ² Gila jooni faa do nguurndam mon haadi, njokkon muuyde Laamdo, celon e gidaade yonki. ³ Nguurndam mon bettiidam dam heyii on, on ngadiino ko heeferbe bee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruui karmungal. ⁴ Ko njoottu-don tawdeede e mabbe e oo njaahilaaku catudo koo, haayni be sanne, dum saabii so ebe jo'a on. ⁵ Kaa be ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wu-urbe e maaybe oo. ⁶ Dum wadi so yimbe be nguura jooni bee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so be cariraama no yimbe fuu carirtee nii e ley caldi mabbe, ebe mbaawa wuurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

⁷ Timmoode huunde fuu badike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddo e wadude duwaawu nannde fuu. ⁸ Ko ardii dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee.

⁹ Nde on njahondirii, homo fuu teddina banndum, ko waldaa e njurjurtondirde.

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu hebi dokke Laamdo koo, yo nafir de wobbe, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraabe am horsube, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko banngii.

¹⁴ So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torri-raama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yimbe. To yimbe rewoobe mo bee o fuddirta. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow be njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo bee? ¹⁸ Binndi dii mbii:

«So hisinde fooccitiibe tiidii,

kodum hewtotoo yeddube Laamdo e luuttoobe?» ††

¹⁹ Ndennoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wadude golle lobbo.

Haala waaju faade e mawbe

5 Mido waajoo mawbe wondube e moodon bee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal bannginoyteengal ngal. ² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde bernde laabunde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobee. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo banngoyii, on keban deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

⁵ Hono non onon sukaabe jokolbe, njabee yamiroore mawbe. On fuu, kollondiree leydinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi dii mbii:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leydinkiniibe bee.» ‡

⁶ Ndennoo, leydinkinane Laamdo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on so wakkati cubaado oo yottike.

† Jabuura 34.13-17

†† Tinndi 11.31 ‡ Tinndi 3.34

⁷ Tippee sugullaaji moodon dii fuu yeeso Laamdo, sabi omo wadani on hakkille.

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gapo moodon Ibiliisa ana wada yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo fadda faa paama. ⁹ Kabito-don, tiidon e goondinal moodon, sabi odon anndi sakiraabe moodon saakiibe e aduna oo bee, kaɗum'en duu ana ngondi e diin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon booyan seeda. Kaa Laamdo cattudo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamdo bil-ta on, jiiɓina on, hokka on semmbe, darna koyde mon. ¹¹ Yo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraado koolniido wallii kam winndande on oo bataaki dabbo, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamdo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goondinbe gonngal Baabila, ngal Laamdo subii no suborii on nii, engal salmina on. Marka biyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

On fuu yo on kebu jam onon yimbe Iisaa Almasiihu bee!

2 Piyeer

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon hebube goondinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo. ⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereji korsudi, mawdi sanne. O fodii di faa ndadon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla odon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe dum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee mupal, e dow mupal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraabe, e dow yidugol sakiraabe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So dii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edi beydoo, di ngadan on beydotoobe yaade yeeso nafaobe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo diin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamdudo jii-ile, sabi yeggitii Laamdo labbini dum e luutti mum yabbiidi dii.

¹⁰ Kaa onon sakiraabe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii dum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii odon anndi deen kulle odon niibi e goonga mo kebu-don oo, mi miccintinan on de wakkati fuu. ¹³ Mi yii ana tilsii mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-don dum so mido heddii foofude.

¹⁴ Sabi mido anndi mi booyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, odon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

No haala annabaabe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji neepudi iwdi e yimbe. Gite amen jaati min njiiri

manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo wakkati nde daande Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo Biyam korsudo mo ceyortoo-mi.» ¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen taylorde ko annabaabe bee kaalnoo koo. Odon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi mabbe ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri fooyната, hoodere fajiri jalban ley berde moodon.

²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali dum hoore mum. ²¹ Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e bii-aadama dow sago bii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaabe bee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

Haala annabaabe peneebe e halkaare mum'en

² No annabaabe peneebe ngorrundoo e ley lepol Israa'iila ngol nii, hono non waajotoobe fenoobe ngorroyta e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde peneebe halkoore. Be njeddan fay Kalfaado mabbe coottitinoode be oo. Hono non be poodiranta ko'e mabbe halkaare yaawnde. ² Heewbe njokkan e njaahilaaku mabbe oo, baman faa laawol goonga ngol bonkee kammari been waajotoobe. ³ Joote mabbe waddanan be haalde pene faa be jaagoroo on, kaa jukkungo mabbe saraama booyii, halkere mabbe ana doomi be.

⁴ Miccitoro-don no Laamdo sobbintinaali malaa'ika'en luuttunoobe bee nii. Ko o wadi dee, o geyyori be calali o wedii be ley nimre jahannama faa pannde darngal. ⁵ Miccitoro-don duu no o sobbintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo fooccitaare oo e njeddon wobbe, o wayli e dow yeddoobe Laamdo bee ilam tuufaano. ⁶ Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddoobe Laamdo waroobe bee misaalu. ⁷ E ley hen, o danndii Luudu poocciitido cunludo sanne saabe njaahilaaku bonbe bee. ⁸ Oon poocciitido koddunoodo e mabbe, bernde mum moyyunde ndee ana mettannoo jalooma beetudo fuu saabe golleeji mabbe bondi di mo yiyata e di mo nanata.

† HOODERE FAJIRI ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley berde goondinbe dum. Yeew Banngingol Yuhanna 22.16

⁹ Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude dowlaniibe dum bee iwde e torraaji ittooji koro mabbe, ana waawi kasen resande oojiibe bee jukkungo faa jannde darngal, ¹⁰ wanaa haala dogoobe caggal gidaade yonki cobude, hoynube hooreyaaku Joomiraado bee.

Been waajotoobe fenoobe kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo teddube wonbe dow kammu bee. ¹¹ Kaa malaa'ika'en bee e burde be semmbe e baawde fuu mbonkataako be faa kiitoo be yeeso Joomiraado. ¹² Kaa been yimbe, be ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. Ebe mbonkoo ko be anndaa, dum wadi so be kalkirte no daabaaji mbardetee nii. ¹³ Hono non be kebirta njobdi oonaare mabbe. Be gacce moodon, be ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela be. So be njooddike e moodon e ley kawrital naamdu, ebe mbelee e jamma mabbe. ¹⁴ Be kaabataa yeeude rewbe jananbe, be njootataa wadude junuubu, koydo yonki fuu be koomtan dum. Berde mabbe yo mboownaade e joote, be hudaabe Laamdo. ¹⁵ Be celii laawol pooccingol ngol, be majjii saabe ko be njokki laawol Balaama † bii Bosora koo, jabudo oonaade saabe joote jawdi. ¹⁶ Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neddo, hadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷ Waajotoobe fenoobe bee yo bulli di ngalaa ndiyam, be duule de henndu soggata, nimre burnde fuu nibbude be ndesanaa. ¹⁸ Be ndarii seytoraade yimbe e dow konngi mawdi boli. Be mbirfintinii yaltube ko booyaali hakkunde majjube bee faa be njokkintina dum'en gidaade njaahilaaku gonde e yonki. ¹⁹ Ebe podana been ndimaaku tawee kambe e ko'e mabbe be maccube bonannda, sabi gooto fuu yo maccudo ko jaalii dum. ²⁰ So tawii e anndal Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo be ndadiri e tuundi aduna, so be mbirfitiima e mayri kasen faa ndi jaalike be, no be mbattinirta nii ana buri no arannde nii bonde. ²¹ Tawee be anndaalino laawol fooccitaare ngol fey buri anndude ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde be ndokkanoo ndee. ²² Ko hewtii be koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu naamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

Haala gartol Joomiraado

3 Sakiraabe am horsube, oo woni bataaki didabo mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-don, ² haalaaji di annabaabe seniibe kaalnoo gila ko

† BALAAMA janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankoobe faa be naata e jeenu kapum e dewal tooruji.

booyi, kapum e ko Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaabe e mon anndini on koo. ³ Adee anndude dum doo: e palaade cakitotoode dee, jaayroobe yimbe jokkubee gidaade yonki mum'en bee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ be mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraabe faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fuddoode aduna nii.» ⁵ Ebe ndaara yeggitidde Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam, ⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuu-faanu. ⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-den oo ndesanaama yiite faa jannde darngal, nde yeddube Laamdo bee kalketee ndee.

⁸ Sakiraabe am horsube, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, jalooma gooto ana wa'i hono no duubi ujunere nii, kaa duu duubi ujunere ana mba'ani mo hono no jalooma gooto nii. ⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yimbe paamirta taadugol nii, o mupando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yimbe fuu ngarta e makko, tuuba. ¹⁰ Kaa jannde gartol Joomiraado ndee juhuran en no gujjo juhirta nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu bannginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jokkude laawol ceniingol! Odon kaani wuurdude kulol Laamdo ¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa palaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu hubban halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite. ¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do foocci-taare tawetee.

¹⁴ Tawee deen kulle ndoomaten, sakiraabe am horsube, coobee yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella. ¹⁵ Paamon mupal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii. ¹⁶ Non o winndiri dum e bataakiiji makko dii fuu. Bataakiiji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yimbe famarbe jannde e hoybe yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no be ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kambe ngaddanta ko'e mabbe halkaare. ¹⁷ Kaa onon sakiraabe am horsube, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bonbe bee nabora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo. ¹⁸ Mawniron e ko anndu-don Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko kebu-don moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

1 Yuhanna

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurndam

1 Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puddoode. [†] Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurndam. ² Nguurndam dam bannginaama min njii dam, dum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiraado dam min bannginanaa, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla odon ndeentira e amen hono no min ndeentira e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hibba.

No Laamdo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamdo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-den, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguurn-den no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiyam Biyiiko Iisaa labbi-nan en e tuundi fuu.

⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamdo luutti men, o yaafoto en, o labbina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o pooccitiido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamdo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

No Almasiihu laatorii ballo men

2 Sukaabe am, mi winndanii on dum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo do Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu pooccitiido oo. ² Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamdo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybudo konngol Laamdo ngol, jilli

[†] GOODUDO GILA PUDDOODE OO YO IISAA. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.)

Laamdo ana kibbi e mum jaati. Nii anndirten eden ni-ibi e makko. ⁶ Biido ana niibi e makko, ana haani wuur-da no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraabe am horsube, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore booynde nde keb-don gila arannde. Nden yamiroore booynde woni konngol ngol nan-don ngol. ^{††} Dum e taweede, yamiroore booynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana bannga e Almasiihu, ana bannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuddii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana wajni sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jiddo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata dum. ¹¹ Bapudo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii dum.

Haala waasude yidude aduna

¹² Sukaabe, mido winndana on sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraabe, mido winndana on sabi odon anndi goodudo gila e puddoode oo.

Jokolbe, mido winndana on sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.

¹⁴ Sukaabe, ko mbinndiran-mi on dee, saabe odon anndi Baabiraado.

Baabiraabe, ko mbinndiran-mi on dee, saabe odon anndi goodudo gila e puddoode oo.

Jokolbe, ko mbinndiran-mi on dee, saabe odon njogii semmbe, konngol Laamdo ngol niibii e mon, kasen duu on njaalike Bondo oo.

¹⁵ Pati njidee aduna, kapum e ko woni e mum fuu.

Sabi jiddo aduna waawaa yidude Baabiraado. ¹⁶ Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaafe yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, dum fuu e aduna jeyaa. ¹⁷ Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gafoowo sago Laamdo dumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, timmoode aduna oo badike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewbe annii. Dum anndir-den timmoode dee. ¹⁹ E men jaati be iwata, kaa be njeayanooka e men. Sabi kambe, sinndo e men be njeyanoo, be ked-dodotono e men. Kaa dum hollata kambe be fuu be

^{††} YAMIROORE NDEE YO YIDONDIRDE.

njeyanooka e men. ²⁰ Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu odon anndi goonga. ²¹ Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe odon anndi goonga. Kasen duu odon anndi fenaande fuu walaa e goonga. ²² Ndennoo, homo woni penoowo? Jeddudo Iisaa yo Almasiihu, kapum woni penoowo. [†] Jeddudo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. ²³ Sabi jeddudo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, ceedaniido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. ²⁴ Onon, tiidee e ko nan-don gila arannde koo. Haala ka nan-don gila arannde kaa, so jiiibii e mon, onon duu on jiiiban e Bajjo oo, on jiiiban e Baabiraado oo. ²⁵ Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum banngal yimbe majjinoobe on. ²⁷ Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jiiibi e mon, fotaa ko njanngine-don. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, jiiibee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-den bibbe Laamdo

²⁸ Jooni sukaabe am, jiiibee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. ²⁹ So on anndii Laamdo yo pooccitiido, tayoree mo golleeji mum pooccitii fuu yo biyiiko.

3 Yeewee no Baabiraado foti yidirde en, faa noddirenden bibbe Laamdo. En bibbe mum jaati. Ko hadi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraado.

² Sakiraabe am horsube, jooni en bibbe Laamdo. Ko laatoto-den koo, bannginaaka tafon. Kaa eden anndi nde Almasiihu banngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati.

³ Joonndoriido dum e makko fuu, labbiniran hoore mum no Almasiihu laabiri nii.

⁴ Golludo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamdo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. ⁵ Odon anndi Almasiihu banngirii faa roondanoo en luutti men. Kapum, luutti ngalaa e mum. ⁶ Niibudo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.

⁷ Sukaabe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko fooccitii yo pooccitiido, hono no Almasiihu worri yo pooccitiido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puddoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka golleeji Ibiliisa. ⁹ Laatiido bii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana jiiibi e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo bii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndata bibbe Laamdo e bibbe Ibiliisa dee, mo gollataa ko fooccitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraabe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-don gila arannde oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkudo

[†] So neddo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

Ibiliisa Bondo oo so wari minum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo mijiiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo saki-raabe, pati kaayne-don so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-den sakiraabe men koo, bannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu banudo sakiike mum, naadai hoore. Odon anndi naadudo hoore, nguurndam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eden kaani hokkitirde yonkijii men kammari sakiraabe men.

¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawiri jiiibirde e mum? ¹⁸ Sukaabe am, pati jilli men laato haala bola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹ Nii anndirten e goonga ngon-don. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo buri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraabe am horsube, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko paagi-don mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oo, kapum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana jiiibi e Laamdo, Laamdo duu ana jiiibi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kapum anndinta en omo jiiibi e men.

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

4 Sakiraabe am horsube, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaabe peneebe heewbe caakike e aduna oo. ² Annii no anndirton Ruuhu Laamdo ana e neddo: jabudo Iisaa Almasiihu warii laatike neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jabanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaabe am, onon, on yimbe Laamdo, on njaalike annabaabe peneebe bee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo buri semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaabe peneebe, be adunankoobe. Saabe majjum, haala mbonka be kaalata, aduna oo ana hettinanoo be. ⁶ Enen, en yimbe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanta en. Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraabe am horsube, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo bii Laamdo, ana anndi Laamdo. ⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo bannginirani en jilli mum

dee, ko o neli BiyiikoBajjo ley aduna oo koo, yalla eden kebira nguurndam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dii o neli Biyiiko faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee. ¹¹ Sakiraabe am horsube, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde.

¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo niiban e men, kasen duu jilli mum kibbii e men.

¹³ Hono anndirten eden niibi e makko, kanko duu omo niibi e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo.

¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo.

¹⁵ Jabudo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo niiban e mum, kapum duu niiban e Laamdo. ¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dii, en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Niibudo e jilli fuu, e Laamdo niibi. Laamdo duu niiban e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli di kibbiri e men, pati kulen pannde darngal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli kibbudu ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo kibbaali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana wani sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali. ²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

Haala goondinde Bii Laamdo

5 Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike bii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan biyiiko duu. ² No anndirten eden njidi bibbe Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalorto-den de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo. ⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e

ndiyam e yiyam. [†] Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata dum, sabi Ruuhu oo woni goonga. ⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto. ⁹ Eden njaba seedaaku yimbe, kaa seedaaku Laamdo oo buri semmbe. Sabi kanko woni mo Laamdo haali haala Biyum. ¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii oon seedaaku e ley bernde mum. Mo goondinaali Laamdo, kapum jogorike Laamdo yo penoowo, sabi jabaali seedaaku mo Laamdo haali haala Biyum oo. ¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamdo hokkii en nguurndam ndu-umiidam, dam nguurndam ana e Biyiiko oo. ¹² Goodando Bii Laamdo oo fuu, hebii nguurndam dam. Mo walanaa dum, hebaali dam.

Baynondiral

¹³ Onon goondinbe Bii Laamdo oo bee, mi winndanii on dum, yalla odon tayora on kebii nguurndam ndu-umiidam. ¹⁴ Eden njogii ndee hoolaare do makko: so en nduworike huunde hakke muuyde makko, o jaa-banto en. ¹⁵ Eden anndi en kebii ko nduwi-den koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jiido sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neddo maayde, o paaganoo dum Laamdo, Laamdo duu hokkan dum nguurndam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali paagoro-don saabe ngal luuttal. ¹⁷ Oopaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi bii Laamdo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamdo oo ana hayba neddo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.

¹⁹ Eden anndi en yimbe Laamdo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteedo goongaraajo oo. Jooni eden njeyaa e goongaraajo oo, sabi eden niibi e Biyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaabe am, ndeenee ko'e mon e deweteedo goddo.

[†] NDIYAM DAM woni ndiyam lootogal batisima. Yiyam dam ana hollita maayde Iisaa.

2 Yuhanna

¹ Miin mawdo deental goondinbe winndi oo bataa-ki faade e debbo teddudo [†] mo Laamdo subii. Mido jowte, aan e bibbe maa fuu, onon be njidir-mi goonga. Wanaa miin tan yidi on, anndube goonga oo bee fuu ana njidiri on ²saabe goonga gondo e men, duumotoodo e men faa abada oo. ³Laamdo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won bibbe maa jokkirbe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵Jooni, debbo teddudo, mido ndaarde, njidondiren. Ko mbinndanan-maa-mi koo wanaa yamiroore heyre, dum yamiroore nde kebu-den gila arande. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamdo. Nden yamiroore woni nde kaan-don haybirde no nanir-don dum gila

[†] *DEBBO TEDDUDO oo e bibbe mum yo deental goondinbe gootal.*

arande nii. ⁷ Sabi majjinoobe heewbe caakike e aduna oo. Be njabaali Iisaa Almasiihu warii laatike neddo. Baado no mabbe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngolu-don oo mursee, kebon mbarjaari kibbundi. ⁹ Sabi mo jiiibaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamdo. Niibudo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won gardo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njabbee dum e ley galleeji mon, pati fay njowtee dum. ¹¹ Sabi jowtudo mo fuu, kapum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on dum fuu e derewol. Kaa mido yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hibba.

¹³ Haya, bibbe sakiike maa debbo mo Laamdo subii oo ana njowte.

3 Yuhanna

1 Miin mawɗo deental goondinbe winndi oo bataa-ki faade e Gayus sakiike am korsudo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsudo, mido yeloo kebaa neema e cel-lal, no hakkille maa deeyiri e Laamɗo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraabe ngari kaalani kam no tiin-nori-daa e goonga e no njokkir-daa mo nii. ⁴ Seyo fuu buranaa kam ko nan-mi bibbe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraabe

⁵ Sakiike am korsudo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraabe bee, fay be a anndaa bee, [†] ana hollita a koolniido. ⁶ Be kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinbe. So a jukkii yoobinde be ko be kasindini e laawol mabbe, no hawwirta e muuyde Laamɗo nii, a wadan ko moyyi. ⁷ Sabi kambe, saabe Almasiihu be im-morii laawol ngol. Be ndaardaali yimbe be ngoondi-naali Iisaa bee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinbe Iisaa, eden kaani wallude hono been yimbe, yalla eden ngollida e mabbe goonga.

[†] SAKIRAAɓE BEE yo saakoobe Kabaaru Lobbo oo.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinbe ngal, kaa Diyoterefes, muuyɗo ardinde hoore mum oo, jabantaa kam. ¹⁰ Saabe dum, so mi warii, mi hollan ko o wadata koo e no o bonkortoo min nii. Wanaa dum tan: o jabbataako sakiraabe hobbe bee, kasen duu yidube jabbaade be bee, o hadan dum, o ribba dum'en e deental goondinbe ngal.

¹¹ Sakiike am korsudo, pati nemmbu ko boni, nemmbu ko moyyi. Gadoowo ko moyyi fuu yo neddo Laamɗo. Gadoowo ko boni anndaa Laamɗo. ¹² Demeteriyus yo neddo lobbo sabi omo jiibi e goonga. Yimbe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njabi dum, ada anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yidaa winndude dum fuu e derewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko badii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Gidiraabe maa wonbe doo bee ana njowte. Mido jowta gidiraabe bee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaabe horsube e Laamdo Baabiraado men bee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginoobe fenoobe

³ Sakiraabe am horsube, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-den e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on kabano-don laawol goondinal dokkaangal seniibe fuu cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu. ⁴ Sabi won sooriibe e deental ngal, be jukkungo mum'en winndaa gila ko booyi. Be yeddoobe Laamdo, be waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatoo yamiroore njaahilaaku, be yeddoobe Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado dandii yimbe mum to leydi Misira too koo, o sakitike halkude be ngoondinaali e ley mabbe bee. ⁶ Miccitoro-don duu no yoga e malaa'ika'en bee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko be ngadi dee, be njoppu darde mabbe. Saabe dum Joomiraado heddi be ley nimre faa kiiti nannde darngal, geyyii be geyyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en bee ngadiri nii, de nguurdii e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yimbe fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge nee.

⁸ Dum e taweede, sooriibe e mon tuugiibe ko njii e ley koydi mum'en bee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo teddube wonbe dow kammu bee. ⁹ Jaka fay Miikaa'iilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde be nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jabaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa been yimbe ana mbonkoo kudde de be anndaa dum'en, ko be anndi koo jaati woni ko halkata be. Dum woni tuuyooji mabbe, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila. [†] Be ngadii ko'e mabbe e majjere Balaama, ^{††} yalla ebe keba jawdi. Be kalkoto e murtugol mabbe no Koora [‡] halkorii nii.

[†] KAABIILA yo bardo mijum Haabiila. ^{††} Yeew 2 Piyeer 2.15
[‡] Gorko biyeteedo KOORA murtini yimbe Israa'iila nde Muusaa haybannoo be ley ladde ndee.

¹² Kambe ngoni ella kawrital naamdu moodon, sabi ayiibe be naamirta, kasen duu ko'e mabbe tan be kil-laa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, be ledde yaawnde de ngalaa ko tebetee, doofaade, baatude fey. ¹³ Ebe yufina gacce mabbe no bempjee geeci piyotoode yufinirta ngufo nii, be kooode jiilo-toode, nimre burnde fuu nibbude be ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jeddabo oo sappinoke kabaaru mabbe gila ko booyi, wii:
 «Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe ujunaaji ujunaaji

¹⁵ faa sara yimbe fuu.

O hollitan bonbe bee golle mum'en fuu no foti bonde,

o hollitan be geddi fuu di been luuttoobe yeddoobe Laamdo kaali.»

¹⁶ Been yimbe yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoobe gidaade yonki mum'en, ebe mantoo, ebe mana wobbe yalla ebe keba ko be njidi.

Haala jibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraabe am horsube, miccilee konngi di nelaabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu bee cappinoo dii. ¹⁸ Nii be mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaay-roobe yimbe, jukkube gidaade yonki mum'en bonde ngaroyan.» ¹⁹ Kambe ngoni seenndoobe yimbe, miilooji adunankooji be njogii, Ruuhu Laamdo oo walaa e mabbe. ²⁰ Kaa onon sakiraabe am horsube, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e paagaade Laamdo e dow baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamdo tawa odon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu naboore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yimbe wonbe e sikke, ²³ ndiwtee yoga mabbe iwde e yiite, ndanndon be. Wobbe bee noo, njurmoro-don be e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terde mabbe comni kaa.

²⁴ Laamdo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jingoore walaa e mon, on seyiibe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirido en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banngingol

¹ Dewtere ndee ana moobti kulle de Iisaa Almasiihu banngini. Laamdo bannginani mo dee kulle faa o holla maccube mum bee ko warata booyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita dum maccudo makko Yuhanna. ² Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, dum woni, o haalii konngol Laamdo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³ Neddo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neddo fuu kettiniido nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo badiima.

Misaalu faade e deente goondinbe jeddi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo doo bataaki faade e deente jeddi goondinbe gonde e leydi Asiya dee. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Laamdo goodudo, goodunoodo, garoowo oo, iwde e ruuhuuji jeddi gondi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee dii, ⁵ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniido e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maaybe, laamiido kaanankoobe aduna oo.

Yo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaabe e laamu, o wadi en yottinoobe sadaka faa ngollanen Laamdo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yimbe fuu njiyan mo,
fay yuwnoobe mo bee,
leni aduna fuu cunlan saabe makko.
Hono non laatortoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamdo, goodudo, goodunoodo, garoowo, Jom Baawde oo, wii:

—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudo e mon torraaji, deentudo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e mujididdo e mon mujal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamdo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee, [†] keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu dum dewtere, neldaa nde deente goondinbe jeddi dee: deental Efeesunkoobe e deental Simirnankoobe e deental Pergamenkoobe e

[†] *NALAADE JOOMIRAADO NDEE woni pannde alan.*

deental Tiyatirankoobe e deental Sardesankoobe e deental Filadelfinkoobe e deental Lawdikiyankoobe.

¹² Njeeyii-mi yalla mido yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kanje jeddi, ¹³ nanndoore neddo ana hakkunde majji, ana boornii saaya, ana habbi ganndilaawol kanje e becce mum. ¹⁴ Leebe hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no biraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyde makko ana delkira no jakawalle jalbirta so wadaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶ Omo jogii e junngo makko naamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngeeji mum didi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

¹⁷ Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawi junngo makko naamo e am, o wii:

—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸ miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa. ¹⁹ Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰ Annii sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am naamo dee, kapum e moottilaaji kanje jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kanje jeddi dii yo deente goondinbe jeddi dee.

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkoobe

² —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Efeesu, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum naamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonbe bee laawol, a it-tii koro innditirteebe nelaabe bee a tawii be fenoobe. ³ A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa pawali. ⁴ Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di njogino-daa arannde dii. ⁵ Ndennoo miccita no ngorrundo-daa gi-la a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arannde nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶ Kaa mido yarrani maa dum doo: ada wapi golleeji jokkuba Nikola no mbapir-mi di nii. ⁷ Jogiido noppi

fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum naamde bibbe lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankoobe

⁸ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Simirna, mbiyaa:
«Annii haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynoodo so wuurti oo:

⁹ Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arasukunte. Mido anndi bonnoobe innde wiyoobe e ko'e mum'en be Yahuudiyankoobe tawee be nganaa. Ko be ngoni dee, be deental rewoobe Ibiliisa. ¹⁰ Pati hul torra badiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam. ¹¹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, maayde didobere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkoobe

¹² —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Pergame, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiido kaafaawi ki banngeeji mum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo. ¹⁴ Kaa won pelooje seeda de njogani-maa-mi: ada mujana yimbe wonbe hakkunde mon nanndube e Balaama. Kanko janngini Balaka seytaade Israa'iilankoobe faa jeena kapum e naamde tewuui cakkanaadi tooruui. ¹⁵ Nii, jukkube yimbe Nikola ngorri hakkunde mon, jannde mabbe e golleeji mabbe fuu potu. ¹⁶ Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi habira e mabbe kaafaawi ngonki e hunduko am kii. ¹⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum naamdu suudiindu wiyeteendu « maanu », mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankoobe

¹⁸ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Tiyatira, mbiyaa:
«Annii haalaaji Bii Laamdo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyde mum delkirta no jakawalle jarnaado nii:

¹⁹ Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wobbe, kapum e mujal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi dii buri aranndeeji dii heewe. ²⁰ Kaa mido felire dum

doo: ada mujana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccube am omo janngina dum'en fijirde e naamde tewuui cakkanaadi tooruui. ²¹ Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jabaali tuubude iwde e fijirde makko ndee. ²² Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko bee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawdi, ²³ mi halkan bibbe makko duu. Deente goondinbe dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaji e berde, kasen duu mi yoban gooto e mon fuu hakke golle mum. ²⁴ Kaa onon Tiyatirankoobe heddiibe be njokkaali ngol laawol bee, be ngolliraali ko yoga inndirta « sirriiji Ibiliisa luggi », mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon ²⁵ so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngar-mi fuu. ²⁶ Jaaliibe – dum woni wadoobe sago am faa timmoode bee – mi hokkan dum'en baawde dea kebumi e Baabiraado am dee, faa be ndurda jaalepi dii loocol naawngol, be pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii. Mi hokkan be hoodere fajiri ndee duu. ²⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! »

Bataaki faade e Sardesankoobe

³ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Sardes, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiido ruuhuui Laamdo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiyee a guurdo, tawee nee a maaydo. ² Jeerta cemmbindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hibbi yeeso Laamdo am. ³ Ndennoo, miccita no kebir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi mabbude ma. ⁴ Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yimbe be tuunninaali kaddule mum'en. Be boornotoo kaddule daneeje be njaada e am, sabi ebe kaandi hen. ⁵ Hono non, jaaliido fuu boornotoo kaddule daneeje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. ⁶ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkoobe

⁷ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Filadelfi, mbiyaa:
«Annii haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

⁸ Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. ⁹ Haya, mi neldete jeyaabe e deental rewoobe Ibiliisa wiyooobe e ko'e mum'en be

Yahuudiyankoobe tawee be fenoobe, be nganaa. Mi dooldinan be be ngara be kujidoya e koyde maa. Nden be paaman mi yidii ma. ¹⁰ Ko njamir-maa-mi mujaa koo, a mujii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde billaare warata horde aduna faa itta koro yimbe fuu. ¹¹ Mi badike warde. Tiidu e ko njogidaa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal. ¹² Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamdo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamdo am e innde ngalluure Laamdo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamdo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. ¹³ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankoobe

¹⁴ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Lawdikiya, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

¹⁵ Mido anndi golleeji maa, a wulaa a buubaa. Yo a laato guldo naa buubudo! ¹⁶ Nde wonnoo ada forri a wulaa a buubaa, mi tuttete iwde e hunduko am.

¹⁷ Ada wiya: « Mi galo, mi moobtii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. » Tawee nee, a anndaa a jaadfo hoore a jurminiido a baasudo a bumdo a koldo!

¹⁸ Mido waaje: soodu e am kanje labbiniraado yiite, yalla ada heba jawdi, coodaa e am kaddule daneje boorno-daa, yalla ada suura hersa terde maa bole dee, coodaa e am nebam ngujaa gite maa yalla jiile maa ana laaba. ¹⁹ Miin, mido fela mido ne'a yimbe be njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa!

²⁰ Hettina, mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. ²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii. ²² Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Haala damal udditiingal dow kammu

4 Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

—Nabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

² Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre. ³ Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis, ciibo-ciibongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. ⁴ Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, mawbe noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana boornii kaddule daneje, tenngaade capiraade kanje ana e ko'e mabbe. ⁵ Maje

e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi kubbooje ana yeeso mayre doo, deen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi dii. ⁶ Ko wa'i hono weendu laabundu tal nanndundu e timtorgal ana foocii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didobere ndee ana wa'i no ngaari nii, tatobere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayobere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido

yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde, goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje. ¹⁰ Nde be ngadata dum fuu, mawbe noogayon e nayon bee kippoto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, kujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,

aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde, sabi aan tagi kulle dee fuu e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

5 Caggal dum, njii-mi e junngo naamo joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandude. ² Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre. ⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi hebaaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre. ⁵ Non gooto e mawbe bee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwndu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶ Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e mawbe bee ana pilii ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuuji Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii. ⁷ Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e naamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸ Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e mawbe noogayon e nayon bee kujidi yeeso mayri. Gooto e mabbe fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni duwaawuuji seni-

ibe bee. ⁹ Hedde ebe njima jimol kesol ebe mbiya e maggol:

«Aan haani bamde dewtere ndee
pettaa pedoode mayre,
sabi a hirsanooma,
a soottitanike Laamdo yimbe
e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalepol fuu e
lepol fuu,
yiyam maa coottitori-daa be,
yalla ebe tawdee e Laamdo.

¹⁰ A wadii be kaanankoobe e yottinoobe sadaka
Laamdo meeden oo,
be laamoo aduna oo.»

¹¹ E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en
heewbe, ujunaaji ujunaaji. Ebe pilii bimmbeere ndee e
kudde guurde dee e mawbe bee, ¹² ebe njima ebe
toowna daade mabbe:

«Njawdiri kirsanoondi ndii
ana haandi e hebude baawde e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»

¹³ Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kam-
mu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni
dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde
ngoodanii joodiido dow bimmbeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴ Kudde nay guurde dee njaabii:
—Aamiina!

Mawbe bee duu, kippii e leydi kujidani be.

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

6 Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii
fettii wootere e pedoode jeddi dee. Nan-mi
wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande
mum no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

² Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo
ana jogii laapal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no
jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee,
nan-mi huunde didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴ Non puccu goddo bodeejo yalti. Baddiido mo oo
hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawde yalla omo
itta jam e aduna oo, faa yimbe mbarondira.

Haala fettugol fedoode tatobere: tiidalla

⁵ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tatobere ndee,
nan-mi huunde wuurnde tatobere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu baleejo. Baddiido mo oo ana jogii
peesorgal e junngo mum. ⁶ Nan-mi ko wa'i no daande

neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana wiya:
—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waara-
ta e njobdi golle jalooma. Kaa pati mursee nebam
dam e peguujam dam.

Haala fettugol fedoode nayobere: maayde

⁷ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayobere ndee,
nan-mi daande huunde wuurnde nayobere ndee, ana
wiya:

—War gaa!

⁸ Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baddiido mo oo ana
wiye Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be
ndokkaa baawde dow nayobere aduna oo faa be
mbarda yimbe kaafaawi e yolbere e albalaawuui e
daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyobere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyobere ndee,
njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkii wardanoobe
saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo be ceettii
oo. ¹⁰ Be eewnii faa toowi, be mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande
ndoomu-daa sarde yimbe wonbe e aduna oo bee faa
njobto-daa yiyam amen dam?

¹¹ Gooto e mabbe fuu hokkaa saaya ndaneewa, be
mbiyaa be powta seeda tafon, faa adadu sakiraabe
mabbe, gollidiibe mabbe fodanaabe wareede no
mabbe nii bee, kibba.

Haala fettugol fedoode jeegobere: jalooma mawdo

¹² Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegobere
ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange
ngee bawliri no kaasa baleewa nii, lewru nduu fuu wo-
jjiri no yiyam nii, ¹³ kooode kammu dee caami e leydi
no bibbe ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wib-
bii. ¹⁴ Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii,
kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en.

¹⁵ Nden kaanankoobe aduna e yimbe teddube e
hooreebe sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en
semmbe e rimbe e riimaybe fuu cuudii e loowi kaaye,
kapum e hakkunde kaaye. ¹⁶ Hedde ebe mbiya loowi
kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow
bimmbeere laamu ndee oo, kapum e tikkere Njawdiri
ndii! ¹⁷ Sabi jalooma mawdo tikkere mabbe ndee yotti-
ima, homo waawi dadude?

Haala yimbe 144 000 wadaabe maande Laamdo

7 Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana
ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna
nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa
fay e lekki. ² Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwrudo fun-
naange ana jogii gadirgal maande Laamdo guurdo oo
ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en
nayon hokkaabe baawde torrude leydi e geeci. ³ O wii
be:

—Pati mbonne leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde kebu-den wadude maandeeji e tiide maccube Laamdo meeden bee.

⁴ Non nan-mi adadu wadaabe maande e dow tiide mum'en bee: ebe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayon e ujunaaji nayon (144 000) iwbe e cuudi Israa'iilankoobe bee dii fuu:

⁵ iwbe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e didon (12 000),
iwbe e Ruuben, ujunaaji sappo e didon (12 000),
iwbe e Gada, ujunaaji sappo e didon (12 000),
⁶ iwbe e Asiiira, ujunaaji sappo e didon (12 000),
iwbe e Naftali, ujunaaji sappo e didon (12 000),
iwbe e Manaasa, ujunaaji sappo e didon (12 000),
⁷ iwbe e Simeyon, ujunaaji sappo e didon (12 000),
iwbe e Lewi, ujunaaji sappo e didon (12 000),
iwbe e Isakar, ujunaaji sappo e didon (12 000),
⁸ iwbe e Jebulon, ujunaaji sappo e didon (12 000),
iwbe e Yuusufu, ujunaaji sappo e didon (12 000),
iwbe e Benjamin duu, ujunaaji sappo e didon (12 000),
cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimbe lepi fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal dum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewdo mo li-mataako iwdo e yimbe lepol fuu e suudu baaba fuu e jaalepol fuu e demngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Ebe boornii saayaaji daneji, cabe tamarooje ana e juude mabbe. ¹⁰ Ebe ilina, ebe mbiya:

—Kisindam dam to Laamdo men joodiido dow bimmbeere laamu ndee iwrata, kapum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en bee fuu pilii bimmbeere ndee, mawbe bee e kudde nay guurde dee fuu kippii e leydi ana cuji-dana Laamdo, ¹² ana mbiya:

«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje e teddungal e baawde e semmbe, fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e mawbe bee lamndii kam:

—Hobe ngoni bee yimbe boornii-be saayaaji daneji? Hoto be iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbo, aan woni anndudo.

O jabbitii o wii kam:

—Kambe ngoni iwbe e torra mawdo tawi ebe ndeenii. Be loonnii saayaaji mabbe, be ndawninirii dum'en yiyam Njawdiri ndii. ¹⁵ Dum saabii so be kedoto yeeso bimmbeere laamu Laamdo ndee, be ndewa mo jemma e palooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimmbeere laamu ndee oo huuran e mabbe hukkuum mum. ¹⁶ Be njolbataa, be domdataa, naange tappataa be, fay nguleefi ngooti yottataako be. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran be, juurna be e cewle ndiyam ndokkooram nguurndam. Laamdo soccan gondi gite mabbe fuu.

† Maanaa be ndawninirii saayaaji mabbe yiyam, dum woni luutti mabbe fuu njaafaama.

Haala fettugol fedoode jeddobere: deyyere mawnde

⁸ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jeddobere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e fecere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njeddon dariibe yeeso Laamdo bee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kanjeere daroyii banngi ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuui seniibe, o yottina di dow ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii njabbidi e duwaawuui seniibe bee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo bami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereji ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njeddon jogiibe buutute jeddi bee lanndinani fuufude de.

Haala buututal arandeewal

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondiraange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tatobere leydi ndii sumi, feccere tatobere ledde dee sumi, kasen duu hudo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal didobal

⁸ Malaa'ika didabo oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre hubboore nii wedaa e ley geeci. Tatobere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tatobere kudde guurde gonde e geeci dee mbaati, tatobere laanaaji ndiyam dii kalkii.

Haala buututal tatobal

¹⁰ Malaa'ika tatabo oo fuufi buututal mum, non koodal manngal kubbiroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tatobere maaje kapum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngal koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngal haadinii tatobere ndiyameeji dii kati, yimbe heewbe maayi saabe diin ndiyameeji kaadudi.

Haala buututal nayobal

¹² Malaa'ika nayabo oo fuufi buututal mum, non tatobere naange e tatobere lewru e tatobere koode piyaa, faa gootel hen fuu tatobere mum nibba, jemma e palooma fuu mbaasa tatobere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimbe aduna nde malaa'ika'en taton heddiibe bee puufii buutute mum'en!

Haala buututal joyobal

9 Malaa'ika joyabo oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu. ² Nde sotti bunndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki nibbini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yimbe be maande Laamdo walaa e tiide mum'en bee tan. ⁵ Di ndokkaa torrude bee yimbe faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde be. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶ Ley diin lebbi, yimbe muuyan maayde kebataa, yimbe poodanto maayde, nde dogo dum'en.

⁷ Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tenngaade capiraade kanje nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimbe nii. ⁸ Edi njogii leebi mbaadi no cukuli rewbe nii, niiye majji ana mba'i no niiye dawaadi ladde nii. ⁹ Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi kabbaadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰ Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrirde yimbe lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹ Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innede makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹² Bone arano oo bettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeegobal

¹³ Malaa'ika jeegabo oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonde e cobbuli ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndee, ¹⁴ ana wiya malaa'ika jeegabo jogiido buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nayon habbaabe to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵ Laamdo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon bee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati faa be lanndinoo warde tatobere yimbe. ¹⁶ Mi nanii adadu konunkoobe waddiibe pucci: be uju-naaji noogay cili ujunaaji sappo. ¹⁷ Annii no njiiru-mi pucci dii e waddiibe bee e ley holleede am: ebe boornii kaddule jamde bodeeje nanndude e yiite, kapum e bu-la-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸ Dii balaawuui tati, dum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tatobere yimbe. ¹⁹ Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji dee ana nanndi e boggi leydi, ede njogii ko'e, deen ko'e di ngaajirta yimbe.

²⁰ Heddiibe ana nguuri caggal diin balaawuui bee ana keddi tuubaali e kulle de ngolliri juude mum'en dee, be njoppaali sujidande seydaani'en, kapum e tooruui kanje e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledde. Ebe cujidana diin tooruui di njiyataa, nanataa, ndillintaako. ²¹ Be tuubaali iwde e war-hoore e mbonjobaaku e fijirde e nguyka.

Haala malaa'ika jogiido dewtel

10 Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo boornii luurde, ciibo-ciibongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ² Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko paa-mal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³ o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴ Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kapum e njoorndi oo hunci junngo mum jaamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e mum, tagudo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balde de buututal malaa'ika jeddabo ngal fuufata dee, Laamdo tabintin anniya mum cuudinoodo. Dum laatorito no o haalanirnoo annabaabe gollanoobe mo bee nii.

⁸ Non daande iwrundoode kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa bamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariido e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi dum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:

—Bamu ngel modaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal dum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e jaalepi keewdi e lepi keewdi e demde keewde e kaanankoobe heewbe.

Haala seedaaku annabaabe didon

11 Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiyaa: —Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewoobe wonbe hen bee, ² kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferbe bee. Be njabban ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi. ³ Mi neloyan seedee'en am didon bee, be boornoyto licce caakuuji, ⁴ be mbaajoyto ko Laamdo loowi be koo

hakke balde ujunere e teemedede didi e capande jee-gom.

⁴ Been seedee'en didon ngoni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵ Gano fuu muuydo torrude be, yiite yaltoyan e kundude annabaabe bee halka dum. Muuydo torrude be, waajibi halkiree non. ⁶ Ebe njogii yamiroore hadude kammu tobude e ley balde de be mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. Ebe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiyam, kasen duu ebe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde be muuyi fuu.

⁷ Nde didon bee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, tak-takol jeyaangol e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e mabbe, jaaloo be, wara be. ⁸ Tewuuji mabbe ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado mabbe ferjanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma [†] naa Misira. ⁹ Yimbe jaalepi fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e lepi fuu njiyan tewuuji mabbe ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto be ndunantaako ira di ley yanaande. ¹⁰ Wonbe e aduna oo bee fuu mbelto-to e maayde mabbe ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde ebe ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaabe didon bee torriino be sanne. ¹¹ Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamdo naati e mabbe, non be immitii be ndarii e koyde mabbe. Kulol manngol nanngi yiyannoobe be bee fuu. ¹² Daande toownde iwri be dow kammu, ana wiya be:

—Nabbee gaa!

Be njabbi dow kammu e ley luurde, waybe mabbe fuu keddii ana yeewa be. ¹³ E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappobere ngalluure ndee. Uju-naaji jeddi neddo halkii hen, heddiibe bee kuli, njabani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴ Tayka, bone didabo oo yawtii, bone tatabo oo ana wara booyataa.

Haala buututal jeddofal

¹⁵ Malaa'ika jeddabo oo fuufi buututal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuujii aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kapum e Almasiihu mum. O laamato faa abada!

¹⁶ Mawbe noogayon e nayon joodiibe dow bimmbee-je yeeso Laamdo bee kippii e leydi, cujidani Laamdo, ¹⁷ ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde, goodudo goodunoodo oo miden njette, sabi a gollirii baawde maa mawde dee, a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Heeferbe bee yo tikkube, kaa tikkere maa aan warii, wakkati mo carataa maaybe yonii,

wakkati warii, mo barjoto-daa annabaabe gollanoobe ma bee,

seniibe hulbe innde maa bee,

teddube e lo'ube fuu,

e wakkati mo kalkataa bonnoobe leydi bee.»

¹⁹ Suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal banngi e ley mayru. Maje maji, dillereeeji e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje butte caami.

No kuungal waddi e debbo njaywudo

12 Taagumansa kaayniido banngi dow kammu, dum woni debbo boorniido naange ana fawi koyde mum e lewru ana filkii pilkol koode sappo e didi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla njatawere. ³ Taagumansa goddo banngi dow kammu, dum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi tatobere koode kammu, wedii dum e leydi. Ngal darii yeeso debbo njaywudo oo faa ngal moda biyiiko nde o rimii dum.

⁵ Non o rimi biddo gorko. Oon woni durdoowo lepi dii fuu loocol naawngol. Biddo oo diwtaa faade to Laamdo e bimmbeere mum laamu. ⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku do Laamdo moyyinannoo dum. O hayboyaa ton balde ujunere e teemedede didi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteedo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kabi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, be mursi nokku mabbe gondo dow kammu too oo. ⁹ Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani, cepto-toondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Jooni kisindam dam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamdo meeden ngari, laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotoodo sakiraabe meeden, kalmotoodo be to Laamdo jemma e jalooma oo, ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraabe men bee libii mo saabe yiyam Njawdiri ndii,

kapum e dow haala seedaaku mabbe, be cubaaki nguurndam mabbe e dow maayde.

¹² Saabe dum, kammu e hodube e mum fuu mbeltee! Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde, sabi ana anndi wakkati seeda heddanii dum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimdo biddo gorko oo. ¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ci-ilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, do o haybetee hakke duubi

[†] Maanaa be boornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rewbe boornotoobe kaddule cuddu nii. [†] Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii. ¹⁵ Kuungal manngal ngal sirii ndiyam, dam ili caggal debbo oo no maayo nii faa dam naba mo. ¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngal sirii dam. ¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haboyde e ko heddii e iwdi debbo oo koo, dum woni dwtaniibe jamirooje Laamdo so tiidi e seettanaade Iisaa. ¹⁸ Non Kuungal ngal † darii e njaareendi danjeere geeci oo.

Haala taktakol iwngol ley geeci

13 Caggal dum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeenja iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamdo ana mbinndaa e ko'e dee fuu. ² Taktakol ngal njii-mi ngal ana nanndi e ndobu, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa †† ngal nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngal baawde mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade. ³ Hoore wootere e ko'e taktakol ngal ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dum, kaa barmere ndee sellinaama, faa dum haaynii wonbe e aduna oo bee fuu, be njokki e maggol. ⁴ Be kujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngal baawde maggol laamaade. Kasen duu, be kujidani taktakol ngal, ebe mbiya:

—Homo nanndi e taktakol ngal? Homo waawi habude e maggol?

⁵ Taktakol ngal hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotoodi Laamdo, ngal hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi. ⁶ Ngol fuddi bonkaade Laamdo, engol bonkoo innde makko ndee, kajum e hodorde makko, dum woni be hodorde mum'en woni dow kammu too bee. ⁷ Ngol hokkaa baawde habude e seniibe bee, ngal jaaloo dum'en. Ngol hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaalepol fuu e demngal fuu e lepol fuu. ⁸ Yimbe wonbe e aduna oo bee fuu kujidan taktakol ngal, dum woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu! ¹⁰ Neddo fuu podanaado habbeede so nabee, habbete nabee. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawree munal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

¹¹ Caggal dum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe biimbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. ¹² Ngol golliri baawde taktakol aranndeewol ngal barmere mum hosunoo warde dum so sellinaa ngal, fuu e dow yamiroore

† KUUNgal NGal DARI... E dereeji booydi dii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi danjeere geeci oo. †† Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leebi e koolde mawde.

mum. Ngol dooldini yimbe aduna bee kujidana ngal. ¹³ Taktakol didabol ngal wadii kaayeeffii mawdi, bamii faa ngal jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimbe fuu ana yeewa. ¹⁴ Ngol yonjiri yimbe aduna kaayde de ngal hokkaa wadude e dow yamiroore taktakol aranndeewol ngal. Engol tinndina yimbe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barminiranongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngal. ¹⁵ Ngol hokkaa baawde ngal wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wadude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu waree. ¹⁶ Taktakol ngal dooldini yimbe fuu yo kebu maande e juude mum'en jaame naa e tiide mum'en, yalla teddube e lo'ube, arsukunte'en e misiki-ina'en, rimbe e riimaybe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngal naa limre innde maggol. ¹⁸ Do kaan-daa faamude doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngal, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedede jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

Haala jimol soottitanoo bee, kajum e njawdiri ndii

14 Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), be innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ² Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyoobe kolli mum'en nii. ³ Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kudde nay guurde dee e yeeso mawbe bee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngal so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoo bee e aduna oo bee. ⁴ Been ngoni be meedaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewbe, sabi be laabube. Ebe njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoo bee e hakkunde yimbe, yalla ebe laato adiiibe fuu sakkeede Laamdo kajum e Njawdiri ndii, ⁵ kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude mabbe, be ngalaa njooore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶ Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yimbe aduna oo, dum woni yimbe lepol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalepol fuu. ⁷ Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya: —Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Kujidanee tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸ Malaa'ika goddo didabo jokki e makko, ana wiya: —Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii lepi dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹ Malaa'ika goddo, tatabo, jokki e mabbe ana eewnoo daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu cujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, kebudo maande maggol e tiinde naa e junngo, ¹⁰ waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njuppaadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniibe bee e yeeso Njawdiri ndii. ¹¹ Cuurki jukkungo mabbe duumoto faa abada, be kebataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi be cujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, be kebii maande innde maggol.

¹² Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawree munal. Been ngoni haybube jamirooje Laamdo so ngoondini Iisaa bee.

¹³ Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayooobe saabe golande Joomiraado bee mbelii hoore.

Ruuhu oo wii:

—Goonga! Be njoottinoyto iwde e tampere mabbe ndee, sabi barke golleeji mabbe jokkan e mabbe.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴ Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndore neddo nii ana joodii dow mayre. Tenngaade sapiraande kanje ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko. ¹⁵ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:

—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶ Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii kapum duu wawdu welndu. ¹⁸ Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

—Jippin wawdu maa nduu, kettaa bibbe peguuje leydi ndii dee, sabi de benndii.

¹⁹ Malaa'ika oo sadiri bibbe peguuje leydi ndii wawdu mum, tebi de, wedii de e boosirde mawnde. Dum woni tikkere Laamdo jukkoowo jukkungo naawngo. ²⁰ Bibbe peguuje dee bosaa to caggal ngeenndi too, yiyam yalti e boosirde ndee faa hewti labaale pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemedede tati.

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

15 Caggal dum, njii-mi dow kammu taagumansa goddo mawdo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njeddon ana njogii balaawuui jeddi cakitiidi dii, sabi e majji tikkere Laamdo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoobe taktakol ngol bee ana ndarii banngemayru. Been ngoni jaalinoobe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, ebe njogii kolli di Laamdo hokki be dii. ³ Ebe

mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamdo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamdo Jom Baawde, golleeji maa yo mawdi, yo kaayniidi! Laawi maa yo poocciidi, yo goondudi, aan woni kaananke jaaleji!

⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado, mo teddintaa innde maa?

Sabi aan woni gooto Ceniido.

Lepi fuu ngaran cujida yeeso maa, sabi be njii no golleeji maa poocctorii.»

Haala le'e jeddi keewde balaawuui jeddi

⁵ Caggal dum, njii-mi suudu Laamdo seniindu – dum woni hukkum seedaaku gondo dow kammu oo – ana udditoo. ⁶ Malaa'ika'en njeddon jogiibe balaawuui jeddi bee njalti e mayru, ana boornii kaddule laabude paca jalbooje, ana kabbi ganndilaaji kanje e beccemum'en. ⁷ Wootere e kudde nay guurde dee hokki malaa'ika'en njeddon bee le'e kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamdo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuui jeddi di malaa'ika'en njeddon ngaddi dii timmi.

16 Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeddon bee:

—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamdo jeddi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yimbe tawraabe maande taktakol ngol e sujidanoobe tooru nanndundu e maggol bee.

³ Malaa'ika didabo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tatabo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamdo a poocciido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirdo e sariya maa. ⁶ Saabe ko be njuppi yiyam seniibe e yiyam annabaabe koo, aan duu, ndokku-daa be yiyam be njara! Ebe kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goongaraaji yo poocciidi!

⁸ Malaa'ika nayabo oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yimbe nguleefi mayre.

⁹ Yimbe bee cumiraa nguleefi cattuki, kaa be tuubaali be teddinaali Laamdo. Ko be ngadi dee, be njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow dii balaawuui oo.

¹⁰ Malaa'ika joyabo oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, do o laamii doo nibbinaa tika, yimbe ndarii ana njata toni mum'en saabe naawalla.

¹¹ Be njenni Laamdo jom kammu oo saabe uube mabbe e naawalla mabbe, kaa fuu, be tuubaali iwde e golleeji mabbe bondi dii.

¹² Malaa'ika jeegabo oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo bee bi faa yoori faa mo hokka kaanankoo be iwoobe funnaange bee laawol. ¹³ Non njii-mi seydaani'en tati bonbe nanndube e paabi, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo. ¹⁴ Been seydaani'en bonbe yo wadoobe kaayeeffiji, yahoobe e kaanankoo be aduna oo fuu faa hawrintinana dum'en wolde ley jalaande darngal, jalaande Laamdo Jom Baawde oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

—Kakkilee! Mido nii warda no gujjo nii. Baaldo daanaaki haybi kaddule mum pati yaara terde bole yimbe nijiya dum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini be e nokku biyeteedo e ibaraninkoo Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jeddabo oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimbbeere laamu too, ana wiya:

—Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yimbe tagaa, no ngol sattiri mawnude! ¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluujje jaalepi godde dee fuu kalkii. Laamdo rewte ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujam heewnde tikkere makko.

²⁰ Duude dee fuu kalkii, baamle kaaye dee fuu majji fey. ²¹ Malumaluujje butte caami e yimbe, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capande nay. Yimbe bee njenni Laamdo saabe balaawu malumaluujje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

Haala jukkungo Baabila

17 Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiibe le'e jeddi bee wari, wii kam:

—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru andaandu sanne, joodiindu dow ndiyameeji keewdi nduu. ² Kayru kaanankoo be aduna bee pijata, yimbe aduna bee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana waddii taktakol bodewol keewngol inde bonkorde Laamdo, jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana boornii kaddule lobbe boddeje, ana sodii kanje, kaaye dime e jaaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kanje heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee doo inde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku, kapum e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyam seniibe bee e yiyam waraabe saabe njoppaali haala Iisaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so dum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudiido oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waddii jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo ngol.

⁸ Taktakol ngol njii-daa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, ngol halkoyoo. Yimbe aduna be inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna bee, so njii ngol, kaayde nanngan dum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol banngoyan kasen duu.

⁹ Dum doo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasen kaanankoo be njeddon: ¹⁰ njoyon yabbike, njeegabo oo ana woodi jooni, njeddabo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiwel seeda o laamotoo. ¹¹ Taktakol goodunoon ngol ngol yo gooto e njeddon bee, ngol watan hono kaananke jettabo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-daa dee yo kaanankoo be sappo be kebaali laamu tafon, kaa be keboyan baawde laamaade no kaanankoo be nii hakke wakkatiwel gootel, kambe e taktakol ngol. ¹³ Be fuu be anniya gooto, ebe ndokka taktakol ngol doole mabbe e laamu mabbe.

¹⁴ Be kaban e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto be sabi kayri woni joomiraado joomiraabe e kaananke kaanankoo be, kasen duu wondiibe mayri bee yo noddaabe, subaabe, goondinbe.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji di njii-daa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dii, kanji ngoni jaalepi e jamaa e leni e demde. ¹⁶ Luwe sappo de njii-daa dee, kapum e taktakol ngol, mbapan bamfaaru rewru nduu, bola dum faa laaba heddoro terde bole, jaamaa tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamdo loowii e berde mabbe wadude anniya mum, be laatoo daande wootere, be ndokka taktakol ngol laamu mabbe, faa nde konngi Laamdo dii fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-daa nduu, kapum woni ngalluure mawnde hubindiinde kaanankoo be aduna.

No Baabila halkirtee

18 Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo keewdo baawde ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii: «Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde laatike hodorde seydaani'en bonbe, suudorde ruuhu tuunnudo fuu e foondu tuunnundu wajaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii saabe bamfaaraaku mayre oo, kaanankoo be aduna bee pijii e mayre, jaagotoobe e aduna bee fuu kebii jawdi

saabe neemaaji mayre yabbitiidi dii.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yimbe am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuui mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamdo rewlike golleeji mayre bondi dii. ⁶ Ngadiranee nde no nde wadirani on nii. Njobto-don ko nde wadi on koo cowe didi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciwane nde hen cili didi! ⁷ Jukkee nde, ngadee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e bernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe dum, e jalooma gooto balaawuui mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi joomiraado Laamdo caroowo nde oo yo Jom Semmbe.

Haala woyeede Baabila

⁹ Nde kaanankooobe aduna reentube e mayre jeenu so neemodii e mayre bee njii cuurki cumu mayre, be mboyan, be jonoto.

¹⁰ Be toowtan nde be ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo be, ebe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!

¹¹ Jaagotoobe e aduna bee mboyan cunjlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguui mabbe dii. ¹² Jaaguui mabbe yo kanje e cardi e kaaye dime e jaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidudi e bagiiji bodeeji e ledde uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraadi niiye niibi e kaaki moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde kire e jamde baleeje e haayre wiyeteende marba. ¹³ Jaaguui mabbe kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurtinteendi e peguujam e nebam bibbe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccube e ruggaabe.

¹⁴ Jaagotoobe bee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-daa hebude fuu woddike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa dum abada kasen.

¹⁵ Jaagotoobe hebube jawdi e mayre bee toowtan nde ndaroo to woddi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto be, be mboyan, be jonoto, ¹⁶ be mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji bodeeji, sodortonoonde kanje e kaaye dime e jaaye! ¹⁷ E ley wakkati gooto tan, dee jawle fuu kalkaa!

Dawranoobe laanaaji ndiyam mawdi dii bee e dawoobe bee e summoobe bee, kapum e heboobe nguure mum'en e lummbingol geeci bee, be fuu be toowtan be ndaroo. ¹⁸ So be njii cuurki cumu mayre, be ngullan, be mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

¹⁹ Be njooran leydi dow ko'e mabbe no be poti metteede, be mboyan be jonoo, be ngulla be mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiibe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike! ²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniibe e nelaabe e annabaabe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamdo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹ E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe bami kaayal nanndungal no niisirde mawnde nii, wedii dum semmbe ley geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen! ²² Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodoobe gaaci e yimoobe e puufoobe cereeli e buutute, golloowo neenudo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³ fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welbe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotoobe mayre burnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii leji dii fuu mbojobaaku mayre. ²⁴ Yiiyam annabaabe e seniibe e waranoobe ley aduna oo bee fuu tawaama e mayre.

Jime jettooje Laamdo ley alijenne

19 Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya! †

Kisindam e teddungal e baawde ngoodanii Laamdo meeden,

² sabi sariyaaji makko yo goongaraaji yo poocitiidi!

O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne

bonnirannoondun aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,

kasen duu o yobtii yiiyam maccube makko njuppaadam e mayru dam.»

³ Be mbii didobere:

«Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii

ana njabba faa abada!»

⁴ Mawbe noogayon e nayon bee e kudde nay guurde dee, kippii e leydi cujidani Laamdo joodiido e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:

—Aamiina! Halleluya!

⁵ Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccube makko fuu, onon hulbe mo fuu, teddube e lo'ube!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶ Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i no dillere ndiyam keewdam nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii, ana wiya:

† HALLELUYA yo haala ibaraninkoo, dum woniNjetten JOOMI-RAADO.

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden
Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷ Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸ O hokkaama kaddule o boornoo,
bagi daatudo, jalboowo, laabudo.»

Deen kaddule ngoni golleeji seniibe moyyudi dii.

⁹ Malaa'ika oo wii kam:

—Winndu: noddaabe e niiri yannge Njawdiri ndii
bee, mbelii hoore!

O wii kam kasen:

—Dii konngi yo goongaraaji, to Laamdo di iwi.

¹⁰ Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo,
kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraabe
maa tiidube e seettanaade Iisaa bee. Sujidan Laamdo!
Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

¹¹ Caggal dum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu
daneejo banngi. Baddiido mo oo ana wiyee Koolniido
ana wiyee Goongirante, goonga o sarirta, goonga o
honirta. ¹² Gite makko ana mba'i no metangal yiite nii,
tenngaade laamu keewde ana e hoore makko, innde
ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa
kanko. ¹³ Omo boornii saaya cuuwaaka e yiyam, innde
makko yo: «Konngol Laamdo.» ¹⁴ Konuuji kammu dii
njokki e makko ana boornii kaddule bagi daatude, da-
neeje, laabude, ana mbaddii pucci daneegi. ¹⁵ Kaafaawi
mbelki ki mo soppiirta lepi ana yalta e hunduko makko.
Mo durdan di loocol naawngol, o dippan e boosirde
peguujje yaltinoore tikkere Laamdo Jom Baawde
mawnde. ¹⁶ Ndee doo innde ana winndaa e saaya
makko, ana winndaa e busal makko:

«Kaananke kaanankooobe e Joomiraado joomiraabe».

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere
naange. O ewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow
mbeeyu dii fuu:

—Ngaree nootee niiri yannge mawdo mo Laamdo
wadi oo, ¹⁸ faa nducciton tew kaanankooobe e tew
hooreebe sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew puc-
ci e waddiibe mum'en e tew yimbe fuu – rimbe e ri-
imaybe, teddube e lo'ube!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooobe
aduna bee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaba e
baddiido puccu daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol
ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannoodo
kaayde yeeso maggol oo. E deen kaayde o
hoomtirnoo hebunoobe maande taktakol ngol bee,
sujidanannoobe tooru nanndundu e maggol bee. Be
didon fuu, be mbedaa ebe nguuri e weendu yiite e sitti
hubbooru nduu. ²¹ Heddiibe bee kalkiraa kaafaawi
njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo
kii, pooli dii fuu ngari nducciti tewuuli mabbe faa kaari.

Haala laamu gadoowo duubi ujunere

²⁰ Caggal dum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow
kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cok-
itirgal bunndu yiite ndu luggeefi mum walaa do haadi
nduu, kapum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal
ngal, dum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibili-
isa naa Seydaani ndii, o habbi dum duubi ujunere. ³ O
wedii dum e ley bunndu ndu luggeefi mum walaa do
haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati
ngal yonja jaalepi faa nde duubi ujunere dii kibbi.
Caggal dum, ngal humtete wakkati seeda.

⁴ Non njii-mi bimbbeeje laamu. Joodiibe e majje bee
ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkiiji be
ko'e mum'en tayiranoo saabe ko be ceettanii Iisaa koo
e saabe ko be mbaajii konngol Laamdo koo. Been
ngoni be cujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu
e mum nduu, be kebaali maande ndee e tiide naa e ju-
ude mabbe. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duubi
ujunere. ⁵ Dum woni immital aranal ngal. Maaybe hed-
diibe bee nguurtaali faa nde duubi ujunere dii kibbi.
⁶ Malu e senaare ngoodanii jeyaabe e immital aranal
bee! Maayde didobere ndee walaa ko waawi e mabbe,
be laatanto Laamdo e Almasiihu yottinoobe sadaka,
be laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ So duubi ujunere dii kibbii, Ibiliisa humtete yalta ka-
su mum, ⁸ faa yonja jaalepi gondi e paale aduna nay
dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju, [†] kapum e
hawrintinde be faa be mba'a no njaareendi geeci kam-
mari wolde. ⁹ Been yimbe cankitii e aduna oo fuu, be
pili ngalluure horsunde ndee, do seniibe bee ngoni
doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki be.
¹⁰ Ibiliisa yonjannoodo be oo wedaa e weendu yiite e
sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo
ngoni doo. Don be njukketee jemma e jalooma faa
abada.

Haala nannde darngal

¹¹ Caggal dum, njii-mi bimbbeere laamu mawnde ra-
neere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu
ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹² Njii-
mi maaybe bee, teddube e lo'ube, ana ndarii yeeso
bimbbeere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje
dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maaybe bee
cariraa golleeji mum'en binndaadi e dewte dee dii,
gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Geeci oo tottii maaybe
mum, maayde e laakaraa tottii maaybe mum'en,
gooto e mabbe fuu sariraa hakke golle mum.
¹⁴ Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu
yiite nduu. Nduun weendu woni maayde didobere
ndee. ¹⁵ Neddo fuu mo innde mum tawaaka ana win-
ndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu
yiite nduu.

[†] YAAJUJU E MAJUJUANA mbiyee Gogue Magogue
ibaraninkoore.

No huunde fuu heydintiniirtee

21 Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ² Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – dum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii. ³ Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Annii hodorde Laamdo e yimbe: o hodidan e mabbe, be laatoolep makko. Laamdo e hoore mum wondan e mabbe, laatoolep Laamdo mabbe. ⁴ O soccan gondi gite mabbe fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddadataako, sabi kulle booyde dee fuu njawtii.

⁵ Joodiido e bimmbeere ndee oo wii:

—Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

—Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶ O wii kam kasen,

—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam ngu-urndam ndee meere meere. ⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoolep biyam. ⁸ Kaa rofeebe e be ngalaa goondinal e sobube golleeji e waroobe yimbe e fijoobe e bonjobii'en e rewoobe tooruuji e fenooobe be fuu, weendu yiite e sitti hubbooru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde didobere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiinoobe le'e jeddi keewde balaawuui jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laabunde no timtorgal nii. ¹² Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e didi, damalfuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba bibbe Israa'iila sappo e didi dii, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati baleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaabe Njawdiri ndii be ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanje eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii

gebe ujunaaji sappo e didi (12 000), [†] njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimbe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanje dimo baado no timtorgal laabungal nii mahiraa. ¹⁹ Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: aranndeere ndee yaspa, didobere ndee safiir, tatobere ndee agate, nayobere ndee emerooda, ²⁰ joyobere ndee sardoniksi, jeegobere ndee sarduwaan, jeddobere ndee kirisolita, jettobere ndee berili, jeenabere ndee topaas, sappobere ndee kirisoparaas, sappo e go'obere ndee yasente, sappo e didobere ndee ametiste. ²¹ Dame sappo e didi dee yo naaye luulu daneeje sappo e didi, damalfuu naayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanje dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

²² Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³ Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre.

²⁴ Jaalepi dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankoobe aduna bee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵ Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako jalooma! ²⁶ Be ngaddan jawle e teddeengal jaalepi mabbe e ley mayre. ²⁷ Huunde sobunde naatataa e mayre, wanaa haala golloobe ko wanaa, kapum e fenooobe. Naatoobe e mayre dee, be inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam bee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

22 Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii too. ² Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi – lewru fuu cilol. Haakolooji makki yo safaare sellinoore jaalepi. ³ Ko Laamdo hudi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccube makko ndewan mo, ⁴ njiya yeeso makko, inde makko winndee e tiide mum'en. ⁵ Jemma walaa hankasen, be kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre mabbe. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Malaa'ika oo wii kam:

—Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowudo konngol mum ley annabaabe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccube mum ko warata booyataa.

⁷ Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara booyataa!

[†] Dum hawrata kilooji 2 200

Neddo fuu kaybudo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸ Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo.

⁹ Kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraabe maa annabaabe bee, kapum e hayboobe konngi gondi e ndee doo dewtere bee. Sujidan Laamdo!

¹⁰ O wii kam kasen:

—Pati suudu haalaaji annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo badiima. ¹¹ Gadoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, cobudo golleeji yo heddo e golleeji mum cobudi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniido yo heddo e senaare mum!

¹² Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara booyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum.

¹³ Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴ Loonnoobe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa naamde e bibbe lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵ Kaa wonbe caggal mayre bee, be dawaadi, be bonjobii'en, be fijoobe, be

waroobe yimbe, be rewoobe tooruuji, be fenoobe e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seettoo dee kulle e ley deente goondinbe dee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jal-boore ndee!

¹⁷ Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

—War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domdudo yo war, muuydo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam dam meere meere.

¹⁸ Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beydudo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawuuji cifaadi e mayre dii.

¹⁹ Neddo fuu tayudo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kapum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara booyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!